

Okręgowa Komisja Egzaminacyjna w Łomży
18-400 Łomża, ul. Nowa 2, tel. fax (086) 216-44-95,
(086) 473-71-20, (086) 473-71-21, (086) 473-71-22
www.oke.lomza.com e-mail: sekretariat@oke.lomza.com

Osiągnięcia maturzystów
w roku 2009
w województwie warmińsko-mazurskim

Komentarz do zadań z przedmiotów humanistycznych

Sprawozdanie z egzaminu maturalnego w maju 2009 roku

Spis treści

Wprowadzenie	5
Język polski	7
Historia	61
Wiedza o społeczeństwie	149

Opracowanie:

Zbigniew Kosiński – język polski

Artur Lewczuk – język polski

Współpraca:

Bogusław Doroszkiewicz

Iwona Kulesza

Małgorzata Lenda

Maria Rogalska

Jolanta Wilczewska

Andrzej Bobrow – historia

Paweł Brodecki – wiedza o społeczeństwie

Dane statystyczne:

Krzysztof Najda

Wojciech Stanisławski

Projekt okładki:

Ivayla Świtajewska

Wprowadzenie

Publikacja, którą Państwo otrzymujecie, zawiera analizę wyników egzaminów maturalnych z języka polskiego, historii i wiedzy o społeczeństwie, przeprowadzonych w maju 2009 r.

Zamieściliśmy w niej informacje dotyczące charakteru tematów maturalnych znajdujących się w arkuszach egzaminacyjnych na poziomie podstawowym i rozszerzonym. Omówiliśmy sposoby rozwiązywania zadań egzaminacyjnych i przedstawiliśmy kryteria oceniania rozwiązań. Poddaliśmy analizie wybrane odpowiedzi udzielane przez zdających, zwracając szczególną uwagę na popełnione przez nich błędy.

Przygotowując publikację, staraliśmy się, aby miała ona nie tylko informacyjny charakter, ale też zawierała materiały, które będą mogli Państwo wykorzystać w czasie zajęć przeprowadzanych w szkole. Liczymy, że będzie ona także pomocna dla uczniów przygotowujących się do egzaminu maturalnego.

Okręgowa Komisja Egzaminacyjna w Łomży
18-400 Łomża, ul. Nowa 2, tel. fax (086) 216-44-95,
(086) 473-71-20, (086) 473-71-21, (086) 473-71-22
www.oke.lomza.com e-mail: sekretariat@oke.lomza.com

Osiągnięcia maturzystów w roku 2009 w województwie warmińsko-mazurskim

Komentarz do zadań z języka polskiego

Sprawozdanie z egzaminu maturalnego w maju 2009 roku

Wstęp

W 2009 roku egzamin maturalny z języka polskiego odbył się 4 maja. Mógł być zdawany na poziomie podstawowym albo na poziomie rozszerzonym. Na poziomie podstawowym trwał 170 minut, a na poziomie rozszerzonym 180 minut.

Na poziomie podstawowym i na poziomie rozszerzonym egzamin sprawdzał umiejętność rozumienia czytanego tekstu nieliterackiego oraz umiejętność pisania tekstu własnego związanego z tekstem literackim.

Na poziomie podstawowym tematy wypracowań zobowiązywały zdającego do odczytania idei zawartych we fragmentach utworów literackich zamieszczonych w arkuszu egzaminacyjnym. **Tematy zawierały polecenia wymagające charakteryzowania i porównywania, określania relacji zachodzących pomiędzy bohaterami.**

Na poziomie rozszerzonym tematy wypracowań zobowiązywały zdającego do odczytania utworów zarówno na poziomie idei, jak i organizacji tekstu. **Tematy zawierały polecenia wymagające przedstawienia i porównania postaw, odczytania metaforycznych znaczeń elementów świata przedstawionego i sposobu kreacji narratora.**

Warunkiem zdania egzaminu było uzyskanie minimum 30% punktów możliwych do zdobycia na wybranym przez maturzystę poziomie.

Opis zadań egzaminacyjnych i sprawdzanych umiejętności. Kryteria oceniania. Typowe odpowiedzi zdających oraz uwagi dotyczące rozwiązań

Arkusz egzaminacyjny sprawdzający umiejętności na poziomie podstawowym w I części zawierał tekst nieliteracki Macieja Nowakowskiego *Hipnoza – pomost do podświadomości* i 13 zadań dołączonych do tekstu. Część II arkusza zawierała dwa tematy wypracowań. Pierwszy temat dotyczył powieści Władysława Reymonta *Chłopi* a drugi epopei narodowej Adama Mickiewicza *Pan Tadeusz*.

Arkusz sprawdzający umiejętności na poziomie rozszerzonym w części I zawierał tekst Jerzego Sosnowskiego *Sztuka jako schody ruchome* i 8 zadań dołączonych do tekstu, a w części II dwa tematy wypracowań. Pierwszy temat dotyczył *Pieśni XXII* i *Trenu IX* Jana Kochanowskiego, a drugi powieści Wiesława Myśliwskiego *Kamień na kamieniu*.

Zadania w części I arkusza egzaminacyjnego badały umiejętności związane z rozumieniem tekstu na trzech poziomach. Te, które dotyczyły **poziomu znaczeń**, obejmowały rozumienie słów, związków frazeologicznych, zdań; odczytywanie znaczeń dosłownych i metaforycznych, odczytywanie znaczenia słów z kontekstu. W arkuszu egzaminacyjnym pojawiły się także zadania, które dotyczyły rozumienia tekstu na **poziomie struktury**. Badały one umiejętność dostrzegania cech budowy tekstu, jego układu i powiązania elementów, które tworzą tekst. Zadania w I części arkusza obejmowały również **poziom komunikacji**: wskazywanie genezy tekstu, rozpoznawanie nadawcy, dostrzeganie celu tekstu (intencji nadawcy), określanie adresata i sposobu oddziaływania na niego, dostrzeganie cech stylistycznych tekstu i rozumienie funkcji zastosowanych w tekście środków językowych.

Zadania przygotowane dla poziomu podstawowego i rozszerzonego różniły się od siebie stopniem trudności i rodzajem tekstu nieliterackiego, sprawdzającego czytanie ze zrozumieniem. Na poziomie podstawowym maturzysta pisał pracę w odniesieniu do tekstów literackich omawianych w toku nauki szkolnej. Natomiast na poziomie rozszerzonym pisał pracę na podstawie tekstów, które nie musiały być omawiane w trakcie nauki w szkole. Były to jednak teksty utrzymane w znanej zdającemu konwencji artystycznej.

Oba arkusze zostały opracowane zgodnie z formułą opisaną w *Informatorze o egzaminie maturalnym od 2008 roku. Język polski*, zasadami ustalonymi w *Rozporządzeniu Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 30 kwietnia 2007 r. w sprawie warunków i sposobu oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów i słuchaczy oraz przeprowadzania sprawdzianów i egzaminów w szkołach publicznych* oraz wymaganiami egzaminacyjnymi wskazanymi w standardach wymagań egzaminacyjnych z języka polskiego.

Arkusz egzaminacyjny dla poziomu podstawowego

Część I arkusza – rozumienie pisanego tekstu

Przeczytaj uważnie tekst, a następnie wykonaj zadania umieszczone pod nim. Odpowiadaj tylko na podstawie tekstu i tylko **własnymi słowami** – chyba że w zadaniu polecono inaczej. Udzielaj tyłu odpowiedzi, o ile jesteś proszona/y.

Hipnoza – pomost do podświadomości

1. Pod koniec lat 90. takie przypadki odnotowano we Włoszech kilkakrotnie. Kolejni właściciele sklepów zawiadamiali o tajemniczym znikaniu gotówki z kas sklepowych. Sprzedawcy nie potrafili wyjaśnić, jak do tego doszło. Niektórzy przypominali sobie tylko, że ostatnimi klientami byli dwaj Hindusi. Kiedy detektywi przejrzeni taśmy ze sklepowej kamery, nie mogli uwierzyć własnym oczom. Sprawcy hipnotyzowali ekspedientów! Sprzedawcy byli przy kradzieży, ale wprowadzeni w trans tkwili bez ruchu, nie zdając sobie sprawy, co się dzieje. Nie próbowali powstrzymać intruzów ani ich gonić. Wkrótce nieuczciwi hipnotyzerzy zostali ujęci na gorącym uczynku. Policjanci i kupcy odetchnęli z ulgą.

2. Hipnoza – chociaż niekiedy bardzo przypomina sen – snem nie jest. Dowodzą tego badania elektroencefalograficzne mózgu. Inną częstotliwość mają bowiem fale mózgowe człowieka śpiącego, inną rozbudzonego, a jeszcze inną zahipnotyzowanego. Taki stan osiągamy wielokrotnie w ciągu każdego dnia bez pomocy hipnotyzera. Zapatrzeni w jakiś punkt na suficie, jakbyśmy wyłączyli się na chwilę. Podobnie bywa podczas jazdy pociągiem – wsłuchani w miarowy stukot kół, nie śpimy wprawdzie, ale też niewiele do nas dociera z tego, co mówią współpasażerowie. Taki stan nie jest niebezpieczny, o ile nie ujawni się np. podczas prowadzenia samochodu. Monotonny krajobraz, prosta droga i równomiernie migające za szybą drzewa mogą działać jak wytrawny hipnotyzer. Dźwięk silnika wywołuje znużenie zmysłów, mózg zaczyna emitować fale charakterystyczne dla stanu hipnotycznego.

3. „Różni hipnotyzerzy, posługujący się tą samą metodą, wobec tej samej osoby osiągają niejednakowe wyniki. O efekcie decyduje osobowość hipnotyzera i jego wiedza” – opowiada hipnoterapeuta Wojciech Górecki, uczeń Marii Szulc, jednej z najlepszych polskich hipnoterapeutów. Nie bez znaczenia jest też osobowość osoby hipnotyzowanej. Fachowcy podkreślają, że najłatwiej wprowadza się w trans ludzi silnych psychicznie. Są pewni siebie, otwarci na eksperymentowanie, nie boją się drugiego człowieka. Taką osobę można za pierwszym razem wprowadzić nawet w głęboki trans.

4. Głębokość transu można oceniać na podstawie tego, jak trudne polecenia wykonuje osoba poddana hipnozie. W stadium nazywanym lekkim – zahipnotyzowany odczuwa dzieje, jest już podatny na sugestię. Bardzo często lekką hipnozę stosują terapeuci leczący z nałogów i nerwic. Osoba wprowadzona w stadium średnie nadal zachowuje świadomość, ale nie może otworzyć oczu. W średnim stadium hipnozy zmysły są bardzo znużone, ale nie ulegają halucynacjom. Po wejściu w stan głęboki można na polecenie hipnotyzera otworzyć oczy, chodzić i mówić, jednak... widzi się, słyszy i czuje tylko to, co sugeruje hipnotyzer.

5. Takie sugestie są niewyobrażalnie silne. Przeprowadzano eksperymenty, w których zahipnotyzowanemu komunikowano, że będzie poparzony rozżarzoną prętą, po czym hipnotyzer dotykał go długopisem. W miejscu dotknięcia długopisem pojawiały się zaczerwienienia i bąble, a poddawana eksperymentowi osoba czuła ból. Sławę zyskał też popisowy numer estradowych hipnotyzerów zwany mostem hipnotycznym. Człowiek wprowadzony w trans jest w stanie wisieć między dwoma taboretami, opierając o ich krawędzie tylko pięty i głowę. Taka żywa łąka może wytrzymać ciężar dorosłego mężczyzny! Nawet wysportowany i silny człowiek nie podoła takiemu zadaniu na jawie.

6. Znaczący temat podkreślają, że nawet najgłębiej zahipnotyzowana osoba nie jest bezwolna. Człowiek będący w transie nie wykona polecenia, które jest niezgodne z jego sumieniem. Hipnotyzerzy uspokajają, że gdyby polecił komuś, aby wyskoczył przez okno – nie uczyni tego. W takich przypadkach ludzie natychmiast się budzą. Nawet najwytrawniejszy hipnotyzer nie jest zdolny utrzymać transu, jeżeli wydaje polecenia sprzeczne z wartościami wyznawanymi przez zahipnotyzowanego. Dotychczas nie odnotowano przypadków hipnotyzowania ludzi w celu popełnienia zbrodni. Jedynym oficjalnie przedstawionym przypadkiem wykorzystania hipnozy do celów przestępczych była afera z Hindusami okradającymi sklepy we Włoszech.

7. Czy moc, jaką daje hipnoza, oznacza, że należy się bać hipnotyzerów? Z pewnością nie. Zazwyczaj dzięki niej można człowiekowi pomóc. Specjaliści podkreślają skuteczność sugestii hipnotycznej w leczeniu różnych uzależnień, nerwic, a także łagodzeniu bólu. Wojciech Górecki stosuje hipnoterapię w leczeniu alkoholików. Twierdzi, że w 95 procentach przypadków uzależnienia na stałe znikają już po kilku seansach. Często korzysta z hipnozy regresywnej. W czasie seansu „cofa” więc swoich pacjentów do czasów niemowlęcych, a nawet okresu płodowego. „Trzeba pamiętać przykrego zdarzenia wyjąć z mroków podświadomości” – mówi Górecki. – „Ujawnić ją, pokazać pacjentowi i przemienić tamten strach w oswojonego wróbla”. Często seanse odbywają się w płytkim transie. Jak twierdzi, głębokość hipnozy nie jest wyznacznikiem sukcesu terapii. Hipnoterapeuta Ryszard Bohiński stosuje hipnozę głęboką. Mówi, że taki trans szybciej przynosi efekty. Nie trzeba powtarzać sesji tyle razy, jak w wypadku płytkiej hipnozy. Bohiński również zajmuje się uzależnieniami. Jego ponadprzeciętne zdolności pomogły niejednemu otyłemu w rzuceniu nadwagi, wiele osób cierpiących na nerwice odzyskało wewnętrzny spokój.

8. Z pomocy hipnotyzerów czasami korzysta nawet policja, ale dzieje się tak w sporadycznych przypadkach. „Kilka lat temu prowadziliśmy sprawę napadu na bank w Otwocku” – opowiada Grażyna Puchalska z Komendy Głównej. – „Świadkowie nie pamiętali sprawców, w wyniku przeżytego stresu nie potrafili powiedzieć nic konstruktywnego. Wtedy poprosiliśmy o pomoc hipnotyzerów. Zeznania w transie oczywiście nie mogły być dowodem w sprawie, ale umożliwiły sporządzenie portretów pamięciowych”. W Polsce nie odnotowano przypadku, by wykorzystywano hipnozę przeciw człowiekowi. Jak twierdzi Ryszard Bohiński, hipnozą interesują się ludzie, którzy chcą pomagać, a nie szkodzić. Wtajemniczeni hipnotyzerzy nie przekazują zresztą swej wiedzy niepewnym osobom.

Na podstawie: Maciej Nowakowski, *Hipnoza-pomost do podświadomości*, „Focus”, 08/08/2003

Charakterystyka tekstu

Tekst Macieja Nowakowskiego pt. *Hipnoza-pomost do podświadomości* został opublikowany w 8. numerze czasopisma *Focus* z 2003 roku. Podejmuje on ciekawy problem dotyczący różnych możliwości wykorzystania hipnozy.

Autor, wychodząc od przedstawienia anegdotycznej sytuacji, określa istotę hipnozy. Mówi o czynnikach wywołujących stany hipnotyczne, opisuje stadia oraz siłę oddziaływania hipnozy na człowieka. Rozważa niebezpieczeństwa i korzyści wynikające ze stosowania hipnozy, starając się przekonać czytelnika, że hipnoza pozwala skutecznie rozwiązywać problemy związane z uzależnieniami, leczeniem bólu. Zdaniem autora hipnoza to także narzędzie umożliwiające człowiekowi poznanie samego siebie. Autor tekstu uświadamia, że może być ona użyteczna w życiu społecznym pod warunkiem, że będzie łączyć się z etycznym działaniem człowieka. Tematyka tekstu sprawia, że jest on interesujący dla młodzieży, aktualny, ważny ze społecznego punktu widzenia.

Tekst M. Nowakowskiego jest uporządkowany. Ma wyraźnie zaznaczony wstęp, rozwinięcie, zakończenie. W tekście występuje dużo różnorodnych elementów uwypuklających kompozycyjność wypowiedzi. Tekst charakteryzuje się bogactwem przykładów, różnorodnością odwołań, które tworzą warstwę argumentacyjną. Myśl główna tekstu została wyrażona i precyzyjnie określona. Autor dąży nie tylko do obiektywnego przedstawienia poruszonego zagadnienia, ale także stara się swoją wypowiedź subiektywizować, tym samym włącza odbiorcę w podjęte rozważania.

Charakterystyka zadań do tekstu Macieja Nowakowskiego pt. *Hipnoza - pomost do podświadomości*. Kryteria punktowania rozwiązań i przyczyny błędnych odpowiedzi

Zadanie 1. (2 pkt)

Podaj trzy sytuacje, w których stan hipnozy można osiągnąć bez pomocy hipnotyzera. Określ, czym mogą grozić takie sytuacje.

Charakterystyka zadania:

Zadanie otwarte krótkiej odpowiedzi; składa się z dwóch części. Dotyczy poziomu znaczeń. **Bada umiejętność wyszukiwania informacji** w tekście (akapicie).

W pierwszej części zadania zdający powinien wskazać trzy sytuacje, w których stan hipnozy można osiągnąć bez pomocy hipnotyzera. W drugiej części zadania powinien określić, czym mogą grozić wymienione sytuacje.

Rozwiązywalność zadania: 67%

Kryteria punktowania:

Za rozwiązanie zadania zdający mógł otrzymać punkty częściowe, jeżeli udzielił prawidłowej odpowiedzi tylko w pierwszej lub tylko w drugiej części zadania.

Przykłady właściwych odpowiedzi:

część pierwsza:

- długostrwałe wpatrywanie się w jeden punkt,
- podczas jazdy pociągiem – wsłuchiwanie się w miarowy stukot kół,
- podczas jazdy samochodem – jednostajny szum silnika, równomiernie migające drzewa na prostej drodze (*wymagane uściślenie okoliczności*),

część druga:

niebezpieczeństwo: może spowodować utratę kontaktu z rzeczywistością, np. kierowca – może spowodować wypadek.

Przyczyny błędnych odpowiedzi:

- wymienianie sytuacji bez uściślenia okoliczności (jazda pociągiem, podróż samochodem);
- wskazywanie zagrożenia bez przywołania sytuacji, przykładu;
- wykraczanie odpowiedzi poza wymagania stawiane przez polecenie.

Zadanie 2. (1 pkt)

W akapicie 2. autor posłużył się czasownikami w 1 os. l. mn. Czemu służy ten zabieg językowy?

Charakterystyka zadania:

Zadanie otwarte krótkiej odpowiedzi. Dotyczy poziomu komunikacji. **Bada umiejętność rozumienia funkcji środków językowych użytych w tekście.** Wymaga określenia funkcji formy 1. osoby l. mn. czasowników, którymi posłużył się autor w akapicie 2.

Rozwiązywalność zadania: 71%

Kryteria punktowania:

Zdający otrzymuje 1 punkt, jeżeli określił, jaką funkcję pełni 1. os. l. mn. użytych w tekście czasowników.

Przykłady właściwych odpowiedzi:

służy podkreśleniu, że omawiane zjawisko dotyczy każdego.

Przyczyny błędnych odpowiedzi:

- objaśnianie sensu 2. akapitu;
- ogólnikowość wypowiedzi;
- nieznamość funkcji form składniowych;
- wskazywanie funkcji czasowników 1. os. l. mn. bez uwzględnienia treści akapitu 2.;
- intuicyjne wskazywanie funkcji.

Zadanie 3. (1 pkt)

Na podstawie akapitu 3. wymień trzy czynniki, od których zależą efekty hipnozy.

Charakterystyka zadania:

Zadanie otwarte krótkiej odpowiedzi. Dotyczy poziomu znaczeń. **Bada umiejętność rozumienia myśli zawartej w akapicie.** Wymaga określenia czynników, od których zależą efekty hipnozy.

Rozwiązywalność zadania: 86%

Kryteria punktowania:

Zdający otrzymuje 1 punkt, jeżeli wymienił trzy czynniki, od których zależą efekty hipnozy.

Przykłady właściwych odpowiedzi:

wiedza hipnotyzera, osobowość hipnotyzera, predyspozycje osoby hipnotyzowanej.

Przyczyny błędnych odpowiedzi:

- wymienianie mniejszej liczby czynników niż wskazana w poleceniu;
- wymienianie większej liczby czynników, wśród których właściwe pojawiały się na końcu wyliczenia;
- wymienianie tego samego czynnika w synonimicznej formie;
- wskazywanie cech osobowości bez określania osoby, której one dotyczą;
- udzielanie odpowiedzi przez odwoływanie się do własnej wiedzy, przekonań.

Zadanie 4. (1 pkt)

W akapicie 3. autor używa określenia „hipnoterapeuta”. Wymień dwa przykłady podane w tekście, które potwierdzają opinię, że hipnoza może być terapią.

Charakterystyka zadania:

Zadanie otwarte krótkiej odpowiedzi. Dotyczy poziomu struktury. **Bada umiejętność rozumienia toku przyczynowo–skutkowego**, wymaga wskazania dwóch przykładów, którymi posłużył się autor, budując warstwę argumentacyjną tekstu.

Rozwiązywalność zadania: 88%

Kryteria punktowania:

Zdający otrzymuje 1 punkt, jeżeli odnalazł w tekście i wymienił dwa przykłady potwierdzające opinię, że hipnoza może być terapią.

Przykłady właściwych odpowiedzi:

leczenie nałogów, leczenie nerwic, łagodzenie bólu, leczenie otyłości.

Przyczyny błędnych odpowiedzi:

- nieznajomość znaczenia słowa terapia;
- odwoływanie się do przykładów spoza tekstu;
- definiowanie słowa hipnoterapeuta;
- wskazywanie tego samego przykładu na różnych poziomach uogólnienia.

Zadanie 5. (2 pkt)

Na podstawie akapitu 4. wymień stadia hipnozy, jakie wyróżnia autor. Podaj po dwie cechy charakterystyczne dla każdego stadium.

Charakterystyka zadania:

Zadanie otwarte krótkiej odpowiedzi, składa się z dwóch części. Dotyczy poziomu znaczeń. **Bada umiejętność wyszukiwania informacji z tekstu (akapitu) i stosowania ich do rozwiązania problemu.** W pierwszej części zadania zdający powinien wskazać trzy stadia hipnozy wyróżnione przez autora. W drugiej części zadania powinien wskazać dwie cechy charakterystyczne dla poszczególnych stadiów hipnozy, o których jest mowa w tekście.

Rozwiązywalność zadania: 90%

Kryteria punktowania:

Zdający otrzymuje 2 punkty, jeżeli wymienił wyróżnione przez autora tekstu stadia hipnozy oraz scharakteryzował każde z wymienionych stadiów, podając jego dwie cechy. Zdający otrzymuje 1 punkt, jeżeli wymienił i poprawnie scharakteryzował dwa stadia hipnozy.

Przykłady właściwych odpowiedzi:

Stadium lekkie – senność, przyjemne odprężenie, podatność na sugestie, zachowanie świadomości.

Stadium średnie – zachowanie świadomości, niemożność otwarcia oczu, znużenie zmysłów, nieuleganie halucynacjom.

Stadium głębokie – otwieranie oczu na polecenie hipnotyzera, odczuwanie tego, co zasugeruje hipnotyzer.

Przyczyny błędnych odpowiedzi:

- wymienianie tylko jednego lub dwóch stadiów;
- tworzenie własnych kryteriów wyodrębniania stadiów;
- tworzenie własnych nazw stadiów;
- niewłaściwe przypisywanie cech charakterystycznych dla poszczególnych stadiów;
- niepodawanie cech bądź podawanie tylko jednej cechy charakterystycznej dla danego stadium.

Zadanie 6. (1 pkt)

Sformułuj tezę, którą potwierdzić miał eksperyment opisany w akapicie 5.

Charakterystyka zadania:

Zadanie otwarte krótkiej odpowiedzi. Dotyczy poziomu struktury. **Bada umiejętność rozumienia toku przyczynowo-skutkowego**, wymaga sformułowania tezy, którą miał potwierdzić eksperyment opisany w akapicie 5.

Rozwiązywalność zadania: 37%

Kryteria punktowania:

Zdający otrzymuje 1 punkt, jeżeli poprawnie sformułował tezę, którą potwierdzał opisany w tekście eksperyment.

Przykłady właściwych odpowiedzi:

oddziaływanie sugestii podczas hipnozy jest wyjątkowo silne; osoba zahipnotyzowana potrafi wykonać nieprawdopodobne czynności w przeciwieństwie do ludzi niepoddanych hipnozie.

Przyczyny błędnych odpowiedzi:

- przedstawianie tezy w formie wielozdaniowej;
- mylenie tezy z hipotezą;
- formułowanie tezy bez odniesienia się do funkcji eksperymentu opisanego w akapicie 5.;
- formułowanie tezy w oparciu o inne akapity niż akapit 5.;
- podawanie przykładów eksperymentów zamiast tezy;
- podawanie opisu działania hipnozy zamiast tezy.

Zadanie 7. (2 pkt)

Jak odpowiada autor artykułu na pytanie postawione przez siebie w akapicie 7.?

Podaj argument, którym uzasadnia swoją odpowiedź.

Charakterystyka zadania:

Zadanie otwarte krótkiej odpowiedzi; składa się z dwóch części. Dotyczy głównie poziomu struktury. **Bada umiejętność odczytywania sensu fragmentu, rozumienia zależności między zdaniami** akapitu. W pierwszej części zadania zdający powinien wskazać odpowiedź na postawione przez autora pytanie. W drugiej części zadania powinien podać argument, którym posłużył się autor, aby uzasadnić swoją odpowiedź.

Rozwiązywalność zadania: 93%

Kryteria punktowania:

Zdający otrzymuje 2 punkty, jeżeli właściwie odczytał stanowisko autora wobec hipnozy oraz przytoczył argument autora, którym uzasadnił on swoje stanowisko. Zdający otrzymuje 1 punkt, jeżeli poprawnie rozwiązał pierwszą część zadania, czyli określił stanowisko autora wobec hipnozy, ale nie znalazł w tekście autorskiej argumentacji.

Przykłady właściwych odpowiedzi:

odpowiada przecząco; nie zgadza się ze stwierdzeniem, że należy obawiać się hipnotyzerów; uzasadnienie: nieznany jest przykład wykorzystania hipnozy w celach przestępczych; hipnoza służy rozwiązywaniu problemów człowieka, najczęściej pomaga ludziom.

Przyczyny błędnych odpowiedzi:

- odnoszenie się do formy, sposobu udzielania odpowiedzi (*zdecydowanie; rzeczowo; zwięźle*);
- nieprecyzyjność w określaniu odpowiedzi autora na postawione przez niego pytanie;
- używanie argumentów nieodnoszących się do pierwszej części odpowiedzi;
- przedstawianie własnych argumentów, zamiast argumentów autora.

Zadanie 8. (2 pkt)

Dzięki jakim zabiegom kompozycyjnym i językowym autor zwiększa wiarygodność swojej wypowiedzi? Podaj dwa przykłady.

Charakterystyka zadania:

Zadanie otwarte krótkiej odpowiedzi, składa się z dwóch części. Dotyczy poziomu struktury i komunikacji. **Bada umiejętność określania cech kompozycji tekstu oraz funkcjonalności zastosowanych w tekście środków językowych.** W pierwszej części zadania zdający powinien wskazać zabiegi kompozycyjne, a w drugiej językowe, którymi posłużył się autor, aby zwiększyć wiarygodność swojej wypowiedzi.

Rozwiązywalność zadania: 41%

Kryteria punktowania:

Zdający otrzymuje 2 punkty, jeżeli poprawnie wymienił 1 zabieg kompozycyjny i 1 zabieg językowy, dzięki którym autor osiągnął wiarygodność. Zdający otrzymuje 1 punkt, jeżeli poprawnie wymienił przykład jednego typu zabiegów.

Przykłady właściwych odpowiedzi:

- cytowanie opinii znawców, przywoływanie nazwisk ekspertów w dziedzinie hipnozy, powoływanie się na opinie specjalistów;
- stosowanie formuł: *wszystkie autorytety, znawcy tematu, fachowcy podkreślają*;
- stosowanie terminologii naukowej.

Przyczyny błędnych odpowiedzi:

- wskazywanie wyłącznie zabiegów językowych lub kompozycyjnych;
- wskazywanie zabiegów kompozycyjnych i językowych, które nie służyły zwiększeniu wiarygodności wypowiedzi;
- trudność w rozpoznawaniu i określaniu środków językowych (odp.: *styl potoczny, niedomówienia, wielokropki*);
- podawanie niewłaściwych przykładów zabiegów kompozycyjnych i językowych;
- podawanie tylko jednego przykładu;
- wskazywanie zabiegów językowych i kompozycyjnych bez podania przykładów.

Zadanie 9. (2 pkt)

W akapicie 7. pojawia się sformułowanie: *Pamięć przykrego zdarzenia wyjąć z mroków podświadomości.*

Nazwij ten środek stylistyczny.

Wyjaśnij jego znaczenie.

Charakterystyka zadania:

Zadanie otwarte krótkiej odpowiedzi, składa się z dwóch części. Dotyczy poziomu komunikacji i poziomu znaczeń. **Bada umiejętność dostrzegania cech stylistycznych tekstu i odczytywania znaczeń metaforycznych środków użytych w tekście.** W pierwszej części zadania zdający powinien rozpoznać metaforę a w drugiej wyjaśnić jej znaczenie.

Rozwiązywalność zadania: 54%

Kryteria punktowania:

Zdający otrzymuje 2 punkty jeżeli poprawnie nazwał środek artystyczny i wyjaśnił znaczenie zdania *Pamięć przykrego zdarzenia wyjąć z mroków podświadomości.* Zdający otrzymuje 1 punkt, jeżeli poprawnie nazwał środek artystyczny lub wyjaśnił znaczenie zdania *Pamięć przykrego zdarzenia wyjąć z mroków podświadomości.*

Przykłady właściwych odpowiedzi:

Część pierwsza: metafora.

Część druga: (znaczenie) przypomnieć; przywołać; uświadomić przykre przeżycia.

Przyczyny błędnych odpowiedzi:

- niewłaściwe określanie środka stylistycznego;
- niewłaściwe odczytanie metaforycznego sensu sformułowania;
- wyjaśnianie znaczenia słowa *metafora*.

Zadanie 10. (2 pkt)

Spośród podanych przykładów wybierz właściwe i przyporządkuj je odpowiednio do stylu potocznego i naukowego.

badania elektroencefalograficzne, złapać na gorącym uczynku, popisowy numer, hipnoza regresywna, hipnoterapeuta, gotówka

Styl potoczny:

Styl naukowy:

Charakterystyka zadania:

Zadanie otwarte krótkiej odpowiedzi, składa się z dwóch części. Dotyczy poziomu komunikacji. **Bada umiejętność dostrzegania cech stylistycznych tekstu.** Spośród podanych wyrazów zdający miał wybrać te, które należą do stylu potocznego oraz te, które należą do stylu naukowego.

Rozwiązywalność zadania: 92%

Kryteria punktowania:

Zdający otrzymuje 2 punkty, jeżeli poprawnie przyporządkował wymienione przykłady do dwóch stylów. Zdający otrzymuje 1 punkt, jeżeli poprawnie przyporządkował przykłady do jednego stylu.

Przykłady właściwych odpowiedzi:

Styl potoczny: złapać na gorącym uczynku, popisowy numer, gotówka.

Styl naukowy: hipnoza regresywna, badania elektroencefalograficzne, hipnoterapeuta.

Przyczyny błędnych odpowiedzi:

- pominięcie niektórych podanych w zadaniu wyrażeń;
- niewłaściwe przyporządkowanie wyrażeń do określonego stylu;
- przyporządkowanie tego samego wyrażenia do dwóch stylów.

Zadanie 11. (1 pkt)

Określ, jaką funkcję pełni w tekście przytoczona w akapicie 1. historia o hinduskich złodziejach?

Charakterystyka zadania:

Zadanie otwarte krótkiej odpowiedzi. Dotyczy poziomu struktury. **Bada umiejętność określania funkcji kompozycyjnej, jaką pełni w tekście przytoczona opowieść.** Wymaga określenia relacji, jaka zachodzi między fragmentem tekstu a całym tekstem.

Rozwiązywalność zadania: 39%

Kryteria punktowania:

Zdający otrzymuje 1 punkt, jeżeli poprawnie określił funkcję anegdoty przytoczonej w akapicie 1.

Przykłady właściwych odpowiedzi:

jest wprowadzeniem do tekstu, ma zaciekać czytelnika, jest przykładem.

Przyczyny błędnych odpowiedzi:

- niedostrzeganie kompozycyjnej funkcji historii o hinduskich złodziejach;
- niedostrzeganie związku akapitu 1. z całością tekstu;
- niezrozumienie słowa *funkcja*;
- dokonywanie analizy akapitu pod kątem wpływu hipnozy na człowieka, zamiast określenia

- funkcji historii o hinduskich złodziejach;
 - wskazywanie, że akapit pełni funkcję informatywną, ostrzegawczą; jest przestroga;
 - udzielanie odpowiedzi w formie streszczenia historii o hinduskich złodziejach.

Zadanie 12. (1 pkt)

W kontekście artykułu wyjaśnij znaczenie tytułu.

Charakterystyka zadania:

Zadanie otwarte krótkiej odpowiedzi. Dotyczy poziomu znaczeń. **Bada umiejętność odczytywania dosłownych i metaforycznych znaczeń wyrazów, rozumienia sensu całego tekstu, określania funkcji tytułu tekstu.** Wymaga od zdającego rozpoznania metaforycznego znaczenia tytułu w powiązaniu z całym tekstem.

Rozwiązywalność zadania: 57%

Kryteria punktowania:

Zdający otrzymuje 1 punkt, jeżeli wyjaśnił znaczenie tytułu, uwzględniając treść całego artykułu.

Przykłady właściwych odpowiedzi:

- dzięki hipnozie człowiek może dotrzeć do utajonych przeżyć z przeszłości, których nie pamięta, a które znajdują się w jego podświadomości.

Przyczyny błędnych odpowiedzi:

- objaśnienie znaczenia tytułu bez odwołania się do całego tekstu;
- udzielanie odpowiedzi w formie wniosków wynikających z tekstu;
- określanie funkcji tytułu zamiast wyjaśnienia jego znaczenia;
- parafrazowanie tytułu;
- nieumiejętność odczytywania znaczeń metaforycznych.

Zadanie 13. (2 pkt)

Na podstawie tekstu uzupełnij tabelę, wstawiając znak **X** w odpowiednim miejscu.

Przykłady zdań	Informacja	Opinia
Częstotliwości fal mózgowych ludzi śpiących i zahipnotyzowanych różnią się.		
Ryszard Bohiński zajmuje się hipnoterapią.		
Takie sugestie są niewyobrażalnie silne.		
Nie odnotowano przypadków wykorzystania hipnozy do popełnienia zbrodni.		

Charakterystyka zadania:

Zadanie zamknięte. Dotyczy poziomu znaczeń. **Bada umiejętność odróżniania informacji od opinii.** Wymaga od zdającego rozpoznania informacji i opinii zawartych w tekście.

Rozwiązywalność zadania: 75%

Kryteria punktowania:

Zdający otrzymuje 2 punkty, jeżeli poprawnie rozstrzygnął, czy przedstawione w tabeli zdania zawierają opinię, czy informację o fakcie. Zdający otrzymuje 1 punkt, jeżeli zaznaczył trzy poprawne rozstrzygnięcia.

Właściwa odpowiedź: I, I, O, I

Przyczyny błędnych odpowiedzi:

- nieumiejętność określenia różnicy pomiędzy opinią a informacją;
- niewypełnianie znakiem X niektórych komórek w tabeli.

Część II arkusza – pisanie własnego tekstu w związku z tekstem literackim zamieszczonym w arkuszu. Wybierz temat i napisz wypracowanie nie krótsze niż dwie strony (około 250 słów).

Temat 1. Na podstawie fragmentu I tomu powieści Władysława S. Reymonta *Chłopi* scharakteryzuj Bylicę i jego relacje z córkami. Co mówi los Bylicy o losie starych ludzi w społeczności lipieckiej?

Hanka gotowała obiad i pogadywała z ojcem swoim, starym Bylicą, którego rzadko zachodził, że to schorowany był i ledwie się już ruchał.

Siedział pod oknem, wsparty na kijaszku, i wodził oczami po izbie, to na dzieci, co były cicho się zbiły w kąt, to na Hankę spozierał... Siwy był całkiem, wargi mu się trzęsły i głos miał słaby, jakby ptaszęcy, a w piersiach mu ciągiem rzęziało...

– Jedliście śniadanie, co? – pytała cicho.

– I... po prawdzie to Weronka zabaczyła mi dać... i nie upomniałem się, nie...

– Weronka psy nawet głodzi, bo tu nieraz do mnie podjeść przychodzą! – zawołała, bo i przy tym gniewała się ze starszą siostrą jeszcze od zeszłej zimy, że tamta po śmierci matki pobrała wszystko, co pozostało, i oddać nie chciała, to się i prawie nie widywały.

– Bo się u nich nie przelewa, nie... – bronił cicho... – Stach młoci u organisty, to i tam poje i jeszcze czterdzieści groszy za dzień bierze... a w chałupie tyła gąb... że i tych ziemniaków nie starczy... Prawda... że dwie krowy mają i mleko jest... że masło i sery do miasta nosi i ten grosz jaki zbierze... ale zabaczy często dać jeść... juści, nie dziwota... dzieci tyła... a to i wełniaki ludziom tka... i przedzie, i haruje jak ten wół... a bo to dużo mi trza? Żeby ino w porę... i co dnia... to...

– A to się do nas przenieście na zwiesnę, kiej wam u tej suki tak źle...

– Dyc się nie skarzę, nie narzekam, ino... ino... – głos się mu załamał nagle...

– Popaślibyście gęsi, to dzieci przypilnowali...

– Wszystko bym robił, Hanuś, wszystko – szeptał cichutko.

– W izbie jest miejsce, to się łóżko wstawi, byście ciepło mieli...

– A dyc i w oborze, i przy koniach spałbym, byle u ciebie, Hanuś, byle już nie wracać! Byle... – zachłysnął się aż tą prośbą błagalną i łzy jeły mu kapać z zapadłych poczerwieniałych oczów... – Zabrała mi pierzynę, bo powiada, że dzieci nie mają pod czym spać... juści... marzły, zem sam je brał do siebie... ale kożuszysko się wytarło i nic mię nie grzeje... i łóżko mi wziena... a po mojej stronie zimno... ani szczapy drzewa nie pozwoli... i każdą łyżkę strawy wypomina... na żebry wygania... a kiej mocy nie mam, do ciebie się ledwie zawlókł...

– Laboga! A czemuście to nam nic nigdy nie rzekli, że wam tak źle...

– Jakże... córka... on dobry człowiek, ale ciągiem na wyrobku... jakże...

– Piekielnica jedna! Wzięła pół grontu i pół chałupy, i wszystko, i taki wam daje wycug! Do sądu trza iść! Jeść mieli wam dawać i opał, i to, co wam do ubieru potrzeba, a my te dwanaście rubli w rok... bochmy przeciech i dług spłacili... co, nie tak?...

– Prawda! Rzetelni jesteście, prawda... ale i te parę złotych, co od was, a com je chował sobie na pochówek, wycygała ode mnie... a potem i dać było potrza... Jakże, dziecko... – Umilkł i siedział cichy, skulony, podobny do kupy starych wiórów prędzej niżli do człowieka.

A po obiedzie, skoro jeno Kowalowa weszła z dziećmi i jeła się witać, zabrał węzełek, jaki mu Hanka narządziła po kryjomu, i wyniósł się po cichu.

Władysław Stanisław Reymont, *Chłopi*. Warszawa 1958

Charakterystyka tematu

Zadanie otwarte rozszerzonej odpowiedzi (nie krótszej niż dwie strony). Bada umiejętność pisania własnego tekstu w związku z tekstem literackim zamieszczonym w arkuszu.

Określenie problemu: Realizując temat, należało scharakteryzować bohatera literackiego i określić relacje, jakie zachodzą między nim a innymi bohaterami tekstu. Charakterystyka bohatera powinna stać się punktem wyjścia do rozważań na temat jednego z aspektów życia społeczności, do której należy bohater.

Opis czynności: Realizując temat, trzeba było dokonać wstępnego rozpoznania fragmentu utworu literackiego, przedstawić bohatera, określić jego cechy psychofizyczne i stosunek do rzeczywistości. Spostrzeżenia dotyczące losu bohatera fragmentu należało także powiązać z rozważaniami na temat losu ludzi starszych w społeczności wiejskiej. Czynności związane z realizacją tematu powinny prowadzić do uogólnienia na temat sytuacji ludzi starych i czynników determinujących ich życie.

Materiał rzeczowy: Charakterystyka postaci powinna być dokonana w związku z analizą i interpretacją fragmentu *Chłopów* Władysława S. Reymonta. Realizacja tematu wymagała także odwołania do całej powieści.

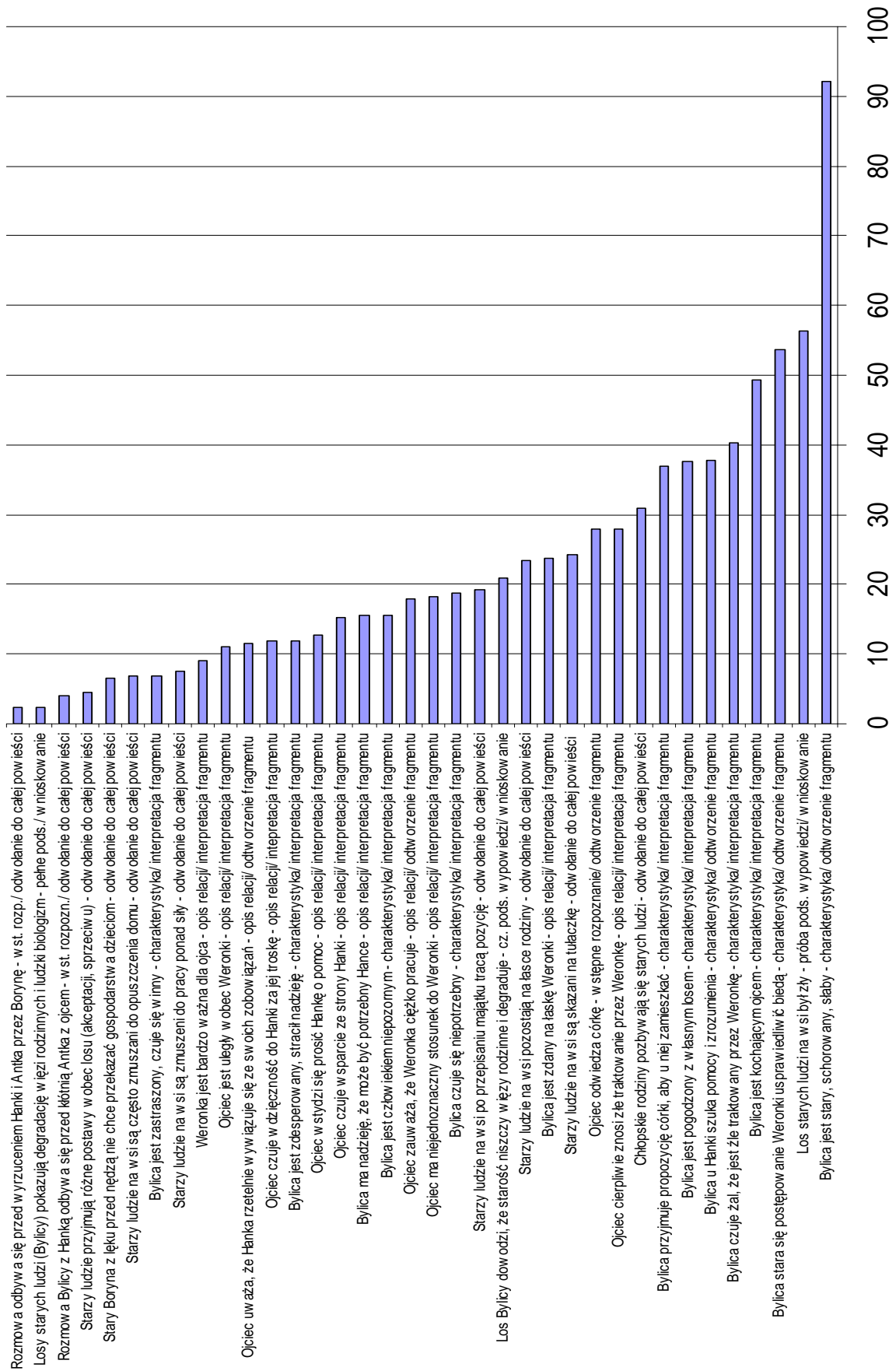
Wnioski dotyczące umiejętności zdających w zakresie redagowania własnego tekstu w związku z utworem literackim zamieszczonym w arkuszu, sformułowane w kontekście realizacji tematu 1. na poziomie podstawowym (wnioski wynikają z analizy frekwencji wskazań o charakterze argumentacyjnym, które występują w wypracowaniach zdających - wykres tych wskazań wraz z ich opisem został umieszczony na następnej stronie):

Zdający:

- potrafią streszczać tekst, odtwarzać najważniejsze wydarzenia;
- potrafią wykorzystywać charakterystykę bezpośrednią zawartą w tekście (umieją odtworzyć z tekstu zewnętrzne cechy głównego bohatera fragmentu; umieją parafrazować tekst);
- potrafią interpretować typowe dla człowieka zachowania (np. płacz);
- potrafią ukazać podstawowe zależności społeczne zachodzące między ludźmi;
- potrafią zbudować uogólnienie, które wynika z dostrzeżenia zewnętrznych cech głównego bohatera i uproszczonego określenia jego sytuacji społecznej (podjąć próbę podsumowania wypowiedzi);
- mają trudności z analizowaniem treści fragmentu w kontekście problemu zawartego w temacie;
- mają trudności z określaniem wagi (hierarchizowaniem) problemów zawartych w temacie;
- mają trudności związane z charakteryzowaniem bohatera na podstawie pogłębionej analizy jego zachowania;
- mają trudności związane z dostrzeganiem roli postaci drugoplanowych (Hanki i Weronki);
- nie potrafią ukazać złożoności relacji zachodzących między ludźmi i wpływu tych relacji na człowieka;
- nie potrafią budować uogólnień (pełnego podsumowania) związanych z analizowanym problemem;
- nie potrafią umiejscowić fragmentu w tekście całej powieści (zbudować wstępnego rozpoznania fragmentu);
- nie potrafią interpretować fragmentu w kontekście całej powieści;
- nie znają tekstu powieści.

Frekwencja (w %) i opis wskazań występujących w rozwinięciu tematu 1. pp - próba: 1000 wypracowań

Temat 2. Na podstawie podanych fragmentów poematu Adama Mickiewicza *Pan Tadeusz* scharakteryzuj i porównaj postacie Zosi i Telimeny.

Fragment 1.

Przypadkiem oczy podniósł i tuż na parkanie
Stała młoda dziewczyna. [...]
Twarzy nie było widać. Zwrócona na pole
Szukała kogoś okiem, daleko, na dole;
Ujrzała, zaśmiała się i klasnęła w dłonie,
Jak biały ptak zleciała z parkanu na błonie
I wionęła ogrodem przez płotki, przez kwiaty,
I po desce oparłej o ścianę komnaty,
Nim spostrzegł się, wleciała przez okno,
świecąca,

Nagła, cicha i lekka jak światłość miesiąca.
Nucąc chwyciła suknię, biegła do zwierciadła:
Wtem ujrzała młodzieńca i z rąk jej wypadła
Suknia, a twarz od strachu i dziwu pobladła.
[...]
Skromny młodzieniec oczy zmrużył
i przysłonił,
Chciał coś mówić, przeproszać, tylko się
ukłonił
I cofnął się; dziewica krzyknęła boleśnie,
Niewyraźnie, jak dziecko przestraszone
we śnie;
Podróżny zląkł się, spójrzył, lecz już jej nie
było.

Fragment 2.

Wojski, chlubnie skończywszy łowy,
wraca z boru,
A Telimena w głębi samotnego dworu
Zaczyna polowanie. Wprawdzie nieruchoma
Siedzi z założonymi na piersiach rękoma,
Lecz myślą goni zwierzków dwóch; szuka
sposobu,
Jak by razem obsaczyć i ułowić obu:
Hrabię i Tadeusza. Hrabia, panicz młody,
Wielkiego domu dziedzic, powabnej urody;
Już trochę zakochany! Cóż? Może się zmienić!
Potem, czy szczerze kocha? Czy się zechce
żenić?
Z kobietą kilku laty starszą! Niebogata!
Czy mu krewni pozwolą? co świat powie
na to?

Telimena, tak myśląc, z sofy się podniosła
I stanęła na palcach; rzekłbyś, że podrosła;
Odkryła nieco piersi, wygięła się bokiem
I sama siebie pilnem obejrzała okiem,
I znowu zapytała o radę zwierciadła;

Po chwili wzrok spuściła, westchnęła i siadła.

Hrabia pan! Zmienni w gustach są ludzie
majątni!
Hrabia blondyn! Blondyni nie są zbyt
namiętni!
A Tadeusz? prostaczek! Pocziwy chłopczyzna!
Prawie dziecko! raz pierwszy kochać się
zaczyna!
Pilnowany, niełacno zerwie pierwsze związki,
Przy tem dla Telimeny ma już obowiązki,
[...]

Lecz co powiedzą ludzie? Można im zejść
z oczu,
W inne strony wyjechać, mieszkać na uboczu
Lub, co lepsza, wynieść się całkiem z okolicy,
Na przykład zrobić małą podróż do stolicy,
Młodego chłopca na świat wielki
wyprowadzić,
Kroki jego kierować, pomagać mu, radzić,
Serce mu kształcić, mieć w nim przyjaciela,
brata!
Nareszcie – użyć świata, póki służą lata!

Tak myśląc, po alkowie śmiało i wesoło
Przeszła się kilka razy – znów spuściła czoło.

Warto by też pomyśleć o Hrabiego losie –
Czyby się nie udało podsunąć mu Zosię?
Niebogata, lecz za to urodzeniem równa,
Z senatorskiego domu, jest dygnitarzówna.
Jeżeliby do skutku przyszło ożenienie,
Telimena w ich domu miałaby schronienie
Na przyszłość; krewna Zosi i Hrabiego swatka,
Dla młodego małżeństwa byłaby jak matka.

Po tej z sobą odbytej stanowczej naradzie
Woła przez okno Zosię bawiącą się w sadzie.

Fragment 3.

Poznał ją zaraz Hrabia, z zadziwienia
blady,
Wstał od stołu i szukał koło siebie szpady:
„I tyżes to! – zawołał – czy mnie oczy ludzą?
Ty? w obecności mojej? Ściskasz rękę cudzą?
[...]
Lecz biada rywalowi, co mię tak znieważa!
Po moim chyba trupie pójdzie do ołtarza!”
Goście powstali, Rejent okropnie się
zmieszał,

Podkomorzy rywalów zagodzić pośpieszał;
Lecz Telimena, wzięwszy Hrabiego na stronę:
„Jeszcze – szepnęła – Rejent nie wziął mię
za żonę;

[...]

Czy mnie kochasz, czyś dotąd serca nie
odmienił,
Czy gotów, żebyś ze mną zaraz się ożenił?
Zaraz, dziś? – Jeżeli zechcesz, odstąpię
Rejenta”.

Hrabia rzekł: „O, kobieto, dla mnie
niepojęta!

Dawniej w uczuciach twoich byłeś poetyczną,
A teraz mi się zdajesz całkiem prozaiczną;
Cóż są wasze małżeństwa, jeśli nie łańcuchy,
Które związują tylko ręce, a nie duchy?
Wierzaj, są oświadczenia nawet bez wyznania,
Są obowiązki nawet bez obowiązania!
Dwa serca, pałające na dwóch końcach ziemi,
Rozmawiają jak gwiazdy promieńmi drżącemi:
Kto wie! może dlatego ziemia tak do słońca
Dąży i tak jest zawsze miłą dla miesiąca,
Że wiecznie patrzą na się i najkrótszą drogą
Biegą do siebie – ale zbliżyć się nie mogą!”
„Dość już tego – przerwała – nie jestem

planetą
Z łaski Bożej! Dość, Hrabio, ja jestem kobietą;
Już wiem resztę, przestań mi pleść ni to,
ni owo,

Teraz ostrzegam: jeśli piśniesz jedno słowo,
Ażebym ślub mój zerwać, to jak Bóg na niebie,
Że z temi paznokciami przyskoczę do ciebie

I...”

„Nie będę – rzekł Hrabia – szczęścia Pani
kłócić!”

I oczy pełne smutku i wzgardy odwrócił.

Fragment 4.

„Zofijo! Muszę cię w bardzo ważnej
rzeczy

Radzić się; już pytałem stryja, on nie przeczy.
Sami wolni, uczynmy i włościan wolnemi.”

[...]

A na to Zosia rzekła skromnie:

„Jestem kobietą, rządy nie należą do mnie.
Wszakże Pan będziesz mężem; ja do rady
młoda.

Co Pan urządzisz, na to całym sercem zgoda!
Jeśli włość uwalniając, zostaniesz uboższy,
To, Tadeuszu, będziesz sercu memu droższy.

[...]

Wsi nie lękam się; jeśli w wielkim mieście
żyłam,

To dawno; zapomniałam, wieś zawsze lubiłam,
I wierz mi, że mnie moje kogutki i kurki
Więcej bawiły niżli owe Peterburki;
Jeśli czasem tęskniłam do zabaw, do ludzi,
To z dzieciństwa; wiem teraz, że mnie miasto
nudzi;

Przekonałam się zimą po krótkim pobycie
W Wilnie, że ja na wiejskie urodzona życie;
Pośród zabaw tęskniłam znów do Soplicowa.
Pracy też nie lękam się, bom młoda i zdrowa.

Adam Mickiewicz, *Pan Tadeusz*, BN 1996.

Charakterystyka tematu

Zadanie otwarte, wymaga rozszerzonej odpowiedzi (nie krótszej niż dwie strony). Bada umiejętność pisania własnego tekstu w związku fragmentami z tekstu literackiego.

Określenie problemu: Realizując temat, należało scharakteryzować i porównać postacie literackie.

Opis czynności: Realizując temat, trzeba było dokonać przedstawienia bohaterów fragmentów utworu literackiego, określić ich cechy charakteru, postawy wobec życia, stosunek do innych ludzi. Spostrzeżenia dotyczące postaci należało przedstawić, uwzględniając podobieństwa i różnice, jakie zachodzą między bohaterkami. Czynności związane z realizacją tematu powinny prowadzić do uogólnienia na temat zróżnicowania postaci kobiet przedstawionych w utworze literackim.

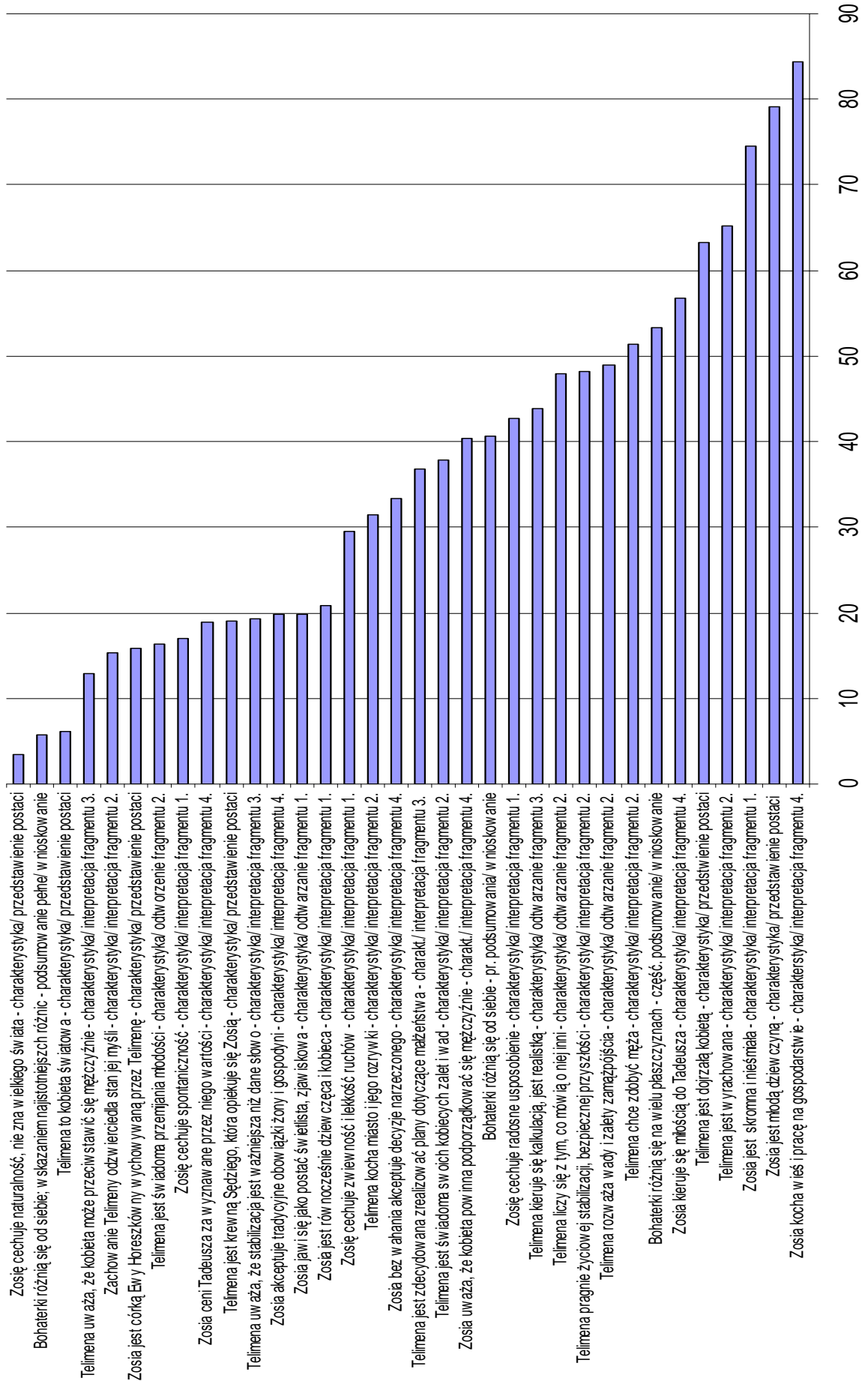
Materiał rzeczowy: Charakterystyka postaci powinna zostać dokonana w związku z analizą i interpretacją czterech fragmentów *Pana Tadeusza* Adama Mickiewicza.

Wnioski dotyczące umiejętności zdających w zakresie redagowania własnego tekstu w związku z utworem literackim zamieszczonym w arkuszu, sformułowane w kontekście realizacji tematu 2. na poziomie podstawowym (wnioski wynikają z analizy frekwencji wskazań o charakterze argumentacyjnym, które występują w wypracowaniach zdających - wykres tych wskazań wraz z ich opisem został umieszczony na następnej stronie):

Zdający:

- potrafią przedstawić bohaterki;
- potrafią w sposób równoważny zestawić cechy wyglądu zewnętrznego głównych bohaterów (np. młodość Zosi – dojrzałość Telimeny);
- potrafią wskazać najważniejsze cechy bohaterów;
- potrafią dostrzec, że bohaterki różnią się między sobą na wielu płaszczyznach i wyrazić to spostrzeżenie w formie wniosku;
- dostrzegają główne motywacje działań bohaterów;
- potrafią budować portrety psychologiczne bohaterów na podstawie analizy wypowiedzianych przez nie sądów, wyrażanych pragnień;
- mają trudności z zestawianiem cech bohaterów na tych samych płaszczyznach;
- mają trudności z określeniem powiązań (zależności) zachodzących pomiędzy bohaterkami;
- mają trudności z tworzeniem portretów psychologicznych bohaterów na podstawie analizy zachowań tych bohaterów;
- mają trudności z dostrzeżeniem złożoności natury bohaterów, ich odmienności psychologicznej;
- mają trudności z charakteryzowaniem bohaterów na płaszczyźnie estetycznej (np. świetlistość, zwiewność, światłość, statyczność);
- mają trudności z określaniem poglądów bohaterów;
- nie potrafią traktować materiału literackiego w sposób równoważny (np. skupienie się na analizie i interpretacji 2. i 4. fragmentu);
- nie potrafią konsekwentnie stosować jednorodnego schematu analizy porównywanych ze sobą bohaterów;
- nie potrafią dokonywać charakterystyki postaci w związku z relacjami społecznymi;
- nie potrafią określać konsekwencji postaw bohaterów, nie dokonują wartościowania przedstawianych postaw bohaterów;
- nie potrafią wykorzystywać przedstawianych w tekście opisów sytuacji dla dokonania analizy psychologicznej postaci literackich;
- nie potrafią zbudować wniosku końcowego, który powinien mieć charakter syntetyczny, wynikać z podjętych rozważań i powinien być nową wartością poznawczą.

Frekwencja (w %) i opis wskazań występujących w rozwinięciu tematu 2. pp - próba: 1000 wypracowań

Arkusz egzaminacyjny dla poziomu rozszerzonego

Opis zadań egzaminacyjnych, sprawdzane umiejętności, typowe odpowiedzi i uwagi do rozwiązań maturzystów

Część I arkusza – rozumienie pisanego tekstu

Przeczytaj uważnie tekst, a następnie wykonaj zadania umieszczone pod nim. Odpowiadaj tylko na podstawie tekstu i tylko **własnymi słowami** – chyba że w zadaniu polecono inaczej. Udzielaj tyłu odpowiedzi, o ile jesteś proszona/y.

Sztuka jako schody ruchome

1. Był listopadowy wieczór, rok 1981. Posadzka w sali na parterze warszawskiej polonistyki zaścielona była leżącymi pokotem śpiworami, ławki i krzesła zepchnęliśmy w kąt. Rozmawialiśmy – być może o tym, kiedy skończy się nasz strajk i czy przypadkiem nie daliśmy się bez sensu sprowokować władzom – a naszym słowom, które teraz odtwarzam, a raczej wymyślam, bo nie zachowały się w pamięci, towarzyszyła muzyka, szmerząca z nastawionego cichego radia. I ta muzyka stopniowo zwyciężała, pauzy między kolejnymi zdaniem robiły się coraz dłuższe, polityczna gorączka gasła, w miarę jak potężniała melodia, rozmach smyczków orkiestry symfonicznej. W końcu ktoś, zamiast podjąć wątek ustawy o szkolnictwie wyższym, której podejrzenie długo nie stawiano pod obrady sejmu, zapytał: „Co to właściwie jest?” I od tego momentu słuchaliśmy w napięciu, czy spiker odpowie na to pytanie. Na szczęście odpowiedział i dzięki niemu ja też mogę po wielu latach odpowiedzieć: była to uwertura Ryszarda Wagnera do opery *Tannhäuser*.

2. Sprawa wydaje mi się cokolwiek kłopotliwa: z całego strajku, w którym uczestniczyłem na pierwszym roku studiów, najlepiej pamiętam tego *Tannhäusera*. A przecież miesiąc przemieszkany na uniwersytecie obfitował w wiele dramatycznych epizodów: choćby nocny niepokój, gdy doszły do nas wieści o rozbiciu strajku w Wyższej Szkole Pożarniczej na Żoliborzu, czy burzliwe zebranie kończące nasz protest. Nie dostałem amnezji: o tym wszystkim byłbym w stanie z grubsza opowiedzieć. Ale tamto zapoznawanie się z Wagnerem moja pamięć odtwarza nieomal minuta po minucie. Jakby ono okazało się ostatecznie przeżyciem najgłębszym, najważniejszym.

3. W wydziałowej bibliotece, piętro nad salą, w której nocowałem, mogłem wtedy przejrzeć sobie kolejne tomy „Chimery” – jednego z najpiękniejszych czasopism, wydawanych kiedykolwiek po polsku. „Chimera”, redagowana, jak wiadomo, przez Zenona Przesmyckiego Miriama, ukazywała się w Warszawie w latach 1901 – 1907. Kolejne numery przynosiły tłumaczenia z literatury francuskiej i belgijskiej, a też chińskiej i japońskiej; reprodukcje grafik czeskich symbolistów i Albrechta Dürera; prozę Berenta i Przybyszewskiego, wiersze Leśmiana, Komornickiej i Micińskiego, wreszcie utwory zmarłego poety, którego redaktor „Chimery” wydobył z zapomnienia, a który nazywał się Cyprian Norwid. W okresie, kiedy powstawały te edytorskie cudeńka – papier żeberkowy, czcionka zamówiona specjalnie dla pisma, bibułka do przekładania stron z reprodukcjami, importowana z Japonii – w Warszawie, jak w wielu innych miastach zaboru rosyjskiego, wybuchły strajki, ulicami maszerowały manifestacje, organizowano zamachy terrorystyczne, krótko mówiąc: rozegrała się rewolucja 1905 roku. Na „Chimerze” nie odcisnęła ona najmniejszego piętna. Kiedy zachwiała rytmem produkcyjnym, redaktor Miriam na prawie rok zawiesił pracę, a potem podjął ją, bezkompromisowo nie naruszając ciągłej numeracji pisma – i dziś nie sposób ustalić z pewnością, w którym miejscu kilku tomów miesięcznika należałoby zaznaczyć tę przerwę. Sztuka była dla Miriama ważniejsza niż polityka. Unosiła się nad ludzkimi głowami, zmuszając do spojrzenia w górę, ponad rzeczywistość walki o skrócenie dnia roboczego i o wprowadzenie języka polskiego do szkół i urzędów.

4. Taką postawę nazywamy eskapizmem, a ja dziś nie czuję do niej sympatii. A jednak przyznam: kiedy zdarza mi się słyszeć narzekania krytyków, że polska literatura nie wydała po 1989 nowego *Przedwiośnia* albo że brak w niej zachęty do budowania w Polsce kapitalizmu, lub że nie zajmuje się ona rozliczeniami dekomunizacyjno-lustracyjnymi, budzi się we mnie bunt. Zapewne nie we mnie jednym. W wierszu, datowanym na rok 1981, pisał Marcin Świetlicki:

*Dlaczego twój niepokój tak obraca się
wokół wyrazów: więzienie, powstanie,
zachód, wschód, wolność, wyżywienie,
dostęp do tego-tamtego, więźniowie
polityczni?
To są małe wyrazy, to są wyrazy najmniejsze,
dlaczego właśnie o nie zawadza twój język? [...]*

5. Kiedy myślę o strajkowym doświadczeniu z Wagnerem, mam wrażenie, że eksperymentalnie potwierdzało ono intuicję Świetlickiego. Uwertura do *Tannhäusera* otwierała przecież perspektywę, w której opóźnienie w uchwalaniu ustawy o szkolnictwie wyższym czy nieprawidłowości przy wyborze rektora WSI w Radomiu (a właśnie te dwie sprawy sprowokowały nasz strajk) okazywały się kwestiami relatywnie małymi. Chciałoby się powiedzieć: tak właśnie wieczność i wartości absolutne – na przykład piękno muzyki – wpływają na sprawy doczesne: niwelują ich znaczenie do zera.

6. Przypominam sobie to wszystko w związku z problemem terażniejszym i osobistym. Wielbiciel *Tannhäusera* i „Chimery” z jednej strony, a niegdysiejszy strajkowiec i publicysta z drugiej walczą bowiem o mnie, a ja staram się ich jakoś zharmonizować, skoro obydwaj są do pewnego stopnia mną.

7. Co zostaje z książek czy filmów, które bez reszty zajmują się naszym życiem rzeczywistym, bezpośrednio danym? Dzieło jest przecież jak list w butelce rzuconej w bezkresny ocean przestrzeni i czasu. Ma wchodzić w dialog z ludźmi odległymi od nadawcy tego osobliwego, otwartego na nowe znaczenia komunikatu. Pozbawione u swoich podstaw dotkliwego, konkretnego doświadczenia, robi się zimne i bezkrwiste – pisałem już o tym nieraz. Ale odcięte od pytań ostatecznych, uniwersalnych, zamienia się w agitkę, uwikłaną w dodatku w gwałtowne i nie zawsze usprawiedliwione reakcje nerwowe na to, co wzburza nas na co dzień, i czego może niebawem nie będziemy dokładnie pamiętać.

8. Żeby uwierzyć w autonomię sztuki, żeby zobaczyć jej kruchą suwerenność, trzeba wyznaczyć jej punkt odniesienia i przestrzeń, w której sztuka okazuje się niezastąpiona i sama również niczego nie zastępuje. Kiedy próbuję opierać się pokusie eskapizmu z jednej, a medialno-politycznej nerwicy z drugiej strony, przychodzi mi na myśl obraz schodów ruchomych, na przykład tych, które prowadzą z warszawskiej Trasy W-Z na plac Zamkowy, nieopodal (co dla mojego wyobrażenia decydujące) kościoła świętej Anny.

9. Chciałbym widzieć sztukę właśnie jako schody ruchome, przewożące z niższego poziomu na wyższy. Z poziomu polityki – rozumianej jako troska o doczesne dobro wspólne – na poziom szeroko pojętej religii – rozumianej jako troska o miarę ostateczną naszego życia. Mają dwa punkty zaczepienia, dolny i górny, ale ich rola ujawnia się *pomiędzy*.

10. Wydaje mi się, że polityka, domagająca się od sztuki służby (to jest skupienia się na aktualnym kształcie naszego życia publicznego), zapętla bieg schodów: kiedy je opuszczamy, jesteśmy w tym samym miejscu, z którego wyruszyliśmy. Ale też prawdą jest, że religia – czy szerzej mówiąc, metafizyka – robiąca ze sztuki służkę, sprawia, że na pędzących w zawrotnym tempie schodach nie utrzyma się żaden pasażer. Bo zapominać, gdzie się żyje, to udawać istotę bezcielesną. Choć zapominać o wszystkim, co nie jest naszym aktualnym życiem, to zamykać się w więzieniu chwili.

11. Być może uwertura do *Tannhäusera* pozostała dla mnie jednym z najważniejszych utworów symfonicznych właśnie ze względu na okoliczności, w których po raz pierwszy wysłuchałem jej świadomie. Wagner, wtedy, zrobił coś niezwykłego z naszym strajkowym wieczorem. Nasz strajkowy wieczór zrobił coś niezwykłego z Wagnerem.

Jerzy Sosnowski, *Sztuka jako schody ruchome*, „Więź”, 6/2006

Charakterystyka tekstu

Tekst Jerzego Sosnowskiego pt. *Sztuka jako schody ruchome* został opublikowany w 6. numerze czasopisma *Więź* z 2006 roku. Tekst podejmuje ważny problem roli sztuki we współczesnej rzeczywistości, a także problem relacji między sztuką a innymi obszarami ludzkiej aktywności (między sztuką a polityką).

Autor podejmuje aktualny problem, odwołując się równocześnie do dalszego i bliższego kontekstu historycznego i literackiego (rewolucja w 1905 roku; strajk studentów Uniwersytetu Warszawskiego i Wyższej Szkoły Pożarniczej na Żoliborzu w listopadzie 1981 roku; wydawanie przez Zenona Przesmyckiego Miriama miesięcznika *Chimera* w Warszawie w latach 1901-1907). W ten sposób nadaje swojej wypowiedzi uniwersalny charakter.

Relacje nadawczo – odbiorcze w tekście *Sztuka jako schody ruchome* są wyraziste. Autor subiektywizuje wypowiedź, odwołując się do osobistych odczuć i doświadczeń.

Tekst ma uporządkowaną strukturę. Zaczyna się od opisu konkretnej sytuacji, by następnie przenieść odbiorcę na poziom uogólnień i refleksji. Główny problem zawarty w tekście został wyrażenie i jasno przedstawiony. Tekst charakteryzuje się bogatą warstwą argumentacyjną, w której autor przy pomocy różnorodnych przykładów ilustruje swoje myśli. Tekst jest napisany staranną polszczyzną, ma wysokie walory literackie, estetyczne.

Problematyka i forma tekstu *Sztuka jako schody ruchome* z pewnością jest interesująca dla osób o zainteresowaniach humanistycznych, w szczególności tych, które zamierzają studiować polonistykę bądź inny kierunek humanistyczny czy artystyczny.

Zadania sprawdzające rozumienie tekstu zostały skonstruowane tak, aby zdający, rozwiązując je, przede wszystkim przetwarzał wyszukiwane informacje.

Charakterystyka zadań do tekstu Jerzego Sosnowskiego pt. *Sztuka jako schody ruchome*, kryteria punktowania i przyczyny błędnych odpowiedzi

Zadanie 1. (1 pkt)

Wymień dwie dziedziny życia, których wzajemne relacje autor czyni głównym przedmiotem swoich rozważań.

Charakterystyka zadania:

Zadanie otwarte krótkiej odpowiedzi. Dotyczy poziomu znaczeń tekstu. **Sprawdza umiejętność odczytywania sensu całego tekstu.** Wymaga określenia tematu rozważań podjętych w tekście, tzn. wskazania sztuki i polityki jako dwóch dziedzin życia, wchodzących we wzajemne relacje. Poprawne rozwiązanie wiąże się z koniecznością prześledzenia toku rozumowania autora w tekście, dostrzeżenia elementów, wokół których zbudowana jest warstwa argumentacyjna, i które służą wysnuciu wniosków. Zadanie jest ważne, ponieważ wymaga określenia tematyki całego tekstu.

Rozwiązywalność zadania: 84%

Kryteria punktowania:

Zdający otrzymuje 1 punkt, jeżeli wymieni dwie dziedziny życia, których wzajemne relacje autor czyni głównym przedmiotem swoich rozważań.

Właściwe odpowiedzi:

- polityka,
- sztuka.

Przyczyny błędnych odpowiedzi:

- nieumiejętność określenia przywołanych w tekście dziedzin życia,
- równoważne traktowanie różnych dziedzin życia ukazanych w tekście,
- niedostrzeganie relacji istniejących między przywołanymi w tekście dziedzinami życia,
- przedstawienie jednej dziedziny życia,
- nieznajomość treści słowa dziedzina.

Zadanie 2. (1 pkt)

W jaki sposób muzyka wpłynęła na strajkujących (akapit 1.)?

Charakterystyka zadania:

Zadanie otwarte krótkiej odpowiedzi. Dotyczy poziomu znaczeń tekstu. **Sprawdza umiejętność odczytywania sensu akapitu.** Wymaga zauważenia, że sztuka (muzyka) wpływa na postawy ludzi, że potrafi je zmieniać. Umożliwia dostrzeżenie, że sztuka, zdaniem autora, ma wymiar ponadczasowy, jest tym, co zostawia trwały ślad w życiu człowieka mającego kontakt ze sztuką. Odczytanie sensu pierwszego akapitu jest konieczne do zrozumienia przesłania całego tekstu. Poprawne rozwiązanie zadania jest też pierwszym krokiem do zrozumienia zasady kompozycyjnej, wg której skonstruowany jest tekst: od konkretnego – do uogólnień.

Rozwiązywalność zadania: 98%

Kryteria punktowania:

Zdający otrzymuje 1 punkt, jeżeli określi sposób, w jaki muzyka wpłynęła na strajkujących.

Właściwe odpowiedzi, np.:

- przestali rozmawiać o sytuacji politycznej, (nastawili się na słuchanie; zaczęli być skupieni),
- ich myśli zostały sprowadzone na inne tory (odwróciła ich uwagę od strajku),
- przestali być rozemocjonowani (wyciszyli się wewnętrznie; wyrwali się z kręgu napiętych myśli; muzyka ostudziła ich emocje).

Przyczyny błędnych odpowiedzi:

- parafrazowanie polecenia,
- niedostrzeganie związku przyczyna – skutek,
- streszczanie tekstu, cytowanie,
- udzielanie odpowiedzi wartościujących,
- udzielanie odpowiedzi zbyt ogólnych.

Zadanie 3. (1 pkt)

Podaj przykład występującej w tekście opozycji: góra – dół. Wyjaśnij symboliczne znaczenie elementów tworzących wskazaną opozycję.

góra:	przykład:	symboliczne znaczenie:
opozycja		
dół:	przykład:	symboliczne znaczenie:

Charakterystyka zadania:

Zadanie otwarte krótkiej odpowiedzi. Pierwsza część polecenia dotyczy poziomu znaczeń

dosłownych (wskazanie elementów tworzących opozycję góra - dół), natomiast druga część polecenia dotyczy poziomu znaczeń metaforycznych (symbolicznych) tekstu. **Sprawdza umiejętność wyszukiwania informacji i umiejętność wskazywania ich symbolicznego znaczenia; wymaga rozpoznania zasady kompozycyjnej tekstu.** Wymaga zauważenia, że w tekście autor wielokrotnie podaje przykłady opozycji góra - dół, łącząc różne warstwy tekstu, hierarchizując rzeczywistość, do której nawiązuje.

Rozwiązywalność zadania: 80%

Kryteria punktowania:

Zdający otrzymuje 1 punkt, jeżeli poda przykład występującej w tekście opozycji: góra – dół i wyjaśni symboliczne znaczenie elementów tworzących wskazaną opozycję.

Właściwe odpowiedzi, np.:

	przykład:	symboliczne znaczenie:
- góra - dół	- biblioteka na piętrze, - sala na parterze.	- wartości wyższe, - wartości przyziemne.
- góra - dół	- kościół św. Anny, - trasa W-Z.	- sacrum; wartości wyższe, - profanum; wartości przyziemne.
- góra - dół	- sztuka/ religia, - polityka.	- sacrum; wartości wyższe, - profanum; wartości przyziemne.

Przyczyny błędnych odpowiedzi:

- wskazywanie przykładów, które nie stanowią opozycji,
- zestawianie przykładów, które odnoszą się do różnych poziomów uogólnienia,
- nieumiejętność odczytywania symbolicznych znaczeń.

Zadanie 4. (1 pkt)

Nazwij dwa środki językowe zastosowane przez autora w celu podkreślenia subiektywizmu jego wypowiedzi. Każdy z nich zilustruj jednym przykładem zaczerpniętym z tekstu.

Charakterystyka zadania:

Zadanie otwarte krótkiej odpowiedzi. Dotyczy poziomu komunikacji. **Sprawdza umiejętność rozpoznawania środków językowych i ich funkcji.** Wymaga nazwania środków językowych, dzięki którym autor podkreśla subiektywizm swojej wypowiedzi, a także zilustrowania każdego z nich przykładem zaczerpniętym z tekstu.

Rozwiązywalność zadania: 37%

Kryteria punktowania:

Zdający otrzymuje 1 punkt, jeżeli nazwie dwa środki językowe zastosowane przez autora w celu podkreślenia subiektywizmu jego wypowiedzi i każdy z nich zilustruje jednym przykładem zaczerpniętym z tekstu.

Właściwe odpowiedzi:

środek, np.:	przykład, np.:
pierwszoosobowy nadawca	<i>Dostałem</i>
tryb przypuszczający	<i>...o tym wszystkim <u>byłbym</u> w stanie z grubsza opowiedzieć.</i>
wtrącenie	<i>- (co dla mojego wyobrażenia decydujące); - <u>pisałem już</u> o tym nieraz.</i>
epitet wartościujący	<i><u>dramatyczny</u> epizod</i>
zdrobnienie	<i>Cudeńka</i>
zaimki	<i>ja, nasz, mi</i>

Przyczyny błędnych odpowiedzi:

- niedostrzeżenie subiektywizmu zawartego w tekście,
- nieznamość funkcji środków językowych,
- podawanie przykładów nieadekwatnych do wskazywanych środków językowych.

Zadanie 5. (1 pkt)

Wypisz z tekstu i nazwij dwa środki artystyczne, którymi posłużył się autor, by nadać swojej wypowiedzi funkcję estetyczną (poetycką).

Charakterystyka zadania:

Zadanie otwarte krótkiej odpowiedzi. Dotyczy poziomu komunikacji. **Sprawdza umiejętność rozpoznawania środków językowych i ich funkcji.** Wymaga nazwania środków językowych, dzięki którym autor nadaje swojej wypowiedzi funkcję estetyczną (poetycką). Maturzysta musi wskazać i nazwać dwa środki, którymi posłużył się autor, by nadać tekstowi walory poetyckie.

Rozwiązywalność zadania: 76%

Kryteria punktowania:

Zdający otrzymuje 1 punkt, jeżeli wypisze z tekstu i nazwie dwa środki artystyczne, którymi posłużył się autor, by nadać swojej wypowiedzi funkcję estetyczną (poetycką). Zdający nie otrzymywał punktów za przykłady z wiersza.

Właściwe odpowiedzi, np.:

- metafora,
- porównanie,
- symbol,
- peryfraza,
- paralelizm składniowy,
- powtórzenie,
- antyteza,
- aluzja literacka,
- pytanie retoryczne.

Przyczyny błędnych odpowiedzi:

- przypisywanie funkcji poetyckiej właściwości charakterystycznych dla innych funkcji tekstu,
- nieumiejętność właściwego nazwania wypisanych środków artystycznych,
- nienazywanie wypisanych środków artystycznych.

Zadanie 6. (2 pkt)

Podaj przykład posługiwania się przez autora konkretem w celu zbudowania uogólnienia.

Konkret:

Uogólnienie:

Charakterystyka zadania:

Zadanie otwarte krótkiej odpowiedzi. Odnosi się do poziomu struktury tekstu. **Sprawdza umiejętność rozpoznawania zasady kompozycyjnej tekstu i jej funkcji.** Wymaga podania przykładu posługiwania się przez autora konkretem i uogólnienia, które autor tworzy w związku z tym konkretem. Treść zadania wymaga rozumienia zależności, jakie zachodzą w tekście pomiędzy akapitami, dostrzeżenia powiązań istniejących pomiędzy różnorodnymi elementami struktury tekstu, które tworzą oś kompozycyjną tekstu.

Rozwiązywalność zadania: 42%

Kryteria punktowania:

Zdający otrzymuje 2 punkty, jeżeli poda przykład posługiwania się przez autora konkretem w celu zbudowania uogólnienia.

Właściwe odpowiedzi:

konkret, np.:	uogólnienie
strajk na polonistyce w 1981 r. (odgłos muzyki)	np.: rozważania nad tym, co przemijające i trwałe
wydarzenia historyczne (np. z 1905 r.)	np.: ponadczasowość piękna, trwałość sztuki
schody przy trasie W-Z	np.: dostrzeżenie różnych poziomów egzystencji i różnych funkcji sztuki
<i>Chimera</i>	np.: rozważanie na temat eskapizmu

Przyczyny błędnych odpowiedzi:

- nieumiejętność wskazania konkretnego (odróżnienia konkretnego od uogólnienia),
- nieumiejętność wyprowadzenia uogólnienia (wnioskowania),
- przedstawienie uogólnienia nieadekwatnego do przedstawionego konkretnego,
- przypisywanie temu samemu konkretnemu kilku różnych uogólnień.

Zadanie 7. (1 pkt)

Jaką funkcję, zdaniem autora, powinna pełnić sztuka?

Charakterystyka zadania:

Zadanie otwarte krótkiej odpowiedzi. Dotyczy poziomu znaczeń tekstu. **Sprawdza umiejętność odczytywania głównej myśli całego tekstu.** Wymaga, aby zdający określił funkcję jaką, zdaniem autora, powinna pełnić sztuka.

Rozwiązywalność zadania: 85%

Kryteria punktowania:

Zdający otrzymuje 1 punkt, jeżeli określi funkcję jaką, zdaniem autora, powinna pełnić sztuka.

Właściwe odpowiedzi:

Sztuka powinna, np.:

- łączyć niższy poziom życia z poziomem wyższym (sferę codzienności ze sferą metafizyczną, troskę o doczesne dobro wspólne z troską o dobro ostateczne),
- umożliwiać nawiązywanie dialogu z ludźmi odległymi od siebie w czasie i przestrzeni,
- uniwersalizować teraźniejszość,
- harmonizować wewnątrz człowieka.

Przyczyny błędnych odpowiedzi:

- cytowanie fragmentów tekstu,
- odpowiadanie w formie równoważników zdań („sztuka jako schody ruchome”),
- pomijanie funkcji, jaką powinna pełnić sztuka,
- mylenie funkcji z wartościowaniem.

Zadanie 8. (2 pkt)

Co, zdaniem autora, jest zagrożeniem dla suwerenności sztuki? Wymień dwa zagrożenia.

Zagrożenie 1.

Zagrożenie 2.

Charakterystyka zadania:

Zadanie otwarte krótkiej odpowiedzi. Dotyczy poziomu znaczeń tekstu. **Sprawdza umiejętność wyszukiwania i porządkowania informacji.** Wymaga wskazania wykorzystanych w tekście argumentów i sformułowanych wniosków, i uporządkowania ich wg klucza przyczynowo – skutkowego. Zdający musi wskazać dwie przyczyny zagrożeń dla suwerenności sztuki, które przedstawia autor tekstu.

Rozwiązywalność zadania: 84%

Kryteria punktowania:

Zdający otrzymuje 2 punkty, jeżeli na podstawie tekstu wskaże dwa zagrożenia dla suwerenności sztuki. Zdający otrzymuje 1 punkt, jeżeli wskaże jedno zagrożenie.

Właściwe odpowiedzi, np.:

- oderwanie się sztuki od rzeczywistości (eskapizm),
- oderwanie się od sfery metafizycznej (zajmowanie się wyłącznie życiem codziennym),
- służenie wyłącznie polityce,
- służenie wyłącznie religii,
- instrumentalne traktowanie sztuki.

Przyczyny błędnych odpowiedzi:

- wskazywanie na dwa identyczne zagrożenia opisane na różnym poziomie uogólnienia,
- odpowiedzi niejasne, bez wskazania zagrożenia.

Część II arkusza – pisanie własnego tekstu w związku z tekstem literackim zamieszczonym w arkuszu. Wybierz temat i napisz wypracowanie nie krótsze niż dwie strony (około 250 słów).

Temat 1. Na podstawie *Pieśni XXII* i *Trenu IX* Jana Kochanowskiego, przedstaw różnice w postawie poety wobec Rozumu i Mądrości. Zwróć uwagę na sposób budowania poetyckiej refleksji.

Pieśń XXII

Rozumie mój, próżno się masz frasować:
Co zginęło, trudno tego wetować;
Póki czas był, póki szczęście służyło,
Czegoś żądał, o wszystko łącno było.

Teraz widzisz, że nam niebo nie sprzyja:
W czym się kochasz, to cię daleko mija.
Cóż temu rzec? I szkoda głowy psować;
Lepiej się nam na lepsze czasy chować.

A nie mniemaj, byś sam był w tej niewoli:
Nalazłby się, kogo to nie mniej boli;
Jeno ludzie snadniej zakryć umieją,
Acz nie z serca, z wierzchu się przedsię
śmieją.

Mnie, smutnego, ten dowcip nie ratuje,¹
Wyda mię twarz, gdy się serce źle czuje;
Wszakóż widzę, że się próżno frasować,
Co zginęło, trudno tego wetować.

Jan Kochanowski, *Dziela wszystkie*, Warszawa 1982

Tren IX

Kupić by cię, Mądrości, za drogie pieniądze,
Która, jeśli prawdziwie mienia,² wszystkie żądze,
Wszystkie ludzkie frasunki umiesz wykorzenić,
A człowieka tylko nie³ w anioła odmienić,
Który nie wie, co boleść, frasunku nie czuje,
Złym przygodom nie podległ, strachom nie hołduje.
Ty wszystkie rzeczy ludzkie masz za fraszkę sobie,
Jednaką myśl tak w szczęściu, jako i w żałobie
Zawždy niesiesz. Ty śmierci najmniej się nie boisz,
Bezpieczna, nieodmienna, niepożyta⁴ stoisz.
Ty bogactwa nie złotem, nie skarby wielkimi,
Ale dosytem mierzysz i przyrodzonymi
Potrzebami. Ty okiem swym nieuchronionym⁵
Nędznika upatrujesz pod dachem złoconym,
A uboższym nie zajrzysz szczęśliwego mienia,
Kto by jedno chciał słuchać twego upomnienia.
Nieszczęśliwy ja człowiek, którym lata swoje
Na tym strawił, żebych był ujźrzał progi twoje!
Terazem nagle z stopniów ostatnich zrzucony
I między insze, jeden z wielu, policzony.

Jan Kochanowski, *Treny*, BN, Wrocław 1972

¹ ten dowcip nie ratuje – nie mam tego talentu

² jeśli prawdziwie mienia – jeśli mówią prawdę

³ tylko nie – niemalże

⁴ niepożyta – nieczuła, niewzruszona

⁵ nieuchroniony – taki przed którym nic się nie ukryje

Charakterystyka tematu

Zadanie ma charakter otwarty, wymaga rozszerzonej odpowiedzi. Bada umiejętność pisania własnego tekstu w związku z tekstem literackim zamieszczonym w arkuszu.

Określenie problemu: Realizując temat, należało przedstawić różnice w postawie poety wobec wartości charakterystycznych dla renesansowego światopoglądu. Trzeba było również określić sposób budowania poetyckiej refleksji w przedstawionych utworach.

Opis czynności: Realizując temat, trzeba było dokonać wstępnego rozpoznania charakteru utworów lirycznych i określić zasadę ich zestawienia. Analizując i interpretując utwory należało przedstawić postawy poety wobec Rozumu i Mądrości i wydobyć różnice zachodzące między tymi postawami. Konieczne było również określenie sposobu wypowiedzania przez poetę jego refleksji. Czynności związane z realizacją tematu powinny prowadzić do uogólnienia dotyczącego różnicy w postawie poety wobec Rozumu i Mądrości, sposobów budowania refleksji poetyckiej w jego utworach oraz zmian, jakie zachodziły w jego twórczości.

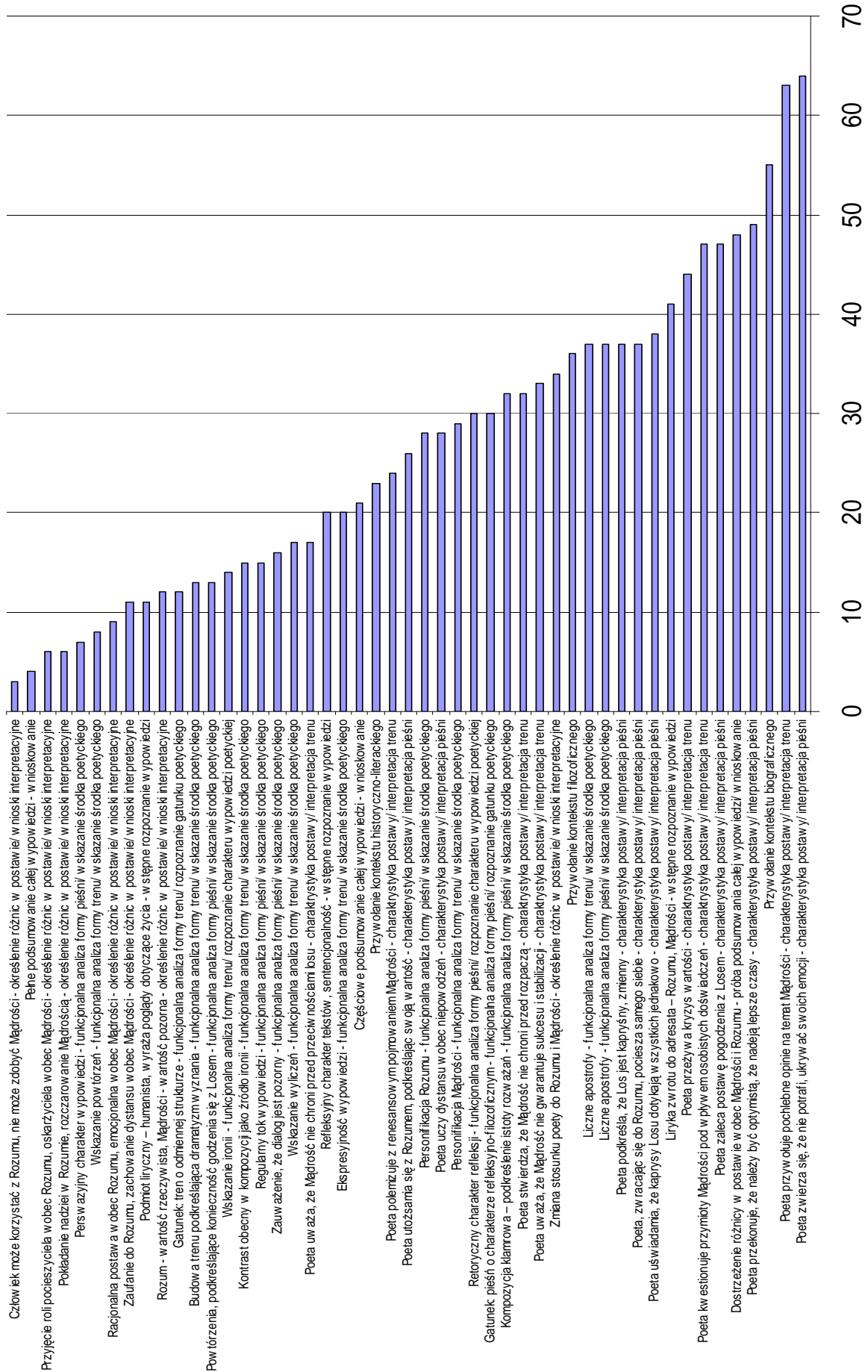
Materiał rzeczowy: Charakterystyka postawy poety i przedstawienie sposobu budowania poetyckiej refleksji powinno dokonać się w związku z analizą i interpretacją *Pieśni XXII* i *Trenu IX* Jana Kochanowskiego.

Wnioski dotyczące umiejętności zdających w zakresie redagowania własnego tekstu w związku z utworem literackim zamieszczonym w arkuszu, sformułowane w kontekście realizacji tematu 1. na poziomie rozszerzonym (wnioski wynikają z analizy frekwencji wskazań o charakterze argumentacyjnym, które występują w wypracowaniach zdających - wykres tych wskazań wraz z ich opisem został umieszczony na następnej stronie):

Zdający:

- rozpoznają typ liryki zastosowanej w utworach;
- potrafią określić podstawowe cechy postawy humanistycznej;
- znają podstawowe fakty z biografii Jana Kochanowskiego;
- rozpoznają nadawców i adresatów utworów;
- dostrzegają apostroficzny charakter utworów;
- potrafią rozpoznać cechy gatunkowe pieśni (sprawniej analizują pieśń niż tren);
- wskazują typowe środki poetyckie: apostrofę, personifikację, kłamrę kompozycyjną;
- potrafią dostrzec, że stosunek poety do Rozumu Mądrości się zmienia;
- znają podstawowe konteksty filozoficzne;

- mają trudności z rozpoznaniem ironii, kontrastu, określeniem funkcji powtórzeń;
- mają trudności z określaniem cech gatunkowych analizowanego tekstu;
- mają trudności z określeniem dominanty kompozycyjnej;
- mają trudności z odczytywaniem utworu we właściwym dla niego kontekście filozoficznym;
- mają trudności z dostrzeżeniem retorycznego charakteru wypowiedzi literackiej;
- mają trudności z dostrzeżeniem polemicznego charakteru wypowiedzi literackiej;
- mają trudności z określeniem przesłania zawartego w tekście (dot. postawy człowieka);
- mają trudności z określeniem funkcji dostrzeżonych środków poetyckich;

- nie potrafią odczytywać utworu we właściwym dla niego kontekście historyczno-literackim;
- nie potrafią dostrzec ekspresyjnego charakteru wypowiedzi;
- nie potrafią dostrzec sentencji zawartych w tekstach i refleksyjnego charakteru utworów;
- nie potrafią określić funkcji kontrastu, ironii, wyliczeń powtórzeń;
- nie potrafią określać zależności między budową tekstu z jego przesłaniem;
- nie potrafią określić różnic w postawie poety wobec Rozumu i Mądrości;
- nie potrafią dostrzec zależności między retorycznym charakt. a funkcją perswazyjną tekstu;
- nie potrafią zbudować wniosku końcowego.

Frekwencja (w %) i opis wskazań występujących w rozwinięciu tematu 1. pr - próba: 150 wypracowań

Temat 2. Na podstawie fragmentu powieści Wiesława Myśliwskiego *Kamień na kamieniu* przedstaw metaforyczne znaczenia drogi. Zwróć uwagę na kreację narratora.

***Kamień na kamieniu* (fragment)**

Szła u nas przez wieś droga. Nie najlepsza, pewnie, jak to przez wieś. Dziury, doły. Wiosną czy jesienią błoto, latem kurz. Ale ludziom wystarczyła. Raz na jakiś czas tu i tam się wyrównywało, trochę się kamieniem posypało i jakoś się jeździło. I na jarmark do miasta można było nią dojechać, i do każdej wsi w sąsiedztwie, i czy na wojnę, czy w świat ktoś wyruszał, tak samo go zaprowadziła.

A prócz tego, że była dla wszystkich, każdy miał jeszcze kawałek tej drogi na własność dla siebie. I przed każdą niedzielą czy świętem latem ją zamiatał, jesienią skrobał błoto, zimą śnieg odgarniał, kiedy napadało, popiołem posypywał, żeby ktoś się nie przewrócił przed jego chałupą. A na Zielone Świątki zawsze się ją tatarakiem mała. Szli ludzie do kościoła, to im tatarak chrupał pod nogami, a pachniało jakby w gaju i mówiło się, że to droga tak pachnie. I prawie każdy miał przy niej swoją ławkę czy kamień. Mógł wieczorem wyjść usiąść, z sąsiadami pogadać, zakurzyć czy choćby w ciemne niebo nad sobą popatrzeć. Boga o to i owo się popytać.

Ludzie, krowy, gęsi, wszyscy środkiem chodzili, bo nie było ni lewej, ni prawej strony. Mogłeś konia z wozem na brzegu zostawić i pójść do gospody na oranżadę czy piwo, a trafiła się ćwiartka, to wypić jednego, a koń sobie stał. Czy z pola ze zbożem wracałeś, a ktoś z naprzeciwka jechał, to się przystaneło wóz przy wozie, jakby ramię przy ramieniu, i nikt ci nie trąbił, żeś mu drogę zastawił. I tak samo do wieczności odchodziło się tą drogą, bo nie było innej. A po obu jej stronach rosły akacje. Dzisiaj zostało we wsi trzy może cztery akacje. Pościnali, jak zaczęli nową drogę budować. Bo akacje dawniej na wozy się sadziło. Miałeś akację przed chałupą, to miałeś i wóz. A na koła to już nie ma lepszego drzewa od akacji. Nawet z dębu się nie równają. Za twarde i lubią pękać. A koła w wozie najważniejsze. Na gumowe przyszedł teraz czas. Namawiają i mnie, żebym sprawił sobie gumowe koła. Koń by miał lżej i na wóz dużo więcej można wziąć. W żniwa po cztery pokłady snopków chłopcy na gumowych kołach zwożą. Dawniej w dwa konie nie dałoby rady, a teraz w pojedynkę i ciągnie. Droga sama cię pcha. Mają niektórzy ziemi co by za paznokciem i mają gumowe koła. [...]

Kręta była, to prawda. Jak to droga. Musi to i tamto ominąć. Figurę, staw, chałupę. Wszystko to powyprostowywali, wyasfaltowali. Zakręty porobili długie i okrągłe, prawie się nie skręca, tylko prosto jedzie. Na niejeden taki zakręt całe pole poszło. Albin Mucha miał pole przy drodze, siał grykę, seradełę, a teraz ma zakręt. Czasem w niedzielę wyjdzie na ten zakręt i wali laską w asfalt, tu było moje pole! Zakopali mi go, cholery! Albo siądzie przy rowie i spisuje auta, co jeżdżą po tym jego polu.

Nie można powiedzieć, szersza jest ta droga ze trzy razy od dawniejszej i jeździ się po niej jak po stole. I świata się trochę na niej widzi. Najwięcej w niedzielę. Szkoda tylko, że takie drogi nie mają nazw jak rzeki. Bo wieś nasza przy tej drodze jakby przy wezbranej rzece. Patrzą ludzie, a ona płynie i płynie. I nawet jakby na dwie wsie wieś naszą rozdzieliła. Po tej i po tamtej stronie. Matka dziecka nie wyśle do sklepu, gdy sklep nie po tej stronie. Sąsiad do sąsiada pożyczyć konia, pługa, kosy woli nieraz dalej pójść, aby przez tę rzekę nie przechodzić. Pastuchy gonią krowy na pastwiska, to z tamtej osobno i z tej osobno, a kiedyś wszyscy razem. Na zebraniach też ci z tej i tamci z tamtej swoje strony trzymają. Czy sąsiad z sąsiadem niech z naprzeciwka wyjdą przed chałupy, to nie zbliżą się ku sobie, jak to dawniej, żeby zakurzyć, pogadać. Tylko każdy kurzy po swojej stronie i każdy ze swojej paczki. Zresztą co można pogadać, gdy jeden na jednym brzegu, drugi na drugim i bez

przerwy auta po ich mowie jeżdżą. Mniejsze można jeszcze przekrzyczeć, ale ciężarówce nie dadzą nawet słowom z gardła wyjść.

No, i tych akacji szkoda. Żal za gardło ścisnął, gdy się takie stare drzewa waliły pod piłami jak patyki. Człowiek się urodził z nimi, rósł z nimi, to myślał, że i umrze z nimi. [...]

Nie ma już spokoju w naszej wsi. Tylko te auta, auta, auta. Jakby dla samych aut tę drogę zbudowali, a o ludziach zapomnieli. A czy to już same auta żyją na tym świecie?

Bo dziś kto na własnych nogach chodzi, ten tym autom tylko zawadza i na drodze, i w ogóle na świecie. Nawet gdy samym skrajem drogi idziesz, czujesz się, jakby każde z tych aut przez ciebie jechało. Toteż idziesz z duszą na ramieniu. Nie dlatego, żebyś bał się śmierci. Tylko że co to śmierć od auta. Nawet pamięć po takiej śmierci to jakby splunął na drogę. Ano, przejechany. Ale czy znaczy to samo co umarł? Czy po takiej śmierci też jest jakaś wieczność? Jeszcze trąbią, stukają się w czoła, wymachują przez szyby, a niejeden i szybkę opuści i wyzywa cię, na czym świat stoi. Jakbyś był najgorszy z najgorszych, bo idziesz piechotą. Nic już nogi człowiecze nie znaczą. A dawniej całe armie szły piechotą na wojny. I wygrywały. I mówiło się, że nie ma jak piechota. Albo woda po deszczu niech stoi na drodze, to cię jeden z drugim jeszcze naumyślnie ochlapie. I potem śmieje się zza szyby. Ale bo zatrzyma się który? W pędzie tylko każdy taki mocny. I gdzie to pędzi? Niebo takie samo wszędzie, a od swojego przeznaczenia i autem nie ucieknie.

Wiesław Myśliwski, *Kamień na kamieniu*, Kraków 2008

Charakterystyka tematu

Zadanie ma charakter otwarty, wymaga rozszerzonej odpowiedzi (nie krótszej niż dwie strony). Bada umiejętność pisania własnego tekstu w związku z fragmentem powieści zamieszczonym w arkuszu.

Określenie problemu: Realizując temat, należało przedstawić metaforyczne znaczenia elementów świata przedstawionego w utworze literackim i określić kreację narratora.

Opis czynności: Realizując temat, trzeba było dokonać wstępnego rozpoznania fragmentu. Rozwinięcie tematu wymagało dokonania opisu dróg przedstawionych we fragmencie powieści, ukazania ich metaforycznych znaczeń w kontekście życia bohaterów, zmian dokonujących się w świecie. Konieczne było również określenie kreacji narratora i sposobów jego mówienia o drodze, z którą związane było jego życie. Czynności wynikające z realizacji tematu powinny prowadzić do uogólnienia dotyczącego znaczenia motywu drogi w dziele literackim i określenia roli narratora ujawniającego się w świecie przedstawionym i języku powieści.

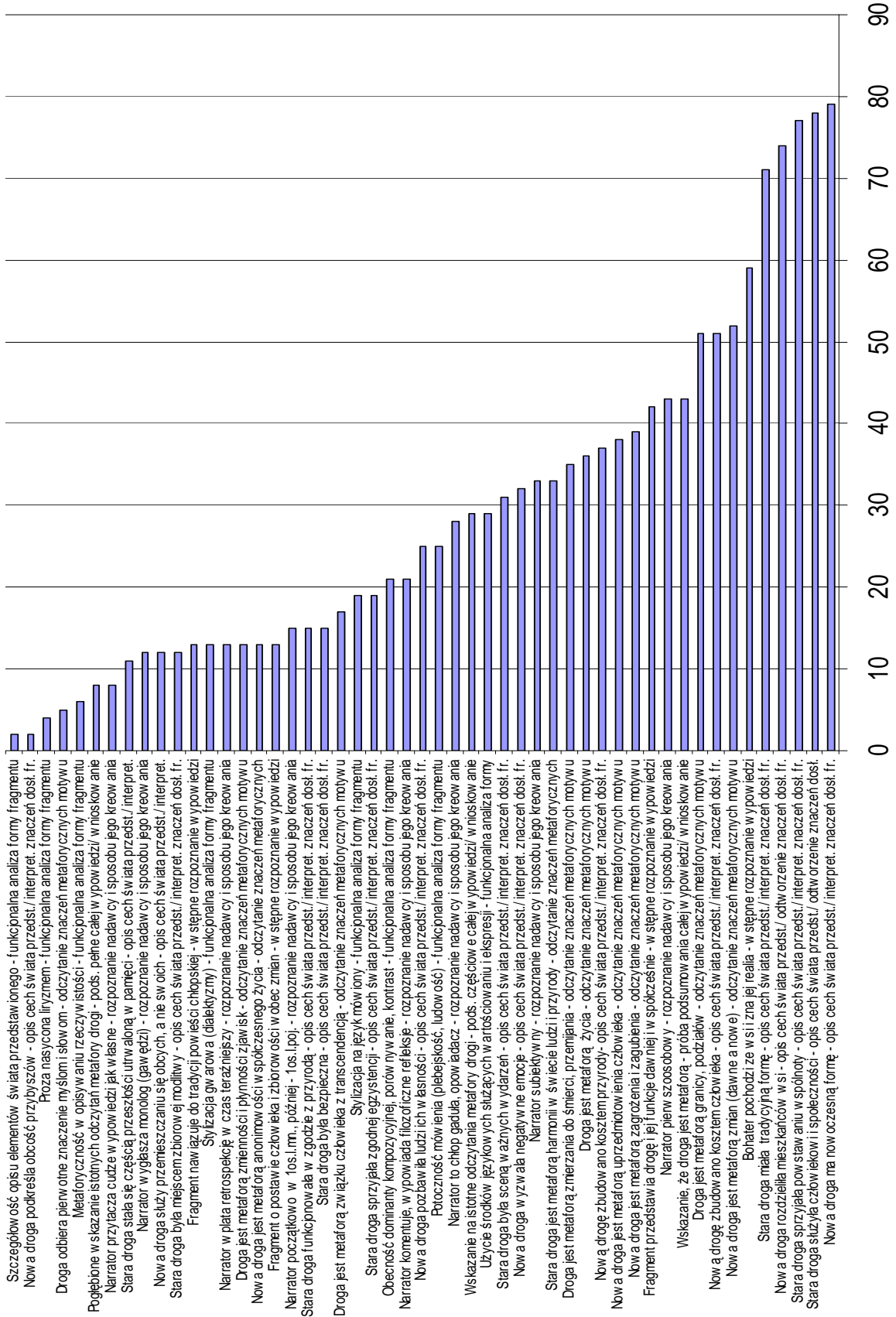
Materiał rzeczowy: Przedstawienie metaforycznych znaczeń dróg przedstawionych w utworze literackim i określenie kreacji narratora powinno być dokonane w związku z analizą i interpretacją fragmentu powieści Wiesława Myśliwskiego *Kamień na kamieniu*.

Wnioski dotyczące umiejętności zdających w zakresie redagowania własnego tekstu w związku z utworem literackim zamieszczonym w arkuszu, sformułowane w kontekście realizacji tematu 2. na poziomie rozszerzonym (wnioski wynikają z analizy frekwencji wskazań o charakterze argumentacyjnym, które występują w wypracowaniach zdających - wykres tych wskazań wraz z ich opisem został umieszczony na następnym stronie):

Zdający:

- potrafią określić dosłowne znaczenia elementów świata przedstawionego (drogi);
- potrafią scharakteryzować bohatera tekstu;
- potrafią odczytać najprostsze metaforyczne sensory elementów świata przedstawionego;
- potrafią określić wyrażone wprost w tekście konsekwencje zachodzących przemian;
- rozpoznają podstawowe cechy kreacji narratora (narracja pierwszoosobowa);
- potrafią budować uproszczone wnioski wynikające z podjętych rozważań;
- potrafią dostrzec zasadnicze podobieństwa i różnice zachodzące pomiędzy elementami świata przedstawionego;
- mają trudności z pogłębionym odczytywaniem metaforycznego znaczenia elementów świata przedstawionego (droga jako metafora przemijania, harmonii, zagubienia, zagrożenia, itd.);
- mają trudności z dostrzeżeniem środków językowych służących wartościowaniu i ekspresji;
- mają trudności z pogłębioną analizą cech narratora (subiektywizm, gadulstwo, retrospektywność);
- mają trudności z dostrzeżeniem charakterystycznych dla tekstu cech stylistycznych;
- nie potrafią określić dominanty kompozycyjnej;
- nie potrafią dostrzec zastosowanej w tekście stylizacji;
- nie potrafią dostrzec zmiany formy osobowej narratora (retrospekcji);
- nie potrafią określić metaforycznych znaczeń elementów świata przedstawionego w kontekście problematyki filozoficznej;
- nie potrafią dostrzec związku tekstu z tradycją literacką;
- nie potrafią dostrzec w tekście prozatorskim nasycenia liryzmem;
- nie potrafią dostrzegać znaczących szczegółów świata przedstawionego i nie potrafią określać ich funkcji;
- nie potrafią stawiać hipotez interpretacyjnych;
- nie potrafią zbudować wniosku końcowego.

Frekwencja (w %) i opis wskazań występujących w rozwinięciu tematu 2. pr - próba: 150 wypracowań

Ocenianie szczególnych walorów wypracowań maturalnych

Szczególne walory wypracowania to takie jego właściwości, które służą jak najlepszej realizacji celu wypowiedzi, i które są wyrazem bardzo wysokich umiejętności zdającego – wykraczających poza zakres stawianych mu wymagań.

Szczególnym walorem pracy może być: wybór funkcjonalnej formy wypowiedzi i jej właściwa realizacja; zróżnicowanie i bogactwo warstwy argumentacyjnej (np. trafnie dobrane przykłady, świadome posługiwanie się cytatami); funkcjonalny i konsekwentnie realizowany zamysł kompozycyjny; polemiczność wypowiedzi; dyskursywność, polegająca na osadzeniu tematu wypowiedzi we właściwym dla niego kontekście; funkcjonalne odwołanie się do innych tekstów kultury; bogactwo warstwy stylistycznej wypowiedzi; umiejętność funkcjonalnego wykorzystania stylizacji; stosowanie terminologii krytycznoliterackiej; posługiwanie się ironią; subiektywizacja sądów; wartościowanie świadczące o wysokiej kulturze literackiej maturzysty; tworzenie wniosków zawierających odkrywcze myśli.

Punkty przyznane za szczególne walory wypracowania (województwo warmińsko-mazurskie)		
liczba punktów	liczba prac wyrażona w %	
	poziom podstawowy	poziom rozszerzony
0	96,2	81,5
1	3,2	13,4
2	0,5	4,1
3	0,06	0,6
4	0,01	0,4

Z analizy prac maturalnych wynika, że większość wypowiedzi redagowanych na poziomie podstawowym to wypowiedzi pozbawione szczególnych walorów – wystąpiły one tylko w około 4% prac maturalnych. Nieco inaczej jest w przypadku prac pisanych na poziomie rozszerzonym. W około 20% tych prac egzaminatorzy dostrzegli szczególne walory. Należy jednak zauważyć, że w tej grupie przeważająca część prac to te, w których za szczególne walory przyznano tylko punkt.

Takie wyniki oceny szczególnych walorów wypowiedzi są pochodną występujących w pracach błędów kompozycyjnych, stylistycznych, językowych, pobieżnej analizy tekstów literackich, nieumiejętnej interpretacji treści w nich zawartych, ale także braku wiedzy związanej z literaturą. Wydaje się też, że maturzyści niejednokrotnie zapominają o tym, że **ocena szczególnych walorów prac maturalnych dokonywana jest pod kątem funkcjonalności środków użytych w tworzonych przez nich wypowiedziach.** W niektórych pracach pojawiają się co prawda fragmenty świadczące o tym, że maturzyści mają dużą wiedzę związaną z szeroko pojętą kulturą, ale ta wiedza jest często przedstawiana dla samej wiedzy, bez związku z tematem pracy.

W czasie analizy pisemnych wypowiedzi uczniów dosyć rzadko zwraca się uwagę na szczególne walory tych wypowiedzi. Dzieje się tak, ponieważ w wielu pracach one nie występują, a jeśli występują, to często tylko na jednej płaszczyźnie tekstu z wielu możliwych. Zdarza się też, że drobne niedostatki ocenianego tekstu powodują, że to, co w nim jest szczególnie wartościowe, za szczególny walor nie jest uznawane. Sądzymy, że takie postępowanie nie jest właściwe.

Tak jak zawsze praca jest oceniana pod kątem rozwinięcia tematu, kompozycji, języka, stylu i zapisu, tak zawsze powinna być oceniana pod kątem szczególnych walorów.

Podczas omawiania wypowiedzi uczniów zawsze powinno być odniesienie do szczególnych walorów tworzonych przez nich prac – bez względu na to, czy prace te je miały, czy ich nie miały. Dzięki temu uczniowie będą mogli nabrać przekonania, że **każda praca daje człowiekowi sposobność wyrażenia samego siebie, nadania jej indywidualnego charakteru i może być okazją do wykazania się posiadaną wiedzą. Taką sposobność daje też egzamin maturalny. Nie jest prawdą, że pisząc wypracowanie maturalne należy zrezygnować z twórczego myślenia, z wyrażania własnych sądów i wartościowania przedstawianych zjawisk.** Trzeba jednak pamiętać, że twórcza swoboda nie może polegać na pisaniu o „wszystkim, co się wie” i na przedstawianiu refleksji niezwiązanych z tematem wypracowania. Twórczą pracą nie jest przecież wyłącznie wypowiedź o charakterze asocjacyjnym, dygresyjnym, w której występuje dążenie do filozoficznego ujmowania zawartych w niej treści, i koniecznie oryginalna (cokolwiek by to znaczyło). W tego rodzaju pracy maturalnej często ginie gdzieś jej cel, problem, który został zawarty w temacie, a zaczyna dominować, polegająca na kojarzeniu wszystkiego ze wszystkim, pozorna erudycja.

należy poddać analizie. Analizując temat, zdający poprawnie odczytał zakres materiału rzeczowego, w związku z którym powinien zredagować wypracowanie („tylko na fragmentach”) oraz określił problem i charakter wypowiedzi („charakterystyka porównawcza... Zosi i Telimeny”). Analizując fragmenty utworu, zdający określił zakres tematyczny każdego z nich (*Fragment 1.* – „o Zosi”, *Fragment 2.* – „o Telimenie”), wskazał części tekstu charakteryzujące przedstawione sytuacje („opis sytuacji”), wyciągał wnioski związane z cechami bohaterek. W przypadku dokonywania niektórych zapisków zauważał, że cechy te są wspólne lub różne („a Zosia nie!”). Zdający zwrócił uwagę na to, że bohaterki są charakteryzowane także przez otoczenie, w którym zostały ukazane (Zosia – ogród, kwiaty, Telimena – alkowa), określił formę narratora („mówi narrator”, „mówi bohaterka”), zauważył epikurejskie zabarwienie wypowiedzianych przez Telimenę słów: „użyć świata, póki służą lata”, stawiał pytania interpretacyjne związane z odbiorem tekstu („może metafora kobiecości a może obraz samej siebie?”).

Zapamiętaj: Temat wypracowania i utwory literackie zamieszczone w arkuszu to teksty, z których każdy należy poddać analizie i interpretacji. Strony arkusza zawierające temat i utwory literackie można potraktować jak podręczny notatnik, w którym warto zapisywać na bieżąco spostrzeżenia wynikające z dokonywanej analizy.

Niefunkcjonalny wstęp

Adam Mickiewicz to wybitny artysta żyjący w burzliwych czasach, kiedy Polska rozdzielana była przez zaborców. Czasy te były tym bardziej trudne dla pisarzy, artystów i inteligencji. Łapani, katowani w rękach Rosjan, zsyłani na Sybir, ludzie ci emigrowali do krajów neutralnych. Mickiewicz wyjechał do Paryża i na emigracji napisał epopeję narodową „Pan Tadeusz”. Jest to utwór, w którym znajdziemy wiele różnorodnych motywów, liczne postacie bohaterów i bogactwo sentencji jakie chciał przekazać poeta. Lecz chciałbym skupić się na dwóch bohaterkach owego dzieła. Są nimi Telimena oraz Zosia.

Pierwsze zdanie przytoczonego wstępu wypracowania przedstawia i wartościuje (wybitny artysta) autora utworu, z którego pochodzą zamieszczone w arkuszu fragmenty. Kolejne zdania charakteryzują rzeczywistość historyczną czasu rozbiorów i wskazują na emigrację poety jako okoliczność powstania *Pana Tadeusza*. Odbiorca może oczekiwać, że wypracowanie będzie dotyczyło biografii i twórczości Adama Mickiewicza. W zaprezentowanym wstępie zdający nie formułuje problemu, który w wypracowaniu będzie rozwiązywany, nie sygnalizuje porządku czynności analityczno-interpretacyjnych (nie zawiera ukrytego planu wypowiedzi), nie zaprasza odbiorcy do wspólnych rozważań, nie odnosi się do przyjętej w temacie zasady zestawienia postaci. Zastosowana w przedostatnim zdaniu konstrukcja przeciwstawna (*lecz*) jest, jak można sądzić, wyrazem uświadomienia sobie przez autora wypracowania, że zbudowany przez niego wstęp jest nieudany i niczemu nie służy (poza możliwością graficznego wyodrębnienia, które będzie sugerowało, że wypowiedź jest trójdzielna kompozycyjnie).

Zapamiętaj: Wstęp powinien wprowadzać w problematykę wypowiedzi (zawierać tezę lub hipotezę, która może być zbudowana, m.in. jako swoista parafraza tematu). Wstęp powinien zwięźle zapoznawać z zawartością rozwinięcia, powinien być także atrakcyjny dla odbiorcy. Wstęp należy graficznie wyodrębnić.

Ogólnikowe rozważania w rozwinięciu tematu

Narrator tekstu usiadł jakby na jednym z kamieni i wspominał „jak to dziadek” „stare dobre czasy. Jako że nigdzie nie pędzi ma czas na refleksje, na uchwycenie istoty życia, które powinno być zgodne z naturą. Dlatego nie bez przyczyny są na drodze kamienie i chwile przystanku, by przypomnieć sobie „o co biegamy”. co jest naszym celem, co stanowi sens życia. Nasza podróż przez życie nie powinna być automatyczna, szybka i bezrefleksyjna jak jazda samochodem, w którym przecież wszystko obserwujemy jak w migawkach. Czyni to nasze życie teatrem, w którym nie jesteśmy bohaterami, lecz widownią, szarą masą bez indywidualizmu, bijących żywych serc. W tekście jest wspomnienie o tym, że każdy ma: „kawałek tej drogi na własność dla siebie”, a to stanowi naszą tożsamość, odrębność i czyni nas odpowiedzialnymi za własne życie, którego nie jesteśmy kierowcami. Zapominamy o naszym braterstwie i skupiamy się na tym, co nas dzieli, a przecież wszyscy jesteśmy jednostkową kroplą tworzącą ocean.

Wypowiedź nie wiąże się ściśle z problemem przedstawionym w temacie. Zawarte w niej odwołania do tekstu literackiego są sporadyczne i nie służą podjęciu analizy zagadnienia, Analiza ma prowadzić do interpretacji, do budowania wniosków, w tym przypadku tak się nie dzieje. Wypowiedź zawiera refleksje natury ogólnej, związane z ludzkim życiem, jest próbą wyrażenia własnych przekonań na temat tego, jak należy żyć, i tworzona jest jakby poza treścią fragmentu powieści. Próba ta została dokonana nieudolnie, tym bardziej, że w wypowiedzi pojawiło się dużo błędów składniowych, stylistycznych, logicznych.

Zapamiętaj: Wypowiedź musi ściśle wiązać się z problemem zawartym w temacie i powinna mieć charakter analityczno-interpretacyjny.

Pustosłowie

Każdy człowiek w chwili urodzin idzie własną ścieżką. Początkowo jest to w pewien sposób wspólna ścieżka, nasza, rodziców, przyjaciół. Wszyscy są z niej zadowoleni. Rodzinne wypady za miasto, biwak z koleżankami, droga była dla wszystkich. Pomimo tego każdy miał też własny, osobisty kawałek dla siebie. Jak zawsze był ktoś, kto opiekował się, kto doradził. Nikt nikomu nie wadził, wręcz przeciwnie był podporą, na której można było się oprzeć. Rodzice dbali o nas, opiekowali się nami. Jednak nie wszystkich los rozpieszczał, dlatego wielu z nas musiało iść drogą krętą, wyboistą, musząc uważać, by z niej nie wypaść. Ale to wciąż nasza droga. Zawsze znajdzie się ktoś, kto wyciągnie dłoń. Dlaczego użyłem słowa – nasza? Bo jest nasza – bo to jest droga od chwili naszych narodzin. Nadejdzie jednak dzień, kiedy nasza droga łatwiejsza bądź trudniejsza, prosta lub kręta dotrze do punktu, w którym będziemy musieli się zatrzymać i stojąc na rozdrożu, wybrać, czy dalej powinniśmy iść. Czasami tego wyboru dokonuje za nas życie, wtedy nie mamy wpływu na to, którą drogą pójdziemy, ale wciąż możemy decydować o tym, jak ta droga będzie wyglądała.

W tym fragmencie pracy pojawiły się błędy logiczne, składniowe, stylistyczne. Autor tej wypowiedzi zawarł w pracy ogólnikowe rozważania, które bezpośrednio nie wiążą się z powieścią W. Myśliwskiego. W pracy tej pojawił się jeszcze jeden błąd, który często występuje w wypracowaniach maturalnych. Jest nim pustosłowie. Wypowiedź nie zawiera istotnej treści, znaczących fragmentów, które odsłaniałyby jakąś godną uwagi prawdę. Jest pisaniem dla samego pisania, zapisywaniem swobodnie płynącego strumienia myśli. Wypowiedź może być przykładem zgubnych skutków zbanalizowanego, bezrefleksyjnego odczuwania świata. Autor pracy nie dość, że wypowiada się w imieniu całej ludzkości, absolutyzuje swoje spostrzeżenia, to „okrasza” swój tekst truizmami. W sposób schematyczny ujmuje przedstawiane zjawiska, nie docieka ich przyczyn i skutków. Warto zauważyć, że zawarte w tej wypowiedzi schematyczne, szablonowe sformułowania związane z realizacją

tematu maturalnego nie wynikają z tego, że autor wypowiedzi został zniewolony przez „klucz maturalny”. Przykład dowodzi czegoś innego, pokazuje, jakie mogłyby być konsekwencje zadań egzaminacyjnych, które stwarzałyby piszącemu szerokie ramy realizacji tematu. Autor pracy nie dostrzegł, że jego zadaniem jest rozwiązanie problemu, że musi posłużyć się odpowiednią metodą i dobrać funkcjonalne środki, żeby osiągnąć postawiony przed nim cel.

Zapamiętaj: Wypowiedź powinna być ciekawa, interesująca ze względu na zawartą w niej treść. Należy unikać w niej pustosłowia, zbanalizowanych schematycznych myśli.

Podsumowanie wypowiedzi

Reasumując można stwierdzić, że Bylica jest to stary i trzęsący się człowiek. Jest łagodny i kocha swoje wnuki. Jednak córki traktują go źle, choć znacznie gorzej Weronka. Złe traktowanie Weronki musi Bylica znosić ponieważ kocha swoje córki. Lepsza jest Hanka, która chce przyjąć ojca do siebie. Losy starego Bylicy mówią nam o traktowaniu rodzica przez jego własne potomstwo. Przedwczesny podział przez niego majątku prowadził do sporów rodzinnych. Ukazywał wyrachowane dzieci, ich dbanie tylko o własne dobro i korzyści. Starsze osoby nie otrzymywały szacunku i oparcia ze strony najbliższych. Często były spychane na margines społeczny i musiały żyć jak zwierzęta, starając się pracować, by utrzymać się do końca swojego marnego życia.

Autor tego podsumowania w pierwszym i drugim zdaniu przywołuje cechy głównego bohatera fragmentu. W kolejnych dwóch zdaniach wspomina o pozostałych postaciach i ich stosunku do głównego bohatera. Spostrzeżenia te są właściwe dla rozwinięcia tematu, umieszczając je w podsumowaniu (lub streszczając w podsumowaniu rozwinięcie tematu), zdający popełnia często spotykany w wypracowaniach maturalnych błąd – buduje podsumowanie niefunkcjonalne (pozbawione wniosku) i wprowadza chaos kompozycyjny (powtarza argumenty, zakłóca trójdzielność wypowiedzi). Druga część przytoczonego podsumowania jest nieco lepsza, ale niepozbawiona błędów. Jeden z nich ma charakter interpretacyjny, jest błędem rzeczowym (zdający wyraża przekonanie, że przyczyną złego losu starych ludzi jest „przedwczesny podział” gospodarstwa, a także „wyrachowanie” dzieci).

Zdający dokonuje uogólnienia dotyczącego problemu zawartego w temacie tylko w zakresie podjętych przez siebie rozważań, tzn. przedstawienia i charakterystyki bohatera oraz streszczenia fragmentu. Podsumowanie, pomimo że temat tego wymaga, nie jest pełne, gdyż nie wynika z analizy losów innych starych ludzi przedstawionych w powieści (zdający nie zna treści powieści), nie wynika także z uogólnienia problemu w kontekście historyczno-literackim (zdający nie zna kontekstu historyczno-literackiego; obecny w podsumowaniu frazeologizm „żyć jak zwierzęta”, który może sugerować nawiązanie do naturalizmu, ma charakter potoczny). Przytoczone podsumowanie zawiera także wiele błędów stylistycznych i językowych.

Zapamiętaj: Dobre podsumowanie nie może być streszczeniem rozwinięcia tematu. Powinno nawiązywać do problemu zawartego w temacie i przedstawiać jego rozwiązanie. Dobre podsumowanie skłania odbiorcę do refleksji, jest lapidarne; zwykle stanowi jeden wyodrębniony graficznie akapit.

Parafrazowanie tekstu literackiego

Bylica był już siwy, całkiem staruszek, wargi mu się trzęsły i głos miał słaby. Hanka spytała go, czy Bylica dziś jadł a ten, odpowiadając cicho, powiedział, że Weronka zapomniała mu dać, a ten się nie upomniał... Hanka z Weronką mało się odzywały i odwiedzały po śmierci matki, bo Hanka była na nią zła, że ta po śmierci Bylicowej zabrała wszystko, co pozostało i oddać nie chciała... Po tych słowach ojca wpadła w złość i zaczęła rugać siostrę, że ta nie dba o starego ojca. Bylica cichym głosem zaczął bronić Weronkę, że to u nich się nie przelewa, że i tych ziemniaków nawet nie starczy.

Ten fragment pracy jest przykładem próby zrealizowania polecenia zawartego w temacie przez dokonanie parafrazy tekstu literackiego. Autor wypowiedzi wciela się w rolę pisarza i własnymi słowami przedstawia sytuację już ukazaną. Takie ukształtowanie wypowiedzi nie przybliży do rozwiązania problemu zawartego w temacie. Powoduje, że za rozwinięcie tematu nie można przyznać punktów, bo te przyznaje się przede wszystkim za analizę i interpretację tekstu, za wnioski natury ogólnej, które pojawiają się w podsumowaniu. Praca, która jest parafrazą tekstu literackiego nie może być wysoko oceniona pod względem stylistycznym czy kompozycyjnym, a to dlatego, że udział autora tego rodzaju wypowiedzi w kształtowaniu jej budowy, jej walorów stylistycznych jest niewielki.

Zapamiętaj: Praca maturalna nie może być parafrazą tekstu literackiego.

Streszczanie tekstu literackiego

Bylica to człowiek, który mieszka u swej starszej córki, Weronki, która go głodzi. Po śmierci żony Bylicy Weronka zabrała ojcu wszystko, co posiadał, z nikim się nie dzieląc rodzinnym majątkiem. Ojciec w rozmowie z Hanką (druga córka) mówi, że Weronka i jej mąż ciężko pracują, że są w trudnej sytuacji materialnej i ledwie wiążą koniec z końcem. Jego zdaniem robią, co tylko mogą, żeby wykarmić swoje dzieci.

Weronka zabrała ojcu łóżko, na którym spał, pierzynę, którą się przykrywał, nie pozwalała mu także brać drewna na opał, co powodowało, że Bylica zimą ciągle marzł, tym bardziej, że przyszło mu spać na glinianej podłodze pod starym, wytartym kozuchem. Córka wypominała mu każdą zjedzoną rzecz. Na koniec wygnała ojca z domu, żeby żebrał. Kiedy Hanka usłyszała, jak Weronka traktuje ojca, oburzyła się i zaczęła na nią wyrzekać. Mówi ojcu, że może wprowadzić się do niej. Bylica usłyszawszy tę propozycję, ucieszył się i zaczął mówić, że mógłby pomóc Hance przy dzieciach, karmić drób.

Niejednokrotnie prace maturalne przyjmują formę streszczenia utworu zamieszczonego w arkuszu egzaminacyjny. Jednak wypowiedź będąca streszczeniem, w przypadku realizacji tematu o charakterze problemowym, uniemożliwia zdobycie punktów za rozwinięcie tematu. Oczywiście streszczenie powinno występować w wypowiedzi, w której coś jest dociekane, ale musi być użyte w sposób sfunkcjonalizowany (np. jako wprowadzenie do zagadnienia, przedstawienie sytuacji wyjściowej, jako forma dowodu, zarysowanie kontekstu rozważań, jako przedstawienie tego, co jest poddawane analizie i interpretacji; powinno prowadzić do formułowania uogólnień).

Zapamiętaj: Praca maturalna nie może być w całości streszczeniem. Streszczenie w pracy maturalnej powinno być jednym z elementów rozwinięcia tematu i prowadzić do formułowania wniosków.

Niewłaściwa forma wypracowania

<i>Zosia</i>	<i>Telimena</i>
- romantyczna, wierzy w miłość,	- brak jej tych cech, nie wierzy w miłość, a raczej w pieniądze,
- wartości, jakie wyznaje, to rodzina, wierność, chciałaby mieć dzieci, typowy model rodziny,	- potrzebuje tylko dobrego kochanka,
- kocha się w Tadeuszu,	- widzi siebie z Tadeuszem, a Zosię z Rejentem,
- szczupła, jedynaczka, młoda, ma rumieniec na twarzy,	- już się starzeje; wie, że dla niej to już ostatni gwizdek,
- nieśmiała,	- śmiała, sama chce, żeby Tadeusz jeszcze sprawdził, czy mrówki są pod sukienką,
- jest uzależniona od stryja,	- jest wolna, nie chce, żeby ktoś nad nią czuwał,
- dobre dziewczę o złotym sercu, niewinna,	- próżna i samolubna, egoistka,
- młoda nastolatka,	- koło 30-stki,
- woli wieś,	- tęskni za wielkim światem,
- chciałaby spokojnego, stonowanego mężczyznę, który zamieszkałby z nią na wsi. Uważa, że kobieta powinna całkowicie podporządkować się, oddać się mężczyźnie.	- chciałaby mieć mężczyznę idealnie młodego, ale świetnego kochanka, bruneta, wysoko postawionego, z fortuną; to ona przewodzi w związku.

Kształt tej pracy wynika zapewne z tego, że jej autor nie zastanowił się nad wyborem komunikatywnej i funkcjonalnej formy dla swoich rozważań związanych z tematem. Nie miał świadomości, że musi napisać tekst spójny, ciągły, utrzymany we właściwym stylu. W pracy zestawiono jedynie cechy bohaterek bez przedstawienia przesłanek, komentarza, wniosków wynikających z zestawienia. Zastosowana w tej pracy forma notatki nie jest funkcjonalna wobec zadania, które należało wykonać. Upodabnia się ona raczej tabelarycznego zestawienia, które wymaga od odbiorcy wypowiedzi dokonania interpretacji, wyciągnięcia wniosków. Tego rodzaju forma pracy nie pozwala na to, żeby przyznać punkty za kompozycję, styl, język wypowiedzi.

Zapamiętaj: Praca maturalna musi mieć formę dostosowaną do tematu wypowiedzi. Musi być zbudowana według funkcjonalnego wobec tematu zamysłu kompozycyjnego, przy pomocy środków językowych adekwatnych do celu wypowiedzi i charakteru adresata.

Brak spójności tekstu

Na początku pragnę scharakteryzować postać Zosi. Jest młodą dziewczyną. Biega rozweselona po ogrodzie niczym leciutki ptaszek. Jest bardzo rozmarzona. Młoda dziewczyna, gdy zauważyła, że młodzieniec Tadeusz obserwuje ją, bardzo się wystraszyła. Tadeusz nie zdążył się ukłonić, a Zosia znikła. Gdy Tadeusz prosi ją o radę, ta mu odpowiada, że jakby nie zdecydował, to ona i tak będzie go kochała. Podporządkowuje się jego zdaniu. Gotowa jest zostać na wsi. Dziewczyna twierdzi, że miasto ją nudzi i że do wiejskiego jest stworzona. Wyraźnie widać, że Zosia jest pracowita i zaradna. Nie boi się żadnej pracy. Soplicowo było jej ukochanym miejscem na ziemi. Podczas codziennych zabaw zawsze wracała myślami do Soplicowa. Zosia postanowiła zostać na wsi na stałe.

Ważną cechą tekstu jest jego spójność. Może być ona osiągnięta dzięki użyciu powtórzeń leksykalnych, dzięki nawiązaniom leksykalnym, użyciu zaimków osobowych i wskazujących oraz stosowaniu podmiotu domyślnego. Spójność tekstu tworzy się dzięki jedności tematyczno-rematycznej, użyciu matajęzykowych operatorów relacji treściowych, zastosowaniu skonwencjonalizowanych opozycji relacji znaczeniowych, a także dzięki wspólnej wiedzy pozajęzykowej nadawcy i odbiorcy tekstu (np. o sytuacji komunikacyjnej).

W przytoczonym fragmencie pracy maturalnej nie ma wyrażen sygnalizujących przejście od jednej myśli do drugiej (tranzycji). Poszczególne fragmenty tekstu nie pozostają wobec siebie w skonwencjonalizowanych opozycjach typu: przyczyna – skutek; teza – dowód; pytanie – odpowiedź; problem – rozwiązanie. Zdania nie łączą się na zasadzie powtarzania tematu pierwszego zdania w zdaniach następnych. W analizowanym fragmencie pracy nie ma też przekształcania rematu ze zdania początkowego w zdaniach następnych. Praca została napisana stylem „telegraficznym” – składa się z wielu odrębnych tekstów zamkniętych pod względem semantyczno-formalnym.

Zapamiętaj: Tworząc wypowiedź, należy stosować różnego rodzaju środki służące osiągnięciu jej spójności. Wypowiedź powinna być tak skomponowana, by jej układ i sposób przedstawienia treści pomagał w zrozumieniu poglądów autora wypowiedzi i w przekonaniu do nich odbiorcy tekstu.

Niefunkcjonalne cytowanie

Spójrzmy teraz na bohaterkę Telimenę: „W tem ujrzała młodzieńca i z rąk jej wypadła suknia, a twarz od strachu i dziwu pobladła. Skromny młodzieniec oczy przymrużył i przystonił. chciał coś mówić, przepraszać, tylko się ukłonił. I cofnął się; dziewica krzyknęła boleśnie, Nie wyrażnie, jak dziecko przestraszone we śnie; Podróżny zląkł się i spojrzął, lecz już jej nie było”. Telimena nie miała szacunku do drugiej osoby. Nie liczyło się dla niej nic co inni mówią na jej temat. Bohaterka nie znała umiarkowania.

Zupełnie inną osobą była Zosia. Była spokojną dziewczyną, która szanowała każdą osobę: „Zofijo Muszę cię w bardzo ważnej rzeczy Radzić się: już pytałem stryja, on nic nie przeczy. Sami wolni uczynimy i włościan wolnemi. A na to Zofija rzekła skromnie: Jestem kobietą, rządy nie należą do Mnie. Wszakże pan będziesz mężem, ja do rady młoda. Co Pan urządzisz na to całym sercem zgoda! Jeśli włość uwalniając, zostaniesz uboższy to, Tadeusz będziesz sercu memu droższy. Wsi się nie lękam, jeśli w wielkim mieście żyłam to dawno, zapomniałam, wieś zawsze lubiłam, i wierz mi, że mnie moje kogutki i kurki więcej bawiły niżli owe peterburki”.

Podsumowując zachowanie Zosi i Telimeny z mojego punktu widzenia Zosię oceniam pozytywnie, zaś Telimenę negatywnie z czego co mogę powiedzieć że jest to opisane we fragmentach książki „Pana Tadeusza” obie bohaterki były zakochane. Telimena chciała zdobyć miłość na siłę, zaś Zosia odwrotnie.

Przytoczona wypowiedź w przeważającej części składa się z cytatów, które zostały użyte niefunkcjonalnie. Nie są one argumentami, przykładami czy chociażby wprowadzeniem do rozwiązania jakiegoś problemu. Przypuszczać można, że pojawiły się tylko po to, by „zwolnić” autora wypowiedzi z tworzenia tekstu własnego. Autor tej pracy nie rozumie, czym jest cytowanie, jaką rolę odgrywa ono w tworzonym tekście. Tak skonstruowana praca staje się przepisaniem tekstu. Przyznanie punktów za język, styl, kompozycję w pracy składającej się z prawie samych cytatów byłoby ocenieniem języka, stylu, kompozycji tekstu, z którego cytaty zostały zaczerpnięte.

W tym przykładzie pracy maturalnej można wskazać jeszcze kilka innych błędów popełnianych podczas cytowania. Autor pracy charakteryzuje bohaterki na podstawie niewłaściwych fragmentów tekstu (fragment, w którym opisana jest Zosia, odnosi do Telimeny), niedokładnie cytuje („oczy przymrużył” zamiast „oczy zmrużył”), w swojej wypowiedzi nie odnosi się do treści zawartych w cytatach. Warto też zwrócić uwagę na to, że cytaty w tej pracy nie są umiejętnie wprowadzone w tok wypowiedzi – np. nie są powiązane składniowo ze zdaniami je poprzedzającymi.

Zapamiętaj: W pracy należy posługiwać się cytatami, o ile jest to konieczne. W wypowiedzi nie może być przewagi cytatów nad tekstem własnym. Użyte cytaty muszą pełnić w tekście określoną funkcję. Cytaty powinny łączyć się składniowo, logicznie z tekstem własnym piszącego.

Niewłaściwy styl wypowiedzi

Zosia i Telimena, choć w innym wieku, to różnią się od siebie. Lecz jedno, co najbardziej je cechuje, to jest uroda, którą posiadają, a wewnątrznie się mocno rozróżniają. Zosia! Ach, to jeszcze dziecko wystraszone. Jej młode lica – to jeszcze dziewczica, nie zna zbyt wiele okrucich życia, wielką urodę posiadając.

Zosia niczym gospośnią gospodarstwem się zajmuje, ale choć wyrosła, to lubi bawić się jak dziecko. Biega po sadkach boso, wesóło, klaszcząc w dłonie i się śmiejąc. Gdy Tadeusza w sadzie spotyka, szybko swymi bosymi nóżkami przebiera, biegnąc po desce do okna i do domu się wymyka. Zosia zakochana po uszy w Tadeuszu z wzajemnością chce go słuchać i robić, co ukochany rozkaże.

Zosię miasto nudzi. Na wieś chce wyjechać. Młoda energiczna dziewczyna przyznaje, że na wsi pracy się nie boi, gdyż wiele porządku w sobie posiada.

Na Telimenę scharakteryzować przyszedł czas. Piękna Telimena o wygląd swój dbać musi, więc poprawia swój biust i w zwierciadło spojrzeć ją coś kusi.

W myślach poluje na Hrabiego i Tadka. Chce sfatać Tadeusza z Zosią i być im jak matka. Telimena to leń. Jest zdolna do niecznych czynów – zaciukać paznokciami Hrabiego chce za farmazony wypowiedziane przez niego o jej wewnętrznej brzydocie w jej stronę.

Tworzenie tekstu własnego wymaga umiejętności wypowiadania się we właściwym stylu, a zatem wyboru z bogactwa systemu językowego określonych środków (wyrazów, ich form, konstrukcji wyrazowych, układu wyrazów itd.), które będą najlepiej służyć celowi, jaki chce osiągnąć autor wypowiedzi. Wybór tych środków zależy od wielu czynników, takich jak: sytuacja mówienia, temat wypowiedzi, adresat wypowiedzi, rodzaj relacji, jakie łączą adresata z nadawcą wypowiedzi, zamierzony cel komunikacyjny. W przypadku przedstawionego fragmentu wypowiedzi żaden z wymienionych stał się kryterium wyboru środków językowych.

Styl tekstu nie jest jasny – w pracy nie można dostrzec porządku myśli. Wyrazy często są niewłaściwie dobrane (nie dba się o to, żeby użyte wyrazy, związki frazeologiczne wyrażały myśl jak najściślej, a jednocześnie w sposób jak najbardziej zrozumiały; używa się wyrazów,

które wychodzą z użycia). Stylu tej wypowiedzi nie charakteryzuje prostota, a to dlatego, że w pracy występuje dążenie do ozdobności; pretensjonalności (wypowiedź jest sztuczna, nienaturalna). W pracy tej użyto dużo środków stylistycznych, które nie wnoszą do wypowiedzi nowych treści. Styl pracy nie jest zwięzły, nie wynika on z dążenia do rzeczowości wypowiedzi. W wypowiedzi pojawia się wiele elementów pustych znaczeniowo.

W pracy tej została złamana jeszcze jedna cecha stylu, jaką jest zasada decorum – pojawiają się w niej w sposób nieuzasadniony wyrazy kolokwialne, wyrazy zaczerpnięte z żargonu uczniowskiego, zdrobnienia. W wypowiedzi tej miesza się elementy językowe należące do stylu wysokiego z elementami należącymi do stylu niskiego. Trudno też znaleźć w tym przypadku uzasadnienie dla próby nadania wypowiedzi formy poetyckiej, dla użycia rymów.

Zapamiętaj: W pracy należy posługiwać się stylem jasnym (budować tekst uporządkowany, w którym jest zachowana zgodność toku wypowiedzi z tokiem rozumowania; dbać o dobór słownictwa odpowiadającego podejmowanej problematyce i potrzebom odbiorcy), prostym (dobierać takie środki wyrazowe, które są naturalne dla danej sytuacji komunikacyjnej; nie skupiają uwagi odbiorcy na kształcie językowym, lecz na treści komunikatu), zwięzłym (lapidarnym, rzeczowym, pozbawionym nadmiaru użytych środków), konkretnym (plastycznym i obrazowym). Należy także przestrzegać zasady stosowności stylu (wybierać środki stylistyczne dostosowane do treści wypowiedzi oraz charakteru odbiorcy - zasada decorum).

Bez erraty – wy(piski) z wypracowań maturalnych

- *Telimena rozmyśla, jak ma złapać dwóch zwierząt.*
- *Telimena to równie piękna kobieta, jednak już o zestarzałej urodzie.*
- *Dzięki swemu młodemu wieku była osobą energiczną.*
- *„Pan Tadeusz” to utwór zaliczany do urn z pamiątkami narodowymi.*
- *Nie każdemu jest dane posiadanie mądrości i jej łaska, bowiem podmiot liryczny jest jej pozbawiony.*
- *Kochanowski ubolewa nad utratą rozumu, bo był do niego przywiązany.*
- *Mimo długich starań Kochanowski nie był w stanie osiąść nawet odrobiny mądrości.*
- *Ze stwierdzenia, że jest smutny, bo nie ma talentu, możemy wysnuć wniosek, że podmiotem lirycznym jest sam Jan Kochanowski.*
- *Podmiotowi lirycznemu nie zależy tak bardzo na rozumie, bo godzi się na to, że już przeminął i ewentualne starania o jego powrót odkłada na lepsze czasy.*
- *Ludzie i zwierzęta chodzili w jednym szeregu, środkiem drogi, gdyż nie posiadała ona ani lewej, ani prawej strony.*
- *Szosa była porypana kamieniami.*
- *Albin Mucha zamiast siać grykę serabelkę, miał zakręt.*
- *Czytając ten fragment, muszę przyznać mu rację.*
- *W tym utworze często występują równoleżniki zdań.*
- *Pisarz stosując przerzutnie uważa, że ubogim należy się nagroda i lepsze życie.*
- *Z tego tekstu wynika, że musimy wyprostować i wyasfaltować nasze życie.*

- W życiu mamy do wyboru dwa rodzaje drogi. Pierwsza jest pozytywna, jest przeznaczona dla wszystkich. Druga jest przeznaczona dla ewenementów, tj.: przestępców, alkoholików, narkomanów oraz lekarzy i nauczycieli.
- Motyw homo aviator obecny jest w literaturze.
- Narrator jest mnogi.
- Jeździł tam wozem z koniem.
- Otrzymał nagrodę Nike za utwór „Traktat o obieraniu cebuli”.
- Zosia, zauważona przez Tadeusza na harcach w piżamie, pokazała mu swoją inną stronę.
- Miłość wypełniała w sercu Zosi wszelkie zakamarki.
- Zosia na widok Tadeusza rzuciła na podłogę sukienkę.
- Telimena miała już swoje lata, uważała, że już czas najwyższy rozejrzeć się za partnerem.
- Według Telimeny Tadeusz to prostaczek, ale jednak Tadeusz miał to coś, czego Telimena pragnęła.
- Telimena miała problem jak usadowić Hrabiego, dlatego podsunęła mu Zosię.
- Zosia po ślubie z Tadeuszem była szczęśliwa, oddała się mu całkowicie i była zgodna z nim.
- Zosia jest typową młodą dziewczyną – nie chce panować nad chłopakiem.
- Telimena to przeciwieństwo Zosi, chce mieć wszystkich mężczyzn na raz.
- W swojej pracy chciałabym też wspomnieć, iż Zosia gdy była w Wilnie przez pewien okres czasu pośród zabaw miejskich tęskniła za zabawami wiejskimi i kochanymi zwierzątkami.
- Telimena ma do wyboru dwóch mężczyzn: młodego chłopaka Tadeusza i minimalnie starszego, acz młodego Hrabiego.
- Wredna Telimena posiadająca doświadczenie bez kłopotu potrafiła zauroczyć Hrabiego, wykorzystując przy tym swoje zgrabne ciało i piersi.
- Narrator w Panu Tadeuszu pokazuje pełne oblicze Telimeny, która chce dojść do swojego celu, a Hrabia próbuje temu przeszkodzić, lecz to mu się nie udaje.
- Telimena w pewnym momencie wybuchnęła i zagroziła Hrabiemu, który po jej słowach stanął jak wryty w ziemię.
- Żeby wszystkie kobiety były takie niewinne jak Zosia, to świat byłby piękniejszy.
- Telimena patrzy na to, że Hrabia jest blondynem, a więc patrzy na niego pod względem namiętym, nie zwraca uwagi na serce, lecz na odczucia czysto cielesne.
- Telimena to kobieta, która skacze z kwiatka na kwiatek.
- Zosia jak zobaczyła Tadeusza, to wzięła nogi za pas i uciekała aż furkotała.
- Telimena uwypuklając swoje wdzięki jest dwuznaczna.
- W świetle przytoczonych argumentów śmiem twierdzić, że Telimena powinna cierpieć za swoje grzechy w piekle, a Zosia powinna trafić do nieba.
- Fragment II przedstawia kobietę Telimenę, która knuje haniebny spisek.

Uwaga egzaminatora: Warto wprowadzić (ze względu na powszechność zjawiska) nową kategorię błędu: „bełkot”, oznaczaną na marginesie jako „beł.”

Portret maturzysty 2009

Umiejętności maturzystów w ocenie nauczycieli – egzaminatorów egzaminu maturalnego z języka polskiego

Mocne i słabe strony maturzysty

Po wielu godzinach pracy egzaminatora, pracy w komisjach wewnętrznych i pracy polegającej na sprawdzaniu arkuszy egzaminacyjnych, próbujemy zebrać nasze spostrzeżenia, by wykorzystać je w dalszej praktyce pedagogicznej. Temu przedsięwzięciu może służyć nakreślenie uniwersalnego obrazu maturzysty.

Jaki jest maturzysta 2009? Kiedy wchodził do sali egzaminacyjnej, był albo ogromnie zestresowany – uczył się zapewne tuż przed egzaminem, albo bardzo pewny siebie – miał przecież piątkę „z polskiego” na świadectwie. Już po jego pierwszych zdaniach można było wywnioskować, na ile prezentacja była uczciwie opracowana. **Często odnosiło się wrażenie, że styl, którym posługiwał się abiturient, jest kopią stylu stron www. Istniały na szczęście, chlubne wyjątki. Wtedy z przyjemnością słuchaliśmy dobrze opracowanych merytorycznie prezentacji, z przyjemnością prowadziliśmy ze zdającymi dyskusje związane z przygotowanym przez nich tematem.** Bywało jednak, że wiedza niektórych abiturientów była zawężona tylko do znajomości tekstu napisanego do prezentacji. Ci młodzi ludzie chyba nie zdawali sobie sprawy z tego, że z ich prezentacją związane mogą być także pytania wykraczające poza przygotowany przez nich tekst, np.: o epokę, w której powstał przywołany utwór lub chociażby o osobę pisarza.

Tegorocznymi maturzycami rozmawiali pewnie i sprawnie. Mimo to zdarzało się, że w rozmowie dotyczącej prezentacji można było usłyszeć kolokwializmy. **Językiem literackim bowiem zdający posługiwali się w trakcie nauki w szkole chyba wyłącznie na języku polskim.** Nie można jednak zbyt często narzekać na egzaminowanych, bo ostatecznie poradzili sobie z egzaminem ustnym.

Jak maturzysta 2009 radził sobie z rozwiązywaniem zadań z arkusza egzaminacyjnego? Tegoroczny zdający na ogół bez problemów uzyskiwał 75% punktacji za rozwiązanie tej części arkusza egzaminacyjnego, która dotyczyła rozwiązywania testu sprawdzającego rozumienie tekstu publicystycznego. Zadanie dotyczące rozumienia struktury tekstu sprawiło mu jednak niemały kłopot. Podobnie jak zadanie sprawdzające znajomość terminologii teoretycznoliterackiej i umiejętność interpretacji sensu ukrytego tekstu. Jeżeli nawet uczeń nazwał środek stylistyczny metaforą, to z poprawną interpretacją tej metafory nie mógł sobie poradzić.

Przejdę teraz do refleksji dotyczącej tworzenia własnego tekstu. Wiele wypracowań maturalnych cechowała nieporadność stylu. Słownictwo, które stosowali zdający, było ubogie. **Posługiwali się oni często językiem dzieła przywołanego w arkuszu, językiem, który znają – potocznym bądź też próbowali pisać tak, jak chce nauczyciel polonista, czyli używając schematów językowych.** Bez trudu dostrzec można było w wypracowaniach wszystkie wymienione sposoby stylizacji. Zdarzały się jednak prace maturalne, w których wszystkie zasady komunikatywności i sprawności stylistycznej były zachowane.

W zakresie języka zdarzały się błędy składniowe, czasem nawet fleksyjne, lecz na ogół nie zakłócały one komunikatywności wypowiedzi. Często pojawiały się w pracach maturalnych błędy leksykalne. Były one, jak sądzę, spowodowane chęcią ubogacenia języka. **Cieszyć więc może to, że wielu maturzystom zależało, aby ich język był poprawny i urozmaicony.** Faktem jest, że w większości prac za język uzyskiwano co najmniej połowę możliwych do

przyznania punktów. Świadczy to o tym, że mimo wymienionych błędów, maturzysta 2009 potrafi posługiwać się językiem, który spełnia kryterium poprawności językowej.

Zdecydowanie łatwiej niż za styl i język maturzysta uzyskiwał punkty za rozwinięcie tematu. Świadczy to o tym, że tegoroczni maturzyści opanowali w dobrym stopniu sztukę interpretacji tekstów literackich.

A teraz parę zdań podsumowania. **Mocne strony maturzysty 2009 to: komunikatywność wypowiedzi ustnej i pisemnej, umiejętność interpretacji tekstów publicystycznych i literackich w podstawowym zakresie. Słabe strony: schematyzm językowy, ubogie słownictwo, niedbalstwo ortograficzne, problemy z odczytywaniem tekstu publicystycznego na poziomie struktury.**

Bogusław Doroszkiewicz

Autor jest nauczycielem języka polskiego w Zespole Szkół Rolniczych im. Stefanii Karpowicz w Krzyżewie

Deficyt słów

Pisemny egzamin maturalny z języka polskiego sprawdza dwie podstawowe i niezwykle ważne dla człowieka umiejętności: czytania i pisania. Pokazuje też ich ścisłą zależność.

Tegoroczna matura, podobnie zresztą jak te z poprzednich lat, udowodniła że, niestety, nie wszyscy abiturienti zdołali wymienione wyżej umiejętności opanować w stopniu zadowalającym. **Można odnieść wrażenie, że wielu uczniów nadal podziela powszechne wśród młodzieży mniemanie, że można nie czytać w ogóle, nie znać lektur szkolnych i napisać dobre wypracowanie maturalne. Sporo młodych osób uważa też, że do egzaminu maturalnego z języka polskiego nie trzeba się przygotowywać, gdyż teksty są zawarte w arkuszach i wystarczy je sparafrazować, aby uzyskać minimalną liczbę punktów. Przekonanie to pozostaje jednak złudną nadzieją.**

Jeśli chodzi o część I tegorocznej matury (analiza tekstu publicystycznego), na ogół wypadła ona nie najgorzej. Wielu uczniów otrzymało wynik powyżej 15 pkt. Najwięcej trudności sprawiło maturzystom sformułowanie logicznej i precyzyjnej tezy (zad. 6.). Często tezę zapisywano w postaci kilku długich, złożonych zdań, niezawierających właściwego twierdzenia. Problematyczne okazało się również zadanie wymagające nazwania zabiegów kompozycyjnych i językowych zastosowanych w tekście M. Nowakowskiego (zad. 8.). Część zdających nie potrafiła właściwie zinterpretować metafory (zad. 9.). Według niektórych „wyjąć z mroków podświadomości” to znaczy zapomnieć, usunąć, utracić itp.

Z łatwością natomiast maturzyści przyporządkowywali podane wyrażenia do poszczególnych stylów (zad. 10.), bez problemu wymieniali i charakteryzowali stadia hipnozy opisane w tekście (zad. 5.), dość sprawnie radzili sobie ze wskazywaniem możliwości osiągnięcia stanu hipnozy bez pomocy hipnotyzera (zad. 1.).

Odpowiedzi abiturientów pozwalają wysnuć wniosek, że młodzi ludzie na ogół łatwiej radzą sobie z zadaniami sprawdzającymi rozumienie treści tekstu niż z zadaniami dotyczącymi rozpoznawania organizacji tekstu oraz cech języka tekstu. Jest to widoczne przede wszystkim w części II egzaminu maturalnego.

Najwięcej trudności na pisemnym egzaminie z języka polskiego sprawia młodym ludziom budowanie własnej wypowiedzi. Duża część uczniów posługuje się kodem ograniczonym. **Sprawdzając prace maturalne, można zaobserwować ubożenie zasobu leksykalnego młodzieży.** Maturzyści stosują słownictwo kolokwialne, używają popularnych frazeologizmów, np.: „u nich się nie przelewa”, „pieniądze, które odkładał na czarną godzinę, też wycygała”, „Bylica jest postacią przedstawiającą obraz nędzy i rozpacz”, „Zosia to

taka szara myszka”. **Przyczyną tego zjawiska jest zapewne panująca wśród młodzieży moda na bylejąkość mówienia, skracanie wypowiedzi, swoisty luz językowy.** W konsekwencji w wypracowaniach maturalnych pojawia się wiele błędów stylistycznych, które wywołują efekt komiczny np.: „Grozi Hrabiemu, jeśli ten zerwie jej ślub, to podrapie go paznokciami”, „Dzierlatka biega po sadach lśniąca i świecąca”, „Spotykają się w komnacie damy, która za dzieciństwa Tadeusza była jego pokojem”.

Niektórzy maturzyści nie potrafią używać złożonych konstrukcji gramatycznych, budować dłuższych, logicznych zdań, nie umieją zachować ścisłego porządku składniowego, np.: „Społeczność lipiecka, w której dość często występował problem z podziałem majątku czego przykładem jest los Bylicy, takie przypadki zdarzały się często ludzie starsi byli zaniedbywani”.

Zadziwiający jest fakt, że część uczniów nie radzi sobie z tak prostą – wydawałoby się – formą wypowiedzi, jaką jest charakterystyka. Opisując bohaterów, charakteryzuje jednocześnie narrację, zagłębia się w problem mowy zależnej lub niezależnej, wymienia środki stylistyczne wraz z licznymi przykładami. Niektórzy z kolei streszczają lub parafrazują zamieszczone w arkuszu fragmenty utworów. **Czasem można odnieść wrażenie, że piszący chcą w swoich wypracowaniach zawrzeć wszystko, co zapamiętali z lekcji języka polskiego.** Jednak obecność w pracach niefunkcjonalnych informacji czy niefunkcjonalnego stylu świadczy raczej o tym, że umiejętność pisania charakterystyki nie jest przez wszystkich opanowana.

Mam wrażenie, że maturzyści nie popełniali w tym roku bardzo wielu rażących błędów w zakresie znajomości treści utworów. Błędy rzeczowe wynikały często z niewłaściwego, może nieuważnego czytania fragmentów utworów. Stąd takie uchybienia jak: Bielica (Bylica), Weronia (Weronka) czy też Lipice (Lipce). Poważniejsze błędy rzeczowe wystąpiły w pracach dotyczących fragmentów *Pana Tadeusza*. Według niektórych piszących Zosia to córka Telimeny, jeszcze inni twierdzili, że to jej młodsza koleżanka. Zdarzyła się również praca, której autor napisał, że Telimena wychodzi ostatecznie za mąż za Rejtana!

Sprawdzanie i analiza wypracowań maturalnych z języka polskiego prowadzą mnie do wniosku, że tegorocznych maturzystów można podzielić na trzy grupy:

Do pierwszej należą uczniowie o dosyć szerokiej wiedzy i rozbudowanym zmyśle krytycznym. Potrafią oni swobodnie odczytywać zarówno tekst publicystyczny, jak i literacki; są dociekliwi, pogłębiają refleksję nad zawartym w temacie problemem, mają podejście wartościujące.

Grupę drugą tworzą uczniowie, których wiedza merytoryczna ma spore niedostatki, z powodu braku umiejętności mają trudności z analizą tekstu i z budowaniem wniosków; bywa, że parafrazują fragmenty utworów zamieszczone w arkuszu.

Trzecia grupa uczniów nie czyta lektur i nie ma podstawowej wiedzy przedmiotowej, nie rozumie wielu treści, odczytuje tekst powierzchownie, bezkrytycznie streszcza zawarte w arkuszu fragmenty.

Ze smutkiem muszę przyznać, że na egzaminie dojrzałości z języka polskiego wciąż dominuje druga i trzecia grupa zdających.

Iwona Kulesza

Autorka jest nauczycielką języka polskiego w Zespole Szkół Zawodowych w Hajnówce

Maturzysta pragmatyczny

Analiza poziomu opanowania umiejętności tworzenia wypowiedzi pisemnej na poziomie podstawowym wskazuje na niezbyt wysoką kulturę literacką tegorocznych maturzystów. Zdającym zasadniczo nie sprawiło trudności rozwinięcie tematu i zadbanie o formę wypowiedzi, niestety **większość prac cechuje uproszczona interpretacja fragmentów tekstów literackich.**

Temat 1. wymagał scharakteryzowania Bylicy, bohatera powieści *Chłopi*, określenia jego relacji z córkami oraz powiązania losu bohatera z sytuacją ludzi starych w społeczności lipieckiej. Zdający dokonywali wstępnego rozpoznania sytuacji przedstawionej we fragmencie, ale mieli trudności związane z umiejscowieniem fragmentu w całości powieści Reymonta. Dowodzi to niewystarczającej znajomości I tomu powieści.

Prace zdających bardzo często miały odtwórczy charakter. Uczniowie skupili się przede wszystkim na streszczeniu przedstawionej we fragmencie sytuacji, a pomijali wnioski. Właściwa realizacja tematu wymagała natomiast scharakteryzowania bohatera na podstawie interpretacji jego wypowiedzi. Zdający dokonywali uproszczonej charakterystyki Bylicy, nie dostrzegali złożoności jego postawy, wskazywali cechy bohatera, powtarzając za Reymontem, np. „Bylica był stary i schorowany.” Opisywali zachowanie bohatera, nazywali doznawane przez niego uczucia, jednak interpretacja wskazanych zachowań przekroczyła ich możliwości. Zdający, koncentrując się na opisanu przedstawionej sytuacji, często pomijali relacje Bylicy z córkami, określali natomiast stosunek Hanki i Weronki do ojca, za co nie otrzymywali punktów. Nieumiejętność wnioskowania sprawiła także, że mieli trudności z powiązaniem losu bohatera z sytuacją ludzi starych w społeczności lipieckiej. By w pełni omówić to zagadnienie, należało pogłębić analizę fragmentu znajomością treści *Chłopów* i przywołaniem odpowiednich kontekstów. Uczniowie z reguły nie wykazali się umiejętnością funkcjonalnego wykorzystania posiadanych wiadomości.

Temat drugi wymagał od zdających scharakteryzowania Zosi i Telimeny, bohaterek *Pana Tadeusza* i porównania ich. Okazuje się, że piszący w związku z tematem 2. zdecydowanie sprawniej dokonywali analizy fragmentów. Odbiór utworu nie miał wyłącznie charakteru intuicyjnego, ale często wynikał ze świadomej pracy z tekstem i posiadanej wiedzy o literaturze. Zdający nie tylko wskazywali te cechy, które nazwane zostały przez autora wprost (sformułowania typu: „Zosia to młoda dziewczyna”, „Zosia, lubiła wieś, miasto ją nudzi”), ale także podejmowali próby analizowania zachowań bohaterek i odczytywania sensu ich wypowiedzi. Porównując postaci, zdający dostrzegali, że bohaterki różnią się na wielu płaszczyznach, ale dostrzeżonych różnic nie potrafili zinterpretować.

Wypowiedzi piszących na ogół były przejrzyste pod względem kompozycyjnym i komunikatywne, lecz niewyróżniające się zindywidualizowanym stylem. Piszący formułowali wnioski w sposób zbyt lakoniczny, nie wykazując zaangażowania emocjonalnego, swobody i lekkości w posługiwaniu się słownictwem i terminami literackimi.

Schematyczny, odtwórczy charakter większości prac świadczyć może o pragmatycznym nastawieniu ucznia do egzaminu, pisaniu z przekonaniem o potrzebie „wbicia się w model”. Taka postawa eliminuje oryginalne rozwiązania, niszczy przejawy twórczego myślenia. Zdający często nie wykraczali poza umiejętność odtwarzania fragmentów, nie podjęli świadomych działań prowadzących do wnikliwej interpretacji tekstu i odczytania jego sensu, nie wykazali się inteligencją polonistyczną, wrażliwością pozwalającą dostrzegać w dziele literackim wartości uniwersalne, etyczne, estetyczne.

Poziom prac wskazuje na **szablonowy tok rozumowania i odzwierciedla dosyć powszechne przeświadczenie, że oryginalne ujęcie tematu grozi utratą punktów.**

Schematyzm myślenia i pisania zdominował priorytety maturzystów, którzy coraz częściej rezygnują z inteligentnego, refleksyjnego reagowania na literaturę.

Jolanta Wilczewska

Autorka jest nauczycielką języka polskiego w Zespole Szkół w Gródkach

Najtrudniejsze wyzwanie polonisty

Oczytany, wyrażający rozumne sądy, a przy tym zaznajomiony z zasadami składni i fleksji, obdarzony łatwością wysławiania się i umiejętnością pisania dobrym stylem, słowem – przygotowany do matury, o spotkaniu z takim zdającym marzy każdy egzaminator. Jakie faktyczne wrażenia pozostawił po sobie tegoroczny maturzysta?

Egzamin ustny pozwalał wystawić mu pozytywną opinię. Zobaczyłam młodego człowieka, który nie ograniczył się wyłącznie do przeczytania kilku lektur. Szukał. Badał. Analizował, niejednokrotnie korzystając z trafnie dobranych i ambitnych źródeł. Wyszedł poza utarte, szkolne ścieżki. I, co najistotniejsze, podjął dyskusję, w której był kompetentny. Nie były czymś rzadkim wystąpienia odznaczające się oryginalną kompozycją. Zastrzeżenia budził zaś język wypowiedzi. Nawet usprawiedliwiając potyczki spowodowane zdenerwowaniem związanym z sytuacją „żywego mówienia”, trzeba przyznać, że wielu maturzystów miało problemy ze stosowaniem bliskoznacznych zamienników powtarzających się wyrazów i struktur składniowych. Nieco do życzenia pozostawiało też nieumiejętne posługiwanie się terminologią, a czasem jej nieznamość.

Na egzaminie pisemnym maturzysta okazał się zdecydowanie mniej kompetentny. W opinii uczniów, matura nie była trudna, za szczególnie łatwy uznali test czytania ze zrozumieniem. Praktyka egzaminatora uzmysłowiła mi jednak, że o ile maturzyści nie mieli problemów z odczytaniem tekstu na płaszczyźnie znaczeń, to **zadania z zakresu rozumienia poziomu struktury tekstu okazały się dla nich trudne**. W sprawdzanych przeze mnie pracach autorzy najczęściej błędnie formułowali tezę (zad. 6.), nie potrafili wskazać zabiegów kompozycyjnych i językowych (zad. 8.). Jest to o tyle zastanawiające, że badanie struktury tekstu ćwiczymy przecież w praktyce szkolnej na co dzień. Kolejna refleksja wynika z lektury maturalnych wypracowań. Dobór lektur najwyraźniej nie zaskoczył piszących, wielu z nich nie można odmówić znajomości tekstu. **Odnoszę jednak wrażenie, że maturzysta 2009 nie przeczytał dokładnie wskazówek interpretacyjnych zawartych w poleceniu** (np. charakteryzował Bylicę i jego córki, pomijając kwestię losu ludzi starych w Lipcach). Ci zaś, którzy znajomością lektur wykazać się nie mogli, uciekali się do streszczenia podanych fragmentów (dotyczy to zwłaszcza piszących na temat 1.).

Najwięcej moich zastrzeżeń wzbudził styl wypowiedzi maturzystów. Zwraca uwagę brak zdyscyplinowania, niejasność, co ilustrują przykłady: „Bylica – chłop, wdowiec, posiada dwie zameżne już córki jak i wnuki, o złym stanie zdrowia, borykający się z chorobami okresu starości nie może znaleźć oparcia i pomocy u jednej z córek”; „Mężczyzna ten miał problemy z chodzeniem, oddychaniem, pomimo wieku i chorób lubił widok dzieci, kochał je, oddałby dla nich wszystko, choć sam nie miał dużo przywilejów, jakim na przykład było łóżko – dzielił je chętnie z wnukami”.

Maturzyści najczęściej posługiwali się schematyczną, prostą składnią, budowali długie zdania, nadużywali wtrąceń, szyku przestawnego, doprowadzając do rozbicia głównego toku wypowiedzenia. Nie należały do rzadkości banalne porównania czy metafory („Dziewczyna biega rozweselona po ogrodzie niczym leciutki ptaszek, który ma ochotę

polecieć prościutko w stronę słońca”). Problem stanowiło też **nadużywanie zwrotów potocznych**, brzmiących wręcz humorystycznie, zwłaszcza kiedy używano ich do opisu dawnych realiów: „Telimena podsuwa Zosię Hrabiemu, a Hrabia ma już wszystkiego dosyć!”.

Zdający dość dobrze opanowali umiejętność komponowania trójdzielnego tekstu. Widać, że są świadomi funkcji poszczególnych części wypracowania, w podsumowaniu odnoszą się do nakreślonych we wstępie problemów, dbają o spójność pracy. Można mieć tylko uwagi dotyczące formułowania wniosków cząstkowych i widoczny u wielu problem z budowaniem wniosków końcowych.

Powyższe refleksje mają charakter uogólniający, bo wśród sprawdzanych prac czytałam i takie, które zasłużyły na znakomitą recenzję i jednoznacznie dowiodły dużych umiejętności i erudycji ich autorów. Praktyka tegorocznej matury prowadzi mnie jednak do wniosku, że **doskonalenie umiejętności dobrego pisania to wciąż niezmiennie - i co tu kryć – najtrudniejsze wyzwanie w pracy polonisty.**

Małgorzata Lenda

Autorka jest nauczycielką języka polskiego w I Liceum Ogólnokształcącym im. Grzegorza Piramowicza w Augustowie

Badacz czy czytelnik?

Kiedy zastanawiam się nad uogólnieniem spostrzeżeń dotyczących tegorocznej matury pisemnej z języka polskiego, zauważam pewne trudności z wyborem problemów.

Najistotniejsze wydaje się sformułowanie kilku sądów na tle tego, co dzieje się w teorii literatury. Coraz częściej mówi się o kryzysie komentarza na rzecz równouprawnienia dekonstrukcji. W tym momencie należy stwierdzić, że **uczniowie poznają na lekcjach strukturalną metodę badania tekstu literackiego, ale stosują w pracach (wynika to z analizy przykładowych prac) zindywidualizowany sposób odczytania utworu.** Trzeba przyznać, że analiza i interpretacja dokonywana przez uczniów to nie odkrywanie obiektywnych znaczeń. Jeżeli ktoś mówi, że „Nie wolno zamykać tekstu w szczelnym pojemniku sensu”, to z całą pewnością można powiedzieć, iż stało się to właśnie za sprawą obecnej formuły matury. Mieszanie porządków tekstu, subiektywna, naiwna, czasami nieprofesjonalna recepcja tekstu literackiego – już zaakceptowaliśmy ten sposób czytania. A może to jest konieczne, tym samym rehabilitujemy intymny świat doświadczenia lektury.

W kulturze oglądania (w takiej żyjemy) czytanie przestaje być wzorcotwórcze. Trochę przekornie pisze o tym W. Szymborska w wierszu *Nieczytanie*: „Siedem tomów – litości./ Nie dałoby się tego streścić, skrócić./ Albo najlepiej pokazać na obrazkach.” **Uczeń jest badaczem czy czytelnikiem? Nie jest badaczem, musiałby przyjąć jakąś teorię, posłużyć się jakimś słownictwem.** Nie wiemy, czy przeczytał teksty, ale widać na podstawie prac, że jest niezależny, korzysta z prawa do własnego sądu. Najczęściej potrafi analizować podane fragmenty i formułuje opinie. „Zosia była osobą wrażliwą, skromną [...] Telimena jest kobietą zachłanną. Robi wszystko, by się przypodobać.” Z fragmentu tekstu wysuwa wniosek, iż Zosia nie chce majątku, a Telimena „nie zna granic, [...] chce mieć mężczyznę z majątkiem”.

Piszący najczęściej zauważa to, co najprostsze: „Osobowości obu kobiet kontrastują ze sobą”. Ponieważ **nie jest badaczem, prowadzi swego rodzaju rozmowę z tekstem, odnosi prawdy dzieła literackiego do sytuacji czytelnika.** Brak kontekstów wydaje się dużym minusem prac, ale też nie oczekujemy, by pojawiały się we wszystkich wypowiedziach (klucz

także przewiduje nieliczne punkty za te argumenty). Trzeba dostrzegać te wartości wypowiedzi, które są, a nie te, których byśmy teoretycznie oczekiwali.

Najlepsze efekty uzyskuje uczeń, który potrafi we wstępie określić problem, rozumie go w odniesieniu do realiów opisanych w tekście, ale też potrafi zauważyć go w kontekście współczesności. „Chłopi to powieść, w której w dużej mierze zaznaczone są konflikty rodzinne obecne w dzisiejszym świecie, dotyczące odwiecznych problemów.”

Interesujące są opinie uczniów, które wykazują niezwykle trafne, intuicyjne odczytanie tekstu, ale pozostające w zgodzie z intencją autora. „Jest to postać, która rozbudza w czytelniku wiele zaciekawienia. Postać Zosi jest mniej interesująca od postaci Telimeny. Jednak Zosia jest czystą, niewinną, pracowitą, młodą dziewczyną.”; „Obraz ten powstaje w wyniku realiów panujących na wsi, sposobu, w jaki byli traktowani starzy ludzie.” „Ziemia w Lipcach była wartością najwyższą, to ona decydowała o miejscu w hierarchii społecznej.”

Informacje o narracji i środkach stylistycznych pojawiają się sporadycznie, rzadko uczeń wykazuje ich funkcjonalność, konieczność użycia w dziele romantycznym czy młodopolskim. Jeżeli nawet pojawiają się te informacje we wstępie (uczeń stara się być badaczem literatury), to już we wnioskach są opinie ogólnikowe, lapidarne. Świadomość pisania o określonym problemie jest bardzo zróżnicowana. **Walorem wypowiedzi, który zauważam, jest wyrażanie opinii.** Wtedy widzimy sposób myślenia, widzenia świata: „Treść to też swego rodzaju lekcja dla naszego pokolenia – warto czasem zastanowić się [...] czy nie czynimy komuś krzywdy, jakie są nasze relacje z rodziną.”; „Sytuacja na przestrzeni wieków niewiele się zmieniła. Stary oznacza zbędny, niepotrzebny. Smuci fakt, iż odnosi się to także do rodziców, którzy otaczają dzieci miłością, a dzieci, gdy dorosną, szybko o tym zapominają.”

Warto zastanowić się, jaka jest świadomość językowa maturzysty, kiedy podczas pisania dokonuje się swego rodzaju rozmowa z tekstem literackim. Nie jestem surowym sędzią, ale wolałabym nie znaleźć w dobrych pracach takich wypowiedzi: „Bylica jest postacią przedstawiającą obraz nędzy i rozpacz” lub „los starych ludzi w społeczności lipieckiej nie jest zbyt kolorowy”.

Maria Rogalska

Autorka jest nauczycielką języka polskiego w IV Liceum Ogólnokształcącym im. Cypriana Kamila Norwida w Białymstoku

Okręgowa Komisja Egzaminacyjna w Łomży
18-400 Łomża, ul. Nowa 2, tel. fax (086) 216-44-95,
(086) 473-71-20, (086) 473-71-21, (086) 473-71-22
www.oke.lomza.com e-mail: sekretariat@oke.lomza.com

Osiągnięcia maturzystów w roku 2009 w województwie warmińsko-mazurskim

Komentarz do zadań z historii

Sprawozdanie z egzaminu maturalnego w maju 2009 roku

Egzamin maturalny z historii odbył się 13 maja 2009 roku i miał formę pisemną. Maturzyści mogli zdawać egzamin jako przedmiot obowiązkowy lub dodatkowy.

Egzamin maturalny z historii jako przedmiot obowiązkowy mógł być zdawany na poziomie podstawowym lub rozszerzonym, a jako przedmiot dodatkowy tylko na poziomie rozszerzonym. Egzamin na poziomie podstawowym trwał 120 minut, na poziomie rozszerzonym 180 minut. Warunkiem zdania egzaminu na każdym poziomie było uzyskanie co najmniej 30% punktów możliwych do zdobycia.

OPIS ARKSZY EGZAMINACYJNYCH

Zadania zawarte w arkuszach egzaminacyjnych z historii sprawdzały umiejętności odpowiadające standardom wymagań egzaminacyjnych. Pozwalały maturzystom wykazać się:

- znajomością faktografii i terminologii historycznej w stopniu umożliwiającym rozumienie przeszłości w odniesieniu do:
  - państw – ich organizacji, struktur władzy, terytorium
  - systemów politycznych
  - struktur i organizacji społeczeństw
  - życia gospodarczego
  - wydarzeń politycznych i militarnych oraz konfliktów i kryzysów społecznych, gospodarczych, religijnych i ideologicznych
  - działalności najważniejszych postaci, dynastii, grup społecznych
  - życia religijnego
  - osiągnięć cywilizacyjnych
  - osiągnięć kultury i sztuki, myśli politycznej, społecznej i filozoficznej
- umiejętnością stosowania faktografii i terminologii historycznej do wyjaśnienia procesu historycznego
- umiejętnością przedstawienia oraz oceniania wydarzeń i zjawisk historycznych, a także formowania przejrzystej i logicznej wypowiedzi pisemnej.

Poziom podstawowy

Egzamin maturalny z historii na poziomie podstawowym polegał na rozwiązaniu testu obejmującego cały zakres wymagań egzaminacyjnych (od starożytności do końca XX wieku), uwzględniał historię polityczną, społeczno-gospodarczą oraz historię kultury. Zadania obejmowały historię Polski i historię powszechną i sprawdzały wiadomości i umiejętności zawarte w standardach wymagań egzaminacyjnych z historii dla poziomu podstawowego

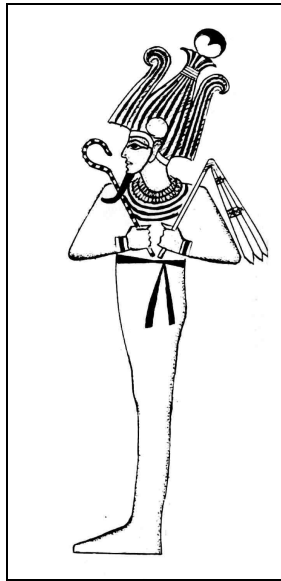
Arkusz zawierał 40 różnorodnych zadań: prawda – fałsz, wielokrotnego wyboru, na dobieranie i zadania otwarte krótkiej odpowiedzi, w tym zadania złożone (dwu, trzyczęściowe), w których poszczególne części badały różne umiejętności. Za rozwiązanie wszystkich zadań można było otrzymać 100 punktów. Na rozwiązanie zestawu zadań przeznaczono było 120 minut.

Opis zadań egzaminacyjnych. Sprawdzane umiejętności , poprawne odpowiedzi i uwagi do rozwiązań maturzystów.

W tabeli w wierszu zatytułowanym *Najczęściej powtarzające się błędy* zacytowane zostały teksty maturzystów zaczerpnięte z tegorocznych arkuszy egzaminacyjnych zgodnie z oryginałem, a więc z błędami merytorycznymi, językowymi i ortograficznymi.

Zadanie 1. (3 pkt)

Przedstawionym poniżej wizerunkom bóstw świata starożytnego przyporządkuj wymienione kręgi kulturowe (1–4). Wpisz odpowiednie liczby pod ilustracjami.

A. ....

B. ....

C. ....

Na podstawie: P. Miguel, *Tak żyli ludzie. W antycznej [...]*, Wrocław 1991, s. 58; P. Miguel, *Tak żyli ludzie. W czasach starożytnych [...]*, Wrocław 1990, s. 58; J. Ruffieux, *Tak żyli ludzie. W [...]*, Wrocław 1991, s. 58.

1. Chiny	3. Egipt
2. Grecja	4. Mezopotamia

Obszar standardu	Sprawdzana umiejętność	Punkty
Korzystanie z informacji	Rozpoznanie charakterystycznych cech cywilizacji starożytnych przedstawionych na ilustracjach.	0–3
Wskaźnik rozwiązywalności 0,93 – bardzo łatwe		
Poprawne odpowiedzi zdających Zdający otrzymuje 1 punkt za każdą poprawną odpowiedź – przyporządkowanie wizerunku bóstwa świata starożytnego do właściwego kręgu kulturowego.		
<u>Poprawne odpowiedzi:</u> A. 3. Egipt B. 4. Mezopotamia C. 2. Grecja		
Najczęściej powtarzające się błędy Maturzyści niekiedy nie rozpoznawali wizerunku bóstwa Mezopotamii, jeszcze rzadziej błędnie wskazywali bóstwo Grecji.		
Komentarz Zadanie okazało się bardzo łatwe dla zdających. Przedstawione w zadaniu wizerunki bóstw świata starożytnego są bardzo charakterystyczne dla kręgów kulturowych, z których pochodzą, stąd też maturzyści nie mieli większych problemów z ich właściwym rozpoznaniem. Bardzo wysokiej rozwiązywalności zadania zapewne sprzyjał typ zadania – zadania na dobieranie.		

Zadanie 2. (2 pkt)

Na podstawie fragmentu *Żywotów sławnych mężów* Plutarcha wykonaj polecenia A i B.

[...] Przy ustanowieniu władzy Likurg postąpił w ten sposób, że zasięgnął z Delf wyroczni [...]. Brzmi ona zaś następująco: „wznieść sanktuarium Zeusowi [...] i Atenie [...], ustanowić geruzję złożoną z 30 mężów łącznie z królami, co miesiąc [...] odbywać zgromadzenie ludowe, przedkładać mu wnioski i poddawać je pod głosowanie, decyzja ma zaś należeć do ludu”. Na zgromadzeniu ludu nie pozwolił nikomu spośród niego występować z własnym wnioskiem, lecz lud miał prawo decydować tylko o wniosku przedstawionym przez gerontów i królów.

Źródło: S. Sprawski, G. Chomicki, *Starożytność. Teksty źródłowe, komentarze i zagadnienia do historii w szkole średniej*, Kraków 1999, s. 88-89.

A. Podaj nazwę miasta-państwa greckiego, o którego ustroju politycznym informuje tekst.

.....

B. Uzasadnij swoją odpowiedź, podając jeden argument.

.....

.....

A.

Obszar standardu	Sprawdzana umiejętność	Punkty
Korzystanie z informacji	Uogólnienie informacji i rozpoznanie polis greckiej na podstawie tekstu.	0–1

Wskaźnik rozwiązywalności 0,43 - trudne
Poprawne odpowiedzi zdających Zdający otrzymuje 1 punkt za identyfikację polis. <u>Poprawna odpowiedź:</u> Sparta
Najczęściej powtarzające się błędy Najczęstszą błędną odpowiedzią było wskazywanie na Ateny.
Komentarz Większość maturzystów miała problemy z udzieleniem poprawnej odpowiedzi. Najczęściej błędną odpowiedzią było wskazywanie na polis Ateny. Można sądzić, że niepoprawne odpowiedzi wynikały ze zbyt pobieżnej analizy tekstu źródłowego, w którym pada sformułowanie o wzniesieniu w polis sanktuarium bogini Ateny, co niektórzy zdający mogli zinterpretować jako element wskazujący na miasto-państwo Ateny. Należy jednak mniemać, że większość maturzystów, która udzieliła błędnych odpowiedzi nie posiadała wiedzy by wykorzystać zawarte w tekście informacje; tak o prawodawcy Likurgu, dwóch królach, geruzji, czy też sposobie funkcjonowania zgromadzenia ludowego. Należy dodać, że o charakterystycznych cechach ustroju Sparty mowa jest w szkole podstawowej i gimnazjum.

B.

Obszar standardu	Sprawdzana umiejętność	Punkty
Tworzenie informacji	Uzasadnienie odpowiedzi – podanie argumentu.	0–1
Wskaźnik rozwiązywalności 0,42 - trudne		
Poprawne odpowiedzi zdających Zdający otrzymuje 1 punkt za podanie jednego argumentu, w którym zwróci uwagę na elementy charakterystyczne dla systemu politycznego Sparty występujące w tekście Plutarcha. Uwaga: zdający otrzymuje punkt za część B pod warunkiem dobrej odpowiedzi w części A zadania. <u>Przykłady poprawnej odpowiedzi:</u> W tekście jest mowa o instytucjach politycznych charakterystycznych dla Sparty. Plutarch podaje, że w tej polis było dwóch królów. W tekście wspomina się legendarnego prawodawcę spartańskiego Likurga.		
Najczęściej powtarzające się błędy Głównym błędem popełnianym przez zdających było podawanie argumentów, które byłyby właściwe przy uzasadnieniu właściwym dla Aten.		
Komentarz Maturzyści, otrzymywali punkt w części B pod warunkiem poprawnej odpowiedzi w części A. Zdający, którzy poprawnie odpowiedzieli w części A nie mieli żadnych problemów z podaniem na podstawie tekstu źródłowego argumentu uzasadniającego, że przedstawiony fragment tekstu informuje o ustroju Sparty, stąd prawie identyczna rozwiązywalność części A jak i w części B omawianego zadania.		

Zadanie 3. (2 pkt)

Na podstawie tekstu wykonaj polecenia A i B.

[...] wywodzi się z pieśni ofiarnej, a sam wyraz należy rozumieć nie jako pieśń kozłów [gr. *tragos* – kozioł, *ode* – pieśń], lecz jako pieśń nad kozłem. Ofierze składanej [bogom] w postaci kozła towarzyszył popis śpiewaka i chóru. A obrzęd stał się teatrem chyba dopiero wtedy, gdy pojawili się zawodowi aktorzy, drugi obok widzów ważny element teatru.

Źródło: W. Lengauer, *Teatr starożytnych Greków: poeta, obrzęd, widowisko*, [w:] *Wielki Teatr Świata. Wykłady otwarte na scenie przy Wierzbowej*, Warszawa 2003, s. 16.

A. Podaj termin, którego etymologię (pochodzenie) zaprezentowano w tym tekście.

.....

B. Podaj nazwę uroczystości, których częścią były przedstawienia teatralne w starożytnej Grecji.

.....

A.

Obszar standardu	Sprawdzana umiejętność	Punkty
Korzystanie z informacji	Uogólnienie informacji z tekstu i podanie nazwy gatunku literackiego.	0–1
Wskaźnik rozwiązywalności 0,53 – umiarkowanie trudne		
Poprawne odpowiedzi zdających Zdający otrzymuje 1 punkt za podanie terminu. <u>Poprawna odpowiedź:</u> Tragedia		
Najczęściej powtarzające się błędy - pieśń - dramat		
Komentarz Blisko połowa maturzystów miała trudności ze wskazaniem tragedii jako właściwego terminu, którego opis pochodzenia przedstawiał tekst źródłowy. Należy podkreślić, że tematyka, do której odwołuje się treść zadania, jest także omawiana na lekcjach języka polskiego.		

B.

Obszar standardu	Sprawdzana umiejętność	Punkty
Wiadomości i rozumienie	Wykazanie się znajomością i rozumieniem terminów historycznych z zakresu kultury antycznej Grecji.	0–1
Wskaźnik rozwiązywalności 0,73 - łatwe		
Poprawne odpowiedzi zdających Zdający otrzymuje 1 punkt za podanie nazwy uroczystości związanej z kultem Dionizosa. <u>Poprawna odpowiedź:</u> Wielkie Dionizje lub określenia synonimiczne		

Najczęściej powtarzające się błędy

- składanie bogom ofiary
- misteria

Komentarz

Zadanie sprawdzało wiedzę i zrozumienie podstawowego terminu historycznego z okresu kultury antycznej. Wielkie Dionizje to nazwa uroczystości, która pojawia się na lekcjach historii i języka polskiego. Błędne odpowiedzi wynikały z braku podstawowej wiedzy z zakresu historii starożytnej.

Zadanie 4. (3 pkt)

Na podstawie fragmentu *Żywotów sławnych mężów* Plutarcha i własnej wiedzy wykonaj polecenia A, B, C.

[...] wśród wszystkich dzieł polityki Peryklesa przedmiotem największej zawiści było to, co Atenom przysporzyło najwięcej pięknego wyglądu i ozdoby: wzniesione w tym mieście wspaniałe budowle publiczne [...]. One to wywołały ataki na Peryklesa ze strony jego przeciwników oczerniających go na zgromadzeniach ludowych i krzyczących, że lud ateński [...] okrył hańbą już przez to, że skarbiec, będący wspólną własnością Hellenów zabrał z wyspy Delos do siebie: „A tę wymówkę, którą się dotychczas najlepiej zastaniał przed zarzutami i skargami ze strony innych, mówiąc, że zabrał tę kasę stamtąd z obawy przed Persami i strzeże jej w bezpiecznym miejscu [...] – krzyczeli – przekreślił teraz Perykles”.

Źródło: S. Sprawski, G. Chomicki, *Starożytność. Teksty źródłowe, komentarze i zagadnienia do historii w szkole średniej*, Kraków 1999, s. 121.

A. Podaj nazwę związku miast-państw greckich, którego skarbiec przejęli Ateńczycy.

.....

B. Wyjaśnij, w jakim celu gromadzono fundusze w tym skarbcu.

.....

C. Wytłumacz, dlaczego przeciwnicy Peryklesa na zgromadzeniu ludowym uważali, że dotychczasowe wyjaśnienie przyczyn przeniesienia skarbcza związku do Aten przestało być wiarygodne.

.....

.....

A.

Obszar standardu	Sprawdzana umiejętność	Punkty
Korzystanie z informacji	Odczytanie informacji z tekstu i podanie nazwy związku miast-państw greckich.	0–1
Wskaźnik rozwiązywalności 0,32 - trudne		
Poprawne odpowiedzi zdających Zdający otrzymuje 1 punkt za podanie nazwy związku.		
<u>Poprawna odpowiedź:</u> Ateński Związek Morski, lub Związek Morski, lub Związek Ateński, lub Związek Delijski lub Symmachia Delijska		
Najczęściej powtarzające się błędy - Związek Helleński		

Komentarz

Zdający mieli bardzo duże problemy z udzieleniem poprawnej odpowiedzi, mimo, iż w tekście znajdują się informacje, mówiące o skarbcu zabranym w okresie sprawowania władzy przez Peryklesa z wyspy Delos do Aten, i że skarbiec został zabrany „w obawie przed Persami”. Znacznej części maturzystów zabrakło wiedzy z okresu wojen perskich i historii Aten. Tylko co czwarty maturzysta udzielił poprawnej odpowiedzi.

B.

Obszar standardu	Sprawdzana umiejętność	Punkty
Korzystanie z informacji	Podanie przyczyny utworzenia związku.	0–1
Wskaźnik rozwiązywalności 0,36 - trudne		
Poprawne odpowiedzi zdających Zdający otrzymuje 1 punkt za wskazanie przyczyny utworzenia związku. <u>Poprawna odpowiedź:</u> budowa floty lub organizowanie obrony przed Persami		
Najczęściej powtarzające się błędy - fundusze były gromadzone na armię i zbrojenia, aby bronić miast-państw greckich - fundusze miano przeznaczyć na wojny greckie		
Komentarz Skarbiec na wyspie Delos był gromadzony przez Ateny i jej sojuszników w konkretnym celu – budowy floty w celu obrony przed Persami. Polecenie w zadaniu kierowało uwagę maturzystów właśnie na potrzebę wyjaśnienia celu gromadzenia funduszy w skarbcu. Część błędnych odpowiedzi wynikała z braku wiedzy historycznej i pobieżnej analizy tekstu źródłowego. Część jednak błędnych odpowiedzi była efektem udzielenia nieprecyzyjnych, bardzo ogólnych odpowiedzi np. aby bronić miast państw greckich.		

C.

Obszar standardu	Sprawdzana umiejętność	Punkty
Tworzenie informacji	Wyjaśnienie przyczyny zarzutów stawianych Peryklesowi.	0–1
Wskaźnik rozwiązywalności 0,49 - trudne		
Poprawne odpowiedzi zdających Zdający otrzymuje 1 punkt za wyjaśnienie, w którym zwróci uwagę na fakt, że decyzja o wzniesieniu budowli publicznych odsłaniała prawdziwy cel przeniesienia skarbcza Związku Morskiego do Aten – zagarnięcie go przez Ateny. <u>Przykłady poprawnej odpowiedzi:</u> Decyzje podjęte przez Peryklesa, dotyczące rozbudowy Aten, przekreślały możliwość posługiwania się zręczną wymówką o bezpieczeństwie skarbcza – jako celu przeniesienia go do Aten. Za pieniądze Związku budowano gmachy publiczne w Atenach, co zdradzało zamiary Peryklesa. Przeniesienie skarbcza tłumaczono dotychczas względami bezpieczeństwa, a teraz nie dało się ukryć chęci zagarnięcia gromadzonych tam pieniędzy.		
Najczęściej powtarzające się błędy - przeciwnicy Peryklesa uważali tak, ponieważ nie było już realnego zagrożenia ze strony Persów - w tamtym czasie Persja nie zagrażała już miastom-państwom greckim i nie było powodu		

by strzec skarbiec przed nimi

Komentarz

Zadanie wymagało bardzo uważnej analizy tekstu źródłowego. Maturzyści powinni dokonać konfrontacji prawdziwości wypowiedzi Peryklesa ze słowami jego przeciwników i obrazem zakresu prowadzonych budowli w Atenach. Ponad połowa maturzystów nie potrafiła poprawnie odpowiedzieć na polecenie. Cześć błędnych odpowiedzi to efekt braku należytej uwagi przy analizie tekstu i zrozumienia polecenia lub też braku precyzji w formułowaniu wypowiedzi.

Zadanie 5. (3 pkt)

Na podstawie fragmentów dwóch tekstów źródłowych wykonaj polecenia A i B.

Źródło 1. Kodeks Hammurabiego

Jeśli ktoś wystąpił w sprawie z fałszywym zeznaniem [...], człowiek ten poniesie karę śmierci.

Źródło 2. Prawo XII tablic

Wedle dwunastu tablic ten, któremu dowiodą, że złożył fałszywe świadectwo, ma być strącony ze skały tarpejskiej.

Źródło: S. Sprawski, G. Chomicki, *Starożytność. Teksty źródłowe, komentarze i zagadnienia do historii w szkole średniej*, Kraków 1999, s. 44, 221.

A. Uzupełnij zdania, podając nazwy państw starożytnych, w których obowiązywały zacytowane zbiory praw.

Kodeks Hammurabiego obowiązywał w .....

Prawo XII tablic obowiązywało w .....

B. Porównaj przedstawione normy prawne obowiązujące w obu państwach (źródła 1 i 2).

.....

A.

Obszar standardu	Sprawdzana umiejętność	Punkty
Wiadomości i rozumienie	Wykazanie się znajomością faktografii z zakresu historii starożytnej – rozpoznanie państw starożytnych, w których stosowano cytowane zbiory praw.	0–2
Wskaźnik rozwiązywalności 0,43 - trudne		
Poprawne odpowiedzi zdających Zdający otrzymuje 1 punkt za podanie nazwy każdego państwa. <u>Poprawne odpowiedzi:</u> Babilon lub Babilonia oraz Rzym lub inne nazwy państwa, w którym do ogłoszenia Kodeksu Justyniana obowiązywało Prawo XII tablic, np. republika rzymska, Cesarstwo Rzymskie, Cesarstwo Bizantyjskie		
Najczęściej powtarzające się błędy - Mezopotamia		
Komentarz Zadanie sprawdzało wiedzę maturzystów dotyczącą rozpoznawania państw, w których były stosowane zacytowane zbiory prawa. W zadaniu wymieniono nazwy dwóch zbiorów prawa;		

Kodeksu Hammurabiego i Prawa XII tablic oraz zacytowano ich fragmenty. Dla ponad połowy maturzystów zadanie okazało się niewykonalne.

B.

Obszar standardu	Sprawdzana umiejętność	Punkty
Tworzenie informacji	Porównanie norm prawnych stosowanych w tych państwach i wskazanie podobieństwa.	0–1
Wskaźnik rozwiązywalności 0,85 - łatwe		
Poprawne odpowiedzi zdających Zdający otrzymuje 1 punkt za sformułowanie wniosku, w którym zwróci uwagę na podobieństwo lub surowość kary. <u>Przykłady poprawnej odpowiedzi:</u> W Babilonie i w Rzymie stosowano bardzo surowe kary. W obu państwach za fałszywe zeznania karano śmiercią. Obie normy dotyczyły tego samego przestępstwa, fałszywych zeznań.		
Najczęściej powtarzające się błędy Kodeks Hammurabiego polegał na zasadzie „oko za oko, ząb za ząb”, a prawo XII tablic polegało na udowodnieniu winy i późniejszym ukaraniu winnych		
Komentarz Zdecydowana większość maturzystów nie miała żadnego problemu z poprawnym udzieleniem odpowiedzi. Wśród nielicznych błędnych odpowiedzi przeważały te, w których maturzyści zamiast wskazania elementu podobieństwa dwóch zbiorów praw, opisywali lub przepisywali ich treść.		

Zadanie 6. (2 pkt)

Na podstawie tekstu i własnej wiedzy wykonaj polecenia A i B.

[...] zarząd Hiszpanii powierzył bratu swemu Hazdrubalowi i przez góry Pireneje wkroczył do kraju Celtów, zwanego dziś Galią, wiodąc ze sobą 90 tys. piechoty i około 12 tys. jazdy, nadto 37 słoni. [...]

Kiedy w końcu dotarł do Alp, mimo że nie znalazł żadnej drogi, która by prowadziła przez nie, [...] począł zuchwale piąć się w górę, walcząc z trudnościami z powodu wielkiego śniegu i lodów. Toteż ścinał drzewa i spalał je, rozżarzone węgle zlewał wodą i octem, a następnie skałę, która dzięki temu kruszała, kazał rozbijać żelaznymi młotami, torując w ten sposób drogę przez góry, do dziś dnia uczęszczaną [...].

Źródło: Appian z Aleksandrii, *Historia rzymska*, t. 1, Wrocław 2004, s. 162.

A. Podaj imię wodza wyprawy opisanej w tekście.

.....

B. Podaj cel polityczny tej wyprawy.

.....

A.

Obszar standardu	Sprawdzana umiejętność	Punkty
Korzystanie z informacji	Zidentyfikowanie wodza wyprawy na podstawie tekstu.	0–1
Wskaźnik rozwiązywalności 0,53 – umiarkowanie trudne		
Poprawne odpowiedzi zdających Typowe poprawne odpowiedzi Zdający otrzymuje 1 punkt za rozpoznanie postaci. <u>Poprawna odpowiedź:</u> Hannibal		
Najczęściej powtarzające się błędy Hazbrubal		
Komentarz Zadanie odwołuje się do kanonu wiedzy historycznej. Błędy maturzystów wskazują, że dla blisko połowy zdających jeden z najwybitniejszych wodzów w historii świata i jeden z jego z najbardziej spektakularnych wyczynów - przejście przez Alpy, jest dla blisko połowy zdających nieznanym.		

B.

Obszar standardu	Sprawdzana umiejętność	Punkty
Wiadomości i rozumienie	Wykazanie się znajomością i rozumieniem wydarzeń z dziejów Rzymu.	0–1
Wskaźnik rozwiązywalności 0,37 - trudne		
Poprawne odpowiedzi zdających Zdający otrzymuje 1 punkt za podanie celu politycznego wyprawy. <u>Poprawna odpowiedź:</u> pokonanie Rzymu lub atak na Rzym		
Najczęściej powtarzające się błędy - atak Kartagińczyków na Cesarstwo Rzymskie - pokazanie potęgi jego wojska i państwa - podbój Galii		
Komentarz Zadanie okazało się trudne. Podane w źródle informacje, co do przebiegu wyprawy i jej kierunku (marszu wojsk z Hiszpanii przez Pireneje, przez Galię w kierunku Alp i opis ich przekraczania) okazały się nie wystarczające dla większości maturzystów, aby poprawnie podać cel polityczny wyprawy.		

Zadanie 7. (1 pkt)

Spośród wymienionych wydarzeń wybierz i podkreśl to, które nie było bezpośrednim następstwem zjazdu gnieźnieńskiego.

1. Powstanie arcybiskupstwa gnieźnieńskiego
2. Otrzymanie prawa do nominowania dostojników kościelnych przez władcę Polski
3. Utworzenie biskupstw we Wrocławiu, Krakowie, Kołobrzegu
4. Pokój w Budziszynie

Obszar standardu	Sprawdzana umiejętność	Punkty
Wiadomości i rozumienie	Wykazanie się znajomością i rozumieniem wydarzeń z dziejów Polski wczesnopiastowskiej.	0–1
Wskaźnik rozwiązywalności 0,79 - zadanie łatwe		
Poprawne odpowiedzi zdających Zdający otrzymuje 1 punkt za wybranie właściwej odpowiedzi – wskazanie bezpośredniego skutku zjazdu gnieźnieńskiego. <u>Poprawna odpowiedź:</u> 4. Pokój w Budziszynie		
Najczęściej powtarzające się błędy Nieliczni maturzyści udzielali błędnych odpowiedzi 3.		
Komentarz Zdecydowana większość maturzystów poprawnie odpowiedziała na postawione polecenie. Ułatwieniem dla zdających był zapewne zastosowany typ zadania – zadanie wielokrotnego wyboru. Zastanawiająca jest mimo wszystko skala błędnych odpowiedzi. Sprawdzana w zadaniu wiedza należy do podstawowego kanonu wiedzy historycznej szkoły podstawowej i gimnazjum.		

Zadanie 8. (2 pkt)

Wśród wymienionych wydarzeń z historii Francji wskaż to, które chronologicznie jest pierwsze, i to, które jest ostatnie. W tabeli obok wydarzenia chronologicznie pierwszego wpisz literę A, obok chronologicznie ostatniego – B.

Wydarzenie	Odpowiedzi
Cesarska koronacja Karola Wielkiego	
Spalenie na stosie Joanny d'Arc	
Pierwsze zwołanie Stanów Generalnych	
Traktat w Verdun	
Chrzest Chlodwiga I	
Klęska Arabów w bitwie pod Poitiers	

Obszar standardu	Sprawdzana umiejętność	Punkty
Korzystanie z informacji	Uporządkowanie chronologiczne wydarzeń historycznych – wskazanie w podanym zestawie wydarzenia chronologicznie pierwszego (A) i ostatniego (B).	0–2
Wskaźnik rozwiązywalności 0,51 - umiarkowanie trudne		
Poprawne odpowiedzi zdających Zdający otrzymuje 1 punkt za każdą poprawną odpowiedź. <u>Poprawne odpowiedzi:</u> A. Chrzest Chlodwiga I		

Najczęściej powtarzające się błędy Zdający najczęściej zamiast poprawnego wskazania B. Spalenie Joanny d'Arc wskazywali Pierwsze zwołanie Stanów Generalnych
Komentarz Zadanie okazało się umiarkowanie trudne. Najlepiej wypadło wskazanie chronologicznie pierwszego wydarzenia, najczęściej błędnych odpowiedzi występowało przy wskazywaniu ostatniego wydarzenia, tutaj zamiast „Spalenia na stosie Joanny d'Arc”, maturzyści wskazywali „Pierwsze zwołanie Stanów Generalnych”.

Zadanie 9. (4 pkt)

Uzupełnij tabelę, wpisując władców Polski, za panowania których miały miejsce wymienione wydarzenia.

Wydarzenie	Władca (imię i przydomek)
Śmierć biskupa Stanisława ze Szczepanowa	
Obrona Głogowa przed najazdem cesarza Henryka V	
Nadanie przywileju koszyckiego	
Zawarcie II pokoju toruńskiego	

Obszar standardu	Sprawdzana umiejętność	Punkty
Wiadomości i rozumienie	Wykazanie się znajomością wydarzeń i postaci z dziejów Polski w średniowieczu.	0–4
Wskaźnik rozwiązywalności 0,32 - trudne		
Poprawne odpowiedzi zdających Zdający otrzymuje 1 punkt za każdą poprawną odpowiedź – podanie władcy, za panowania którego miało miejsce wymienione wydarzenie. <u>Poprawne odpowiedzi:</u> Bolesław II Śmiały lub Bolesław Śmiały lub Bolesław Szczodry Bolesław III Krzywousty lub Bolesław Krzywousty Ludwik Węgierski lub Ludwik Andegaweński Kazimierz Jagiellończyk lub Kazimierz IV Jagiellończyk		
Najczęściej powtarzające się błędy Zdający wymieniali najróżniejszych władców Polski. Najczęściej błędne odpowiedzi dotyczyły punktu 2 i 4.		
Komentarz Maturzyści mieli duże problemy z poprawnym wpisaniem do tabeli władców Polski, za panowania których miały miejsce wymienione w tabeli wydarzenia. Zdający wymieniali najróżniejszych władców Polski przypisując nawet Stanisławowi Augustowi Poniatowskiemu - Nadanie przywileju koszyckiego. Najczęściej błędne odpowiedzi dotyczyły części 2 i 4. Podobne zadanie pojawiło się na egzaminie maturalnym w 2007 i 2008 roku. Niestety po raz kolejny zadania badające znajomość wydarzeń i postaci z dziejów Polski jest rozwiązywalne na poziomie zbliżonym do wyników egzaminu z lat ubiegłych.		

Zadanie 10. (3 pkt)

Rozstrzygnij, czy podane zdania są prawdziwe, czy fałszywe, wpisując słowo *prawda* lub *fałsz*.

1. Prawo składu – przywilej handlowy nakazujący kupcom przejeżdżającym przez miasto wystawianie w nim towarów na sprzedaż.	
2. Manufaktura – zakład, w którym wytwarzanie produktu odbywało się przy pomocy maszyn i było oparte na podziale pracy.	
3. Żupa solna – w dawnej Polsce nazwa królewskich przedsiębiorstw solnych, np. kopalni soli w Wieliczce.	

Obszar standardu	Sprawdzana umiejętność	Punkty
Wiadomości i rozumienie	Wykazanie się znajomością i rozumieniem pojęć historycznych z zakresu gospodarki.	0–3
Wskaźnik rozwiązywalności 0,56 – umiarkowanie trudne		
Poprawne odpowiedzi zdających Zdający otrzymuje 1 punkt za każdą poprawną odpowiedź – stwierdzenie poprawności użycia pojęć w podanych zdaniach. <u>Poprawne odpowiedzi:</u> prawda fałsz prawda		
Najczęściej powtarzające się błędy Błędne odpowiedzi dotyczyły części 3, w mniejszym stopniu części 2.		
Komentarz Zadanie sprawdzało podstawową wiedzę historyczną, która jest poznawana nie tylko w szkole ponadgimnazjalnej ale także na wcześniejszych etapach edukacji szkolnej. Blisko czterdzieści procent zdających miało problemy z udzieleniem prawidłowej odpowiedzi. Najczęściej maturzyści nie dostrzegali faktu, że praca w manufakturze nie była oparta na pracy maszyn tylko na zastosowaniu prostych narzędzi. Nieliczne błędy występują w części C zadania.		

11. (4 pkt)

Na fotografiach przedstawiono ozdobne obramowania drzwi charakterystyczne dla różnych stylów architektonicznych. Wykonaj polecenia A i B.

A. Podaj używaną w architekturze nazwę ozdobnego obramowania drzwi.

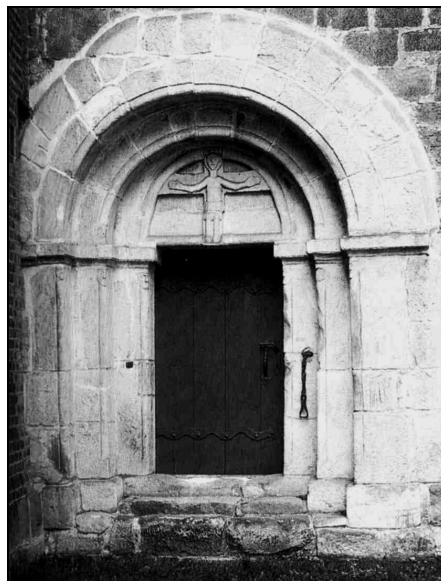
.....

B. Wpisz pod fotografiami nazwy stylów architektonicznych, wybierając je spośród podanych.

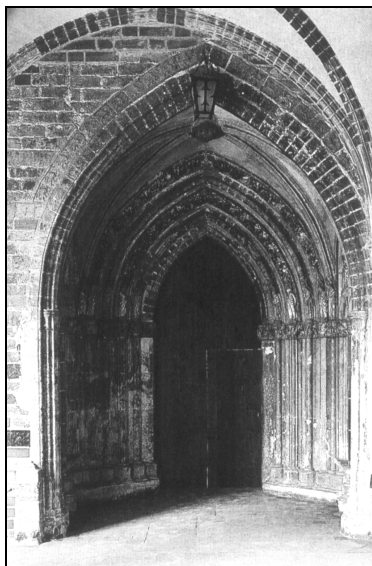
gotyk, barok, secesja, romanizm (styl romański)

1. ....

2. ....

3. ....

Źródło: Nowa encyklopedia powszechna PWN, t. 5, Warszawa 1996, s. 259.

A.

Obszar standardu	Sprawdzana umiejętność	Punkty
Wiadomości i rozumienie	Wykazanie się znajomością i rozumieniem pojęć z zakresu historii architektury.	0–1
Wskaźnik rozwiązywalności 0,24 - trudne		
Poprawne odpowiedzi zdających Zdający otrzymuje 1 punkt za podanie terminu. <u>Poprawna odpowiedź:</u> portal		
Najczęściej powtarzające się błędy - framuga - gzyms		

Komentarz

Zadanie okazało się trudne. Liczba błędnych odpowiedzi uprawnia nas do stwierdzenia, że tematyka związana z historią architektury jest w niewystarczającym stopniu obecna na lekcjach historii. Cześć maturzystów nie udzieliła żadnej odpowiedzi, co jest z dwojga złego lepsze niż udzielanie odpowiedzi w stylu, wrota czy minaret.

B.

Obszar standardu	Sprawdzana umiejętność	Punkty
Korzystanie z informacji	Rozpoznanie cech charakterystycznych stylów architektonicznych na podstawie fotografii.	0–3
Wskaźnik rozwiązywalności 0,74 - łatwe		
Poprawne odpowiedzi zdających Zdający otrzymuje 1 punkt za każde poprawne przyporządkowanie portalu do stylu architektonicznego. <u>Poprawne odpowiedzi:</u> barok romanizm (styl romański) gotyk		
Komentarz Zadania, które sprawdzają umiejętność rozpoznawanie stylów architektonicznych należą do stałego elementu arkuszy egzaminacyjnych z historii. W poprzednich latach zadania sprawiały maturzystom duże trudności. W roku bieżącym wynik jest zadawalający (0,74). Należy tylko liczyć, że i w latach następnych ta tendencja się utrzyma.		

Zadanie 12. (2 pkt)

Na podstawie fragmentu kroniki Jana Długosza wykonaj polecenia A i B.

Na zamierzoną uroczystość weselną [...] król polski Kazimierz jako dziadek [Elżbiety] [...] zaprasza uroczyście [...] sąsiednich królów i książąt. [...] Kazimierz przeznacza specjalnych szafarzy spośród panów i szlachty polskiej, którzy służyli im pomocą, jednak wszyscy otrzymali polecenie, że mają być posłuszni rajcy krakowskiemu [...]. Jemu jednemu król polski Kazimierz, znając obrotność, uczciwość, ostrożność [...] tego człowieka, powierzył [...] kierowanie wszystkim, co przy zjeździe królów było rzeczą konieczną. [...] Zaprosił [rajca] na ucztę do swego domu królów i książąt [...]. Kiedy uzyskał od monarchów pozwolenie, żeby porozdzielał miejsca królom według własnego uznania, pierwsze i znaczniejsze miejsce kazał zająć królowi polskiemu Kazimierzowi, drugie królowi rzymskiemu i czeskiemu Karolowi, trzecie królowi Węgier, czwarte królowi Cypru, a ostatnie królowi Danii.

Źródło: J. Długosz, *Roczniki czyli kroniki sławnego Królestwa Polskiego*, Warszawa 1975, s. 401-404.

A. Zidentyfikuj postać rajcy krakowskiego, który zaprosił do swojego domu władców przybyłych do Krakowa.

.....

B. Wytłumacz, dlaczego gospodarz uczyty wyznaczył królowi polskiemu pierwsze miejsce przy stole.

.....

Obszar standardu	Sprawdzana umiejętność	Punkty
Korzystanie z informacji	Uogólnienie informacji – rozpoznanie postaci na podstawie fragmentu kroniki.	0–1
Wskaźnik rozwiązywalności 0,1 – bardzo trudne		
Poprawne odpowiedzi zdających Zdający otrzymuje 1 punkt za zidentyfikowanie postaci. <u>Poprawna odpowiedź:</u> Wierzynek lub Mikołaj Wierzynek		
Najczęściej powtarzające się błędy Najczęściej zdający nie udzielali żadnej odpowiedzi.		
Komentarz Zastanawiająco liczna grupa maturzystów miała duże problemy z zadaniem. Większość zdających nie udzieliła żadnej odpowiedzi. Trudno uwierzyć, że Wierzynek jest postacią nieznaną maturzystom, być może utrudnieniem w rozpoznaniu postaci był fakt, że uczta monarchów pojawiła się w kontekście uroczystości weselnej, co jest już wydarzeniem mniej znanym.		

B.

Obszar standardu	Sprawdzana umiejętność	Punkty
Korzystanie z informacji	Wyjaśnienie przyczyny decyzji gospodarza uczty.	0–1
Wskaźnik rozwiązywalności 0,72 – umiarkowanie trudne		
Poprawne odpowiedzi zdających Zdający otrzymuje 1 punkt za wyjaśnienie. <u>Przykłady poprawnych odpowiedzi:</u> Zdający mógł zwrócić uwagę, że intencją Wierzyńka było publiczne podkreślenie, iż w Polsce władza Kazimierza Wielkiego jest najwyższa, np.: Chciał podkreślić, że w Polsce Kazimierz Wielki jest dla poddanych ważniejszy od cesarza i innych władców. Chciał podkreślić rangę władzy Kazimierza Wielkiego w Polsce, oddać mu cześć. Podkreślił władzę suwerenną Kazimierza w Polsce Zdający mógł również napisać o osobistych intencjach Wierzyńka, np.: Chciał w ten sposób wyrazić szacunek dla swego króla. Chciał podziękować za opiekę i zaufanie oraz powierzone godności. Chciał zjednać sobie przychylność Kazimierza Wielkiego. Zdający mógł również odwołać się do protokołu dyplomatycznego, np.: Kazimierz Wielki był inicjatorem spotkania – gospodarzem Zjazdu.		
Najczęściej powtarzające się błędy - Ponieważ Polska zajmowała wtedy znaczące miejsce w Europie. - Ponieważ król Polski był dziadkiem Elżbiety.		
Komentarz Zadanie sprawdzało prostą umiejętność korzystania z tekstu Jana Długosza. Większość zdających udzieliła poprawnej odpowiedzi. Może jednak niepokoić fakt, że około 30 procent maturzystów miało duże problemy ze zrozumieniem tekstu i na jego podstawie wyjaśnieniem przyczyny decyzji gospodarza uczty.		

Zadanie 13. (3 pkt)

Na podstawie fragmentu traktatu Pawła Włodkowica przedłożonego soborowi w Konstancji wykonaj polecenia A i B.

Nie należy niepokoić ani osób, ani majątków niewiernych, którzy chcą spokojnie żyć [...]. Grzeszy więc władca, który ich pozbawia majątków bez przyczyny, albowiem nawet papieżowi nie wolno im dóbr odbierać [...]. Tego rodzaju napad na niewiernych [...] jest zaprzeczeniem miłości bliźniego [...]. Nikogo do wiary zmuszać nie należy, gdyż wiara nie może wynikać z przymusu, a wymuszone modlitwy nie są miłe Bogu [...]. Gdy [...] posiadanie rzeczy ukradzonej lub siłą zdobytej jest wadliwe, nie mogą takie rzeczy być nabyte przez zasiedzenie lub przedawnienie [...]. Z tego płynie wniosek, że wszystkie rzeczy tak nabyte [...] muszą [...] być zwrócone pod groźbą utraty zbawienia. Grzech nie może bowiem być odpuszczony, o ile rzecz ukradzioną nie będzie zwrócona.

Źródło: Polska myśl demokratyczna w ciągu wieków. Antologia, Warszawa 1987, s. 30-31.

A. Wytlumacz, jakie metody chrystianizacji autor uważał za słuszne.

.....

B. Wyjaśnij, jakie rozwiązanie sporu polsko-krzyżackiego o Pomorze Gdańskie sugeruje ten tekst, i wpisz cytat potwierdzający odpowiedź.

Wyjaśnienie: .....

Cytat: .....

A.

Obszar standardu	Sprawdzana umiejętność	Punkty
Korzystanie z informacji	Uogólnienie informacji z tekstu – wyjaśnienie metody chrystianizacji.	0–1
Wskaźnik rozwiązywalności 0,84 - łatwe		
Poprawne odpowiedzi zdających Zdający otrzymuje 1 punkt za określenie metody chrystianizacji, którą akceptował Paweł Włodkowic. <u>Poprawna odpowiedź:</u> pokojowe lub bez użycia przemocy lub misyjne lub oddziaływanie słowem i modlitwą		
Komentarz Tylko nieliczni maturzyści mieli problemy z udzieleniem właściwej odpowiedzi. Należy sądzić, że błędne odpowiedzi wynikały ze zbyt pośpiesznego przeczytania polecenia i formułowania nieprecyzyjnych wypowiedzi.		

B.

Obszar standardu	Sprawdzana umiejętność	Punkty
Tworzenie informacji	Wyjaśnienie sugestii zawartej w tekście i uzasadnienie odpowiedzi poprzez wskazanie właściwego cytatu.	0–2
Wskaźnik rozwiązywalności 0,70 - łatwe		
Poprawne odpowiedzi zdających Zdający otrzymuje 1 punkt, jeżeli w wyjaśnieniu napisał, że tekst sugeruje, iż Pomorze Gdańskie powinno być zwrócone państwu polskiemu oraz 1 punkt za wypisanie właściwego fragmentu z przytoczonego źródła. Uwaga: punkt za cytat jest przyznawany pod warunkiem		

udzielenia prawidłowego wyjaśnienia.

Przykłady poprawnej odpowiedzi:

Autor uważał, że Krzyżacy powinni zwrócić Polsce Pomorze Gdańskie, które bezprawnie przywłaszczyli. Mówi o tym tekst: „Gdy posiadanie rzeczy ukradzonej lub siłą zdobytej jest wadliwe [...]. Z tego płynie wniosek, że wszystkie rzeczy tak nabyte [...] muszą [...] być zwrócone [...]”

Paweł Włodkowic sugeruje, że spór Królestwa Polskiego z Zakonem Krzyżackim powinien być rozstrzygnięty na korzyść Polski, gdyż zagarniecie Pomorza Gdańskiego było kradzieżą. Cytat: „Gdy posiadanie rzeczy ukradzonej lub siłą zdobytej jest wadliwe, nie mogą takie rzeczy być nabyte przez zasiedzenie lub przedawnienie [...]. Z tego płynie wniosek, że wszystkie rzeczy tak nabyte [...] muszą [...] być zwrócone [...]”

Najczęściej powtarzające się błędy

Oddanie skradzionych rzeczy, majątków

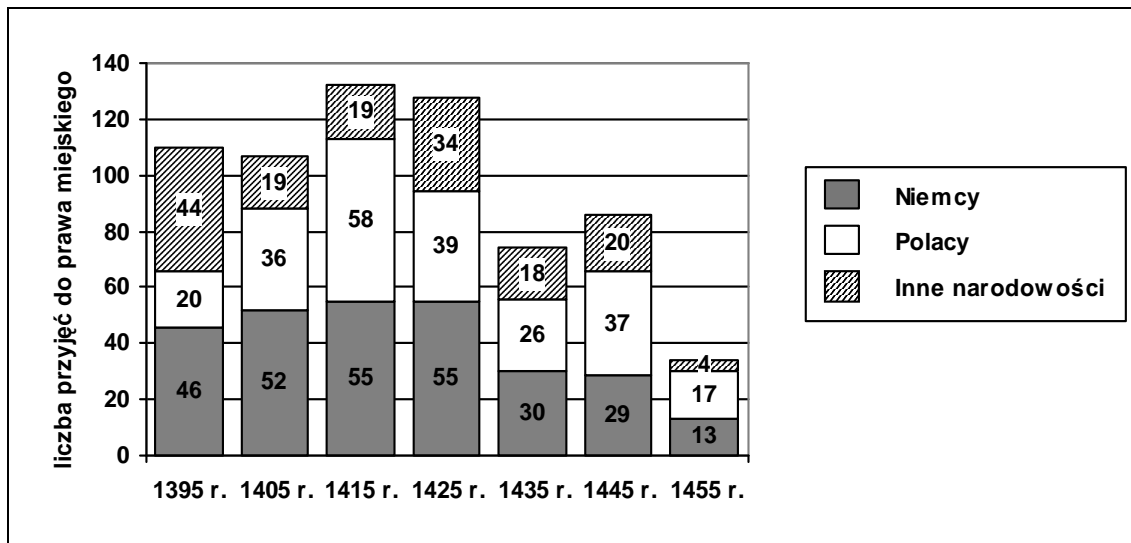
Komentarz

Zadanie łatwe. Większość zdających udzieliła poprawnego wyjaśnienia sugestii Pawła Włodkowica zawartej w tekście źródłowym. Pojawiające się błędne odpowiedzi, to przede wszystkim wynik nieprecyzyjnego lub niewłaściwego cytatu potwierdzającego wcześniejszą odpowiedź.

Zadanie 14. (2 pkt)

Na podstawie wykresu wykonaj polecenia A i B.

Liczba przyjęć do prawa miejskiego w Krakowie w latach 1395–1455

Na podstawie: *Wielka Historia Polski*, t. 3, Kraków 1999, s. 265.

A. Podaj rok, w którym liczba Polaków przyjętych do prawa miejskiego w Krakowie była największa.

.....

B. Sformułuj wniosek dotyczący zmian w liczbie przyjęć Niemców do prawa miejskiego w Krakowie w latach 1425–1455.

.....

A.

Obszar standardu	Sprawdzana umiejętność	Punkty
Korzystanie z informacji	Odczytanie danych z wykresu i wskazanie odpowiedniego roku.	0–1
Wskaźnik rozwiązywalności 0,98 – bardzo łatwe		
Poprawne odpowiedzi zdających Zdający otrzymuje 1 punkt za podanie roku, w którym liczba Polaków przyjętych do prawa miejskiego była największa. <u>Poprawna odpowiedź:</u> 1415		
Komentarz Umiejętność odczytania danych z prostego wykresu i wskazania odpowiedniego roku nie stanowiło dla maturzystów żadnego problemu. Najłatwiejsze zadanie w arkuszu egzaminacyjnym.		

B.

Obszar standardu	Sprawdzana umiejętność	Punkty
Tworzenie informacji	Sformułowanie wniosku dotyczącego zmian liczby przyjęć Niemców do prawa miejskiego we wskazanym okresie na podstawie wykresu.	0–1
Wskaźnik rozwiązywalności 0,69 – łatwe		
Poprawne odpowiedzi zdających Zdający otrzymuje 1 punkt za poprawny wniosek. <u>Przykłady poprawnej odpowiedzi:</u> Liczba przyjęć Niemców do prawa miejskiego w Krakowie wykazuje w tym okresie tendencję malejącą. Liczba przyjęć Niemców do prawa miejskiego w latach 1425–1455 zmniejszyła się.		
Najczęściej powtarzające się błędy Nieliczne błędne odpowiedzi		
Komentarz Zadanie nie przysporzyło zdającym trudności. Na uwagę zasługuje fakt, że niektórzy maturzyści po sformułowaniu dość łatwego wniosku zaczęli tłumaczyć, dlaczego doszło do spadku liczby przyjęć Niemców do prawa miejskiego, co nie było wymagane, ale też nie miało negatywnych konsekwencji.		

Zadanie 15. (1 pkt)

Na podstawie treści mapy zaproponuj dla niej tytuł.

Uwaga: tytuł powinien zawierać określenie tematu, czasu i przestrzeni (np. *Rozwój terytorialny Szwecji od połowy XVI do końca XVII wieku*).

Podstawą zadania była mapa rozwoju terytorialnego Turcji od połowy XIV w. do końca XV w.

Źródło: J. Dowiat, *Historia I*, Warszawa 1987, s. 430.

Tytuł mapy:

.....

Obszar standardu	Sprawdzana umiejętność	Punkty
Korzystanie z informacji	Uogólnienie informacji i zatytułowanie mapy.	0–1
Wskaźnik rozwiązywalności 0,23 - trudne		
Poprawne odpowiedzi zdających Zdający otrzymuje 1 punkt za poprawnie sformułowany pełny tytuł mapy z uwzględnieniem tematyki, czasu i zasięgu terytorialnego. <u>Przykłady poprawnej odpowiedzi:</u> Rozwój terytorialny Turcji od połowy XIV w. do końca XV w. Zmiany terytorialne Imperium Osmańskiego w XIV–XV w. Ekspansja imperium ottomańskiego w latach 1355–1481		
Najczęściej powtarzające się błędy - Rozwój terytorialny Cesarstwa Bizantyjskiego w XIV–XV w. - Rozwój terytorialny Chanatu krymskiego XIV–XV wieku.		
Komentarz Zadanie trudne. Maturzyści mieli problemy zarówno z właściwym podaniem przestrzeni mapy i tutaj padały określenie Królestwo Węgier, Półwysep Bałkański czy Bułgaria jak i z poprawnym określeniem czasu tematu mapy. Podobne zadania występowały w większości arkuszy egzaminacyjnych z historii w poprzednich latach, niestety wskaźnik rozwiązywalności był zbliżony do tegorocznego.		

Zadanie 16. (3 pkt)

Na podstawie tekstu i własnej wiedzy wykonaj polecenia A, B, C.

[...] czarne legendy miewają niezwykle trwałą żywot, zwłaszcza gdy operują tak chwytnymi kliszami jak stereotyp okropnej teściowej, chciwej staruchy gromadzącej skarby [...]. Warto podkreślić, że [...] „Historia dyplomacji polskiej”, poświęcając [królowej] sporo miejsca, wydobywa w jednoznaczny sposób jej zasługi – stworzenie silnej ekonomicznej bazy dynastii w celu wzmocnienia władzy monarszej. Chodziło jej też o odzyskanie dla Polski pozycji w Europie, utraconej na rzecz Habsburgów po traktacie wiedeńskim 1515 r. [Dążyła] do utworzenia z państw jagiellońskich [...] przeciwwagi wobec rosnących wpływów niemiecko-habsburskich.

Źródło: M. Bogucka, [...], Warszawa 1989, s. 284, 285.

A. Podaj imię królowej, której dokonania poddano ocenie w tekście.

.....

B. Podaj imię i przydomek władcy Polski, którego żoną była ta królowa.

.....

C. Podkreśl poprawne zakończenie zdania:

Królowa ta pochodziła z

1. Republiki Florenckiej.
2. Królestwa Neapolu.
3. Republiki Weneckiej.
4. Księstwa Mediolanu.

A.

Obszar standardu	Sprawdzana umiejętność	Punkty
Korzystanie z informacji	Uogólnienie informacji z tekstu – zidentyfikowanie postaci.	0–1
Wskaźnik rozwiązywalności 0,65 – umiarkowanie trudne		
Poprawne odpowiedzi zdających Zdający otrzymuje 1 punkt za podanie imienia królowej. <u>Poprawna odpowiedź:</u> Bona lub Bona Sforza		
Najczęściej powtarzające się błędy Anna Jagiellonka		
Komentarz Zadanie umiarkowanie trudne. Większość maturzystów poprawnie rozwiązało zadanie. Należy sądzić, że błędne odpowiedzi są wynikiem braku wiedzy maturzystów, która ułatwiałaby im we właściwym odczytaniu zawartych w tekście informacji i właściwym zidentyfikowaniu postaci królowej Bony. Brakiem wiedzy, ale i dużą ignorancją można wytłumaczyć odpowiedzi; Anna Jagiellonka, Jadwiga czy też Dobrawa.		

B.

Obszar standardu	Sprawdzana umiejętność	Punkty
Wiadomości i rozumienie	Wykazanie się znajomością faktografii z zakresu historii Polski Jagiellonów.	0–1
Wskaźnik rozwiązywalności 0,37 - trudne		
Poprawne odpowiedzi zdających Zdający otrzymuje 1 punkt za podanie imienia wraz z przydomkiem małżonka królowej Bony. <u>Poprawna odpowiedź:</u> Zygmunt Stary lub Zygmunt I Stary		
Najczęściej powtarzające się błędy Stefan Batory		
Komentarz Wyższa rozwiązywalność części A niż części B pokazuje, że postać Bony Sforzy funkcjonuje w szkolnym przekazie historycznym wyraźniej i niezależnie od swojego męża Zygmunta Starego.		

C.

Obszar standardu	Sprawdzana umiejętność	Punkty
Wiadomości i rozumienie	Wykazanie się znajomością faktografii z zakresu historii Polski Jagiellonów.	0–1
Wskaźnik rozwiązywalności 0,20 - trudne		
Poprawne odpowiedzi zdających Zdający otrzymuje 1 punkt za wskazanie państwa, z którego pochodziła władczyni. Poprawna odpowiedź: 4. z Księstwa Mediolanu		

Najczęściej powtarzające się błędy Wśród błędnych odpowiedzi występowały wszystkie występujące możliwości.
Komentarz Zadanie trudne. Znajomość postaci Bony Sforzy nie pociąga za sobą znajomości jej kraju pochodzenia. Błędne wskazania maturzystów przypominały „strzelanie” we wszystkie zaproponowane w zadaniu odpowiedzi.

Zadanie 17. (3 pkt)

Na podstawie fragmentu *Pamiętnika wojny moskiewskiej Reinholda Heidensteina* wykonaj polecenia A, B, C.

Nie miała Polska dotąd porządnej piechoty, a to dlatego, że szlachta nie lubiła służby pieszej [...]. Gdy jednak utrzymanie cudzoziemskiej piechoty pochłaniało ogromne sumy, przeto podano na przeszłym sejmie pewien sposób utworzenia piechoty, ten mianowicie, iżby na dwudziestu poddanych królewskich jeden pełnił służbę wojskową [...].

Źródło: T. Cegielski, K. Zielińska, *Dzieje nowożytne 1492-1815. Ćwiczenia źródłowe z historii dla szkół średnich*, Warszawa 1999, s. 141.

A. Podaj nazwę piechoty, o której utworzeniu informuje autor pamiętnika.

.....

B. Podaj wiek, w którym utworzono piechotę opisaną przez autora pamiętnika.

.....

C. Na podstawie własnej wiedzy wytłumacz, co było przyczyną niechęci szlachty do służby pieszej.

.....

A.

Obszar standardu	Sprawdzana umiejętność	Punkty
Korzystanie z informacji	Odczytanie informacji z tekstu – podanie nazwy piechoty.	0–1
Wskaźnik rozwiązywalności 0,41 – umiarkowanie trudne		
Poprawne odpowiedzi zdających Zdający otrzymuje 1 punkt za poprawne nazwanie rodzaju oddziałów wojskowych. <u>Poprawna odpowiedź:</u> piechota wybraniecka		
Najczęściej powtarzające się błędy Piechota królewska		
Komentarz Podany w zadaniu tekst źródłowy jednoznacznie informował o sposobie powstania piechoty wybranieckiej. Prawidłowe odczytanie z tekstu źródłowego i podanie nazwy piechoty wymagało więc od maturzystów posiadania wiedzy historycznej o istnieniu i sposobie organizacji piechoty wybranieckiej. Blisko połowa maturzystów nie poradziła sobie z zadaniem.		

B.

Obszar standardu	Sprawdzana umiejętność	Punkty
Korzystanie z informacji	Umieszczenie faktu historycznego w czasie.	0–1
Wskaźnik rozwiązywalności 0,53 - umiarkowanie trudne		
Poprawne odpowiedzi zdających Zdający otrzymuje 1 punkt za poprawne określenie czasu powstania piechoty wybranieckiej. <u>Poprawna odpowiedź:</u> XVI w.		
Najczęściej powtarzające się błędy XVII wieku		
Komentarz Zadanie sprawdzało umiejętność lokalizowania faktu historycznego w czasie. Niezbędne jednak była posiadanie konkretnej wiedzy o powstaniu piechoty wybranieckiej zapewne stąd też w części B taki sam stopień rozwiązywalności zadania jak w części A.		

C.

Obszar standardu	Sprawdzana umiejętność	Punkty
Korzystanie z informacji	Wyjaśnienie przyczyny opinii szlachty.	0–1
Wskaźnik rozwiązywalności 0,18 - trudne		
Poprawne odpowiedzi zdających Zdający otrzymuje 1 punkt za poprawną odpowiedź, w której wyjaśni przyczynę niechęci szlachty do służby w piechocie. <u>Przykłady poprawnej odpowiedzi:</u> Kultywowanie tradycji rycerskich skłaniało szlachtę do służby w jeździe. Szlachta była przekonana, że walka pieszo świadczy o niższym statusie społecznym. Przeświadczenie, że walka piesza jest mniej zaszczytna.		
Najczęściej powtarzające się błędy - szlachta nie chciała brać udziału w służbie pieszej ponieważ nie było to dla nich opłacalne, wymagało kosztownego uzbrojenia. - służba piesza wiązała się z pozostawieniem majątku bez opieki, zagrożeniem i strachem przed wojną, ale również z dużymi kosztami (np. zakup uzbrojenia).		
Komentarz Zadanie trudne. Skala błędnych odpowiedzi wskazuje, że ta część historii kultury szlacheckiej jest nieznaną lub znana tylko w niewielkim stopniu. Część niepoprawnych odpowiedzi wynikała z nieporadności językowej i niedostatecznej znajomości terminologii historycznej.		

Zadanie 18. (3 pkt)

Zamieszczone rysunki obrazują przemiany w historii ubioru w Europie. Dobierz przedstawione postacie w pary ubrane w stroje z tego samego okresu. Wpisz odpowiadające im litery we właściwe rubryki tabeli.

Okres	Litera odpowiadająca rysunkowi <u>kobiety</u> w stroju z danego okresu	Litera odpowiadająca rysunkowi <u>mężczyzny</u> w stroju z danego okresu
1. II połowa XVI w.		
2. II połowa XVIII w.		
3. I połowa XIX w.		

A.

B.

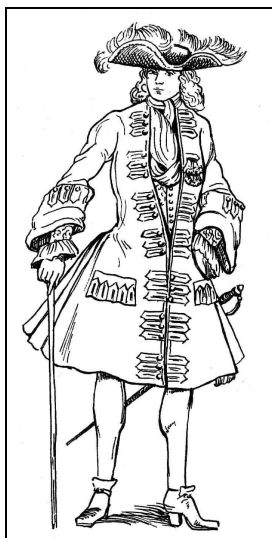
C.

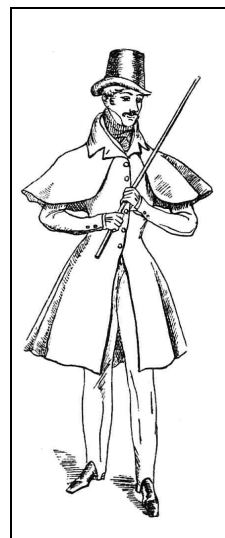
D.

E.

F.

G.

Źródło: M. Gutkowska-Rychlewska, *Historia ubiorów*, Wrocław 1968, s. 202, 350, 460, 624, 718, 745.

Obszar standardu	Sprawdzana umiejętność	Punkty
Korzystanie z informacji	Rozpoznanie kostiumów charakterystycznych dla określonych epok na podstawie rysunków.	0–3
Wskaźnik rozwiązywalności 0,71 – umiarkowanie trudne		
Poprawne odpowiedzi zdających Zdający otrzymuje 1 punkt za każdą poprawnie dobraną parę postaci ubranych w stroje z tego samego okresu historycznego. <u>Poprawne odpowiedzi:</u> C, E D, F A, G		
Najczęściej powtarzające się błędy Występujące błędy dotyczyły przede wszystkim strojów z II połowy XVI wieku i II połowy XVIII wieku		
Komentarz Zdający nie mieli większych problemów z prawidłowym doбором postaci ubranych w stroje z I połowy XIX, problemem był właściwy dobór par z II połowy XVI wieku i II połowy XVIII wieku. W roku 2005 podobne zadanie wypadło zdecydowanie lepiej niż w roku bieżącym.		

Zadanie 19. (2 pkt)

Na podstawie tekstu wykonaj polecenia A, B.

[...] udział [...] w obronie Zbaraża wzmógł jego sławę i popularność w szerokich kołach szlacheckich. Zapamiętano też jego bojową postawę i odwagę okazaną w bitwie pod Beresteczkiem, po której wyruszył on dalej z wojskiem polskim [...]. Nieoczekiwanie jednak padł ofiarą jakiejś choroby [...] i zmarł [...] 20 sierpnia 1651 r. [...] Ciało [...] złożono w kościele Św. Krzyża w Górach Świętokrzyskich [...]. Szlachta spłaciła dług wdzięczności wobec ojca, wybierając jego syna [...] królem Polski.

Źródło: W. Czapliński, *Glosa do Trylogii*, Białystok 1999, s. 46.

A. Podkreśl poprawne zakończenie zdania:

Opisane działania zbrojne miały miejsce w czasie

1. rokосу Zebrzydowskiego.
2. pierwszej dymitriady.
3. powstania Chmielnickiego.
4. konfederacji barskiej.

B. Podaj imię i nazwisko władcy Polski, o którym autor pisze w podkreślonym fragmencie tekstu.

.....

A.

Obszar standardu	Sprawdzana umiejętność	Punkty
Korzystanie z informacji	Umieszczenie opisanego wydarzenia w czasie.	0–1
Wskaźnik rozwiązywalności 0,71 - łatwe		
Poprawne odpowiedzi zdających Zdający otrzymuje 1 punkt za podkreślenie właściwego wydarzenia. <u>Poprawna odpowiedź:</u> 3. powstanie Chmielnickiego		
Najczęściej powtarzające się błędy Pierwszej dymitrazy		
Komentarz Tekst źródłowy zawiera kilka wyraźnych informacji lokalizujących zawarty opis wydarzeń w okresie powstania Chmielnickiego. Również proponowane w zadaniu odpowiedzi (zadanie wielokrotnego wyboru) nie powinny stwarzać zdającym większych wątpliwości. Zastanawiająca jest więc skala błędnych odpowiedzi. Dla co czwartego maturzysty odwołanie się do kanonu wiedzy historycznej okazało się niewykonalne.		

B.

Obszar standardu	Sprawdzana umiejętność	Punkty
Korzystanie z informacji	Zidentyfikowanie postaci historycznej na podstawie informacji z tekstu.	0–1
Wskaźnik rozwiązywalności 0,18 - trudne		
Poprawne odpowiedzi zdających Zdający otrzymuje 1 punkt za podanie władcy Polski. <u>Poprawna odpowiedź:</u> Michał (Korybut) Wiśniowiecki		
Najczęściej powtarzające się błędy - Zygmunt III Waza - Jan Kazimierz - Władysław IV Waza		
Komentarz Zadanie trudne. Maturzyści, którzy na podstawie tekstu nie zidentyfikowali postaci Jeremiego Wiśniowieckiego (ojca króla Polski) w treści zadania mogli znaleźć informacje lokalizujące wydarzenia w okresie rządów Jana Kazimierza. Podkreślony fragment tekstu „wybierając jego syna [...] królem Polski” wskazywał na postać króla Michała Korybuta Wiśniowieckiego. Tylko co piąty maturzysta poradził sobie z zadaniem.		

Zadanie 20. (3 pkt)

Na podstawie źródła wpisz w odpowiednie rubryki informacje o szkołach wymienionych w tekście.

Kazimierz Wielki [...] poczyniwszy w rozerwanej dotąd rozlicznymi kłótniami Polszcze rozmaite porządki, założył fundamenta Akademii [...]. Stefan Batory [...] w stołecznym Księstwie Litewskiego mieście Akademi[ę] [otworzył]. Henryk zamyślał o szkole rycerskiej, twojemu dopiero, Najjaśniejszy Królu Stanisławie Augustie, staraniu i wykonaniu od Opatrzności zamierzonej.

Źródło: D. Radziwiłł, *Mowa do jego królewskiej mości*, [w:] *Zabawy Przyjemne i Pożyteczne* (1770-1777), t. 1, Wrocław 2004, s. 84-86.

Lp.	Nazwa szkoły	Założyciel/fundator (należy podać imię/imiona oraz przydomek/nazwisko)
1.		
2.		
3.		

Obszar standardu	Sprawdzana umiejętność	Punkty
Korzystanie z informacji	Wyszukanie w tekście informacji dotyczących instytucji oświatowych.	0–3
Wskaźnik rozwiązywalności 0,63 – umiarkowanie trudne		
Poprawne odpowiedzi zdających Zdający otrzymuje 1 punkt za każdy poprawnie wypełniony wiersz tabeli, czyli 1 punkt jest przyznawany za dwie informacje: prawidłowe podanie instytucji oświatowej i jej fundatora. <u>Poprawne odpowiedzi:</u> Akademia Krakowska – Kazimierz Wielki Akademia Wileńska lub Akademia i Uniwersytet Wileński – Stefan Batory Szkoła Rycerska lub Korpus Kadetów – Stanisław August Poniatowski		
Najczęściej powtarzające się błędy Nazwa szkoły - Uniwersytet Jagielloński - Uniwersytet Warszawski Założyciel/fundator - Stanisław August		
Komentarz Zadanie wymagało od maturzystów prostego wyszukania i uporządkowania podanych w tekście informacji o powstałych szkołach, podania ich pełnej nazwy i przyporządkowaniu im wymienionych w tekście władców- założycieli szkół. Tylko postać króla Stanisława Augusta Poniatowskiego wymagała pełnego rozpoznania. Przypisanie Kazimierzowi Wielkiemu założenia Uniwersytetu Warszawskiego pokazuje tylko skalę problemu, który odsłoniły błędne odpowiedzi.		

Zadanie 21. (3 pkt)

Rozstrzygnij, czy podane zdania są prawdziwe, czy fałszywe, wpisując słowo *prawda* lub *fałsz*.

1. Marsylianka – to pieśń, która powstała w okresie rewolucji lipcowej we Francji.	
2. Mazurek Dąbrowskiego – to pieśń, której słowa napisał Józef Wybicki dla żołnierzy Legionów Polskich we Włoszech.	
3. Etiuda „Rewolucyjna” – to utwór skomponowany przez Fryderyka Chopina na wieść o wybuchu powstania styczniowego.	

Obszar standardu	Sprawdzana umiejętność	Punkty
Wiadomości i rozumienie	Wykazanie się znajomością faktografii z zakresu historii końca XVIII i XIX wieku.	0–3
Wskaźnik rozwiązywalności 0,61 – umiarkowanie trudne		
Poprawne odpowiedzi zdających Zdający otrzymuje 1 punkt za każdą poprawną odpowiedź – rozpoznanie poprawności zdań dotyczących historii utworów muzycznych związanych z wydarzeniami historycznymi. <u>Poprawne odpowiedzi:</u> fałsz prawda fałsz		
Najczęściej powtarzające się błędy Błędne odpowiedzi dotyczyły punktów 1 i 3.		
Komentarz Zadanie umiarkowanie trudne. Najlepiej maturzyści radzili sobie w części B – dotyczącej autorstwa Mazurka Dąbrowskiego. Najwięcej trudności przysporzyła część A, w której zadający musieli rozstrzygnąć prawdziwość czasu powstania Marsylianki.		

Zadanie 22. (3 pkt)

Na podstawie tekstu wykonaj polecenia A i B.

Rządy jego zapłodziły wyobraźnię mas ludzkich, [...] przetłumaczył milionom prostych ludzi dostępne dotychczas tylko dla elity umysłowej idee Wielkiej Rewolucji Francuskiej. Przetłumaczył je na język codziennej praktyki wyrażający się w kodeksie [...], w zmianie położenia chłopstwa, w budowie nowego społeczeństwa i wreszcie w romantycznej wizji nowego Imperium Romanum – Stanów Zjednoczonych Europy, których budowę przedsięwziął.

Źródło: *Europa i świat w epoce [...]*, pod red. M. Senkowskiej-Gluck, Warszawa 1988, s. 88.

A. Zidentyfikuj postać, której dokonania zostały scharakteryzowane w tekście.

.....

B. Podaj dwa dokonania tej postaci.

- .....
- .....

A.

Obszar standardu	Sprawdzana umiejętność	Punkty
Korzystanie z informacji	Zidentyfikowanie postaci na podstawie informacji z tekstu.	0–1
Wskaźnik rozwiązywalności 0,59 – umiarkowanie trudne		
Poprawne odpowiedzi zdających Zdający otrzymuje 1 punkt za rozpoznanie postaci. <u>Poprawne odpowiedzi:</u> Napoleon I lub Napoleon I Bonaparte lub Napoleon Bonaparte		
Najczęściej powtarzające się błędy Tadeusz Kościuszko		
Komentarz Większość zdających poprawnie rozpoznało postać Napoleona Bonaparte. Można sadzić, że błędne odpowiedzi to konsekwencja braku wiedzy i nieuważnej analizy tekstu.		

B.

Obszar standardu	Sprawdzana umiejętność	Punkty
Korzystanie z informacji	Wyszukanie informacji w tekście – wskazanie dokonań postaci.	0–2
Wskaźnik rozwiązywalności 0,32 - trudne		
Poprawne odpowiedzi zdających Zdający otrzymuje 2 punkty za podanie dwóch dokonań postaci. Uwaga: zdający otrzymuje punkty za część B pod warunkiem dobrej odpowiedzi w części A zadania. <u>Poprawne odpowiedzi:</u> - upowszechnienie idei rewolucji francuskiej - wprowadzenie Kodeksu Cywilnego - wprowadzenie wolności osobistej dla chłopów - rozpoczęcie likwidacji feudalnej struktury społecznej - doprowadzenie do hegemonii Francji w Europie		
Najczęściej powtarzające się błędy - utworzenie Księstwa Warszawskiego - uchwalenie konstytucji Księstwa Warszawskiego		
Komentarz Zdający otrzymywali punkty za odpowiedź w części B pod warunkiem prawidłowej odpowiedzi w części A. Duża grupa maturzystów, która poprawnie odpowiedziała w części A w części B popełniła błędy. Błędne odpowiedzi wynikały z niewłaściwego zrozumienia polecenia, które wymagało podania nie dwóch dowolnych dokonań Napoleona ale przedstawienia osiągnięć na podstawie podanego tekstu źródłowego.		

Zadanie 23. (2 pkt)

Na podstawie fragmentu pracy *O prawdach żywotnych narodu polskiego* Henryka Kamieńskiego z 1844 roku wykonaj polecenia A i B.

[...] przyczyny więc pierwotne naszych rozbiorów i poniżenia w nas samych leżały [...]. Jedni o to [oskarżają] tron elekcyjny, nierząd szlachecki i liberum veto, inni magnatów [...], inni wreszcie złą organizację maszyny rządowej, brak wojska stałego [...] itd., lecz to wszystko nie natrafia na główną i zasadniczą przyczynę. [...] Cóż więc rozpręgło [...] siłę naszego narodu? Co osłabiło święte pojęcie miłości ojczyzny i niepodległości? [...] Aby na to pytanie odpowiedzieć, dosyć jest wejrzeć w stan ludu trzymanego w poddaństwie, na przywilej, który człowieka robił własnością jakoby rzecz [...]; na stan powszechny ucisku najliczniejszej klasy, na której główna siła narodu i cała nadzieja obrony ojczyzny zależała. [...] Lud nasz, pozbawiony używalności człowieczeństwa, poniżony, znikczemniany cierpliwym uginaniem karku, w nagłej [...] potrzebie ratunku nie mógł się pokazać czym innym, jak tym, czym był w istocie, to jest masą martwą i bezwładną. [...] Przyczyny upadku narodu w nim samym leżą, nie zaś w okolicznościach zewnętrznych [...].

Źródło: *Polska myśl demokratyczna w ciągu wieków. Antologia*, Warszawa 1987, s. 132-133.

A. Wyjaśnij, co według autora tekstu było najważniejszą przyczyną utraty niepodległości.

B. Podaj argument świadczący o tym, że w zacytowanym fragmencie tekstu zawarte są opinie reprezentatywne dla krakowskiej szkoły historycznej z końca XIX wieku.

A.

Obszar standardu	Sprawdzana umiejętność	Punkty
Korzystanie z informacji	Dokonanie hierarchizacji faktów/zjawisk opisanych przez autora tekstu źródłowego.	0–1
Wskaźnik rozwiązywalności 0,30 - trudne		
Poprawne odpowiedzi zdających Zdający otrzymuje 1 punkt za określenie najważniejszej przyczyny upadku państwa, którą wskazał autor tekstu. <u>Przykłady poprawne odpowiedzi:</u> - obojętna postawa znacznej części polskiego społeczeństwa wobec zagrożonej niepodległości - obojętność chłopów wobec walki o utrzymanie niepodległości - brak reform społecznych, które uczyniłyby z chłopów równoprawnych obywateli zainteresowanych utrzymaniem niepodległości		
Najczęściej powtarzające się błędy - uciskanie i wykorzystywanie stanu najniższego -chłopów - poddaństwo chłopów, poniżenie i ucisk klasy, która była najbardziej liczna. - przyczyną utraty niepodległości było to, że najliczniejsza, podstawowa warstwa społeczna tj. chłopci utrzymywani byli w poddaństwie i nie mogli w pełni wykazać się swoim potencjałem.		
Komentarz Zadanie trudne, które badało umiejętność dokonywania hierarchizacji faktów/zjawisk wymienionych w tekście źródłowym. Maturzyści w swoich odpowiedziach zwracali uwagę		

na podane w tekście fakty ucisku i poniżenia chłopów, ale bez wskazania, jakie powodowało to konsekwencje (bez wskazania najważniejszej - bezpośredniej przyczyny), że rodziło to zubożenie chłopów na sprawy niepodległości.

B.

Obszar standardu	Sprawdzana umiejętność	Punkty
Tworzenie informacji	Podanie argumentów do wyjaśnienia tezy.	0–1
Wskaźnik rozwiązywalności 0,25 - trudne		
Poprawne odpowiedzi zdających Zdający otrzymuje 1 punkt, jeżeli zwróci uwagę, że w zacytowanym fragmencie tekstu autor wyraźnie wskazuje na wewnętrzne, a nie zewnętrzne przyczyny utraty niepodległości. <u>Przykład poprawnej odpowiedzi:</u> W tekście występuje pogląd, że przyczyną upadku dawnej Polski są winy samych Polaków.		
Najczęściej powtarzające się błędy Zdający, którzy nie znali prawidłowej odpowiedzi, najczęściej jako argument podawali fakt ucisku i poniżenia chłopów.		
Komentarz Udzielenie prawidłowej odpowiedzi wymagało od maturzystów wykazania się wiedzą historyczną i umiejętnością analizy przedstawionych przez Henryka Kamińskiego poglądów z poglądami szkoły krakowskiej. Tylko co czwarty maturzysta poradził sobie z zadaniem.		

Zadanie 24. (2 pkt)

Wśród wymienionych wydarzeń z historii Polski XIX w. wskaż to, które chronologicznie jest pierwsze, i to, które jest ostatnie. W tabeli obok wydarzenia chronologicznie pierwszego wpisz literę A, obok chronologicznie ostatniego – B.

Wydarzenie	Odpowiedzi
Likwidacja Rzeczypospolitej Krakowskiej	
Śmierć Romualda Traugutta	
Utworzenie Królestwa Polskiego	
Pokój w Tylży	
Początek działalności Hakaty	
Wybuch powstania styczniowego	

Obszar standardu	Sprawdzana umiejętność	Punkty
Korzystanie z informacji	Uporządkowanie chronologiczne wydarzeń historycznych – wskazanie w podanym zestawie wydarzenia chronologicznie pierwszego (A) i ostatniego (B).	0–2
Wskaźnik rozwiązywalności 0,31 - trudne		
Poprawne odpowiedzi zdających Zdający otrzymuje 1 punkt za każdą poprawną odpowiedź.		

Poprawne odpowiedzi:

A. Pokój w Tylży

B. Początek działalności Hakaty

Najczęściej powtarzające się błędy

Maturzyści wskazywali jako ostatnie wydarzenie śmierć Romualda Traugutta

Komentarz

Zadanie trudne, które badało umiejętność uporządkowania chronologicznego podstawowych wydarzeń z historii Polski. Ze wszystkimi wydarzeniami uczniowie powinni się spotkać na wcześniejszych etapach edukacji szkolnej. Maturzyści mieli problemy ze wskazaniem tak pierwszego chronologicznego wydarzenia jak i ostatniego. Najwięcej trudności przysporzyło wskazanie ostatniego wydarzenia.

Zadanie 25. (3 pkt)

Poniżej zamieszczono rysunek satyryczny z czasopisma *Illustrierte Zeitung* z 1848 r. Podaj termin przyjęty dla określenia wydarzeń, które w sposób metaforyczny komentuje ta ilustracja oraz wyjaśnij jej elementy graficzne.

Źródło: *Wielka historia Polski*, t. 7, Kraków 2003, s. 204.

Termin przyjęty dla określenia wydarzeń: .....

Objaśnienie rysunku: .....
 .....

Obszar standardu	Sprawdzana umiejętność	Punkty
Tworzenie informacji	Analiza źródła ikonograficznego i sformułowanie argumentów do wyjaśnienia treści rysunku satyrycznego.	0–3
Wskaźnik rozwiązywalności 0,30 - trudne		
Poprawne odpowiedzi zdających Zdający otrzymuje 1 punkt za podanie nazwy wydarzeń przedstawionych na rysunku satyrycznym – Wiosna Ludów i 2 punkty za objaśnienie dwóch elementów graficznych, np.: potwora, (węża [morskiego], hydry) jako symbolu rewolucji francuskiej/zagrożenia		

<p>rewolucją prerażonych władców Europy, stłoczonych w łódeczce, która może zatonać wzburzone morze, które symbolizuje żywioł, czyli społeczeństwo domagające się swych praw czapkę frygijską, która symbolizuje rewolucję francuską. Uwaga: Zdający nie otrzymuje punktów za objaśnienie rysunku, gdy błędnie zidentyfikował wydarzenie.</p> <p><u>Przykłady poprawnych odpowiedzi:</u> Rysunek w satyryczny sposób przedstawia Wiosnę Ludów. Pokazuje przestraszonych władców europejskich zgromadzonych w kruchej łodzi, którzy mogą zostać zatopieni przez rewolucję – morską potwora. Rysunek przedstawia Wiosnę Ludów. Ukazuje przerażonych monarchów w łódce, których może unicestwić symbolizujący rewolucję potwór w czapce (frygijskiej) z napisem „Liberté” (wolność).</p>
<p>Najczęściej powtarzające się błędy Ludność zbuntowała się przeciwko panującym, chłopci chcieli wolności i uwłaszczenia. Panujący są nieliczni i boją się wystąpień ogromnych i silnych mas dlatego zgadzają się na następstwa. Panujący są bezsilni.</p>
<p>Komentarz Zadanie trudne. Znaczna część maturzystów miała już trudności na etapie rozpoznania wydarzenia historycznego ilustrowanego rysunkiem. Poprawna identyfikacja była podstawowym warunkiem przyznawania punktów za objaśnienie rysunku. Najwięcej trudności maturzystom przysporzyło objaśnienie potwora. Tutaj „inwencja” zdających nie miała granic. Należy sadzić, że niskie wyniki otrzymane za zadanie są efektem bardzo pobieżnej znajomości okresu Wiosny Ludów, bez uwzględnienia kontekstu kulturowego, symboliki tamtych lat, takich jak potwór - symbol rewolucji francuskiej, czapka frygijska, czy też potwór z napisem „Liberte” (wolność) jako symbol idei - największego zagrożenie dla istniejącego porządku.</p>

Zadanie 26. (4 pkt)

Uzupełnij cztery fragmenty tekstu, wykorzystując informacje z tablicy genealogicznej rodziny Magierów, którą zamieszczono na następnej stronie.

Fragment 1.

Dzień, który zapoczątkował Insurekcję warszawską, tak radośnie przyjęty przez mieszkańców stolicy, [...] w rodzinie Magierów utrwalił się, niestety, jako wydarzenie tragiczne. Wtedy mianowicie zginął od kuli moskiewskiej starszy brat Antoniego, (A) .....

Fragment 2.

Wybuchło powstanie [listopadowe] [i Antoni] utracił wkrótce, choć nie wiadomo, w jakich okolicznościach, młodszego brata (B) .....

Fragment 3.

Dzieciństwo i młodość Antoniego przypadło na burzliwy okres panowania w Rzeczypospolitej króla (C) ..... i temu czasowi [Antoni] poświęcił dużo uwagi w swoim opisie Warszawy.

Fragment 4.

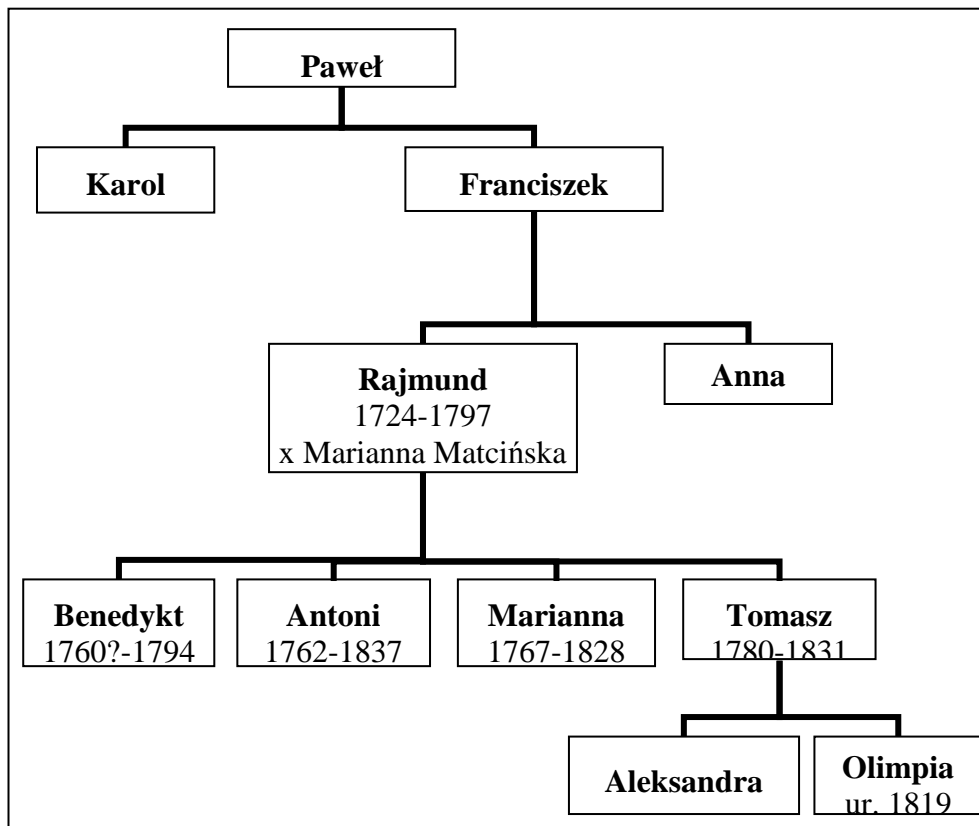
Antoni zakończył życie, będąc poddanym cara (D) .....

A, B – podaj imiona

C – zidentyfikuj postać króla (imiona i nazwisko)

D – zidentyfikuj postać cara (imię, sygnatura)

Magierowie
herbu Szeliga w ziemi czerskiej

Na podstawie: J. W. Gomulicki, *Warszawa wieloraka 1749-1944. Studia, szkice, sylwety*, Warszawa 2005, s. 203, 222, 275, 284; *Słownik patronów ulic Warszawy*, red. S. Ciepłowski, Warszawa 2002, s. 153.

Obszar standardu	Sprawdzana umiejętność	Punkty
Korzystanie z informacji	Wyszukanie informacji z tablicy genealogicznej rodziny Magierów.	0–4
Wskaźnik rozwiązywalności 0,71 - łatwe		
Poprawne odpowiedzi zdających Zdający otrzymuje 1 punkt za każde poprawne uzupełnienie tekstu. <u>Poprawne odpowiedzi:</u> Benedykt Tomasz Stanisław August Poniatowski Mikołaj I (Romanow)		
Najczęściej powtarzające się błędy Błędne odpowiedzi maturzyści udzielali we fragmencie 3 i 4.		
Komentarz Niewielu maturzystów miało kłopoty z prawidłowym wskazaniem i uzupełnieniem dwóch pierwszych zdań, których poprawne uzupełnienie wymagało odwołania się do znajomości dat wybuchu Insurekcji kościuszkowskiej i powstania listopadowego. Najwięcej błędnych		

odpowiedzi dotyczyło części 3, a zwłaszcza części 4, w którym maturzyści powinni wykazać się znajomością czasu panowania cara Mikołaja I.

Zadanie 27. (2 pkt)

Spośród wymienionych postaci wypisz dwie zasłużone dla rozwoju przemysłu Królestwa Polskiego w latach 1815–1830.

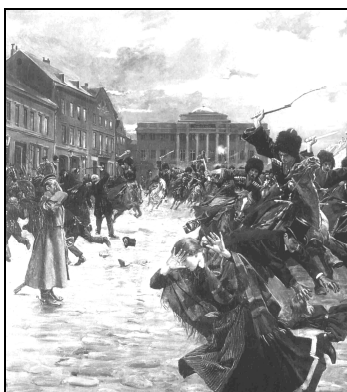
*Antoni Tyzenhauz, Stanisław Staszic, Stanisław Kostka Potocki,
Ksawery Drucki-Lubecki, Leopold Kronenberg*

- .....
- .....

Obszar standardu	Sprawdzana umiejętność	Punkty
Wiadomości i rozumienie	Wykazanie się znajomością faktografii z zakresu historii gospodarczej Polski w XIX wieku.	0–2
Wskaźnik rozwiązywalności 0,50 - umiarkowanie trudne		
Poprawne odpowiedzi zdających Zdający otrzymuje 1 punkt za wypisanie nazwisk dwóch postaci zasłużonych dla gospodarki ziem polskich. <u>Poprawne odpowiedzi:</u> Stanisław Staszic i Ksawery Drucki-Lubecki		
Najczęściej powtarzające się błędy - Leopold Kronenberg - Antoni Tyzenhauz		
Komentarz Zdecydowana większość maturzystów poprawnie wskazywała Ksawerego Druckiego-Lubeckiego jako osobę zasłużoną dla rozwoju przemysłu w Królestwie Polskim w latach 1815-1830. Nieliczni tylko potrafili wskazać drugą postać Stanisława Staszica. Należy sądzić że dość dobrze znana jest działalność Staszica w ostatnich latach istnienia Rzeczypospolitej, a nieznana, zapomniana jest działalność w okresie Królestwa Polskiego.		

Zadanie 28. (2 pkt)

Przeanalizuj treść obrazów przedstawiających wydarzenia na ziemiach polskich w drugiej połowie XIX wieku. Wpisz nazwę zaboru, w którym rozgrywały się te wydarzenia.

A. Zabór.....

B. Zabór.....

Źródła: K. Olszański, *Wojciech Kossak*, Wrocław 1982, il. 181; Z. Fras, [...], Wrocław 1999, s. 262.

Obszar standardu	Sprawdzana umiejętność	Punkty
Korzystanie z informacji	Analiza źródeł ikonograficznych i określenie miejsc wydarzeń przedstawionych na obrazach.	0–2
Wskaźnik rozwiązywalności 0,76 - łatwe		
Poprawne odpowiedzi zdających Zdający otrzymuje 1 punkt za każdą poprawną odpowiedź – podanie nazw dwóch zaborów, w których rozegrały się przedstawione na obrazach wydarzenia. <u>Poprawne odpowiedzi:</u> A. zabór rosyjski B. zabór austriacki		
Najczęściej powtarzające się błędy Zdający wskazywali wszelkie możliwe kombinacje zaborów.		
Komentarz Co czwarty maturzysta nie rozwiązał zadania. Zdający mieli trudności z prawidłowym określeniem zaborów, pomimo widocznych na obrazach wyraźnych cech umożliwiających identyfikację zaboru; np. na obrazie A. widoczna szarża sotnii kozackiej oraz postać żołnierza carskiej Rosji, czy też na obrazie B. fragment Barbakanu, postacie w strojach narodowych i biało-czerwona flaga.		

Zadanie 29. (1 pkt)

Spośród wymienionych osiągnięć cywilizacyjnych wybierz i podkreśl to, które nie miało miejsca w XIX wieku.

1. Otwarcie Kanału Sueskiego
2. Wzniesienie wieży Eiffla
3. Skonstruowanie pierwszej maszyny parowej
4. Wynalezienie żarówki elektrycznej

Obszar standardu	Sprawdzana umiejętność	Punkty
Wiadomości i rozumienie	Wykazanie się znajomością faktografii z zakresu historii nauki i techniki.	0–1
Wskaźnik rozwiązywalności 0,30 - trudne		

Poprawne odpowiedzi zdających

Zdający otrzymuje 1 punkt za podkreślenie poprawnej odpowiedzi i wskazanie osiągnięcia cywilizacyjnego XVIII wieku.

Poprawna odpowiedź:

3. skonstruowanie pierwszej maszyny parowej

Najczęściej powtarzające się błędy

Maturzyści wskazywali odpowiedź 2. Wzniesienie wieży Eiffla.

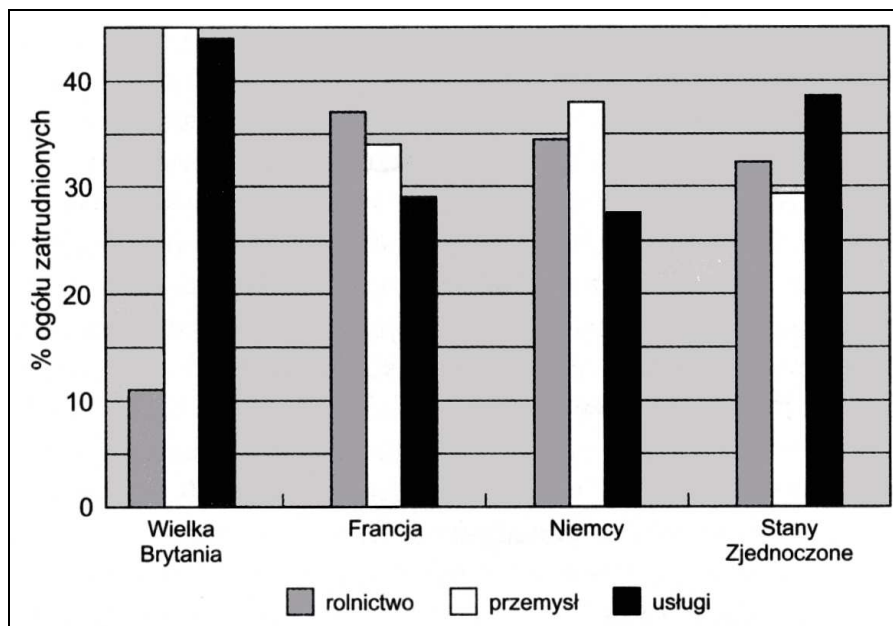
Komentarz

Większość maturzystów miała duże problemy z udzieleniem prawidłowej odpowiedzi. Część z nich wskazywała na „Wzniesienie wieży Eiffla sądząc, że jest to osiągnięcie z XX wieku. Tylko nieliczni wskazali, na największy wynalazek XVIII wieku „Skonstruowanie pierwszej maszyny parowej”. Na usprawiedliwienie dodajmy, że jest to wynalazek, który upowszechnił się dopiero w XIX wieku.

Zadanie 30. (3 pkt)

Na podstawie wykresu wykonaj polecenia A, B i C.

Struktura zatrudnienia w wybranych krajach w 1913 r. (w %)

Źródło: J. Skodlarski, F. Matera, *Gospodarka światowa. Geneza i rozwój*, Warszawa 2005, s. 145.

A. Podaj kraj, w którym udział przemysłu i usług w strukturze zatrudnienia był największy.

.....

B. Podaj kraj, który miał największy procent zatrudnionych w rolnictwie.

.....

C. Podaj kraj, w którym najmniejszy procent zatrudnionych pracował w przemyśle.

.....

Obszar standardu	Sprawdzana umiejętność	Punkty
Korzystanie z informacji	Odczytanie danych z wykresu i podanie krajów, w których przemiany w gospodarce spowodowały największe zmiany w strukturze zatrudnienia.	0–3
Wskaźnik rozwiązywalności 0,98 – bardzo łatwe		
Poprawne odpowiedzi zdających Zdający otrzymuje 1 punkt za każdy prawidłowo odczytany kraj.		
<u>Poprawne odpowiedzi:</u> Wielka Brytania Francja Stany Zjednoczone		
Komentarz Zadanie sprawdzało umiejętność odczytania danych z bardzo prostego wykresu i podanie krajów, w których przemiany w gospodarce spowodowały największe zmiany w strukturze zatrudnienia. Najłatwiejsze zadanie w arkuszu egzaminacyjnym.		

Zadanie 31. (3 pkt)

Poniższe zdania odnoszą się do danych statystycznych. Rozstrzygnij, czy są to zdania prawdziwe, czy fałszywe, wpisując słowo *prawda* lub *fałsz*.

Roczna wartość produkcji przypadająca na jednego mieszkańca w wybranych krajach europejskich w 1929 r.

Kraj	Wartość produkcji przypadającej na jednego mieszkańca (w zł)					
	Ogółem	rolnicza			górnicza	przemysłowa
		ogółem	z upraw	z hodowli		
Polska	610	410	180	210	40	160
Hiszpania	750	420	240	150	30	300
Węgry	830	580	260	310	10	240
Włochy	880	320	170	140	10	550

Źródło: J. Skodlarski, *Zarys historii gospodarczej Polski*, Warszawa-Łódź 2000, s. 317.

1. Polska i Hiszpania miały zbliżone poziomy wartości produkcji rolniczej i przemysłowej przypadającej na jednego mieszkańca.	
2. Węgry miały najwyższą wartość produkcji rolniczej przypadającej na jednego mieszkańca.	
3. Wartość produkcji zwierzęcej na Węgrzech w przeliczeniu na jednego mieszkańca była ponad dwa razy większa niż w Hiszpanii.	

Obszar standardu	Sprawdzana umiejętność	Punkty
Tworzenie informacji	Analiza danych statystycznych i ocena prawdziwości podanych zdań.	0–3
Wskaźnik rozwiązywalności 0,93 – bardzo łatwe		
Poprawne odpowiedzi zdających Zdający otrzymuje 1 punkt za każdą poprawną odpowiedź. <u>Poprawne odpowiedzi:</u> fałsz prawda prawda		
Komentarz Zadanie sprawdzało prostą umiejętność analizy danych statystycznych i oceny prawdziwości podanych w tabeli zdań. Zadanie nie sprawiło maturzystom kłopotów. Zadanie bardzo łatwe.		

Zadanie 32. (2 pkt)

Na podstawie tekstu wykonaj polecenia A i B.

[...] cesarz stał na mównicy. [...] zaczął spokojnie czytać swój tekst: „Ja, Hajle Sellasje I, cesarz Etiopii, jestem dziś tutaj, aby żądać tej sprawiedliwości, która należy się mojemu narodowi, oraz pomocy obiecaną mu osiem miesięcy temu, kiedy pięćdziesiąt narodów orzekło, że została popełniona agresja. Jest moim obowiązkiem poinformować rządy zgromadzone w Genewie o śmiertelnym niebezpieczeństwie, jakie im zagraża, opisując los, jaki stał się udziałem Etiopii”. [Następnie] Odmalował skutki [działania] gazu musztardowego [...]: „Śmiertelny deszcz, który spadał z samolotów, sprawiał, że wszyscy, których dotknął, biegli krzycząc z bólu”.

Źródło: E. Bendiner, *Czas Aniołów. [...]*, Warszawa 1981, s. 515-516.

A. Podaj nazwę organizacji, na forum której zostało wygłoszone to przemówienie.

.....

B. Podaj nazwę państwa (agresora), o którego działaniach jest mowa w tekście.

.....

A.

Obszar standardu	Sprawdzana umiejętność	Punkty
Korzystanie z informacji	Uogólnienie informacji zawartych w tekście – rozpoznanie organizacji międzynarodowej.	0–1
Wskaźnik rozwiązywalności 0,30 - trudne		
Poprawne odpowiedzi zdających Zdający otrzymuje 1 punkt za podanie nazwy organizacji, na forum której wygłosił przemówienie cesarz Etiopii. <u>Poprawna odpowiedź:</u> Liga Narodów		
Najczęściej powtarzające się błędy ONZ		

Komentarz

Maturzyści, którzy nie posiadali wiedzy o agresji Włoch na Etiopię, w treści zadania otrzymywali informacje, które mogły pomóc w poprawnej odpowiedzi. Polecenie zadania kierowało uwagę maturzystów na działalność organizacji w Genewie o zasięgu międzynarodowym. Treść zacytowanego źródła zwracała uwagę na wydarzenia przed II wojną światową, a więc na czas działalności Ligi Narodów.

B.

Obszar standardu	Sprawdzana umiejętność	Punkty
Wiadomości i rozumienie	Wykazanie się znajomością i rozumieniem faktografii z zakresu historii konfliktów i kryzysów politycznych w latach 30. XX w.	0–1
Wskaźnik rozwiązywalności 0,21 - bardzo trudne		
Poprawne odpowiedzi zdających Zdający otrzymuje 1 punkt za podanie nazwy państwa, którego działania opisano w tekście. <u>Poprawna odpowiedź:</u> Włochy		
Najczęściej powtarzające się błędy Niemcy		
Komentarz Udzielenie prawidłowej odpowiedzi wymagało posiadanie wiedzy historycznej o konflikcie Włoch z Etiopia. Tylko nieliczni poradzili sobie z zadaniem. Zadanie bardzo trudne.		

Zadanie 33. (2 pkt)

Przeczytaj fragment wiersza Mariana Hemara z 1940 r. i wykonaj polecenia A i B.

*Do ostatniego mężczyzny,
do ostatniej kobiety
miałeś bronić ojczyzny –
miałeś bronić Warszawy,
[...]
Jak koguty piał ci gazety,
że do ostatniej kobiety,
do ostatniego mężczyzny –
o, spadkobierco buławy!!!
[...]
Niech pan uszy i oczy zastoni,
niech pan w oknach zaciągnie firanki!
bo tam stoją żołnierze bez broni,
tak jak wyszli na niemieckie tanki,
bo tam stoją warszawscy cywile,
którzy z szarej, warszawskiej ulicy
uczynili polskie Termopile –
gdy pan uniósł głowę ze stolicy! ...
[...]
Kiedy pan przejeżdżał granicę,
po raz wtóry tej nocy
kulawy Staruszek,*

*Jenerał Sowiński,
padł na Woli – broniąc Warszawy!
Gdy przed panem
na rumuńskim moście
strażnik szlaban szeroko otworzył,
po raz wtóry w tę noc,
siwą głowę pod Cecorą
Żółkiewski położył!*

Źródło: C. Leżeński, *Kwatera 139*, t. 2, Lublin 1989, s. 125-126.

A. Zidentyfikuj postać, do której zwraca się autor wiersza.

.....

B. Wyjaśnij, jaka decyzja podjęta przez tę postać została poddana osądowi w wierszu.

.....

A.

Obszar standardu	Sprawdzana umiejętność	Punkty
Korzystanie z informacji	Odczytanie informacji podanych w wierszu – zidentyfikowanie postaci.	0–1
Wskaźnik rozwiązywalności 0,10 - bardzo trudne		
Poprawne odpowiedzi zdających Zdający otrzymuje 1 punkt za poprawne zidentyfikowanie postaci, do której zwraca się autor wiersza.		
Poprawna odpowiedź: Rydz-Śmigły lub Edward Rydz-Śmigły lub Naczelnny Wódz we wrześniu 1939 r.		
Najczęściej powtarzające się błędy - prezydent Warszawy Stefan Starzyński - Ignacy Mościcki - Stanisław Żółkiewski pełna gama postaci historycznych, a nawet J. Stalin.		
Komentarz Wielu zdających pozostawiło pytanie bez odpowiedzi. Inni, pomimo iż w poleceniu podano, że wiersz Mariana Hemara został napisany w 1940 roku, a w treści wiersza mowa o „niemieckich tankach”, wskazywali całą gamę postaci od Stanisława Żółkiewskiego, Zygmunta III Wazy poprzez Stefana Starzyńskiego do generała Jaruzelskiego, co odśloniło skalę niewiedzy ale i chaosu poznawczego u niektórych maturzystów.		

B.

Obszar standardu	Sprawdzana umiejętność	Punkty
Korzystanie z informacji	Uogólnienie informacji i określenie decyzji podjętej przez zidentyfikowaną postać.	0–1
Wskaźnik rozwiązywalności 0,27 - trudne		
Poprawne odpowiedzi zdających Zdający otrzymuje 1 punkt za podanie informacji, że decyzją poddaną osądowi w wierszu było opuszczenie kraju przez Naczelnego Wodza we wrześniu 1939 roku.		

Przykłady poprawnej odpowiedzi:

Wyjazd do Rumunii i pozostawienie walczących żołnierzy bez wsparcia.

Przekroczenie granicy w Zaleszczykach i udanie się na emigrację.

Najczęściej powtarzające się błędy

- zaprzestanie walki, obrony ojczyzny, Warszawy

- ucieczka prezydenta do Rumunii

Komentarz

Brak wiedzy historycznej był głównym powodem niepoprawnych odpowiedzi, niektórzy maturzyści popełniali błędy które, wynikały z pośpiechu i pobieżnego przeczytania polecenia, w którym oczekiwano wyjaśnienia, jak decyzja podjęta przez Rydza-Smigłego („przez tę osobę”) poddana została osądowi w wierszu. Udzielane odpowiedzi odnoszące się do decyzji „rządu” o opuszczeniu kraju były traktowane jako niezrozumienie polecenia.

Zadanie 34. (3 pkt)

Wyjaśnij treści propagandowe radzieckich znaczków pocztowych zamieszczonych na następnej stronie. Dokonując interpretacji rysunków, zwróć uwagę na zaprezentowane na nich sytuacje, zamieszczone napisy i daty.

Tłumaczenie z języka rosyjskiego tekstu zamieszczonego na znaczkach pocztowych:
Wyzwolenie bratnich narodów Zachodniej Ukrainy i Zachodniej Białorusi

Źródło: *Wielka historia Polski*, t. 9, Kraków 2003, s. 296.

Wyjaśnienie treści propagandowych znaczków pocztowych:

- rysunki .....

- napisy .....
- daty .....

Obszar standardu	Sprawdzana umiejętność	Punkty
Tworzenie informacji	Sformułowanie argumentów do wyjaśnienia celu propagandowego źródła ikonograficznego.	0–3
Wskaźnik rozwiązywalności 0,47 - trudne		
Poprawne odpowiedzi zdających Zdający otrzymuje 3 punkty, jeżeli odpowiedź zawiera wyjaśnienie treści propagandowej źródła uwzględniające interpretację trzech elementów znaczków pocztowych: rysunków napisów daty. <u>Przykład poprawnej odpowiedzi:</u> Rysunki, przedstawiając radosne powitanie żołnierzy radzieckich przez miejscową ludność, mają potwierdzać teorię o wyzwolńczym charakterze działań Armii Czerwonej. Napisy sugerują, że Armia Czerwona, która wkroczyła na obszary Ukrainy i Białorusi, by dokonać scalenia ich z USRR i BSRR, była motywowana chęcią wyzwolenia narodów Białorusi i Ukrainy, ponieważ Ukraińcy i Białorusini byli dotychczas ciemiężeni przez państwo polskie. Data (17.IX.1939) oznaczała dla strony radzieckiej przystąpienie do wyzwolenia bratnich narodów.		
Najczęściej powtarzające się błędy napisy – radzieccy żołnierze pod pretekstem ratowania Ukrainy i Białorusi zaatakowali Polskę daty - 17 września 1939 r. Data agresji na Polskę		
Komentarz Zadanie odwoływało się do znanych treści historycznych poznawanych także na innych etapach kształcenia. Głównym problemem zdających było pobieżna interpretacja treści znaczków radzieckich i niezrozumienie polecenia, gdzie istotą było dostrzeżenie ich treści propagandowych. W wielu pracach maturzyści przedstawili opis, a nie interpretację treści zawartą na znaczkach.		

Zadanie 35. (2 pkt)

Na podstawie tekstu wykonaj polecenia A i B.

[...] Gen. Alexander mówi: „W imieniu Jego Królewskiej Mości, Króla Wielkiej Brytanii Jerzego VI, dekoruję Pana Generała Orderem Łąźni. [...] Mój Król [...] nadał go dowódcy 2. Korpusu [Polskiego] za Jego wspaniałe dowodzenie i jako wyraz uznania dla niezwykłego męstwa, ofiarności i poświęcenia żołnierza polskiego [...].

Był to wielki dzień sławy dla Polski, kiedyście zdobyli tę warowną fortecę, którą sami Niemcy uważali za niemożliwą do zdobycia.

Źródło: [...], *Bez ostatniego rozdziału. Wspomnienia z lat 1939-1946*, Warszawa 2007, s. 244.

A. Podaj nazwisko dowódcy odznaczonego Orderem Łąźni.

.....

B. Podaj nazwę miejsca, które zdobyła polska jednostka.**A.**

Obszar standardu	Sprawdzana umiejętność	Punkty
Korzystanie z informacji	Uogólnienie informacji ze źródła – zidentyfikowanie postaci.	0–1
Wskaźnik rozwiązywalności 0,41 - trudne		
Poprawne odpowiedzi zdających Zdający otrzymuje 1 punkt za podanie nazwiska dowódcy 2. Korpusu Polskiego. Poprawna odpowiedź: Anders lub Władysław Anders		
Najczęściej powtarzające się błędy - gen. Sikorski - gen. Maczek		
Komentarz W tekście źródłowym do zadania znajduje się informacja o nadaniu orderu dowódcy 2. Korpusu Polskiego. Mowa jest o zdobyciu „warownej fortecy, którą sami Niemcy uważali za niemożliwą do zdobycia”. W zadaniu zawarta jest także informacja, że cytat pochodzi z książki pod tytułem „Bez ostatniego rozdziału”. Niestety, większość maturzystów na podstawie powyższych informacji nie potrafiła rozpoznać postaci generała Andersa.		

B.

Obszar standardu	Sprawdzana umiejętność	Punkty
Korzystanie z informacji	Uogólnienie informacji z tekstu – podanie nazwy miejsca wydarzeń.	0–1
Wskaźnik rozwiązywalności 0,54 – umiarkowanie trudne		
Poprawne odpowiedzi zdających Zdający otrzymuje 1 punkt za określenie nazwy miejsca wydarzeń. <u>Poprawna odpowiedź:</u> Monte Cassino lub benedyktyński klasztor na wzgórzu Cassino		
Najczęściej powtarzające się błędy Maturzyści, którzy nie znali właściwej odpowiedzi lub nie byli pewni swojej wiedzy najczęściej nie udzielali żadnej odpowiedzi.		
Komentarz Niestety, blisko połowa maturzystów nie potrafiła wykorzystać i dokonać uogólnienia zawartych w zadaniu informacji by rozpoznać jedną z najkrwawszych bitew i najbardziej znaczących i symbolicznych dla historii Polski w XX wieku.		

Zadanie 36. (2 pkt)

Na podstawie tekstu wykonaj polecenia A i B.

Rozkaz „Bora” [Komorowskiego] wydany dowódcom oddziałów [...] ustalał, że AK walczyć będzie tylko z Niemcami, zabraniał wystąpień przeciwko wojskom sowieckim [...]. Rozkaz przewidywał albo powstanie powszechne na terenie całego kraju, w razie całkowitego załamania się Niemiec, albo wzmożone działania dywersyjne na tyłach cofających się oddziałów niemieckich. [...] Instrukcja [wydana] oddziałom AK [...] zalecała [...] ujawnianie się wobec Rosjan w roli uprawnionych gospodarzy – przedstawicieli legalnych władz polskich. [...]

Sosnkowski nie potrafił wytłumaczyć sobie jednego: zamiaru ujawnienia się wobec Rosjan. Dla Naczelnego Wodza było jasne, że NKWD dowódców wyaresztuje i prawdopodobnie zgładzi, a żołnierzy wcieli siłą do armii Berlinga. [...]

Podczas gdy stosunek Sosnkowskiego do rozkazu „Bora” był sceptyczny, jeśli nie krytyczny, Mikołajczyk powitał go z radością, jako ważny atut w rozgrywce z Anglikami i Rosją.

Źródło: J. Nowak-Jeziorański, *Kurier z Warszawy*, Kraków 2002, s. 211-213.

A. Podaj kryptonim akcji, której cel został określony w rozkazie generała Tadeusza Bora-Komorowskiego.

.....

B. Podaj nazwisko postaci wymienionej w tekście, której opinia o konsekwencjach realizacji tej akcji okazała się słuszna.

.....

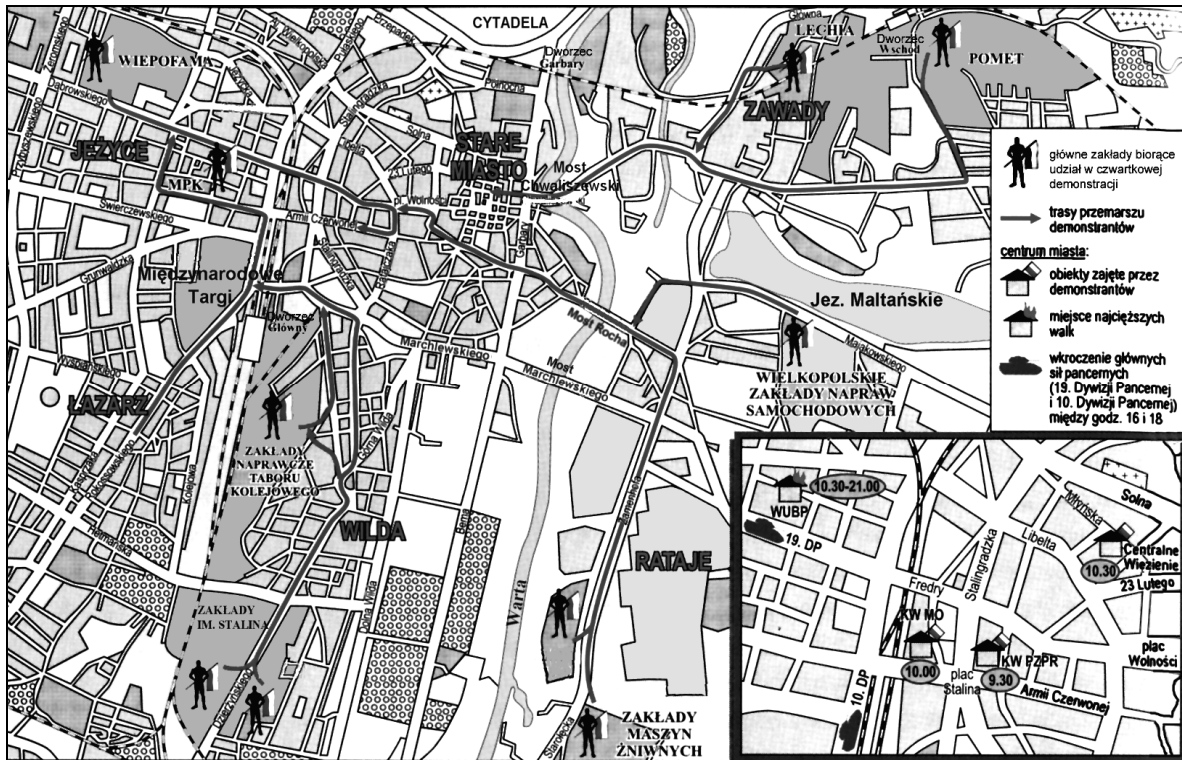
Obszar standardu	Sprawdzana umiejętność	Punkty
Korzystanie z informacji	Uogólnienie informacji – podanie kryptonimu akcji opisanej w tekście.	0–1
Wskaźnik rozwiązywalności 0,57 – umiarkowanie trudne		
Poprawne odpowiedzi zdających Zdający otrzymuje 1 punkt za poprawną nazwę. <u>Poprawna odpowiedź:</u> „Burza”		
Najczęściej powtarzające się błędy - Barbarossa - Godzina „W”		
Komentarz Większość maturzystów nie miała problemów z poprawnym rozwiązaniem zadania. Niepokoi jednak skala błędnych odpowiedzi o jednej z największych i najdramatyczniejszych akcji polskich sił zbrojnych w kraju.		

B.

Obszar standardu	Sprawdzana umiejętność	Punkty
Korzystanie z informacji	Podanie nazwiska postaci, która właściwie oceniła możliwe następstwa akcji „Burza”.	0–1
Wskaźnik rozwiązywalności 0,63 – umiarkowanie trudne		
Poprawne odpowiedzi zdających Zdający otrzymuje 1 punkt za poprawnie wskazane nazwisko. <u>Poprawna odpowiedź:</u> Sosnkowski lub Kazimierz Sosnkowski		
Najczęściej powtarzające się błędy Mikołajczyk		
Komentarz Tekst źródłowy mówi o różnej ocenie akcji „Burza” przez Mikołajczyka i generała Sosnkowskiego. Zadaniem maturzystów było skonfrontowanie przedstawionych w źródle opinii ze znaną w historii reakcją ZSRR. Większość maturzystów poradziła sobie z zdaniem.		

Zadanie 37. (1 pkt)

Przeanalizuj plan miasta i wykonaj polecenie.

Na podstawie: *Wielka historia Polski*, t. 10, Kraków 2001, s. 134.

Podaj nazwę miasta, w którym miały miejsce wydarzenia pokazane na planie, oraz ich datę roczną.

- Nazwa miasta .....
- Data roczna .....

Obszar standardu	Sprawdzana umiejętność	Punkty
Korzystanie z informacji	Rozpoznanie miejsca i czasu wydarzenia na podstawie analizy planu miasta.	0–1
Wskaźnik rozwiązywalności 0,29 - trudne		
Poprawne odpowiedzi zdających Zdający otrzymuje 1 punkt za poprawną odpowiedź, która zawiera dwa elementy: nazwę miasta i datę roczną wydarzeń. <u>Poprawna odpowiedź:</u> Poznań, 1956 r.		
Najczęściej powtarzające się błędy - Warszawa - Gdańsk		
Komentarz Udzielenie poprawnej odpowiedzi wymagało umiejętności czytania treści mapy. Zaskakująco dużo maturzystów udzieliło błędnej odpowiedzi. Zamieszczona mapa zawierała wiele informacji umożliwiających identyfikację miasta. Nie pomogły informacje zawarte na mapie, że miasto położone jest nad Wartą, że jest miejscem odbywania Międzynarodowych Targów i siedzibą między innymi Wielkopolskich Zakładów Napraw Samochodów oraz, że było miejscem wystąpień robotników tłumionych przez wojsko.		

Zadanie 38. (2 pkt)

Wśród wymienionych wydarzeń z historii Niemiec XX w. wskaż to, które chronologicznie jest pierwsze, i to, które jest ostatnie. W tabeli obok wydarzenia chronologicznie pierwszego wpisz literę A, obok chronologicznie ostatniego – B.

Wydarzenie	Odpowiedzi
Powstanie NRD	
Proces norymberski	
Wstąpienie RFN do NATO	
Zjednoczenie Niemiec	
Podpisanie układu w Zgorzelcu	
Budowa muru berlińskiego	

Obszar standardu	Sprawdzana umiejętność	Punkty
Korzystanie z informacji	Uporządkowanie chronologiczne wydarzeń historycznych – wskazanie w podanym zestawie wydarzenia chronologicznie pierwszego (A) i ostatniego (B).	0–2
Wskaźnik rozwiązywalności 0,59 – umiarkowanie trudne		
Poprawne odpowiedzi zdających Zdający otrzymuje 1 punkt za każdą poprawną odpowiedź. <u>Poprawne odpowiedzi:</u> A. Proces norymberski B. Zjednoczenie Niemiec		
Komentarz Zadanie odwoływało się do podstawowych wydarzeń z historii powojennych Niemiec, a mimo to ponad czterdzieści procent zdających miało problemy z właściwym wskazaniem wydarzenia chronologicznie pierwszego i ostatniego. Najczęstsze błędy to wskazywanie „powstania NRD”, jako wydarzenia pierwszego i „Podpisanie układu w Zgorzelcu” jako ostatniego.		

Zadanie 39. (4 pkt)

Przyporządkuj wymienionym wydarzeniom i procesom z XX wieku państwa, w których miały one miejsce. Wpisz do tabeli odpowiadające im liczby.

Wydarzenia, procesy	Odpowiedzi
Rewolucja kulturalna	
Rewolucja lutowa	
Aksamitna rewolucja	
Rewolucja goździków	

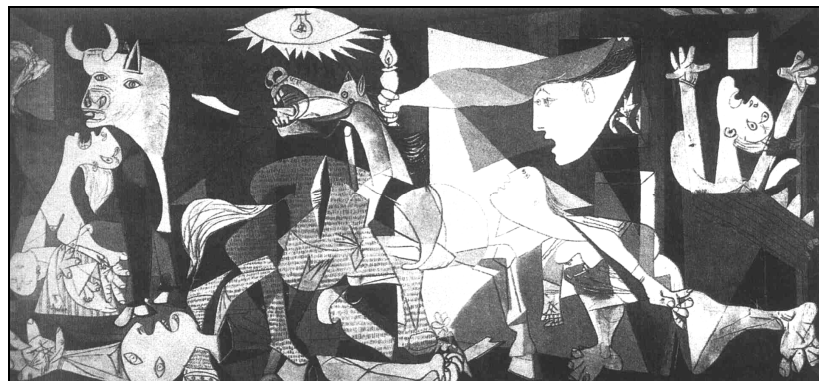
1. Czechosłowacja
2. Chiny
3. Rosja
4. Portugalia
5. Węgry

Obszar standardu	Sprawdzana umiejętność	Punkty
Wiadomości i rozumienie	Wykazanie się znajomością faktografii z zakresu historii powszechnej w XX wieku.	0–4
Wskaźnik rozwiązywalności 0,54 – umiarkowanie trudne		
Poprawne odpowiedzi zdających Zdający otrzymuje 1 punkt za każdą poprawną odpowiedź – przyporządkowanie państwa do wymienionego w tabeli wydarzenia/zjawiska z XX wieku. <u>Poprawne odpowiedzi:</u> Rewolucja kulturalna – 2. Chiny Rewolucja lutowa – 3. Rosja Aksamitna rewolucja – 1. Czechosłowacja Rewolucja goździków – 4. Portugalia		
Najczęściej powtarzające się błędy Najlepiej rozpoznawalna była rewolucja lutowa, najslabiej aksamitna rewolucja i rewolucja goździków.		
Komentarz Największa liczba poprawnych odpowiedzi była przy wydarzeniu rewolucji lutowej w Rosji i rewolucji kulturalnej w Chinach. Najniższa przy rewolucji goździków w Portugalii. Liczba trafnych wyborów przy poszczególnych nazwach rewolucji odzwierciedla stopień zainteresowania nimi na lekcjach historii.		

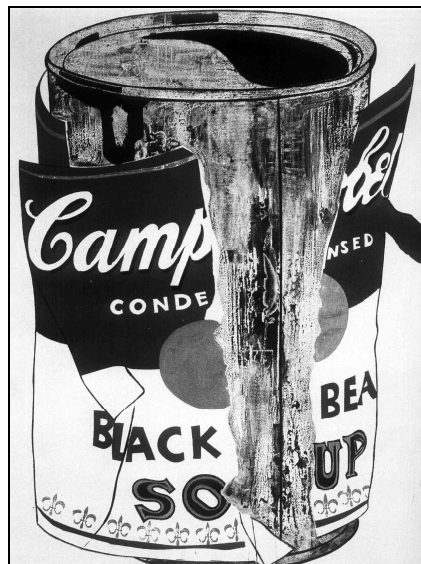
Zadanie 40. (3 pkt)

Zapoznaj się z listą twórców i dziełami zamieszczonymi na następnej stronie. Przyporządkuj dziełom ich autorów. Wpisz pod obrazami liczby odpowiadające nazwiskom artystów.

1. Andy Warhol
2. Pablo Picasso
3. Marc Chagall
4. Salvador Dali

A. ....

B. ....

C. ....

Źródło: A. Klubówna, *Krajobraz z tęczą*, Warszawa 1986, s. 340; *Sztuka świata*, t. 10, Warszawa 1996, s. 98; *Wielcy malarze*, nr 99, Warszawa 2000, s. 19.

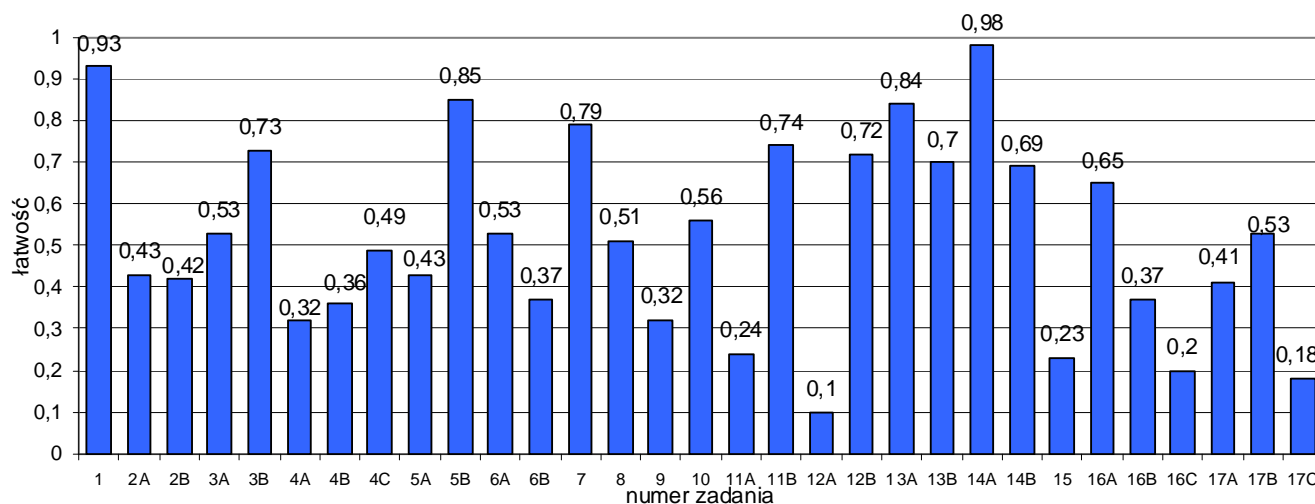
Obszar standardu	Sprawdzana umiejętność	Punkty
Wiadomości i rozumienie	Wykazanie się znajomością twórczości wybitnych malarzy XX wieku.	0–3
Wskaźnik rozwiązywalności 0,82 - łatwe		
Poprawne odpowiedzi zdających Zdający otrzymuje 1 punkt za każdą poprawną odpowiedź – przyporządkowanie autora do jednego z zaprezentowanych obrazów. <u>Poprawne odpowiedzi:</u> A. 2. Pablo Picasso B. 4. Salvador Dali C. 1. Andy Warhol		
Najczęściej powtarzające się błędy Najczęściej kłopoty sprawiało rozpoznanie obrazu Andy Warhola.		
Komentarz Zadanie odwoływało się do „ikon” twórczości Pablo Picassa, Salvadora Dali i Andy Warhola. Zdający nie mieli większych problemów z przyporządkowaniem obrazu Pabla Picassa i Salvadora Dali, zdecydowanie najmniej znany jest obraz Andy Warhola, który był najrzadziej poprawnie wskazywany.		

Podsumowanie

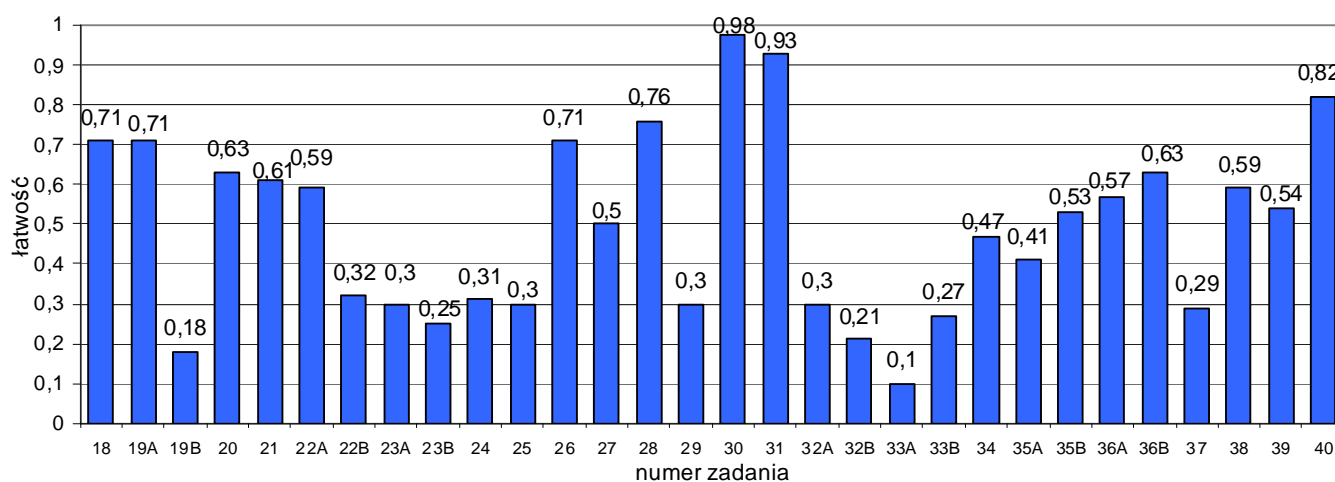
Arkusz egzaminacyjny z historii na poziomie podstawowym zawierał 40 zadań, w tym zadania złożone dwu i trzyczęściowe co stanowiło łącznie 61 części badających różne umiejętności.

Zestawienie łatwości zadań.

Wykres. Rozwiązywalność zadań. Historia - poziom podstawowy (od zadania 1 do 17).

Wykres. Rozwiązywalność zadań. Historia - poziom podstawowy (ciąg dalszy).

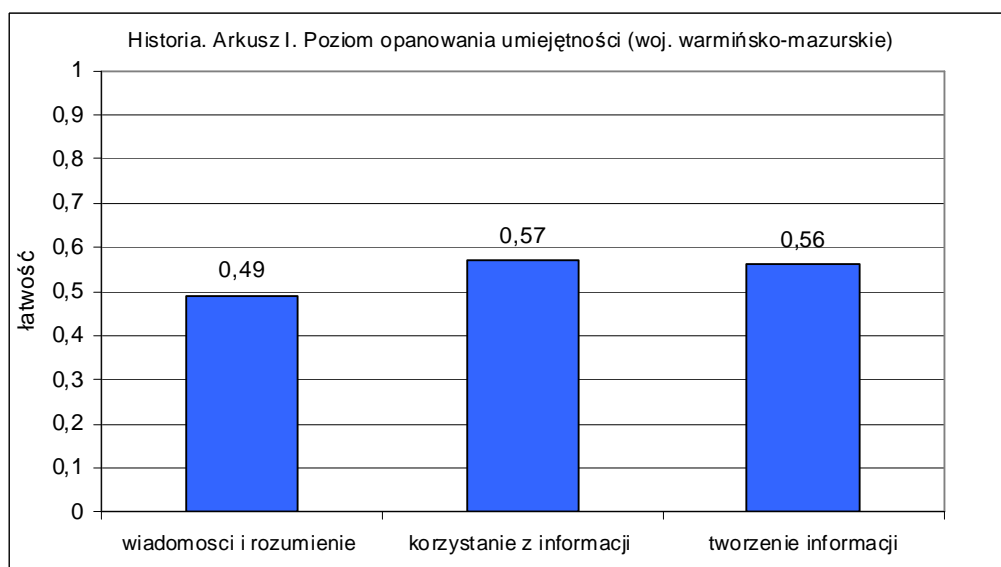
Tegoroczny arkusz z historii na poziomie rozszerzonym okazał się umiarkowanie trudny. Średni wynik wynosi 55,1 punktów (55 % uzyskanych punktów). Różnica między najniższym uzyskanym wynikiem (20 pkt), a wynikiem najwyższym (92 pkt) pokazuje na bardzo duże zróżnicowanie zdających (Rozstęp 72 pkt).

Tabela. Pogrupowanie zadań ze względu na ich łatwość

Łatwość	od 0 do 0,19	od 0,20 do 0,49	od 0,50 do 0,69	od 0,70 do 0,89	od 0,90 do 1,00
Opis	zadanie bardzo trudne	zadanie trudne	zadanie umiarkowanie trudne	zadanie łatwe	zadanie bardzo łatwe
Numery zadania	12A, 17C, 19B, 33A,	2A, 2B, 4A, 4B, 4C, 5A, 6B, 9, 11A, 15, 16B, 16C, 17A, 22B, 23A, 23B, 24, 25, 29, 32A, 32B, 33B, 34, 35A, 37,	3A, 6A, 8, 10, 14B, 16A, 17B, 20, 21, 22A, 27, 35B, 36A, 36B, 38, 39,	3B, 5B, 7, 11B, 12B, 13A, 13B, 18, 19A, 26, 28, 40.	1, 14A, 30, 31,
Liczba zadań	4	25	16	12	4
Liczba punktów	4	35	28	23	10

Największą liczbę stanowiły zadania, które okazały się trudne (25 zadań), oraz zadania umiarkowanie trudne (16 zadań), które także najbardziej różnicowały poziom umiejętności tegorocznych maturzystów.

Udzielenie prawidłowej odpowiedzi na zadania łatwe i bardzo łatwe pozwalało uzyskać 33 procent wartości testu i przekroczyć wymagany próg zdawalności (30 %).

- Na tegorocznym egzaminie maturalnym z historii zdający najgorzej radzili sobie z zadaniami sprawdzającymi wiadomość i rozumienie faktografii i terminologii historycznej. U niektórych maturzystów charakter i rodzaj popełnianych błędów świadczy o dużym chaosie w posiadanej wiedzy historycznej. Przypisanie Kazimierzowi Wielkiemu założenia Uniwersytetu Warszawskiego, a Stanisławowi Augustowi Poniatowskiemu nadanie przywileju w koszyckiego może być tego przykładem.
- Najlepiej zaś radzili sobie z zadaniami z obszaru sprawdzającymi umiejętność korzystania z informacji. W tym obszarze najlepiej wypadały zadania które, badały standard

wskazywania cech charakterystycznych poszczególnych epok i okresów historycznych (0,78) oraz korzystania z różnorodnych źródeł wiedzy historycznej (0,63) najgorzej zaś zadania sprawdzające standard wskazywanie przyczyn i skutków wydarzeń oraz przeprowadzania hierarchizacji faktów.

- W obszarze tworzenia informacji maturzyści opanowali umiejętności *porównywania*, czyli *wskazywania różnic i podobieństw między wydarzeniami historycznymi*.
- Istotnym problemem tak w poprzednich latach jak i na tegorocznym egzaminie jest duża nieporadność językowa, niejasny i nieprecyzyjny sposób wypowiedzi (przedstawiania własnych ocen, wniosków czy też formułowania argumentów).

Poziom rozszerzony

Arkusz dla poziomu rozszerzonego składał się z trzech części. Część I to test, sprawdzający wiadomości i umiejętności ustalone w standardach wymagań egzaminacyjnych z historii. Test składał się z 15 różnorodnych zadań otwartych i zamkniętych, które dotyczyły historii Polski i historii powszechnej. Zadania uwzględniały historię polityczną, historię społeczno-gospodarczą oraz historię kultury we wszystkich epokach historycznych od starożytności poprzez średniowiecze, czasy nowożytne, wiek XIX po koniec wieku XX. Za poprawne rozwiązanie testu zdający mógł otrzymać 20 punktów. Odpowiednio:

- za poprawne rozwiązanie zadań sprawdzających znajomość faktografii i terminologii historycznej zdający mógł uzyskać 4 punkty
- za poprawne rozwiązanie zadań sprawdzających umiejętność stosowania faktografii i terminologii historycznej do wyjaśnienia procesów historycznych zdający mógł uzyskać 13 punktów.
- za poprawne rozwiązanie zadań sprawdzających umiejętności przedstawiania i oceniania wydarzeń historycznych zdający mógł uzyskać 3 punkty.

Część II analiza źródeł i część III wypracowanie zostało zatytułowane *Przemiany w gospodarce od starożytności do XX wieku*. W części II maturzyści rozwiązywali 10 zadań związanych z analizą źródeł. Skonstruowano je do fragmentów różnorodnych źródeł pisanych (m.in. Dziejów Herodota, poematu Hezjoda, fragmentów średniowiecznych praw miejskich czy też pism Ludwika Krzywickiego) a także mapy, źródła ikonograficznego, tabeli i wykresu. Trzy zadania dotyczyły historii starożytnej, dwa średniowiecza, pięć wieku XX. Za poprawne rozwiązanie wszystkich zadań w części II zdający mógł uzyskać 10 punktów.

W części III maturzyści pisali wypracowanie na jeden z dwóch zaproponowanych tematów. Tematy wypracowań zgodnie z zapisami Informatora maturalnego były zgodne z zagadnieniem głównym i obejmowały problemy z innych epok historycznych niż zamieszczone materiały źródłowe. Za poprawne napisanie wypracowania zdający mógł uzyskać 20 punktów.

Wszystkie zadania w części II i III arkusza sprawdzały wiadomości i umiejętności opisane w standardach dla poziomu rozszerzonego, a obejmowały wiadomości i umiejętności zawarte w podstawie programowej historii z zakresu:

- trwałe osiągnięcia cywilizacji starożytnych i religie starożytnego Wschodu
- funkcjonowanie władzy i struktura społeczeństw średniowiecznych
- cywilizacyjne przemiany w Europie od odrodzenia do oświecenia
- rewolucja przemysłowa i jej następstwa
- przemiany świadomości Europejczyków
- społeczeństwo polskie bez własnego państwa
- Rzeczpospolita między okresem zniewolenia a niepodległością.

Opis zadań egzaminacyjnych. Sprawdzane umiejętności , poprawne odpowiedzi i uwagi do rozwiązań maturzystów.

W tabeli w wierszu zatytułowanym *Najczęściej powtarzające się błędy* zacytowane zostały teksty maturzystów zaczerpnięte z tegorocznych arkuszy egzaminacyjnych zgodnie z oryginałem, a więc z błędami merytorycznymi, językowymi i ortograficznymi.

Cześć I (20 punktów)

Zadanie 1. (1 pkt.)

Fragment tekstu źródłowego	Państwo starożytne
1. <i>Amenhotep, boski władca Heliopolis; syn [Amona], [...] splotzony [...] do objęcia władzy, którą [bóg] zdobył i wyniósł go jako samego króla na tron żyjących. [...]. Wszystkie krainy [są] w strachu przed nim.</i> Inskrypcja Amenhotepa II wyryta w świątyni	
2. <i>[...] z woli Ahuramazdy zostałem [...] królem. Kraje [...] składały mi daninę. [...] Z woli Ahuramazdy kraje te podporządkowały się moim prawom. Co przykazałem, one wykonywały posłusznie.</i> Napis Dariusza na skale w Behistun	
3. <i>Byłem najwyższym kapłanem, augurem, członkiem kolegium piętnastu kapłanów dla składania ofiar [...]. Uchwałą senatu imię moje włączone zostało do hymnu kapłanów Marsa.</i> Fragment autobiografii Oktawiana Augusta	

Źródło: S. Sprawski, G. Chomicki, *Starożytność. Teksty źródłowe, komentarze i zagadnienia do historii w szkole średniej*, Kraków 1999, s. 18-19, 60-61, 263.

Obszar standardu	Sprawdzana umiejętność	Punkty
Korzystanie z informacji	Uogólnienie informacji z tekstów źródłowych – rozpoznanie państw starożytnych.	0–1
Wskaźnik rozwiązywalności 0,64 - łatwe		
Poprawne odpowiedzi zdających Zdający otrzymuje 1 punkt za trzy poprawne odpowiedzi – podanie nazw wszystkich państw, których dotyczą zamieszczone teksty źródłowe. <u>Poprawna odpowiedź:</u> Egipt Persja Rzym		
Najczęściej powtarzające się błędy Nieliczni maturzyści popełniali błąd w punkcie 2, nie rozpoznając Persji.		
Komentarz Zamieszczone w zadaniu teksty źródłowe zawierały informacje charakterystyczne dla państw swojego pochodzenia. Większość maturzystów nie miała problemów z udzieleniem właściwej odpowiedzi. Część maturzystów popełniała błąd w części 2, nie rozpoznając Persji.		

Zadanie 2. (1 pkt)

Na fotografiach zamieszczonych na następnym stronie przedstawiono trzy monety (awersy i rewersy). Wpisz liczby odpowiadające właściwym podpisom monet.

Podstawą zadania są fotografie monet z okresu starożytności. Źródła: <http://commons.wikimedia.org/wiki/>; <http://www.klaser.pl>; <http://www.moneta.vir.pl>

1. Moneta rzymska
2. Moneta arabska
3. Moneta chińska
4. Moneta grecka

Obszar standardu	Sprawdzana umiejętność	Punkty
Korzystanie z informacji	Rozpoznanie charakterystycznych cech cywilizacji na podstawie ikonografii.	0–1
Wskaźnik rozwiązywalności 0,90 – bardzo łatwe		
Poprawne odpowiedzi zdających Zdający otrzymuje 1 punkt za trzy poprawne odpowiedzi – przyporządkowanie monet do właściwego kręgu kulturowego. <u>Poprawna odpowiedź:</u> 4. moneta grecka 1. moneta rzymska 2. moneta arabska		
Najczęściej powtarzające się błędy Bardzo nieliczni maturzyści popełniali błędy.		
Komentarz Jedno z łatwiejszych zadań w arkuszu. Nieliczne błędne wskazania najczęściej występowały przy monecie arabskiej. Wysokiemu wskaźnikowi rozwiązywalności na pewno służył typ zadania na dobieranie.		

Zadanie 3. (1 pkt)

Wykonaj polecenia A, B i C, wybierając spośród podanych odpowiednie nazwy bitew stoczonych w starożytności.

*bitwa pod Platejami, bitwa pod Maratonem, bitwa pod Zimą, bitwa pod Cheroneą,
bitwa w wąwozie Termopile, bitwa pod Issos*

A. Podaj nazwę bitwy chronologicznie pierwszej.

.....

B. Podaj nazwę bitwy, w której przeciwnikami Greków byli Macedończycy.

.....

C. Podaj nazwę bitwy stoczonej przez Rzymian z Kartagińczykami.

.....

Obszar standardu	Sprawdzana umiejętność	Punkty
Wiadomości i rozumienie	Wykazanie się znajomością faktografii z zakresu historii starożytnej.	0–1
Wskaźnik rozwiązywalności 0,48 – umiarkowanie trudne		
Poprawne odpowiedzi zdających Zdający otrzymuje 1 punkt za trzy poprawne odpowiedzi – wybór bitew stoczonych w starożytności, odpowiadających wskazanym w poleceniach kryteriom. <u>Poprawna odpowiedź:</u> bitwa pod Maratonem bitwa pod Cheroneą bitwa pod Zama		
Najczęściej powtarzające się błędy Występują wszystkie możliwe przypadki błędnych rozwiązań.		
Komentarz Zadanie sprawdzało podstawową wiedzę z okresu historii starożytnej. Największe problemy maturzyści mieli ze wskazaniem chronologicznie pierwszej bitwy. Najlepiej natomiast wypadali przy części C gdzie trzeba było podać nazwę bitwy stoczonej przez Rzymian z Kartagińczykami.		

Zadanie 4. (1 pkt)

Na podstawie fragmentów biografii i danych z tablicy genealogicznej zamieszczonej na następnej stronie wypełnij tabelę, wpisując właściwych przedstawicieli dynastii Rurykowiczów.

Fragmenty biografii	Imiona i przydomki przedstawicieli dynastii Rurykowiczów
1. Na czele wojsk Nowogrodu rozgromił armię szwedzką nad Newą. Pokonał Krzyżaków na zamrzniętym Jeziorze Pejpus. Po podboju Rusi przez Mongołów był zwolennikiem porozumienia ze Złotą Ordą. Został ogłoszony świętym Kościoła prawosławnego.	
2. Odparł trzy najazdy wielkiego księcia litewskiego Olgierda – ojca Władysława Jagiełły. Starał się wykorzystać zamęt w Złotej Ordzie i wywalczyć niepodległość. Rozgromił nad Donem armię emira Mamaja.	
3. Zlikwidował większość dzielnic, konfiskując dobra przeciwników. Z królem Kazimierzem Jagiellończykiem zawarł traktat pokojowy kończący ekspansję litewską na wschód.	

Fragment tablicy genealogicznej dynastii Rurykowiczów

Elementem zadania jest tablica genealogiczna dynastii Rurykowiczów opracowana na podstawie: L. Bazyłow, P. Wieczorkiewicz, *Historia Rosji*, Wrocław 2005, s. 568, 569; J. E. Morby, *Dynastie świata. Przewodnik chronologiczny i genealogiczny*, Kraków 1994, s. 284-285.

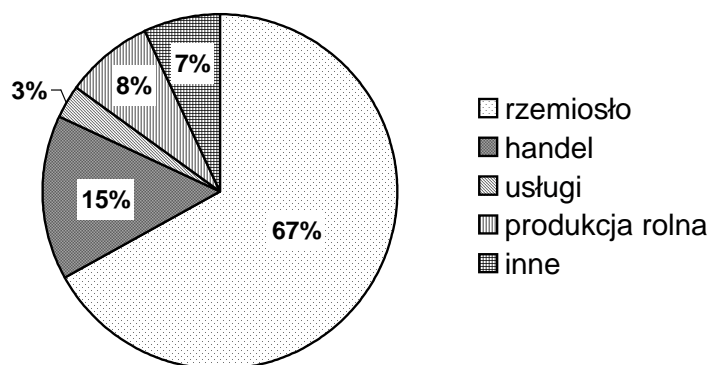
Obszar standardu	Sprawdzana umiejętność	Punkty
Korzystanie z informacji	Wybieranie informacji z tablicy genealogicznej w celu dokonania identyfikacji postaci.	0–1
Wskaźnik rozwiązywalności 0,35 - trudne		
Poprawne odpowiedzi zdających Zdający otrzymuje 1 punkt za trzy poprawne odpowiedzi – wpisanie obok podanych fragmentów biografii właściwych przedstawicieli dynastii umieszczonych na tablicy genealogicznej. <u>Poprawna odpowiedź:</u> Aleksander Newski Dymitr Doński Wasyl (II) Ślepy		
Najczęściej powtarzające się błędy Najczęściej błędne rozwiązania występowały w punkcie 2, rzadziej w punkcie 3.		
Komentarz Zadanie trudne. Najlepiej radzili sobie maturzyści z rozpoznaniem postaci Aleksandra Newskiego. Największe trudności zdający mieli z identyfikacją Dymitra Dońskiego, mimo, iż we fragmencie biografii i tablicy genealogicznej znajdowały się informacje umożliwiające poprawną odpowiedź np.: lata panowania Dymitra Dońskiego i lata panowania Olgierda ojca Władysława Jagiełły.		

Zadanie 5. (1 pkt)

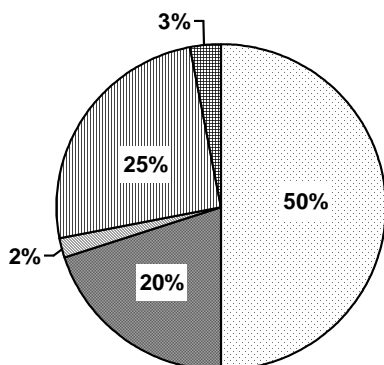
Na podstawie diagramów wykonaj polecenia A i B.

Struktura zawodowa mieszkańców miast w Polsce w XV wieku

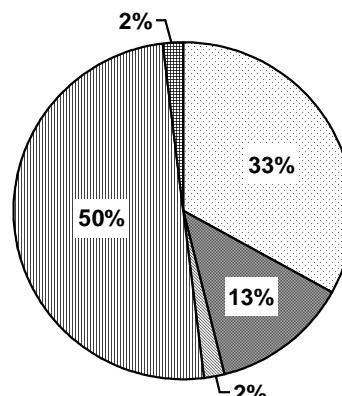
Miasta liczące ok. 2000 mieszkańców, np. Poznań, Warszawa

**Miasta liczące ok. 1000 mieszkańców,
np. Sieradz**

**Miasta liczące ok. 400 mieszkańców,
np. Mińsk Mazowiecki**

Na podstawie: *Wielka historia Polski*, t. 3, Kraków 1999, s. 267.

A. Wyciągnij wniosek dotyczący relacji między liczbą mieszkańców miast i procentowym udziałem w ich strukturze zawodowej osób zatrudnionych w rzemiośle.

.....

B. Wyciągnij wniosek dotyczący relacji między liczbą mieszkańców miast i procentowym udziałem w ich strukturze zawodowej osób zatrudnionych w produkcji rolnej.

.....

Obszar standardu	Sprawdzana umiejętność	Punkty
Tworzenie informacji	Sformułowanie wniosków wynikających z porównania danych statystycznych.	0–1
Wskaźnik rozwiązywalności 0,91 – bardzo łatwe		
Poprawne odpowiedzi zdających Zdający otrzymuje 1 punkt za dwa poprawne wnioski sformułowane zgodnie ze wskazanymi w poleceniach kryteriami: w części A: uwzględnienie relacji między liczbą mieszkańców miast i procentowym udziałem w ich strukturze zawodowej osób zatrudnionych w rzemiośle, a w części B: relacji między liczbą mieszkańców miast i procentowym udziałem w ich strukturze zawodowej osób zatrudnionych w produkcji rolnej.		
<u>Przykłady poprawnych odpowiedzi:</u> Im miasto miało mniejszą liczbę mieszkańców, tym mniejszy procent mieszkańców był zatrudniony w rzemiośle. Procent osób zatrudnionych w rzemiośle zmieniał się wprost proporcjonalnie do liczby mieszkańców miast.		
Im miasto miało mniejszą liczbę mieszkańców, tym większy procent mieszkańców był zatrudniony w produkcji rolnej. Procent osób zatrudnionych w produkcji rolnej zmieniał się odwrotnie proporcjonalnie do liczby mieszkańców miast.		

Najczęściej powtarzające się błędy

- wraz ze wzrostem liczby mieszkańców malał ich udział w rzemiośle.
- wraz ze wzrostem liczby mieszkańców znacząco rośnie ich udział w produkcji rolnej

Komentarz

Jedno z najłatwiejszych zadań w arkuszu egzaminacyjnym. Zdający mieli dokonać bardzo prostej operacji porównania liczby mieszkańców miast z procentowym udziałem w strukturze zawodowej osób zatrudnionych w rzemiośle i produkcji rolnej. Nieliczne błędne odpowiedzi wynikały z braku precyzji i nieporadności językowej.

Zadanie 6. (1 pkt)

Wybierz element wyposażenia kościoła, którego zdobnictwo jest charakterystyczne dla gotyku, i uzupełnij zdanie.

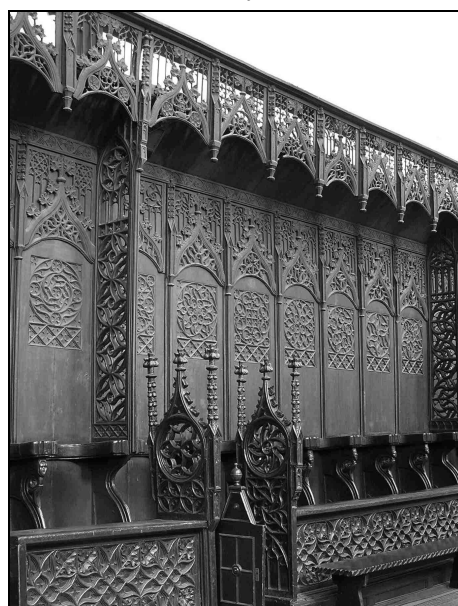
A.

B.

C.

D.

Źródła: <http://commons.wikimedia.org/wiki/>; *Miejsca święte*, nr 7, 2006, s. 17; *Fara lubartowska*, Lubartów 1997, s. 22.

Fotografię przedstawiającą element wyposażenia kościoła, którego zdobnictwo jest charakterystyczne dla gotyku oznaczono literą ..... .

Obszar standardu	Sprawdzana umiejętność	Punkty
Korzystanie z informacji	Rozpoznanie charakterystycznych cech stylu gotyckiego w sztuce na podstawie ikonografii.	0–1
Wskaźnik rozwiązywalności 0,66 – umiarkowanie trudne		
Poprawne odpowiedzi zdających Zdający otrzymuje 1 punkt za wskazanie fotografii przedstawiającej gotyckie stalle. <u>Poprawna odpowiedź:</u> Fotografia oznaczona literą D.		
Najczęściej powtarzające się błędy Nieliczni maturzyści popełniali błędy.		
Komentarz Na podstawie zamieszczonych fotografii przedstawiających elementy wyposażenia kościoła, maturzyści musieli rozpoznać tę która, zawiera charakterystyczne cechy zdobnictwa stylu gotyckiego w sztuce. Większość maturzystów poprawnie rozwiązała zadanie. Błędne wskazania to odpowiedź C. Podobne zadanie w roku 2007 i 2008 miało zbliżony wskaźnik rozwiązywalności.		

Zadanie 7. (1 pkt)

Wśród wymienionych faktów z historii Anglii wskaż dwa, które miały miejsce w średniowieczu. W tabeli obok tych wydarzeń wstaw znak „X”.

Wydarzenie	Odpowiedzi
Powstanie Kościoła anglikańskiego	
Dyktatura Oliviera Cromwella	
Zwycięstwo wojsk Wilhelma Zdobywcy w bitwie pod Hastings	
Pokonanie hiszpańskiej Niezwyciężonej Armady	
Powstanie parlamentu angielskiego	

Obszar standardu	Sprawdzana umiejętność	Punkty
Korzystanie z informacji	Umieszczenie wydarzeń w czasie – rozpoznanie wydarzeń, które miały miejsce w średniowieczu.	0–1
Wskaźnik rozwiązywalności 0,61 – umiarkowanie trudne		
Poprawne odpowiedzi zdających Zdający otrzymuje 1 punkt za wskazanie dwóch faktów z historii średniowiecznej Anglii. <u>Poprawna odpowiedź:</u> Zwycięstwo wojsk Wilhelma Zdobywcy w bitwie pod Hastings i Powstanie parlamentu angielskiego		

Komentarz

Z pośród wymienionych faktów z historii Anglii zdający mieli wskazać dwa fakty z historii średniowiecznej za co mogli otrzymać 1 punkt. Maturzyści najczęściej poprawnie wskazywali na Zwycięstwo wojsk Wilhelma Zdobywcy w bitwie pod Hastings. Błędne wskazania dotyczyły drugiego wydarzenia z okresu średniowiecza. Niepokoić może ilość błędnych odpowiedzi, tym bardziej, że pozostałe wydarzenia należą do podstawowych faktów z historii Anglii, ale przynależnych do okresu nowożytnego np.: Powstanie Kościoła anglikańskiego, Dyktatura Cromwella, Pokonanie hiszpańskiej Niezwyciężonej Armady.

Zadanie 8. (2 pkt)

Przeczytaj tytuły czterech rozdziałów monografii historycznej i wykonaj polecenia.

Czeski zapalnik i pierwsze cesarskie zwycięstwo

Duński słomiany ogień i drugie zwycięstwo cesarskie

Najazd szwedzki i trzecie zwycięstwo cesarskie

Interwencja francuska i cesarska klęska

Źródło: J.F. Noël, *Święte cesarstwo*, Warszawa 1998, s. 150-153.

A. Podaj nazwę wojny, której dotyczą rozdziały pracy opatrzone tymi tytułami.

B. Na podstawie własnej wiedzy podaj nazwę kraju, którego sytuację po zakończeniu tej wojny charakteryzuje poniższy tekst.

[...] zginęli wszyscy przywódcy [...] powstania i wybitniejsi uczestnicy wojny, majątki ich uległy konfiskacie, przekazano je przeważnie arystokracji i szlachcie pochodzenia niemieckiego. [Kraj] został przekształcony z niezależnego prawie królestwa w prowincję monarchii habsburskiej. Nastąpił głęboki upadek kultury.

Źródło: *Encyklopedia szkolna. Historia*, Warszawa 1993, s. 765.

Nazwa kraju: .....

A.

Obszar standardu	Sprawdzana umiejętność	Punkty
Korzystanie z informacji	Uogólnienie informacji zawartych w tytułach monografii historycznej i podanie nazwy wojny.	0–1
Wskaźnik rozwiązywalności 0,69 – umiarkowanie trudne		
Poprawne odpowiedzi zdających Zdający otrzymuje 1 punkt za identyfikację wojny i podanie jej nazwy.		
<u>Poprawna odpowiedź:</u> wojna trzydziestoletnia		
Najczęściej powtarzające się błędy Wojna stuletnia		
Komentarz Podane w treści zadania cztery tytuły rozdziałów monografii historycznej jednoznacznie		

wskazywały na wojnę trzydziestoletnią. Co czwarty maturzysta miał w tej części zadania problemy.

B.

Obszar standardu	Sprawdzana umiejętność	Punkty
Korzystanie z informacji	Uogólnienie informacji zawartych w tekście – podanie nazwy kraju.	0–1
Wskaźnik rozwiązywalności 0,62 - umiarkowanie trudne		
Poprawne odpowiedzi zdających Zdający otrzymuje 1 punkt za podanie nazwy kraju, który został scharakteryzowany w tekście. <u>Poprawna odpowiedź:</u> Czechy		
Najczęściej powtarzające się błędy Szwecja		
Komentarz Tekst źródłowy zawierał bardzo charakterystyczny i wyjątkowy w historii Europy opis sytuacji w Czechach w czasie wojny trzydziestoletniej (utrata odrębności państwowej przez Czechy, wyniszczenie czeskich elit politycznych i kulturalnych, wielki upadek kultury narodowej). Poprawnemu rozwiązaniu zadania sprzyjało właściwe rozpoznanie wojny w części A.		

Zadanie 9. (2 pkt)

Na podstawie fragmentów trzech listów władczyni Rosji Katarzyny II, w których komentuje ona aktualne wydarzenia w Polsce, wykonaj polecenia A i B.

Źródło 1. Fragment listu Katarzyny II do Woltera

Nie znaleźliśmy innego wyjścia, by zabezpieczyć nasze granice przed atakiem konfederatów, [...] jak tylko rozszerzyć te granice. Zajęcie w tych dniach Dźwiny i Dniepru dokonało tego: przyznasz chyba, że kto nie słucha rozsądku, płaci za to.

Źródło 2. Fragment listu Katarzyny II do Fryderyka II Wielkiego

Ze wszystkich pretendentów do korony ma najmniejsze możliwości jej otrzymania, tak więc w konsekwencji będzie miał zobowiązania w stosunku do tych, z rąk których ją otrzyma.

Źródło 3. Fragment listu Katarzyny II do Aleksandra Suworowa

Znany wam z pewnością Kościuszko, podburzywszy Polskę, w swych kontaktach z potworami rządzącymi Francją zamierza wszędzie rozsiewać bunt na złość Rosji.

Źródło: W. A. Serczyk, *Poczet władców Rosji*, Londyn 1992, s. 147, 151, 158.

A. Podaj adresata listu napisanego najwcześniej przez Katarzynę II.

.....

B. Wyjaśnij, o kim Katarzyna II pisze w podkreślonym fragmencie listu (źródło 3.).

.....

A.

Obszar standardu	Sprawdzana umiejętność	Punkty
Korzystanie z informacji	Umieszczenie wydarzenia w czasie – wskazanie, na podstawie informacji zawartych w źródłach, adresata listu napisanego najwcześniej.	0–1
Wskaźnik rozwiązywalności 0,79 - łatwe		
Poprawne odpowiedzi zdających Zdający otrzymuje 1 punkt za poprawnie wskazanego adresata listu. <u>Poprawna odpowiedź:</u> Fryderyk II Wielki lub Fryderyk Wielki		
Najczęściej powtarzające się błędy Najczęściej zdający popełniali błąd wskazując na list do Woltera.		
Komentarz Každy zdający dysponujący choćby ogólną wiedzą z historii Polski, powinien poprawnie rozwiązać tę część zadania. Błędne odpowiedzi wynikały albo z braku wiedzy albo z niepotrzebnego pośpiechu i pobieżnego przeczytania i przeanalizowania treści listów Katarzyny II.		

B.

Obszar standardu	Sprawdzana umiejętność	Punkty
Korzystanie z informacji	Wyjaśnienie sformułowania użytego w liście przez Katarzynę II, dotyczącego ugrupowań politycznych w rewolucyjnej Francji.	0–1
Wskaźnik rozwiązywalności 0,54 – umiarkowanie trudne		
Poprawne odpowiedzi zdających Zdający otrzymuje 1 punkt za wyjaśnienie sformułowania użytego przez carycę Katarzynę II, dotyczącego dziejów rewolucji francuskiej. <u>Poprawna odpowiedź:</u> jakobini lub władze rewolucyjnej Francji		
Najczęściej powtarzające się błędy - rewolucjoniści - rewolucjoniści francuscy		
Komentarz Należy sadzić, że błędy maturzystów wynikały z braku precyzji w udzielanych wypowiedziach. Rewolucjoniści czy też rewolucjoniści francuscy trudno uznać za odpowiedzi precyzyjne, które właściwie wyjaśniają określenie zawarte w liście Katarzyny II mówiący o potworach rządzących Francją.		

Zadanie 10. (1 pkt)

Wśród podanych w tabeli zdań jedno jest fałszywe. Obok tego zdania napisz słowo *fałsz*.

1. „Więźniem Watykanu” ogłosił się papież, protestując przeciwko okupacji Rzymu przez wojska niemieckie.	
2. Encyklika <i>Rerum novarum</i> głosiła potrzebę solidaryzmu	

społecznego i stała się ideową podstawą chrześcijańskiej demokracji.	
3. Sobór Watykański II zwołany przez papieża Jana XXIII wprowadził w Kościele katolickim liturgię w językach narodowych.	

Obszar standardu	Sprawdzana umiejętność	Punkty
Wiadomości i rozumienie	Wykazanie się znajomością faktografii i terminologii historycznej z zakresu dziejów Kościoła katolickiego w XIX i XX wieku.	0–1
Wskaźnik rozwiązywalności 0,59 – umiarkowanie trudne		
Poprawne odpowiedzi zdających Zdający otrzymuje 1 punkt za wskazanie zdania fałszywego. <u>Poprawna odpowiedź:</u> Zdanie oznaczone 1 jest fałszywe.		
Najczęściej powtarzające się błędy Nieliczni maturzyści popełniali błąd wskazując na zdanie fałszywe w punkcie 3.		
Komentarz Większość zdających poprawnie rozwiązała zadanie. Pozostali maturzyści mieli duże trudności ze wskazaniem zdania fałszywego, wskazując zdanie 2 lub 3 jako zdanie zawierające fałsz. Może to świadczyć, że historia Kościoła Katolickiego w wieku XIX i XX nie jest w wystarczającym stopniu poruszana na lekcjach historii.		

Zadanie 11. (1 pkt)

Na podstawie treści mapy zaproponuj dla niej tytuł.

Uwaga: tytuł powinien zawierać określenie tematu, czasu i przestrzeni (np. *Działania zbrojne na terenie Generalnego Gubernatorstwa i ziem wcielonych do Rzeszy w latach 1943–1945*).

Tytuł mapy: .....

Podstawą zadania jest mapa przedstawiająca zasięg działań partyzanckich w czasie powstania styczniowego w latach 1863–1864 na terenie Królestwa Polskiego i ziem wcielonych do Rosji

Na podstawie: H. Samsonowicz, J. Tazbir, T. Łepkowski, T. Nałęcz, *Polska. Losy państwa i narodu do 1939 roku*, Warszawa 2003, s. 354.

Obszar standardu	Sprawdzana umiejętność	Punkty
Korzystanie z informacji	Uogólnienie informacji i zatytułowanie mapy.	0–1
Wskaźnik rozwiązywalności 0,10 – bardzo trudne		
Poprawne odpowiedzi zdających Zdający otrzymuje 1 punkt za poprawnie sformułowany pełny tytuł mapy z uwzględnieniem tematyki, czasu i zasięgu terytorialnego. <u>Przykłady poprawnej odpowiedzi:</u> Działania partyzanckie w czasie powstania styczniowego w latach 1863–1864 na terenie Królestwa Polskiego i ziem wcielonych do Rosji Działania zbrojne w czasie powstania styczniowego w latach 1863–1864 na obszarze Królestwa Polskiego i ziem zabranych Powstanie styczniowe na terenie zaboru rosyjskiego w latach 1863–1864		

Najczęściej powtarzające się błędy

- Działania zbrojne na terenie Królestwa Polskiego w czasie powstania styczniowego w latach 1863-1864.
- Królestwo Polskie w czasie powstania styczniowego w latach 1863-1864.

Komentarz

Zadanie bardzo trudne. Zdecydowana większość maturzystów popełniła błąd w zadaniu, wynikający z pośpiechu, niedokładnego przeczytania treści mapy i nieprecyzyjnego nazwania terenu (przestrzeni) działania powstania styczniowego. Najczęściej maturzyści wskazywali tylko obszar Królestwa Polskiego bez wskazywania obszaru ziem wcielonych do Rosji. Niektórzy maturzyści nazywali przestrzeń ziem zabranych jako Cesarstwo Rosyjskie co było traktowane jako zdanie całkowicie fałszywe. Należy podkreślić, że ten typ zadań pojawia się w każdym arkuszu egzaminacyjnym, ale w powyższym zadaniu podano także rozwiązanie przykładowe z zastosowaniem nazwy stosowanej w historiografii dla określenia części ziem przyłączonych do innego państwa (np. :ziem wcielonych do Rzeszy....).

Zadanie 12. (1 pkt)

Przedstawiona fotografia pokazuje targ na placu za Żelazną Bramą w Warszawie w II połowie XIX wieku. Przeanalizuj źródło i sformułuj dwa argumenty odnoszące się do treści fotografii, które potwierdzają czas jej wykonania.

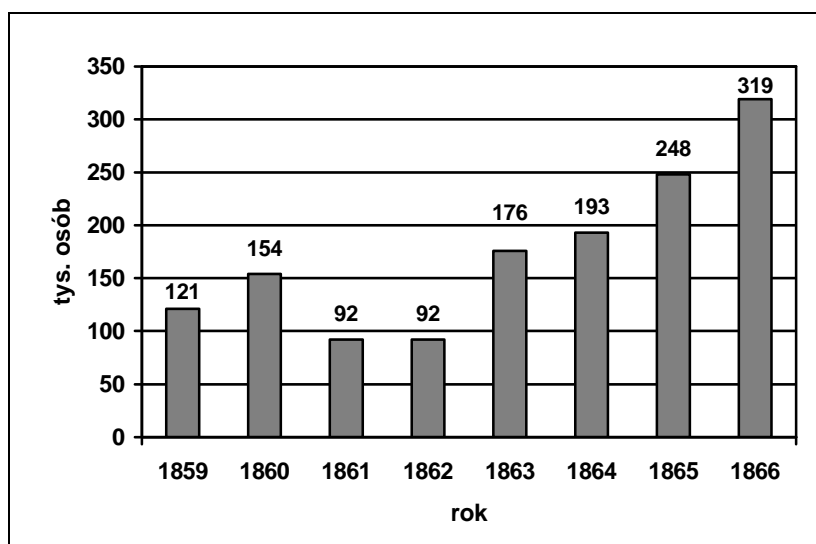
Źródło: D. Kobielski, *Warszawa na fotografiach z XIX wieku*, Warszawa 1982, s. 176.

• .....

Obszar standardu	Sprawdzana umiejętność	Punkty
Tworzenie informacji	Uzasadnienie tezy – sformułowanie argumentów.	0–1
Wskaźnik rozwiązywalności 0,64 - umiarkowanie trudne		
Poprawne odpowiedzi zdających Zdający otrzymuje 1 punkt za sformułowanie dwóch argumentów odnoszących się do treści fotografii, które potwierdzają podany w poleceniu czas jej wykonania. <u>Przykłady poprawnych odpowiedzi:</u> napisy w dwóch językach (na przystanku i na szyldzie) – po rosyjsku i po polsku, wykonano zgodnie z obowiązującymi wtedy rozporządzeniami stroje charakterystyczne dla tego okresu tramwaje konne latarnie gazowe zdobnictwo (latarnia, przystanek)		
Najczęściej powtarzające się błędy Kobieta na pierwszym planie ubrana w strój żałobny, co było częstym zachowaniem po upadku powstania styczniowego w 1864 r.		
Komentarz Większość zdających właściwie wskazała argumenty przemawiające za pochodzeniem fotografii z II połowy XIX wieku. Najczęściej występującym argumentem był fakt używania napisów w dwóch językach – po rosyjsku i po polsku. Niektórzy maturzyści podawali dwukrotnie ten sam argument: stosowanie napisów w dwóch językach i na przystanku i na szyldzie budynku.		

Zadanie 13. (2 pkt)

Zapoznaj się z wykresem i wykonaj polecenia A i B.

Imigracja do Stanów Zjednoczonych w latach 1859–1866 Na podstawie: L. Mendelson, *Teoria i historia kryzysów i cykli ekonomicznych*, t. II, Warszawa 1960, s. 589.**A. Na podstawie wykresu wymień lata, w których imigracja do Stanów Zjednoczonych była najniższa.**

.....

B. Podaj wydarzenie polityczne w Stanach Zjednoczonych, które stało się przyczyną spadku imigracji.

.....

A.

Obszar standardu	Sprawdzana umiejętność	Punkty
Korzystanie z informacji	Odczytanie danych z wykresu dotyczących tempa zmian imigracji do USA.	0–1
Wskaźnik rozwiązywalności 0,98 - bardzo łatwe		
Poprawne odpowiedzi zdających Zdający otrzymuje 1 punkt za wskazanie dwóch lat z wykresu, w których imigracja do Stanów Zjednoczonych była najniższa. <u>Poprawna odpowiedź:</u> 1861 i 1862 r.		
Najczęściej powtarzające się błędy Bardzo nieliczne błędy		
Komentarz W zadaniu maturzyści mieli dokonać prostego odczytania informacji z bardzo jednoznacznego w swojej budowie wykresu. Najłatwiejsze zadanie w arkuszu egzaminacyjnym.		

B.

Obszar standardu	Sprawdzana umiejętność	Punkty
Wiadomości i rozumienie	Podanie politycznej przyczyny zmniejszającej się imigracji.	0–1
Wskaźnik rozwiązywalności 0,77 - łatwe		
Poprawne odpowiedzi zdających Zdający otrzymuje 1 punkt za podanie wydarzenia politycznego, które było przyczyną spadku napływu ludności do Stanów Zjednoczonych. <u>Poprawna odpowiedź:</u> wojna secesyjna lub początek wojny domowej w Stanach Zjednoczonych lub wojna między stanami Północy i Południa		
Najczęściej powtarzające się błędy Bardzo nieliczne błędy. Maturzyści, którzy nie znali poprawnej odpowiedzi najczęściej nie udzielali żadnej odpowiedzi.		
Komentarz Zdecydowana większość zdających poprawnie odpowiedziała na postawione polecenie. Brak wiedzy był powodem błędnych odpowiedzi.		

Zadanie 14. (2 pkt)

Na podstawie tekstu wykonaj polecenia A i B.

Bitwa [...] przeszła do historii. Rosjanie mimo przeważających sił, ponieśli błyskawiczną klęskę. Dwie piąte jednostek sowieckich dostało się do niewoli, reszta uciekła w pośpiechu i bezładzie [...]. Ocalała nie tylko Warszawa, ocalała nie tylko Polska. Zwycięstwo nad Wisłą załamało marsz wojsk bolszewickich na Europę. [...] Bolszewicka wizja wzniesienia rewolucji światowej na trupie Polski rozwiła się wtedy zupełnie. Czwierć

tysiąclecia przedtem oręż polski dokonał podobnego rozstrzygnięcia, kiedy Jan Sobieski rozbił armię turecką pod Wiedniem.

Źródło: A. Piłsudska, *Wspomnienia*, Warszawa 1997, s. 238.

A. Podaj nazwę i datę roczną bitwy opisanej przez Aleksandrę Piłsudską.

- Nazwa: .....
- Data roczna: .....

B. Wyjaśnij, jakie podobieństwo dostrzeża Aleksandra Piłsudska w znaczeniu ideowym tej bitwy i odsieczy wiedeńskiej dla dziejów Europy.

.....
 .....

A.

Obszar standardu	Sprawdzana umiejętność	Punkty
Korzystanie z informacji	Odczytanie informacji, uogólnienie ich i umieszczenie opisanego w tekście wydarzenia w czasie i w przestrzeni.	0–1
Wskaźnik rozwiązywalności 0,53 – umiarkowanie łatwe		
Poprawne odpowiedzi zdających Zdający otrzymuje 1 punkt za dwa elementy: poprawne podanie nazwy bitwy i jej datę roczną. <u>Poprawna odpowiedź:</u> Nazwa: zdający może użyć następujących sformułowań: bitwa warszawska lub bitwa pod Radzyminem		
Komentarz Większość zdających nie miała problemów z właściwym rozwiązaniem zadania. Niepokoi fakt, że czytelny opis autorstwa Aleksandry Piłsudskiej jednej z najważniejszych bitew w historii Polski i historii Europy jest dla jednej trzeciej maturzystów nie rozpoznawalny lub błędne jest jej lokowanie w czasie.		

B.

Obszar standardu	Sprawdzana umiejętność	Punkty
Tworzenie informacji	Wyjaśnienie oceny znaczenia ideologicznego dwóch bitew wymienionych w tekście dokonanej przez Aleksandrę Piłsudską, dotyczącej.	0–1
Wskaźnik rozwiązywalności 0,32 - trudne		
Poprawne odpowiedzi zdających Zdający otrzymuje 1 punkt za wyjaśnienie, w którym zwróci uwagę na fakt, że obie bitwy uchroniły cywilizację europejską przed zagładą (katastrofą). <u>Przykłady poprawnej odpowiedzi:</u> Zwycięstwo Polaków w bitwie warszawskiej uchroniło Europę przed rewolucją bolszewicką, a pokonanie Turków pod Wiedniem ocaliło chrześcijaństwo europejskie. Cywilizacja chrześcijańskiej Europy ocalała dzięki pokonaniu Turków – muzułmanów pod Wiedniem w 1683 r. i bolszewików pod Warszawą w 1920 r.		

Najczęściej powtarzające się błędy

Zarówno jedna jak i druga miała znaczenie europejskie. Cud na Wisłę powstrzymał ekspansję rosyjską, bolszewicka w Europie, a bitwa wiedeńska zatrzymała ekspansję turecką w Europie.

Komentarz

Zadanie trudne. Znaczna część maturzystów miała duże trudności z wyjaśnieniem podobieństw znaczenia ideowego bitwy warszawskiej i odsieczy wiedeńskiej. Wypowiedzi zdających koncentrowały na podaniu znaczenia militarnego bitew.

Zadanie 15. (2 pkt)

Przeczytaj wiersz Mariana Piechała o wydarzeniach w jednym z państw socjalistycznych po II wojnie światowej i wykonaj polecenia A i B.

*Jak to? Więc kwiaty pod pomnikiem
tego, co zwał się Bem, to zbrodnia –
że trzeba było ciąć te kwiaty,
ten kwiat narodu, kosą ognia?*

*Więc nićmi krwi i kul igłami
trza zszywać sztandar socjalizmu
i stawać murem z dział i czołgów
między Ideą a Ojczyzną?*

*Czyżby się tak sens mowy ludzkiej
w przekładzie na węgierski zmienił,
że trzeba było go przywracać
językiem strzałów i płomieni?*

Źródło: Informator. Wystawa [...], Muzeum Historyczne m.st. Warszawy 2006.

A. Podaj miejsce i czas wydarzeń (nazwę państwa i datę roczną), o których opowiada wiersz.

- Nazwa państwa: .....
- Data roczna: .....

B. Spośród przedstawionych niżej wydarzeń z XIX wieku wypisz dwa, w których uczestniczył bohater wymieniony w wierszu.

*powstanie listopadowe, powstanie styczniowe, rewolucja lipcowa,
wojna krymska, Wiosna Ludów*

- .....
- .....

A.

Obszar standardu	Sprawdzana umiejętność	Punkty
Korzystanie z informacji	Odczytanie informacji, uogólnienie ich i umieszczenie opisanego w wierszu wydarzenia w czasie i w przestrzeni.	0–1
Wskaźnik rozwiązywalności 0,57 – umiarkowanie trudne		
Poprawne odpowiedzi zdających Zdający otrzymuje 1 punkt za dwa elementy: poprawne podanie nazwy państwa, w którym rozegrały się opisane wydarzenia, i datę roczną tych wydarzeń. <u>Poprawna odpowiedź:</u> Węgry i 1956 rok		
Najczęściej powtarzające się błędy rok 1968		
Komentarz Zadanie wymagało podania nazwy państwa i daty rocznej wydarzeń, o których mówi przedstawiony wiersz. Zarówno treść polecenia zawierająca wskazania, że chodzi o jedno z państw socjalistycznych po II wojnie światowej jak i treść samego wiersza mówiącego o krwawych wydarzeniach gdzie „sen mowy ludzkiej w przekładzie na węgierski zmienił” umiejscawiały wydarzenie konkretnie na Węgrzech w 1956 roku. Większość zdających poprawnie odpowiedziała na postawione polecenie. Błędne odpowiedzi wynikały z niezrozumienia treści wiersza.		

B.

Obszar standardu	Sprawdzana umiejętność	Punkty
Wiadomości i rozumienie	Wykazanie się znajomością faktografii z zakresu historii XIX wieku i działalności wybitnych Polaków.	0–1
Wskaźnik rozwiązywalności 0,39 - trudne		
Poprawne odpowiedzi zdających Zdający otrzymuje 1 punkt za rozpoznanie i wypisanie dwóch wydarzeń, w których uczestniczył Józef Bem. <u>Poprawna odpowiedź:</u> powstanie listopadowe i Wiosna Ludów		
Najczęściej powtarzające się błędy powstanie styczniowe rewolucja lipcowa		
Komentarz Maturzyści poprawnie wskazywali Wiosnę Ludów jako wydarzenie, w którym uczestniczył Józef Bem. Kłopoty natomiast mieli z poprawnym wskazaniem drugiego wydarzenia. Należy sadzić, że Józef Bem jest mało znany lub nie jest utożsamiany jako bohater powstania listopadowego.		

TEMAT: PRZEMIANY W GOSPODARCE OD STAROŻYTNOŚCI DO XX WIEKU

Część II – Analiza źródeł wiedzy historycznej (10 punktów)

Zapoznaj się z materiałami źródłowymi (źródła A-K). Następnie wykonaj polecenia zamieszczone w arkuszu odpowiedzi (zadania 16-25).

Źródło A

Uprawa roli w Delcie [Nilu] według greckiego historyka Herodota

Herodot, *Dzieje*, ks. II, 14, [w:] S. Sprawski, G. Chomiccki, *Starożytność. Teksty źródłowe, komentarze i zagadnienia do historii w szkole średniej*, Kraków 1999, s. 16.

[Mieszkańcy Delt] [...] z najmniejszym trudem zbierają plony z ziemi: wszak nie potrzebują się biedzić, żeby pługiem rozrywać bruzdy albo kopać, [...] każdy obsiewa swoją rolę i wypuszcza na nią świnię, a kiedy one wdeptały nasienie w ziemię, oczekuje żniw [...].

Źródło B

Porady dla rolnika zawarte w poemacie greckiego poety Hezjoda

Hezjod, *Prace i dni*, [w:] S. Sprawski, G. Chomiccki, *Starożytność. Teksty źródłowe, komentarze i zagadnienia do historii w szkole średniej*, Kraków 1999, s. 75-76.

Pomyśl, jak pozbyć się nędzy i głodu uniknąć niedoli.
Założ wpierrw dom i weź żonę, kup woły do pracy na roli.
Potem o sprzęt się postaraj, byś wszystko miał w domu u siebie,
Żebyś do innych nie chodził, daremnie ich prosząc w potrzebie. [...]
Módl się, gdy orać zaczynasz, gdy pług trzymając uchwyty
Woły popędzasz biczyskiem ciągnące płużysko pasami.
W ślad niechaj kroczy z tobą młody niewolnik z grabiami,
Ptactwo niech raźnie odstrasza i ziarna niech ziemią powleka.

Źródło C

Żegluga po Eufracie opisana przez greckiego historyka Herodota

Herodot, *Dzieje*, ks. I, 194, [w:] S. Sprawski, G. Chomiccki, *Starożytność. Teksty źródłowe, komentarze i zagadnienia do historii w szkole średniej*, Kraków 1999, s. 49.

[...] statki, które jadą rzeką w dół do Babilonu, są całkiem okrągłe i ze skóry. Mianowicie w kraju Armeńczyków, którzy mieszkają powyżej Asyrii, ścinają oni wierzby, z których sporządzają szpongi* okrętów; dokoła nich naciągają od zewnątrz ubezpieczające skóry [...] [i] wypełniają je trzcina; pędzą tak cały ten statek, obciążony towarami rzeką w dół; przewożą na tych statkach głównie beczułki z drzewa palmowego, napelnione winem. [...] Skoro żeglarze przybędą do Babilonu i wyładują swój towar, sprzedają zaraz [...] szpongi statku i całą trzcina [...]. Albowiem przeciw prądowi rzeki jechać niepodobna, gdyż jest ona rwąca [...].

---

* szponga – deska użyta do spojenia konstrukcji

Źródło D

Prawo dla miasta Krakowa nadane przez Władysława Łokietka w 1306 roku

[w:] *Teksty źródłowe do nauki historii w szkole*, nr 8, Warszawa 1959, s. 19.

[...] aby [...] kupcy [jadący] z Węgier lub ze Sącza, lub z jakichkolwiek innych miejsc z miedzią i innymi towarami [...] ich w kraju rozprawdzać nie śmieli, jeśli przedtem wymieniona miedź i towary do Krakowa sprowadzone nie zostały złożone na składzie i tamże naszym mieszczanom krakowskim sprzedane [...].

Źródło E

Dokument rady miasta Frankfurtu z 1432 roku

[w:] *Teksty źródłowe do nauki historii w szkole*, nr 8, Warszawa 1959, s. 14-15.

Mistrzowie cechu tkaczy wełny we Frankfurcie postanowili w interesach cechu określić, jaką ilość sukna ma prawo każdy rzemieślnik wyprodukować i zanieść na targ. Odczytali swój spis i prosili radę o zatwierdzenie go [...]. Rada zezwoliła [...] na ustanowienie następującej zasady: żaden mistrz nie ma prawa wyrabiać [...] większej ilości sukna, niż to na niego przypadało. Każdy, kto naruszy to postanowienie, [...] płaci karę w wysokości 5 grzywien od sztuki sukna. [...] Zaś liczby wyrobu sukna na jarmark przez mistrzów cechowych są następujące: 11 ludzi wyrabia po 30 sztuk, 22 ludzi – po 24 sztuki, 10 ludzi – po 16 sztuk [...].

Źródło F

Ludwik Krzywicki o społecznych skutkach inflacji

[w:] *Wielka historia Polski*, t. 9, Kraków 2003, s. 118.

Ludwik Krzywicki (1859–1941) – socjolog, ekonomista, polityk

W końcu lata roku 1920 jeden z osadników otrzymał od Okręgowego Inspektoratu Pomocy Rolnej we Lwowie 12 koni i wystawił za nie skrypt dłużny na kwotę 1 200 000 marek polskich (mkp), co odpowiadało mniej więcej ówczesnej wartości 12 koni na rynku. Dług był niezwaloryzowany i pozostał nim aż do spłaty w grudniu 1923 roku. Osadnik zwrócił Bankowi Rolnemu jak należało: 1 200 000 mkp, czyli taką kwotę, za którą w końcu grudnia 1923 roku można było nabyć co najwyżej 1 kg mięsa. A więc za dwanaście koni jeden kilogram mięsa! Postępowanie takie było bodaj zasadą w praktyce Skarbu. [...]

Pewien włościanin w lecie 1923 roku, chcąc kupić konia, sprzedaje krowę i rocznego byczka. Suma uzyskana wystarczała w dniu sprzedaży na kupno konia, jednak nie mogąc znaleźć okazji odpowiedniego, chłop odkłada transakcję na inny dzień. W jednym z najbliższych tygodni kwota poprzednia jest już niedostateczna, wobec czego chłop sprzedaje dodatkowo sztukę trzody chlewnej wagi 360 funtów. Jednak i ta suma nie pokrywa ceny konia. A nawet po dodatkowej jeszcze sprzedaży jałówki, kupno konia staje się niedościgłym marzeniem. Zrezygnowany włościanin kupuje za całą sumę – cztery cembrowiny do studni.

Źródło G

Lokalizacja Centralnego Okręgu Przemysłowego oraz zużycie energii elektrycznej, nawozów sztucznych i żelaza w tzw. Polsce A i B

Na podstawie: *Wielka historia Polski*, t. 9, Kraków 2003, s. 244; J. Skodlarski, *Zarys historii gospodarczej Polski*, Warszawa 2005, s. 294.

Źródło H

Rysunek Jerzego Zaruby z 1950 roku zatytułowany *Fundamenty*

[w:] M. Kallas, *Historia ustroju Polski X–XX w.*, Warszawa 2001, il. 80.

Jerzy Zaruba (1891–1971) – malarz, grafik, karykaturzysta

Źródło I

Fragment pracy współczesnego historyka Wojciecha Roszkowskiego

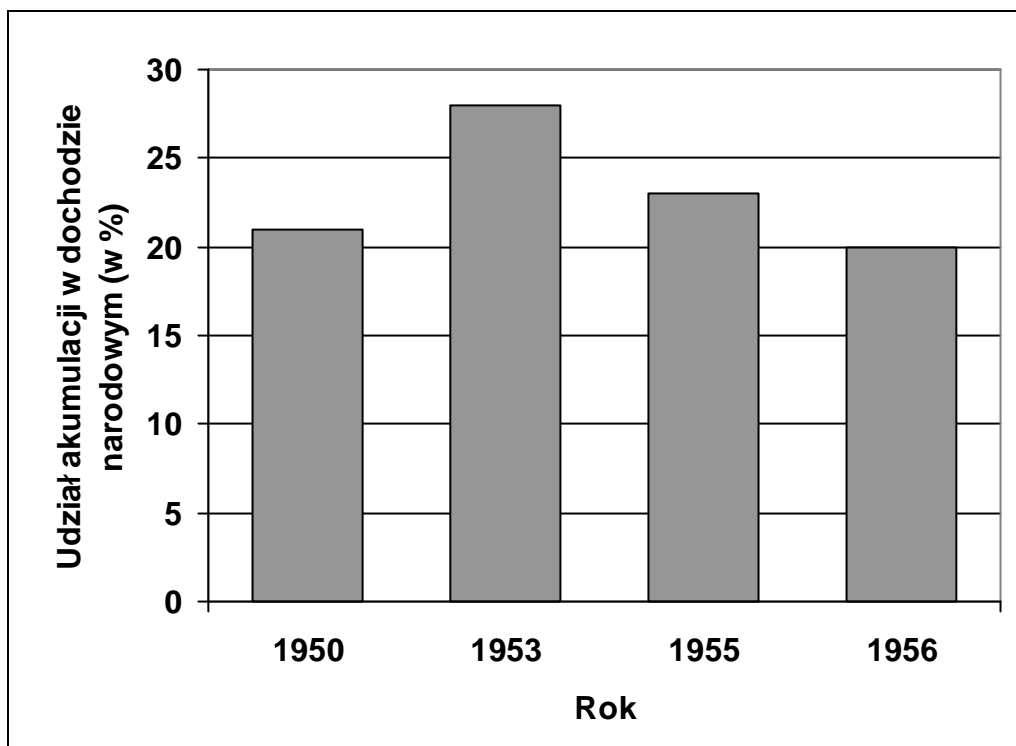
[w:] W. Roszkowski, *Historia Polski 1914–2004*, Warszawa 2005, s. 221, 223.

Na II Zjeździe PZPR w marcu 1954 roku dokonano czwartej już korekty Planu 6-letniego. W uchwale zjazdowej podkreślono dysproporcje w rozwoju gospodarki: niedostateczny wzrost produkcji rolnej, niedobory artykułów konsumpcyjnych i braki surowcowe. Postanowiono przyspieszyć rozwój rolnictwa zwiększając pomoc dla gospodarstw uspołecznionych, zwiększyć import surowców dla przemysłu lekkiego oraz podnieść tempo wzrostu produkcji w działach wytwarzających na potrzeby rynku. [...] przesunięto nakłady inwestycyjne z produkcji dóbr inwestycyjnych na wytwarzanie artykułów konsumpcyjnych. Manewr gospodarczy stawał się konieczny ze względu na sytuację rynkową [...]. Poprawa [rezultatów Planu 6-letniego] miała być efektem nakładów państwowych i centralnie sterowanego entuzjazmu, a nie usprawnień technicznych i organizacyjnych. [...] Doktrynalne preferencje dla mało wydajnych i deficytowych PGR oraz spółdzielni [...] uniemożliwiły zwiększenie produkcji żywności. [...] Sytuację pogarszała niegospodarność partyjnych biurokratów [...] spętanych ogromną liczbą przepisów, niereagowanie gospodarki planowej na potrzeby społeczne oraz zła organizacja.

Źródło J

Udział akumulacji* w dochodzie narodowym Polski w latach 1950–1956

Na podstawie: W. Roszkowski, *Historia Polski 1914–2004*, Warszawa 2005, s. 214, 221, 223.

* akumulacja – część dochodu narodowego przeznaczona głównie na inwestycje

Źródło K

Wyniki Planu 6-letniego

Na podstawie: W. Roszkowski, *Historia Polski 1914–2004*, Warszawa 2005, s. 221, 222.

Plan 6-letni (1950–1955)		
Wybrane wskaźniki	Planowany wzrost (w %)	Osiągnięty wzrost (w %)
Dochód narodowy	112	73
Zatrudnienie	60	56
Inwestycje	140	136
Produkcja rolna	50	13
Płace realne	40	27**

** według oficjalnych danych. Natomiast Roszkowski podaje, że płace realne w rzeczywistości wzrosły zaledwie o kilka procent.

ARKUSZ ODPOWIEDZI

Na podstawie źródeł A i B

Zadanie 16. (1 pkt)

Wymień dwie różnice w technice uprawy roli w Delcie [Egipcie Dolnym] i w starożytnej Grecji.

- .....
- .....

Obszar standardu	Sprawdzana umiejętność	Punkty
Korzystanie z informacji	Wyszukanie informacji i wskazanie różnic w technice uprawy roli w Grecji i Egipcie.	0–1
Wskaźnik rozwiązywalności 0,37 - trudne		
Poprawne odpowiedzi zdających Zdający otrzymuje 1 punkt jeśli, porównując kolejne etapy prac polowych opisanych przez Herodota i Hezjoda, zwróci uwagę na dwa różne sposoby uprawy stosowane w Egipcie i w Grecji. <u>Przykład poprawnej odpowiedzi:</u> W Egipcie nie było potrzebne spulchnianie ziemi przed zasiewem, a w Grecji było to konieczne. W Egipcie nie wykorzystywano narzędzi do przykrywania ziarna ziemią (wystarczyło wpuścić na pole zwierzęta), a w Grecji należało użyć grabi do wykonania tej czynności.		
Najczęściej powtarzające się błędy - w Delcie każdy sam obsiewał swoją rolę, natomiast w Grecji wykorzystywano do pracy niewolników. - w Egipcie zwierzęta wykorzystywano do nawożenia i wdeptywania nawozu w Grecji zaprzęgano je do pługa. - w starożytnej Grecji uprawa roli to bardzo mozolne i pracochłonne zajęcie, w Delcie jest ono proste i nie wymaga specjalnego wysiłku.		
Komentarz Należy sądzić, że zbyt ni pośpiech i nieuważne przeczytanie polecenia spowodowało udzielanie błędnych odpowiedzi. Błędne odpowiedzi wynikały z niewłaściwego Główną trudnością przed, którą stanęli maturzyści było wyszukanie porównywalnych ze sobą różnic w technice uprawy roli w Egipcie Dolnym i Grecji.		

Na podstawie źródeł A i B oraz własnej wiedzy

Zadanie 17. (1 pkt)

Podaj najważniejszą przyczynę różnic w technice uprawy roli w starożytnym Egipcie i starożytnej Grecji.

.....

Obszar standardu	Sprawdzana umiejętność	Punkty
Korzystanie z informacji	Porównanie informacji źródłowych i wskazanie przyczyny różnic w technice uprawy roli w starożytnej Grecji i w Egipcie.	0–1

Wskaźnik rozwiązywalności 0,65 - łatwe
Poprawne odpowiedzi zdających Zdający otrzymuje 1 punkt, jeżeli dostrzeże związki między warunkami naturalnymi i rozwojem cywilizacji; zdający powinien stwierdzić, że najważniejszą przyczyną różnic były odmienne warunki geograficzne (naturalne) tych terenów. <u>Przykłady poprawnej odpowiedzi:</u> Różnice wynikają z odmiennych warunków – w Egipcie teren miał charakter nizinny, a w Grecji górzysty. W Egipcie ziemia była spulchniona w wyniku wylewów Nilu, a w Grecji gleba była wysuszona i kamienista. W Grecji nie było wielkiej rzeki, która swoimi wylewami nawadniałaby i spulchniała glebę, jak to czynił Nil w Egipcie.
Najczęściej powtarzające się błędy - W starożytnym Egipcie rola lokowała się na terenach zalewnych w regularnych odstępach czasowych co dawało jej żyzność, natomiast w Grecji wymagał ona zorania. - W starożytnym Egipcie czekano na wylewy Nilu, który nanosił żyzny muł, który nie wymagał większego wkładu pracy w użyźnianie, natomiast Grecy musieli używać dobrego sprzętu, aby przygotować ziemię pod uprawę.
Komentarz Zadanie łatwe. Część zdających udzielała odpowiedzi nie dbając o jasność swojej wypowiedzi jak i wskazując argumenty, które trudno ze sobą porównać i tym samym na ich podstawie wskazać najważniejszą przyczynę np. żyzność gleby Egiptu z wykorzystywaniem pracy niewolnika w pracach rolnych.

Na podstawie źródła C

Zadanie 18. (1 pkt)

Wyjaśnij, dlaczego demontaż statków w Babilonie był dla żeglarzy koniecznością i w jaki sposób zmniejszono wynikające z tego powodu straty.

Przyczyna demontażu statku: .....

Sposób zmniejszania strat: .....

Obszar standardu	Sprawdzana umiejętność	Punkty
Korzystanie z informacji	Wyjaśnienie przyczyny zjawiska na podstawie informacji zawartych w tekście.	0-1
Wskaźnik rozwiązywalności 0,80 - łatwe		
Poprawne odpowiedzi zdających Zdający otrzymuje 1 punkt za poprawną odpowiedź, która zawiera dwa elementy: wyjaśnienie przyczyny demontażu statku i wyjaśnienie sposobu zmniejszania strat przez żeglarzy. <u>Przykłady poprawnej odpowiedzi:</u> Przyczyną demontażu statku była niemożność żeglugi w górę rzeki. Zmniejszono straty sprzedając drewno i trzcinę, z których statek był wykonany. Przyczyną demontażu statku była niemożność żeglugi pod prąd. Zmniejszono straty sprzedając trzcinę i szpongi, z których statek był wykonany.		
Najczęściej powtarzające się błędy Silny prąd rzeki		

Komentarz

Zadanie okazało się proste. Należy sądzić, że nieliczne błędy wynikały z nieuważnego przeczytania tekstu źródłowego.

Na podstawie źródła D**Zadanie 19. (1 pkt)**

Podaj nazwę zacytowanego prawa, które otrzymał Kraków, i wyjaśnij, jakie korzyści płynęły z jego nadania dla rozwoju rzemiosła w mieście.

Nazwa: .....

Wyjaśnienie: .....

Obszar standardu	Sprawdzana umiejętność	Punkty
Korzystanie z informacji	Wyszukanie informacji – podanie nazwy przywileju i wyjaśnienie konsekwencji jego nadania.	0–1
Wskaźnik rozwiązywalności 0,32 - trudne		
Poprawne odpowiedzi zdających Zdający otrzymuje 1 punkt za poprawną odpowiedź, która zawiera dwa elementy: nazwę aktu prawnego i wyjaśnienie. <u>Przykład poprawnej odpowiedzi:</u> Prawo składu Przywilej dawał pierwszeństwo miejscowym rzemieślnikom i mieszkańcom Krakowa w zaopatrzeniu się w przywożone surowce i wyroby.		
Najczęściej powtarzające się błędy - Przymus składny - Prawo magazynowania towarów przewożonych przez zagranicznych kupców		
Komentarz Tekst źródłowy zawierał bardzo wyraźne elementy prawa składu, które w pełni powinny ukierunkować maturzystów ku wskazaniu właśnie tego prawa. Część zdających popełniała błąd wynikający z nieuważnego przeczytania polecenia i wyjaśniała zasady funkcjonowania prawa składu, zamiast wyjaśnić jakie korzyści płynęły z jego nadania dla rozwoju rzemiosła w mieście. Tylko niewiele ponad połowa maturzystów poprawnie odpowiedziała na pytanie.		

Na podstawie źródła E**Zadanie 20. (1 pkt)**

Oceń możliwy wpływ decyzji cechu na produkcję sukienniczą we Frankfurcie. Uzasadnij ocenę.

Ocena: .....

Uzasadnienie: .....

Obszar standardu	Sprawdzana umiejętność	Punkty
Tworzenie informacji	Sformułowanie oceny wpływu decyzji cechu na produkcję sukienniczą i uzasadnienie oceny.	0–1
Wskaźnik rozwiązywalności 0,27 - trudne		

Poprawne odpowiedzi zdających

Zdający otrzymuje 1 punkt za poprawne sformułowanie dwóch elementów odpowiedzi: ocenę i jej uzasadnienie.

Przykład poprawnej odpowiedzi:

Decyzje cechu wpływały negatywnie i hamująco na produkcję sukieniczą. Decyzje te ograniczały produkcję i likwidowały konkurencję.

Najczęściej powtarzające się błędy

- Dobry wpływ
- Brak konkurencji między rzemieślnikami o to, kto wyprodukuje najwięcej mógł dodatkowo wpływać na jakość produkcji sukieniczej we Frankfurcie.

Komentarz

Niektórzy maturzyści doszukiwali się pozytywnego wpływu decyzji cechu o ustanowieniu limitu na produkcję sukieniczą i uzasadniali to wpływem na jakość produkcji, nie dostrzegając, że zarówno tekst źródłowy jak i polecenie, zwracają uwagę na element ilościowy produkcji towarów przez cechy. Część zdających miała kłopoty z dokonaniem oceny, która zawsze wymaga zajęcia stanowiska przez zdających. W tym przypadku wymagano stwierdzenia negatywnego. Wielu maturzystów zamiast oceny podawało opis konsekwencji decyzji cechu.

Na podstawie źródła F**Zadanie 21. (1 pkt)**

Wyciągnij wniosek dotyczący różnych następstw inflacji, uwzględniając dwa przykłady podane w tekście.

.....

.....

Obszar standardu	Sprawdzana umiejętność	Punkty
Tworzenie informacji	Zestawienie informacji z tekstu i sformułowanie wniosku dotyczącego różnych następstw inflacji.	0–1
Wskaźnik rozwiązywalności 0,32 - trudne		
Poprawne odpowiedzi zdających Zdający otrzymuje 1 punkt za poprawne sformułowanie wniosku, w którym zauważy różnorodny wpływ zjawiska ekonomicznego na sytuację obywateli, ponieważ inflacja jednych rujnowała, a innym przysparzała korzyści materialnych.		
<u>Przykłady poprawnej odpowiedzi:</u> Osadnik zyskał, gdyż zwrócił bankowi dług w gotówce pozbawionej wartości. Włóścianin stracił, gdyż suma, którą uzyskał za sprzedaż inwentarza nie miała już wcześniejszej wartości. Inflacja miała różny wpływ na sytuację materialną obywateli – jedni bankrutowali, a inni bogacili się.		
Najczęściej powtarzające się błędy - Inflacja powodowała zamieszanie na rynku. Zmiana inflacji z roku na rok sprawiała, że jednego dnia za daną kwotę można było kupić jakąś rzecz jednak za jakiś czas przy tak niestabilnej wartości pieniądza ta kwota, którą posiadali początkowo była nie wystarczająca. - Spadek wartości pieniądza, przez co rzeczy które wcześniej były wartościowe, traciły		

swoja wartość wraz z upływem czasu. Wskutek tego sytuacja społeczeństwa pogarszała się z dnia na dzień.
<p>Komentarz</p> <p>Część maturzystów zamiast podać wnioski dotyczące różnych następstw inflacji wyjaśniała zjawisko inflacji lub opisywała konsekwencje inflacji. Należy sądzić, że część zdających nie dostrzegła w poleceniu stwierdzenia o potrzebie podania dwóch różnych następstw inflacji, jak i dostrzeżenia faktu mało, lub wcale nie poruszanego, o drugim obliczu inflacji, a więc korzyściach płynących przy spłatach kredytów nie rewaloryzowanych.</p>

Na podstawie źródła G

Zadanie 22. (1 pkt)

Wśród podanych w tabeli zdań jedno jest fałszywe. Obok tego zdania napisz słowo *fałsz*.

1. Budowa COP służyła niwelowaniu różnic między terenami Polski gospodarczo rozwiniętymi a zacofanymi.	
2. Na terenie Polski B zużywano o połowę mniej nawozów sztucznych i żelaza niż na terenie Polski A.	
3. W granicach COP znalazły się tereny o dawnych tradycjach przemysłowych oraz obszary typowo rolnicze.	

Obszar standardu	Sprawdzana umiejętność	Punkty
Tworzenie informacji	Analiza mapy oraz umieszczonych na niej danych statystycznych i ocena prawdziwości sformułowanych wniosków.	0–1
Wskaźnik rozwiązywalności 0,86 - łatwe		
Poprawne odpowiedzi zdających Zdający otrzymuje 1 punkt za wskazanie zdania fałszywego. <u>Poprawna odpowiedź:</u> Zdanie oznaczone 2 jest fałszywe.		
Najczęściej powtarzające się błędy Nieliczne błędne odpowiedzi		
Komentarz Zadanie odwoływało się do podstawowych treści z zakresu historii Polski, które są omawiane także na wcześniejszych etapach edukacji szkolnej. W części 2 maturzyści musieli wykonać bardzo prostą czynność porównania zapisanych w treści mapy danych i wskazanie czy zdanie jest fałszywe czy prawdziwe.		

Na podstawie źródła H

Zadanie 23. (1 pkt)

Zinterpretuj przedstawiony rysunek.

.....

Obszar standardu	Sprawdzana umiejętność	Punkty
Korzystanie z informacji	Interpretacja treści rysunku.	0–1
Wskaźnik rozwiązywalności 0,38 - trudne		
Poprawne odpowiedzi zdających Zdający otrzymuje 1 punkt, jeżeli zauważy, że podstawą przemian gospodarczych były wskazania zawarte w Dziełach przywódcy radzieckiego komunizmu – Józefa Stalina. <u>Przykłady poprawnej odpowiedzi:</u> Fundamentem industrializacji i unowocześnienia rolnictwa są wytyczne zawarte w Dziełach Stalina. Myśli i wskazówki Stalina były podstawą industrializacji, mechanizacji rolnictwa, rozwoju gospodarki morskiej i przemysłu wydobywczego.		
Najczęściej powtarzające się błędy - Rysunek przedstawia kwitnącą gospodarkę ZSRR, z licznymi fabrykami i zakładami przemysłowymi, sprawnie działającymi maszynami rolniczymi. Jednak rzeczywista sytuacja radzieckiej gospodarki miała się zupełnie inaczej. Stalin ubarwiał gospodarcze mankamenty i dzięki skutecznej propagandzie i cenzurze przedstawiano dobrze prosperującą gospodarkę. - Przedstawiony rysunek w sposób satyryczny przedstawia „zdobycze cywilizacyjne” epoki stalinizmu, postępujące wtedy uprzemysłowienie i mechanizacje rolnictwa. Tytuł książki „Stalin dzieła” może nasuwać na myśl dzieła Lenina. wg. Mnie satyra miała pokazywać plan 6-letni.		
Komentarz Przedstawiony w źródle rysunek operuje bardzo prostym przekazem i z tym maturzyści nie mieli kłopotów (industrializacja, unowocześnienie rolnictwa, rozbudowa przemysłu, elektryfikacja), istotny problem stanowiła właściwa jego interpretacja. Niektórzy maturzyści dostrzegali w nim przekaz satyryczny, co całkowicie wypaczało wymowę rysunku lub też zdający nie dostrzegali, czy też nie potrafili połączyć w spójną wypowiedź, że wszelkie dokonania; industrializacja, mechanizacja rolnictwa, wszelki postęp i rozwój w Polsce był efektem wytycznych zawartych w Dziełach Stalina.		

Na podstawie źródeł I i J

Zadanie 24. (1 pkt)

Wytłumacz, w jaki sposób zmieniał się udział akumulacji w dochodzie narodowym w latach 1950–1956, i podaj, kto decydował o tych zmianach.

.....
.....

Obszar standardu	Sprawdzana umiejętność	Punkty
Korzystanie z informacji	Wyjaśnienie wpływu decyzji II Zjazdu PZPR na gospodarkę.	0–1
Wskaźnik rozwiązywalności 0,76 - łatwe		
Poprawne odpowiedzi zdających Zdający otrzymuje 1 punkt, jeśli poprawnie zanalizował wykres oraz podał autora decyzji. <u>Przykład poprawnej odpowiedzi:</u> W latach 1950–1956 udział akumulacji w dochodzie narodowym najpierw rósł (do 1953 roku), a później malał. Decyzje w tej sprawie podejmowały władze PZPR.		

Najczęściej powtarzające się błędy

- Przesunięto nakłady z dóbr inwestycyjnych na dobra konsumpcyjne, zwiększono pomoc dla gospodarstw uspołecznionych, zwiększono import surowców dla przemysłu lekkiego.
- O zmianach dotyczących udziału akumulacji w dochodzie narodowym decydował rząd PRL.
- Do 1953 roku akumulacja rosła i osiągnęła tego samego roku najwyższy poziom – ok.28%

Komentarz

Zadanie łatwe. Niewłaściwe odpowiedzi wynikały najczęściej z niejasnego i drobiazgowego podawania udziału akumulacji w dochodzie narodowym w poszczególnych latach, zamian uchwylenia bardzo wyraźnej zmiany z rosnącej na malejącą.

na podstawie źródeł I, J i K**Zadanie 25. (1 pkt)**

Oceń, czy decyzje podjęte w 1954 roku pozwoliły na osiągnięcie planowanego wzrostu wskaźników wymienionych w tabeli. Podaj dwa czynniki, które miały wpływ na zaprezentowane wyniki Planu 6-letniego.

Ocena: .....

Czynniki:

- .....
- .....

Obszar standardu	Sprawdzana umiejętność	Punkty
Tworzenie informacji	Ocena efektów Planu 6-letniego i podanie czynników, które miały wpływ na jego wyniki.	0–1
Wskaźnik rozwiązywalności 0,63 – umiarkowanie trudne		
Poprawne odpowiedzi zdających Zdający otrzymuje 1 punkt, jeśli w odpowiedzi uwzględnił dwa elementy: sformułował ocenę i podał dwa czynniki mające wpływ na brak oczekiwanych rezultatów zmian, o których zdecydowano na II Zjeździe PZPR. <u>Przykłady poprawnej odpowiedzi:</u> Decyzje podjęte w 1954 r. nie przyniosły oczekiwanych rezultatów. Czynniki: scentralizowany sposób zarządzania gospodarką i nieefektywność gospodarowania. Wyniki realizacji Planu 6-letniego wskazują, że nie osiągnięto zakładanego wzrostu wskaźników rozwoju gospodarczego. Czynniki: biurokracja i podporządkowanie gospodarki celom politycznym, a nie potrzebom rynkowym. Tempo wzrostu wskaźników było niższe niż zakładano. Czynniki: brak postępu w technologii i słaba organizacja pracy.		
Najczęściej powtarzające się błędy Czynniki: - przeznaczenie dochodów na potrzeby bieżące - kredyty		

- sytuacja rynkowa - zwiększone nakłady ze strony państwa
Komentarz Większość maturzystów poprawnie odpowiedziała na pierwszą część zadania, najwięcej błędnych odpowiedzi dotyczyła podania czynników, które miały wpływ na wyniki Planu 6-letniego. Udzielana przez maturzystów odpowiedź powinna być oparta na analizie źródeł, niektórzy maturzyści podawali czynniki nie wynikające z analizy źródeł lub nie związanych z działalnością gospodarczą czy też z analizowanym okresem historycznym np.: zimna wojna, bezrobocie.

Część III – Wypracowanie (20 punktów)

Zadanie 26. (20 pkt)

Zadanie zawiera dwa tematy. Wybierz jeden z nich do opracowania.

Temat I

Scharakteryzuj przemiany w gospodarce Europy w XVI–XVII w.

Temat II

Scharakteryzuj sytuację gospodarczą na ziemiach polskich w latach 1815–1914.

Wybieram temat: .....

Obszar standardu	Sprawdzana umiejętność	Punkty
Wiadomości i rozumienie Korzystanie z informacji Tworzenie informacji	Pisanie własnego tekstu na podany temat.	0–20
Wskaźnik rozwiązywalności 0,22 - trudne		
Poprawne odpowiedzi zdających		
Temat I Scharakteryzuj przemiany w gospodarce Europy w XVI–XVII w. Maturzyści, którzy otrzymali maksymalną ilość punktów (zrealizowali poziom IV): właściwie umieścił temat w czasie i w przestrzeni, czyli objął swoją rozważaniami wiek XVI po wiek XVII, oraz w pełni scharakteryzował przemiany gospodarcze na terenie Europy. Staranie dobrał faktografię i wszechstronnie zanalizował temat. Właściwie dokonali selekcji faktów. Wykazał się rozumieniem terminologii historycznej, potrzebnej do odpowiedniej prezentacji tematu, np. manufaktura, nożyce cen, dualizm w rozwoju gospodarczym Europy, merkantylizm. Temat przedstawił w ujęciu dynamicznym. Odniósł się do kontekstu międzynarodowego (rywalizacja o kolonie). Ukazał, jaki wpływ na gospodarkę miały wydarzenia polityczne (wojny w XVII wieku, np. wojna 30-letnia, potop szwedzki), a także mentalność społeczeństwa ukształtowana m. in. przez religię. Wykazał się znajomością dokonań takich postaci, jak np. Jean Baptiste Colbert. Wskazał, jaki wpływ na dalszy rozwój gospodarczy Europy miały przemiany, które dokonały się w tym okresie. Oceniał problem i odwołał się do historiografii, np. prac Antoniego Mączaka, Jerzego Topolskiego		
Temat II Scharakteryzuj sytuację gospodarczą na ziemiach polskich w latach 1815–1914. Maturzyści, którzy otrzymali maksymalną ilość punktów (zrealizowali poziom IV): właściwie umieścił temat w czasie i w przestrzeni, czyli objął swoimi rozważaniami cały		

okres od powołania Królestwa Polskiego po wybuch I wojny światowej oraz w pełni scharakteryzował przemiany gospodarcze, które dokonały się na ziemiach polskich w omawianym okresie. Starannie dobrał faktografię i dokonał trafnej selekcji faktów. Temat ujął w warstwie faktograficznej; w porządku chronologicznym lub problemowo. przedstawił informacje, np. rozwój przemysłu w Królestwie Polskim. Wykazał się znajomością pojęć i terminów potrzebnych do odpowiedniej prezentacji tematu, np. emigracja zarobkowa, urbanizacja, serwituty, Kolej Warszawsko-Wiedeńska, Zagłębie Dąbrowskie, Staropolski Okręg Przemysłowy. Zaprezentował temat w ujęciu dynamicznym. Wyjaśnił przyczyny nierównomiernego rozwoju ziem polskich. Wytłumaczył następstwa funkcjonowania ich w organizmach gospodarczych państw zaborczych. Wykazał się znajomością dokonań takich postaci, jak np. Stanisław Staszic, Ksawery Drucki-Lubecki, Hipolit Cegielski. Dostrzegł podobieństwa i różnice w rozwoju gospodarki w trzech zaborach oraz wpływ przemian gospodarczych na ziemiach polskich w XIX wieku na funkcjonowanie gospodarki niepodległej Polski. Sformułował wnioski, odniósł się do ocen historiografii, np. prac Stefana Kieniewicza, Witolda Kuli i dokonał własnej oceny.

Komentarz

Oba tematy odnosiły się do znanych treści z historii Europy i Polski omawianych także na wcześniejszych etapach edukacji historycznej. Zadanie rozszerzonej odpowiedzi okazało się tak jak i w latach wcześniejszych trudne. Znacząca część maturzystów albo nie podjęła żadnego z podanych tematów, albo zaprezentowane prace zostały przez egzaminatorów ocenione jako wypracowania nie na temat. Zdecydowana większość wypracowań tak z tematu I jak i tematu II została oceniona na pierwszym poziomie, a więc maturzyści wykazali się umiejętnościami świadczącymi o znajomości zaledwie kilku podstawowych faktów mówiących o zrozumieniu tematu oraz wskazaniu związków pomiędzy nimi.

Część zdających miała trudności z tworzeniem spójnej i logicznej wypowiedzi (wypracowanie), z selekcją materiału, co do zgodności przedstawianych faktów, wydarzeń z tematem, zakresem chronologicznym i znaczeniem dla charakteryzowanego i ocenianego tematu.

Należy zauważyć, że tak w temacie I jak i w temacie II większość prac maturzystów przypomina „wyrzucanie z siebie” faktów, wydarzeń historycznych, które w konsekwencji przypominają bardziej notatkę w encyklopedii niż spójną, uporządkowaną narrację, opowieść o wybranym problemie. Tym samym brakuje w wypracowaniach dostrzeżenia związków zależności między faktami, problemami, brak przedstawienia złożoności omawianego problemu czy też przedstawienia sytuacji gospodarczej w całej jej dynamice zmian.

Temat II wymagał innego spojrzenia na Polaków i ziemie polskie w XIX wieku niż tylko przez pryzmat walk z zaborcą o wolność i niepodległość. Zauważalnie niższe wyniki uzyskane przez maturzystów za napisane wypracowania na temat II jak i analiza samych prac maturzystów pozwalają stwierdzić, że problematyka sytuacji gospodarczej na ziemiach polskich w podanym okresie jest mniej obecna na lekcjach historii.

Podsumowanie

Tegoroczny arkusz z historii na poziomie rozszerzonym okazał się trudny, Średni wynik wynosi 21,7 punktów (43% uzyskanych punktów). Różnica między najniższym uzyskanym wynikiem (4 pkt), a wynikiem najwyższym (50 pkt) pokazuje na bardzo duże zróżnicowanie zdających. Największą liczbę w arkuszu stanowiły zadania trudne oraz umiarkowanie trudne.

Najlepiej maturzyści radzili sobie w I części - testem (rozwiązywalność 0,60), trudna okazał się umiejętność analizy źródeł (0,40). Tak jak i w latach poprzednich największe problemy maturzyści mieli z wypracowaniem (0,28). Niepokojącym faktem jest, że znaczna grupa zdających nie podjęła żadnego z podanych tematów albo napisała prace, które zostały przez egzaminatorów oceniane jako prace nie na temat.

Z umiejętności sprawdzanych testem maturzyści najlepiej radzili sobie ze wskazywaniem cech charakterystycznych poszczególnych epok i okresów historycznych oraz korzystania z różnorodnych źródeł wiedzy historycznej – wyszukiwaniem informacji.

Najwięcej trudności przyprawiły zadania sprawdzające wiadomość i rozumienie faktografii i terminologii historycznej. U niektórych maturzystów charakter i rodzaj popełnianych błędów świadczy nie tylko o braku wiedzy historycznej, ale także o braku krytycznej refleksji co do celowości wyboru historii na egzaminie maturalnych.

W II części egzaminu sprawdzającej umiejętność analizy źródeł historycznych widoczny był brak wiedzy o wydarzeniach, procesach historycznych poruszanych w źródłach, czy też zrozumienia kontekstu rozgrywanych wydarzeń. Istotnym problemem tak w poprzednich latach jak i na tegorocznym egzaminie maturalnym jest niejasny i nieprecyzyjny sposób wypowiedzi (przedstawiania własnych ocen, wniosków czy też formułowania argumentów).

Wypracowanie było najtrudniejszą częścią egzaminu maturalnego. Duża grupa maturzystów miała trudności z tworzeniem spójnej i logicznej wypowiedzi, z selekcją materiału co do zgodności z tematem, zakresem chronologicznym i znaczeniem dla charakteryzowanego i ocenianego tematu. Zauważalny jest nie tylko brak wiedzy, mylenie czasu, okoliczności, przyczyn o poruszanych tematach ale i brak swobody w narracji, brak swobody w poruszaniu się językiem polskim.

Okręgowa Komisja Egzaminacyjna w Łomży
18-400 Łomża, ul. Nowa 2, tel. fax (086) 216-44-95,
(086) 473-71-20, (086) 473-71-21, (086) 473-71-22
www.oke.lomza.com e-mail: sekretariat@oke.lomza.com

Osiągnięcia maturzystów w roku 2009 w województwie warmińsko-mazurskim

Komentarz do zadań z wiedzy o społeczeństwie

Sprawozdanie z egzaminu maturalnego w maju 2009 roku

WSTĘP

Egzamin maturalny z wiedzy o społeczeństwie miał formę pisemną. Odbył się 06 maja 2009 roku. Wiedza o społeczeństwie mogła być zdawana, jako przedmiot obowiązkowy lub dodatkowy.

Maturzyści, którzy wybrali ten przedmiot, jako obowiązkowy mogli go zdawać na poziomie podstawowym albo na poziomie rozszerzonym. Osoby, które wybrały wiedzę o społeczeństwie, jako przedmiot dodatkowy, zdawały ten egzamin na poziomie rozszerzonym.

Egzamin na poziomie podstawowym trwał 120 minut a na poziomie rozszerzonym trwał 180 minut. Warunkiem zaliczenia egzaminu zdawanego, jako obowiązkowy było uzyskanie, co najmniej 30% punktów możliwych do zdobycia na poziomie podstawowym lub na poziomie rozszerzonym. Dla przedmiotu zdawanego, jako dodatkowy nie określono progu zaliczenia.

ARKUSZ EGZAMINACYJNY DLA POZIOMU PODSTAWOWEGO

Opis arkusza

Zadania zawarte w arkuszu egzaminacyjnym sprawdzały wiedzę i rozumienie zjawisk oraz procesów z czterech obszarów treści podstawy programowej – społeczeństwo, polityka, prawo i problemy współczesnego świata oraz umiejętności korzystania z informacji i jej tworzenia. Zadania egzaminacyjne obejmowały zakres wymagań dla poziomu podstawowego.

Arkusz składał się z 27 zadań, w tym 14 zamkniętych, (7 wyboru wielokrotnego, 3 na dobieranie i 3 prawda-falsz) oraz 13 otwartych.

W zadaniach wykorzystano teksty źródłowe, mapę, wykresy i tabele z danymi. Zadanie rozszerzonej odpowiedzi (nr 27) polegało na napisaniu artykułu do gazety na podany temat.

Za zadania z arkusza egzaminacyjnego na poziomie podstawowym zdający mógł uzyskać 100 punktów.

Opis zadań egzaminacyjnych.

Sprawdzane umiejętności, typowe odpowiedzi i uwagi do rozwiązań maturzystów

W zadaniach 1 – 6 zaznacz jedną prawidłową odpowiedź.

Zadanie 1. (1 pkt)

Pogląd, iż człowiek jest istotą społeczną sformułował

- A. Arystoteles.
- B. Eurypides.
- C. Heraklit.
- D. Epikur.

Sprawdzane umiejętności Obszar standardów - wiadomości i rozumienie (I.1) Sprawdzana umiejętność – zdający zna poglądy Arystotelesa na temat koncepcji człowieka
Rozwiązywalność zadania 79% - zadanie łatwe
Poprawna odpowiedź A. Arystoteles
Komentarz <i>Zadanie sprawdzające wiedzę o koncepcji człowieka, jako istoty społecznej nie sprawiło problemów zdającym, wiedza ta przekazywana na lekcjach wos-u od pierwszej klasy gimnazjum jest dobrze utrwalona. Stosunkowo dużo błędnych odpowiedzi wskazywało na Heraklita, jako autora koncepcji. Ze względu na typ zadania należy pamiętać, że pewna acz nieustalona liczba poprawnych odpowiedzi to wskazania „na chybił trafił”. Spostrzeżenie to dotyczy wszystkich zadań zamkniętych.</i>

Zadanie 2. (1 pkt)

Państwo jest

- A. wspólnotą plemienną ukształtowaną na przestrzeni dziejów.
- B. wspólnotą kulturową ludzi mówiących tym samym językiem.
- C. dobrowolną organizacją ludzi posiadających poczucie odrębności.
- D. polityczną organizacją społeczeństwa, suwerenną, terytorialną i uprawnioną do stosowania przymusu.

Sprawdzane umiejętności Obszar standardów - wiadomości i rozumienie (I.4) Sprawdzana umiejętność – zdający zna i identyfikuje definicję państwa.
Rozwiązywalność zadania 51% - zadanie umiarkowanie trudne
Poprawna odpowiedź D. polityczna organizacja społeczeństwa, suwerenna, terytorialna i uprawniona do stosowania przemocy
Komentarz <i>Zadanie, które wymagało wiedzy o funkcjonujących w nauce definicjach państwa zostało poprawnie rozwiązane przez połowę zdających. Sformułowania użyte w trzonie</i>

zadania stanowiły barierę w zrozumieniu istoty definicji państwa dla zdających, którzy pobieżnie ją znali. Ważne dla maturzystów zdających w przyszłości ten egzamin będzie, więc zwrócenie uwagi na głębsze poznawanie podstawowych pojęć i definicji, z zakresu nauki o państwie.

Zadanie 3. (1 pkt)

Czynne prawo wyborcze w wyborach do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej przysługuje obywatelowi polskiemu, który najpóźniej w dniu wyborów ukończył

- A. 35 lat.
- B. 30 lat.
- C. 21 lat.
- D. 18 lat.

Sprawdzane umiejętności

Obszar standardów - wiadomości i rozumienie (I.7)

Sprawdzana umiejętność – zdający zna cenzus wieku w odniesieniu do czynnego prawa wyborczego w wyborach do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej

Rozwiązywalność zadania

45% - zadanie trudne

Poprawna odpowiedź

D. 18 lat

Komentarz

Zadanie sprawdzające znajomość zarówno Konstytucji jak i przepisów prawa wyborczego wymagało ścisłej wiedzy. Nie było tutaj miejsca na margines błędu czy otwartej interpretacji. Trzeba było po prostu wiedzieć, że czynne prawo wyborcze to prawo wybierania, a więc ma to prawo każdy, kto skończył 18 lat, pozostałe cenzusy wieku odnosiły się do biernego prawa wyborczego, a więc prawa bycia wybranym. Nieznajomość pojęcia „czynne prawo wyborcze” i „biernie prawo wyborcze” było największą przeszkodą dla zdających, aby uzyskać pozytywny wynik.

Zadanie 4. (1 pkt)

Ważność wyborów do Sejmu i Senatu w Polsce stwierdza

- A. Naczelny Sąd Administracyjny.
- B. Państwowa Komisja Wyborcza.
- C. Sąd Najwyższy.
- D. Trybunał Konstytucyjny.

Sprawdzane umiejętności

Obszar standardów - wiadomości i rozumienie (I.7)

Sprawdzana umiejętność – zdający rozpoznaje organ stwierdzający ważność wyborów do Sejmu i Senatu w Polsce..

Rozwiązywalność zadania

20% - zadanie trudne

Poprawna odpowiedź

C. Sąd Najwyższy

Komentarz

Zadanie trudne dla zdających, ponieważ nawet, jeśli wiedzieli, że ważność wyborów stwierdza sąd to po odrzuceniu – Państwowa Komisja Wyborcza i Trybunał

Konstytucyjny – musieli wybierać pomiędzy Sądem Najwyższym a Naczelny Sąd Administracyjny. Tak, więc niezbędna była wiedza, aby uzyskać 1 pkt. Duża liczba wskazań dystraktora „A” potwierdza powyższy komentarz.

Zadanie 5. (1 pkt)

Europejski Trybunał Praw Człowieka w Strasburgu rozpatruje skargi dotyczące naruszenia

- A. Karty Praw Podstawowych.
- B. Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności.
- C. Międzynarodowego Paktu Praw Obywatelskich i Politycznych.
- D. Powszechnej Deklaracji Praw Człowieka.

Sprawdzane umiejętności

Obszar standardów - wiadomości i rozumienie (I.11)

Sprawdzana umiejętność – zdający rozpoznaje nazwę dokumentu, na podstawie, którego Europejski Trybunał Praw Człowieka rozpatruje skargi.

Rozwiązywalność zadania

45% - zadanie trudne

Poprawna odpowiedź

B. Konwencja o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności

Komentarz

Wiedza o Europejskim Trybunale Praw Człowieka w Strasburgu jest coraz powszechniejsza, zapewne za sprawą upowszechnianych informacji o rozpatrywanych sprawach naszych obywateli. Nie wszyscy zdający poprawnie potrafili wskazać dokument prawny, na którym można się powołać pisząc skargę. Wiedza ta, istotna z punktu widzenia praw człowieka musi być bardziej upowszechniana i utrwalana na lekcjach wos-u.

Zadanie 6. (1 pkt)

Mediacja, jako jeden ze sposobów rozwiązywania konfliktów polega na

- A. podjęciu bezpośrednich rozmów przez strony konfliktu.
- B. poddaniu konfliktu pod osąd społeczny.
- C. rozstrzygnięciu konfliktu przez wybranego arbitra.
- D. pośredniczeniu osoby bezstronnej w sporze w celu ułatwienia stronom konfliktu osiągnięcia porozumienia.

Sprawdzane umiejętności

Obszar standardów - wiadomości i rozumienie (I.1)

Sprawdzana umiejętność – zdający wskazuje wyjaśnienie terminu *mediacja*.

Rozwiązywalność zadania

66% - zadanie umiarkowanie trudne

Poprawna odpowiedź

D. pośredniczenie osoby bezstronnej w sporze w celu ułatwienia stronom konfliktu osiągnięcia porozumienia

Komentarz

Zdający otrzymał 1 punkt za wskazanie wyjaśnienia pojęcia „mediacja”. Musiał rozpoznać cztery sytuacje odnoszące się do sposobów rozstrzygnięcia konfliktu

i przeanalizować definicje pojęć, aby poprawnie wskazać odpowiedź „B”. Często wśród niepoprawnych odpowiedzi pojawiał się dystraktor „C”.

Zadanie 7. (3 pkt)

Wymień trzy typy legitymizacji władzy nazwane przez Maxa Webera typami idealnego panowania.

1. ....
2. ....
3. ....

<p>Sprawdzane umiejętności   Obszar standardów - wiadomości i rozumienie (I.6)   Sprawdzana umiejętność – zdający zna typy legitymizacji władzy.</p>
<p>Rozwiązywalność zadania   6% - zadanie bardzo trudne</p>
<p>Poprawna odpowiedź   1. legitymizacja przez tradycję   2. legitymizacja przez prawo   3. legitymizacja przez charyzmę <i>Uwaga: zdający mógł użyć określeń synonimicznych w odniesieniu do każdego typu legitymizacji władzy</i></p>
<p>Komentarz <i>Znajomość klasyka socjologii jest bardzo mała. Być może typ zadania (otwarte) sprawił, że zdający nie poradzili sobie z nim. Biorąc pod uwagę fakt dużej popularności tego egzaminu wśród młodzieży liceów profilowanych, techników oraz klas liceów ogólnokształcących uczących się wos-u na poziomie podstawowym, można założyć, że trudniejsze treści nauczania są realizowane tam w niedostatecznym stopniu.</i></p>

Zadanie 8. (2 pkt)

Wśród wymienionych w tabeli wydarzeń wskaż to, które chronologicznie jest pierwsze, i to, które jest ostatnie. Obok wydarzenia chronologicznie pierwszego wpisz 1, obok ostatniego wpisz 5.

	Wydarzenia	Odpowiedź
A.	Powstanie Konferencji Bezpieczeństwa i Współpracy Europejskiej.	
B.	Przystąpienie Polski do Organizacji Paktu Północnoatlantyckiego.	
C.	Rozpoczęcie polskiej misji stabilizacyjnej w Iraku.	
D.	Zamach terrorystyczny na Światowe Centrum Handlu (WTC) w Nowym Jorku.	
E.	Wkroczenie wojsk ZSRR do Afganistanu.	

<p>Sprawdzane umiejętności   Obszar standardów – korzystanie z informacji (II.1)   Sprawdzana umiejętność – zdający porządkuje chronologicznie wydarzenia według wskazanego kryterium.</p>
<p>Rozwiązywalność zadania   49% - zadanie trudne</p>
<p>Poprawna odpowiedź   A. 1   C. 5</p>
<p>Komentarz <i>Zadanie nie sprawiało większych kłopotów zdającym w określeniu odpowiedzi, że najnowszym wydarzeniem jest rozpoczęcie polskiej misji stabilizacyjnej w Iraku, sami maturzyści byli przecież tego świadkami, w określeniu najstarszego wydarzenia wiedza potoczna nie wystarczała, dlatego stosunkowo mniej poprawnych odpowiedzi „A”.</i></p>

Zadanie 9. (4 pkt)

Spośród poniżej wymienionych czynników wskaż te, które mogą sprzyjać utrwalaniu demokracji, oraz te, które mogą stanowić zagrożenie dla współczesnej demokracji. Wpisz odpowiednie liczby do tabeli.

Czynniki:

1. Izolacja władzy od społeczeństwa
2. Kryzys ekonomiczny
3. Decentralizacja władzy
4. Jawność życia publicznego
5. Zagrożenie wojną
6. Zaangażowanie obywateli w życie publiczne

Czynniki sprzyjające utrwalaniu demokracji	
Czynniki stanowiące zagrożenie dla współczesnej demokracji	

<p>Sprawdzane umiejętności   Obszar standardów - wiadomości i rozumienie (I.5)   Sprawdzana umiejętność – zdający rozróżnia czynniki sprzyjające utrwalaniu demokracji oraz stanowiące zagrożenie dla współczesnej demokracji.</p>
<p>Rozwiązywalność zadania   82% - zadanie łatwe</p>
<p>Poprawna odpowiedź   Czynniki sprzyjające utrwalaniu demokracji: 3., 4., 6.   Czynniki stanowiące zagrożenie dla współczesnej demokracji: 1., 2., 5.</p>
<p>Komentarz <i>Zadanie łatwe poprzez swoją konstrukcję, ponieważ trzeba było dokonać selekcji informacji i stworzyć dwa dopełniające się zbiory czynników. Sformułowania zagrożeń były na tyle czytelne, że zadanie nie sprawiało kłopotów zdającym.</i></p>

Zadanie 10. (4 pkt)

Dopisz do umieszczonych w tabeli stwierdzeń, głoszonych przez zwolenników określonych doktryn lub ideologii politycznych, nazwy tych doktryn lub ideologii.

	Stwierdzenia	Nazwa doktryny lub ideologii politycznej
A.	Najwyższą wartością jest dobro własnego narodu, nawet kosztem innych narodów.	
B.	Najwyższą wartością jest ochrona tradycyjnych form organizacji społeczeństwa i gospodarki.	
C.	Najwyższą wartością jest wolność człowieka, a jedyną granicą wolności jest wolność drugiego człowieka.	
D.	Najwyższą wartością jest państwo narodowe kierowane przez silnego przywódcę.	

<p>Sprawdzane umiejętności   Obszar standardów - wiadomości i rozumienie (I.6)   Sprawdzana umiejętność – zdający rozpoznaje ideologie i doktryny polityczne.</p>
<p>Rozwiązywalność zadania   25% - zadanie trudne</p>
<p>Poprawna odpowiedź   A. nacjonalizm   B. konserwatyzm   C. liberalizm   D. autorytaryzm lub totalitaryzm, lub faszizm</p>
<p>Komentarz <i>Zadanie wymagało od zdających znajomości nazw doktryn i ideologii, które należało sformułować na podstawie krótkiego stwierdzenia oddającego ich istotę. Niejednoznaczność zdania „D” sprawiła, że uznawano odpowiedzi: autorytaryzm, totalitaryzm, lub faszizm. Zadanie trudne dla maturzystów powierzchownie przyswajających sobie wiedzę politologiczną. Należy także zauważyć, że treści te są badane w różny sposób, ale konsekwentnie na każdym egzaminie maturalnym od 2005 roku.</i></p>

Zadanie 11. (5 pkt)

Do podanych poniżej biogramów dopisz nazwiska odpowiadających im postaci.

- A. Francuski mąż stanu. Prezydent Francji w latach 1959-1969. Zwolennik silnej władzy wykonawczej sprawowanej przez prezydenta. Zwolennik koncepcji „Europy Ojczyzn”.
 .....
- B. Niemiecki polityk. Współzałożyciel partii chrześcijańsko-demokratycznej CDU. W latach 1949-1963 kanclerz RFN. W 1955 roku nawiązał stosunki dyplomatyczne z ZSRR. Uznawany za jednego z ojców integracji europejskiej.
 .....

- C. Rosyjski polityk. Członek KC KPZR. Pierwszy w historii prezydent Rosji. Urząd prezydenta sprawował w latach 1991-1999. Jako głowa państwa rosyjskiego dysponował szerokimi uprawnieniami. Zgodził się na plany rozszerzenia NATO na wschód.
.....
- D. Działacz związkowy i polityk. Przewodniczący NSZZ „Solidarność”. Laureat Pokojowej Nagrody Nobla w 1983 roku. Był jednym z głównych sygnatariuszy porozumień Okrągłego Stołu. W latach 1990-1995 Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej.
.....
- E. Ukraiński polityk. W 1999-2001 roku pełnił funkcję premiera Ukrainy. Po zwycięstwie w przeprowadzonej ponownie II turze wyborów i wydarzeniach zwanych pomarańczową rewolucją został zaprzysiężony w 2005 roku na prezydenta Ukrainy.
.....

Sprawdzane umiejętności

Obszar standardów - korzystanie z informacji (II.4)

Sprawdzana umiejętność – zdający rozpoznaje postaci polityków na podstawie biogramów.

Rozwiązywalność zadania

32% - zadanie trudne

Poprawna odpowiedź

- A. de Gaulle
- B. Adenauer
- C. Jelcyn
- D. Wałęsa
- E. Juszczenko

Komentarz

Gdyby komentarz ująć w kategoriach statystycznych to można powiedzieć, że zdający znali średnio ok. 1, 5 nazwiska ważnej postaci ze świata polityki, które odcisnęły ważny ślad w historii współczesnej. Przy ocenie odpowiedzi uznawano zapis fonetyczny nazwisk, chociaż chcielibyśmy doczekać się powszechnej znajomości poprawnej pisowni nazwisk tak ważnych postaci. Warto skomentować, że nawet tak popularna postać jak Lech Wałęsa nie była rozpoznawalna dla bardzo wielu maturzystów. Może to budzić refleksję, że na lekcjach mówi się więcej o zmarłych politykach niż o żywych legendach współczesności.

W zadaniach 12 – 13 rozstrzygnij, które zdania są prawdziwe, a które fałszywe. Wpisz w odpowiednie miejsce w tabeli *Prawda* (zdanie prawdziwe) lub *Falsz* (zdanie fałszywe).

Zadanie 12. (4 pkt)

Człowiek i społeczeństwo

	Zdania	Prawda lub Falsz
A.	Konformizm to postawa charakteryzująca się odrzuceniem norm, wartości i wzorców zachowań obowiązujących w danej grupie.	
B.	Grupy ekskluzywne stosują rygorystyczne kryteria przyjęć nowych członków.	
C.	Socjalizacja jest procesem kończącym się wraz z osiągnięciem pełnoletności.	
D.	Altruizm to postawa wyrażająca się gotowością do niesienia pomocy innym ludziom.	

Sprawdzane umiejętności

Obszar standardów - wiadomości i rozumienie (I.1)

Sprawdzana umiejętność – zdający rozróżnia informacje prawdziwe dotyczące funkcjonowania człowieka w społeczeństwie od informacji fałszywych.

Rozwiązywalność zadania

72% - zadanie łatwe

Poprawna odpowiedź

- A. Fałsz
- B. Prawda
- C. Fałsz
- D. Prawda

Komentarz

Zadanie punktowano w ten sposób, że za każde poprawne określenie „Prawda” lub „Fałsz” zdający otrzymywał 1 pkt. W przyszłym roku należy się spodziewać zmiany polegającej na konsekwentnym punktowaniu dwóch odpowiedzi za 1 pkt i trzech odpowiedzi za dwa punkty, a więc całe zadanie za 2 pkt. Taki sposób wyeliminuje częściowo uzyskiwanie przez zdających punktów za wpisywanie wyłącznie „Prawda” lub „Fałsz”. Zdający stosunkowo często wskazywali na zdanie „C”, jako prawdziwe, gdy tymczasem najnowsze opracowania socjologiczne wskazują, że socjalizacja trwa całe życie, także przez okres dojrzałości.

Zadanie 13. (4 pkt)**Prawo**

	Zdania	Prawda lub Fałsz
A.	Prawo karne reguluje rozstrzygnięcia dokonywane w trybie decyzji administracyjnych.	
B.	Zasada domniemania niewinności oznacza, iż udowodnienie niewinności leży po stronie oskarżonego.	
C.	Osoby fizyczne i osoby prawne są podmiotami prawa cywilnego.	
D.	Prawo łaski w indywidualnych przypadkach przysługuje Prezydentowi Rzeczypospolitej.	

Sprawdzane umiejętności

Obszar standardów - wiadomości i rozumienie (I.9,12)

Sprawdzana umiejętność – zdający rozróżnia informacje prawdziwe dotyczące prawa od informacji fałszywych.

Rozwiązywalność zadania

68% - zadanie umiarkowanie trudne

Poprawna odpowiedź

- A. Fałsz
- B. Fałsz
- C. Prawda
- D. Prawda

Komentarz

Zadanie badające wiedzę na temat materii czterech gałęzi prawa: administracyjnego i karnego, cywilnego oraz konstytucyjnego. Zdający najczęściej popełniali błędy przy określeniu prawdziwości zdania „B” (Zasada domniemania niewinności oznacza, iż udowodnienie niewinności leży po stronie oskarżonego.). Może to świadczyć nie tylko o stosunkowo niskiej kulturze prawnej zdających, ale przede wszystkim o niskim poziomie wiedzy o jednej z najważniejszych zasad prawa obowiązującej w demokratycznym państwie prawnym.

Zadanie 14. (6 pkt)

W poniższych tabelach A – C przedstawiono przykładowe rozkłady mandatów po wyborach parlamentarnych we współczesnych państwach. Na ich podstawie rozpoznaj funkcjonujące w tych państwach systemy partyjne. Obok każdej tabeli wpisz w wyznaczone miejsca nazwę tego systemu partyjnego oraz podaj jeden skutek funkcjonowania tego systemu w państwie.

A.

Partia A	57 %
Partia B	43 %
Partia C	-
Partia D	-
Partia E	-

Nazwa systemu partyjnego

.....

Skutek funkcjonowania systemu partyjnego w państwie

.....

.....

B.

Partia A	33 %
Partia B	32 %
Partia C	16 %
Partia D	11 %
Partia E	8 %

Nazwa systemu partyjnego

.....

Skutek funkcjonowania systemu partyjnego w państwie

.....

.....

C.

Partia A	100 %
-	-
-	-
-	-
-	-

Nazwa systemu partyjnego

.....

Skutek funkcjonowania systemu partyjnego w państwie

.....

.....

Sprawdzane umiejętności

Obszar standardów - korzystanie z informacji (II.2,5)

Sprawdzana umiejętność – zdający określa nazwy systemów partyjnych na podstawie danych ze źródła oraz wskazuje skutki funkcjonowania określonego systemu partyjnego w państwie.

Rozwiązywalność zadania

25% - zadanie trudne

Poprawna odpowiedź

Nazwa systemu partyjnego:

A. dwupartyjny

B. wielopartyjny

C. monopartyjny lub jednopartyjny

Skutek funkcjonowania systemu partyjnego w państwie, np.:

A. Rząd ma większą szansę utrzymać się przez całą kadencję parlamentu i może

realizować zamierzone cele polityczne.

B. Oddaje zróżnicowanie poglądów politycznych społeczeństwa.

C. Funkcjonowanie w państwie połączonego aparatu „partyjno-państwowego”.

Komentarz

Zadanie badające wiedzę i umiejętność wykorzystywania informacji na temat systemów partyjnych pokazało ich stosunkowo niski poziom u zdających egzamin maturalny. Na podstawie wyników wyborów w hipotetycznym okręgu wyborczym zdający musiał określić nazwę systemu partyjnego. Nie było to łatwe nawet dla osób teoretycznie znających ich nazwy, barierą okazało się skonfrontowanie tej wiedzy z przyporządkowaniem do konkretnych rozstrzygnięć wyborców. Jeszcze gorzej wypadła umiejętność sformułowania skutku funkcjonowania danego systemu partyjnego w państwie z punktu widzenia konstytucyjnych zasad funkcjonowania jego organów.

Zadanie 15. (2 pkt)

Na podstawie fragmentu Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej i własnej wiedzy wykonaj polecenia.

W trosce o byt i przyszłość naszej Ojczyzny, odzyskawszy w 1989 roku możliwość suwerennego i demokratycznego stanowienia o Jej losie, my, Naród Polski – wszyscy obywatele Rzeczypospolitej, zarówno wierzący w Boga będącego źródłem prawdy, sprawiedliwości, dobra i piękna, jak i nie podzielający tej wiary [...], ustanawiamy Konstytucję Rzeczypospolitej Polskiej, jako prawa podstawowe dla państwa oparte na poszanowaniu wolności i sprawiedliwości, współdziałaniu władz, dialogu społecznym oraz na zasadzie pomocniczości umacniającej uprawnienia obywateli i ich wspólnot. [...]

a) Podaj nazwę, jaką określa się zamieszczony powyżej fragment Konstytucji.

.....

b) Zaznacz jedną prawidłową odpowiedź.

Użyte w Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej określenie my, Naród Polski – wszyscy obywatele Rzeczypospolitej nawiązuje do

- A. antropologicznej koncepcji narodu.
- B. normatywnej koncepcji narodu.
- C. politycznej koncepcji narodu.

Sprawdzane umiejętności

Obszar standardów - korzystanie z informacji (II.7)

Sprawdzana umiejętność – określa nazwę części składowej Konstytucji na podstawie jej fragmentu oraz wskazuje nazwę koncepcji narodu na podstawie fragmentu Konstytucji.

Rozwiązywalność zadania

31% - zadanie trudne

Poprawna odpowiedź

15a. preambuła [lub wstęp do konstytucji]

15b. C. polityczna koncepcja narodu

Komentarz

Najczęściej używanym określeniem zacytowanego fragmentu Konstytucji RP było

określenie „wstęp”, a nie nazwa *preambuła*¹. Bardzo słabo wypadła znajomość koncepcji powstania narodu, wynika to z niskich umiejętności analizowania tekstów pisanych, zdający z trudem odczytywali treści wymagające rozumienia ich przesłania ideowego lub odnoszące się do powszechnie znanych w nauce koncepcji.

Zadanie 16. (5 pkt)

Na podstawie fragmentu tekstu Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej i własnej wiedzy rozstrzygnij, które zdania są prawdziwe, a które fałszywe. Wpisz w tabeli **Prawda** (zdanie prawdziwe) lub **Falsz** (zdanie fałszywe).

Art. 235.

1. Projekt ustawy o zmianie Konstytucji może przedłożyć co najmniej 1/5 ustawowej liczby posłów, Senat lub Prezydent Rzeczypospolitej.
  2. Zmiana Konstytucji następuje w drodze ustawy uchwalonej w jednakowym brzmieniu przez Sejm i następnie w terminie nie dłuższym niż 60 dni przez Senat.
- [...]
4. Ustawę o zmianie Konstytucji uchwała Sejm większością co najmniej 2/3 głosów w obecności co najmniej połowy ustawowej liczby posłów oraz Senat bezwzględną większością głosów w obecności co najmniej połowy ustawowej liczby senatorów.
- [...]
6. Jeżeli ustawa o zmianie Konstytucji dotyczy przepisów rozdziału I, II lub XII, podmioty określone w ust. 1 mogą zażądać, w terminie 45 dni od dnia uchwalenia ustawy przez Senat, przeprowadzenia referendum zatwierdzającego.

	Zdania	Prawda lub Falsz
A.	Projekt ustawy o zmianie Konstytucji może przedłożyć co najmniej 92 posłów.	
B.	Każda zmiana Konstytucji musi być zatwierdzona w referendum konstytucyjnym.	
C.	Senat może zażądać przeprowadzenia referendum zatwierdzającego, jeżeli ustawa o zmianie Konstytucji dotyczy przepisów rozdziału II Konstytucji.	
D.	Rada Ministrów nie posiada inicjatywy ustawodawczej w sprawie zmiany Konstytucji.	
E.	Sejm uchwała ustawę o zmianie Konstytucji bezwzględną większością głosów w obecności co najmniej połowy ustawowej liczby posłów.	

Sprawdzane umiejętności

Obszar standardów - korzystanie z informacji (II.7)

Sprawdzana umiejętność – zdający weryfikuje prawdziwość sformułowanych zdań na podstawie fragmentu Konstytucji.

Rozwiązywalność zadania

62% - zadanie umiarkowanie trudne

¹ z łac. *praebulum*, od *praebulare*, iść wcześniej – wstęp do aktu prawnego, zwykle o istotnym znaczeniu politycznym.

Poprawna odpowiedź

- A. Prawda
- B. Fałsz
- C. Prawda
- D. Prawda
- E. Fałsz

Komentarz

Kolejne zadanie Prawda/Fałsz sprawdzające umiejętność analizy tekstu prawnego wymagało wiedzy o zasadach funkcjonowania ustroju w Polsce i wykorzystania jej podczas analizy fragmentu Konstytucji RP. Zadanie umiarkowanie trudne gdyż przeszkodą dla wielu zdających był brak umiejętności analitycznego myślenia i wiązania wiedzy z informacjami zawartymi w czytany tekście. Stawia to wysokie wymagania nauczycielom przygotowującym uczniów do matury, ponieważ należy przyjąć, że zadania badające tę umiejętność znajdują się w arkuszu egzaminacyjnym w 2010 roku.

Zadanie 17. (3 pkt)

Przeczytaj fragment Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej i wykonaj polecenia.

Art. 154.

1. Prezydent Rzeczypospolitej desygnuje Prezesa Rady Ministrów, który proponuje skład Rady Ministrów. Prezydent Rzeczypospolitej powołuje Prezesa Rady Ministrów wraz z pozostałymi członkami Rady Ministrów [...] i odbiera przysięgę od członków nowo powołanej Rady Ministrów. [...]

[...]

3. W razie niepowołania Rady Ministrów w trybie ust. 1 lub nieudzielenia jej wotum zaufania w trybie ust. 2 Sejm [...] wybiera Prezesa Rady Ministrów oraz proponowanych przez niego członków Rady Ministrów bezwzględną większością głosów w obecności co najmniej połowy ustawowej liczby posłów. Prezydent Rzeczypospolitej powołuje tak wybraną Radę Ministrów i odbiera przysięgę od jej członków.

Art. 155.

1. W razie niepowołania Rady Ministrów w trybie art. 154 ust. 3 Prezydent Rzeczypospolitej w ciągu 14 dni powołuje Prezesa Rady Ministrów i na jego wniosek pozostałych członków Rady Ministrów oraz odbiera od nich przysięgę. [...]

2. W razie nieudzielenia Radzie Ministrów wotum zaufania w trybie określonym w ust. 1 Prezydent Rzeczypospolitej skracca kadencję Sejmu i zarządza wybory.

a) Powyższe przepisy Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej przedstawiają procedurę tzw. „trzech kroków” powoływania rządu.

Napisz, w którym kroku Prezydent Rzeczypospolitej desygnuje Prezesa Rady Ministrów.

Krok .....

b) Wymień dwa uprawnienia przysługujące Prezydentowi Rzeczypospolitej Polskiej w kroku drugim i trzecim.

1. ....

2. ....

<p>Sprawdane umiejętności   Obszar standardów - korzystanie z informacji (II.7)   Sprawdzana umiejętność – zdający określa element procedury tworzenia rządu na podstawie fragmentu Konstytucji oraz określa uprawnienia Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej w procedurze tworzenia rządu na podstawie fragmentu Konstytucji.</p>
<p>Rozwiązywalność zadania   59% - zadanie umiarkowanie trudne</p>
<p>Poprawna odpowiedź   a) pierwszy [1]   b)   1. Powołanie Prezesa Rady Ministrów.   2. Odebranie przysięgi od nowo powołanej Rady Ministrów</p>
<p>Komentarz <i>Zadanie wywołało wiele wątpliwości spowodowane koniecznością <u>bardzo dobrej</u> znajomości zapisów Konstytucji RP. Nie wystarczało ogólnikowe stwierdzenie, że Prezydent RP powołuje nowy rząd lub dokonuje zmiany Prezesa Rady Ministrów. Egzaminatorzy uznawali tylko sformułowania zgodne z „kluczem poprawnej odpowiedzi”. W pracy dydaktycznej należy zwrócić uwagę na konsekwentne używanie języka prawniczego (tu z prawa konstytucyjnego), sformułowań ściśle określonych w aktach prawnych, bowiem w przeciwnym wypadku zdający będą wpadać w pułapkę nieprecyzyjności sformułowań rozmiągających się ze stanem faktycznym wynikającym z obowiązujących zapisów w aktach prawnych.</i></p>

Zadanie 18. (3 pkt)

W poniższych przepisach Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej określone są trzy funkcje sejmu. Uzupełnij tabelę, dopisując do podanych artykułów właściwą funkcję sejmu.

Art. 120.

Sejm uchwała ustawy zwykłą większością głosów w obecności co najmniej połowy ustawowej liczby posłów, chyba że Konstytucja przewiduje inną większość. W tym samym trybie Sejm podejmuje uchwały, jeżeli ustawa lub uchwała Sejmu nie stanowi inaczej.

Art. 209.

1. Rzecznik Praw Obywatelskich jest powoływany przez Sejm za zgodą Senatu, na 5 lat.
[...]

Art. 226.

1. Rada Ministrów w ciągu 5 miesięcy od zakończenia roku budżetowego przedkłada Sejmowi sprawozdanie z wykonania ustawy budżetowej wraz z informacją o stanie zadłużenia państwa.
2. Sejm rozpatruje przedłożone sprawozdanie i po zapoznaniu się z opinią Najwyższej Izby Kontroli podejmuje, w ciągu 90 dni od dnia przedłożenia Sejmowi sprawozdania, uchwałę o udzieleniu lub odmowie udzielenia Radzie Ministrów absolutorium.

Nr artykułu w Konstytucji	Funkcja sejmu
Art. 120.	

Art. 209.	
Art. 226.	

<p>Sprawdzane umiejętności Obszar standardów - korzystanie z informacji (II.7) Sprawdzana umiejętność – zdający określa funkcje Sejmu na podstawie fragmentu Konstytucji.</p>
<p>Rozwiązywalność zadania 22% - zadanie trudne</p>
<p>Poprawna odpowiedź Art. 120. – ustawodawcza lub prawodawcza Art. 209. – kreacyjna Art. 226. – kontrolna</p>
<p>Komentarz</p>

Zadanie 19. (4 pkt)

Poniżej podano przykłady zadań własnych i zleconych realizowanych przez określone jednostki samorządu terytorialnego w Polsce.

Uzupełnij zdania, wpisując rodzaj zadania i nazwę jednostki samorządu terytorialnego.

1. Rejestracja pojazdów jest zadaniem ..... realizowanym przez .....
2. Organizowanie targowisk i hal targowych jest zadaniem ..... realizowanym przez .....
3. Prowadzenie szkół pogimnazjalnych jest zadaniem ..... realizowanym przez .....

<p>Sprawdzane umiejętności Obszar standardów - wiadomości i rozumienie (I.7) Sprawdzana umiejętność – zdający zna zadania i uprawnienia jednostek samorządu terytorialnego.</p>
<p>Rozwiązywalność zadania 4% - zadanie bardzo trudne</p>
<p>Poprawna odpowiedź 1. Rejestracja pojazdów jest zadaniem <i>zleconym</i> realizowanym przez <i>powiat</i>. 2. Organizowanie targowisk i hal targowych jest zadaniem <i>własnym</i> realizowanym przez <i>gminę miejską</i> [wiejską]. 3. Prowadzenie szkół pogimnazjalnych jest zadaniem <i>własnym</i> realizowanym przez <i>powiat</i> [miasto na prawach powiatu].</p>
<p>Komentarz <i>Zadanie badające wiadomości z zakresu znajomości zadań samorządu terytorialnego okazało się bardzo trudne (jedno z najtrudniejszych w arkuszu), ponieważ znajomość zadań gminy i jednoczesne rozróżnienie ich, jako własne i zlecone była u zdających bardzo słaba. Może to wynikać zarówno z niskich wymagań stawianych na lekcjach wos-u jak również małej wiedzy potocznej, którą można nabyć poprzez artykuły w prasie lub oglądanie TV. Jest to dobra ilustracja przesłania, że przygotowując się do zdawania egzaminu maturalnego należy przede wszystkim opierać się na podręcznikach</i></p>

i opracowaniach naukowych a nie na odbiorze treści emitowanych w mediach, które są powierzchowne i nieprecyzyjne.

Zadanie 20. (5 pkt)

Uzupełnij zdania zgodnie z przepisami Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej.

1. Władzę sądowniczą w Polsce sprawują sądy i .....
2. Postępowanie sądowe jest co najmniej .....
3. Sędziowie są powoływani przez .....,
na wniosek Krajowej Rady Sądownictwa.
4. Do sądów powszechnych zalicza się sądy rejonowe, okręgowe i .....
5. Nadzór nad działalnością sądów powszechnych i wojskowych w zakresie orzekania sprawuje .....

Sprawdzane umiejętności

Obszar standardów - wiadomości i rozumienie (I.7)

Sprawdzana umiejętność – zdający zna nazwy i terminy związane z funkcjonowaniem władzy sądowniczej w Polsce.

Rozwiązywalność zadania

31% - zadanie trudne

Poprawna odpowiedź

1. Trybunały lub Trybunał Stanu i Trybunał Konstytucyjny
2. dwuinstancyjne
3. Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej
4. Apelacyjne
5. Sąd Najwyższy

Komentarz

Zadanie z luką wymagało uzupełnienia brakujących informacji związanych z funkcjonowaniem władzy sądowniczej w Polsce. Było to trudne dla większości zdających, ponieważ aż 2/3 odpowiedzi było błędnych. Treść zadania nie mogła zaskakiwać zdających gdyż w poprzednich sesjach w arkuszach z wos-u pojawiały się już zadania dotyczące tej materii a mimo to zdający nie poradzili sobie z tym zadaniem w sposób zadowalającym.

Zadanie 21. (4 pkt)

Poniżej przedstawiono opisy czterech sytuacji, w których doszło do naruszenia przez władze praw i wolności człowieka i obywatela zapisanych w Konstytucji Rzeczypospolitej. Dopisz do każdego opisu to prawo (lub wolność) człowieka i obywatela, które zostało naruszone przez władze w przedstawionej sytuacji.

- A. Władze samorządowe jednego z miast podjęły decyzję o rozpoczęciu budowy spalarni śmieci w pobliżu nowego osiedla. Według ekspertów powołanych przez mieszkańców osiedla funkcjonowanie spalarni może zagrozić zdrowiu mieszkańców.
.....
- B. Burmistrz miasta podjął decyzję o rozwiązaniu legalnej pikietki zorganizowanej przez kupców, którzy protestowali przeciwko likwidacji targowiska, chociaż jej przebieg nie zagrażał zdrowiu i życiu ludzi.
.....

C. Rząd wprowadził obowiązkową opłatę za przystąpienie ucznia do sprawdzianu przeprowadzanego w ostatnim roku nauki w szkole podstawowej.

D. Agresywni kibice zatrzymani na meczu piłkarskim przez policję przebywali w areszcie siedem dni, pomimo braku decyzji sądu o ich tymczasowym aresztowaniu.

Sprawdzane umiejętności Obszar standardów - korzystanie z informacji (II.1) Sprawdzana umiejętność – zdający rozpoznaje prawa lub wolności człowieka naruszone przez władze na podstawie podanych informacji.
Rozwiązywalność zadania 23% - zadanie trudne
Poprawna odpowiedź A. Prawo do ochrony zdrowia lub Prawo do czystego środowiska B. Prawo do zgromadzeń lub Prawo do pokojowych zgromadzeń C. Prawo do nauki lub Prawo do bezpłatnej nauki w szkołach publicznych D. Wolność osobista lub Prawo do wolności osobistej lub Prawo do nietykalności osobistej
Komentarz <i>Kolejne zadanie wymagające umiejętności korzystania z informacji i aż 76% odpowiedzi zdających była niepoprawna. Umiejętność rozpoznawania prawa lub wolności człowieka naruszanego przez władze na podstawie podanych informacji świadczy o niskim poziomie wiedzy na ten temat jak również niskiej świadomości i wrażliwości społecznej w odniesieniu do tej problematyki. Ważnym zadaniem na lekcjach wiedzy o społeczeństwie będzie, więc zwiększenie uwagi na treści nauczania związane z prawami człowieka.</i>

Zadanie 22. (2 pkt)

Na podstawie tekstu źródłowego i własnej wiedzy wykonaj polecenia.

Czy religia jest do czegokolwiek potrzebna demokracji? – pytał kanadyjski filozof Charles Taylor¹ podczas piątkowej III Debaty Tischnerowskiej na Uniwersytecie Warszawskim. Na swe prowokacyjne pytanie Taylor odpowiedział za pomocą też stojących niekiedy – jak sam zauważył – ze sobą w sprzeczności. Po pierwsze, na obecnym etapie historii religia nie może być już elementem jednoczącym społeczeństwo w systemie demokratycznym, bo demokracja ze swej natury produkuje zróżnicowanie postaw i poglądów. Bez względu na to, jak duża część społeczeństwa identyfikuje się z danym wyznaniem, w nowoczesnej demokracji nie może ono być podstawą jego jedności. Z drugiej strony, dobrze jest dla demokracji, gdy debata publiczna dotyczy spraw najważniejszych. Religia dotyczy właśnie spraw kardynalnych, dlatego poglądy religijne obywateli nie mogą być wyłącznie kwestią prywatną, bo wówczas życie publiczne ubożeje, tym bardziej, że w perspektywie historycznej to właśnie wspólnota religijna leży u podstaw narodowych tożsamości w wielu krajach.

¹ Charles Taylor – wykładowca na Uniwersytecie MC Gilla w Montrealu.

Źródło: M. Lizut, *Bez religii nie ma demokracji*, „Gazeta Wyborcza”, 22 V 2005.

a) Jaką rolę, zdaniem Charlesa Taylora, może odgrywać religia we współczesnym społeczeństwie demokratycznym?

.....

.....

.....

b) Podaj nazwę umowy międzynarodowej regulującej stosunki państwa z Kościołem katolickim.

Umowa ta nosi nazwę .....

<p>Sprawdzane umiejętności   Obszar standardów - korzystanie z informacji (II.5)   Sprawdzana umiejętność – zdający wyjaśnia znaczenie religii dla społeczeństwa na podstawie tekstu publicystycznego oraz zna termin <i>konkordat</i>.</p>
<p>Rozwiązywalność zadania   32% - zadanie trudne</p>
<p>Poprawna odpowiedź   a)   Religia sprzyja debacie na tematy najważniejsze dla społeczeństwa.   lub   Religia zapobiega ubożeniu życia publicznego.   b) Konkordat</p>
<p>Komentarz <i>Zadanie badające umiejętność interpretacji tekstu publicystycznego przysporzyło wiele trudności. Kolejny raz okazuje się, że umiejętność sparafrazowania wygłoszonych poglądów autora jest trudne, tak trudne jak znajomość określenia konkordat, jako nazwy umowy międzynarodowej regulującej stosunki państwa z Kościołem katolickim. Zdający muszą się nauczyć odczytywania przesłania tekstu, znaczeń symbolicznych i przerośni w nim zawartych oraz nie ograniczać się do umiejętności prostego wyszukiwania informacji w tekście czytany.</i></p>

Zadanie 23. (4 pkt)

W którym roku państwa oznaczone na mapie cyframi 1, 2, 3, 4 przystąpiły do Wspólnot Europejskich/Unii Europejskiej? Wpisz nazwy państw w tabeli.

Rok	Nazwa państwa
1981	
1986	
1995	
2004	

Sprawdzane umiejętności

Obszar standardów - korzystanie z informacji (II.4)

Sprawdzana umiejętność – zdający identyfikuje wskazane na mapie państwa i zna etapy rozszerzania Wspólnot Europejskich (Unii Europejskiej).

Rozwiązywalność zadania

24% - zadanie trudne

Poprawna odpowiedź

1981 rok – Grecja

1986 rok – Hiszpania

1995 rok – Finlandia

2004 rok – Węgry

Komentarz

Proste zadanie wymagające znajomości geografii politycznej i kalendarium rozszerzania Wspólnot Europejskich (Unii Europejskiej) sprawiło kłopot zdającym, gdyż 73% odpowiedzi było błędnych. Brak znajomości historii rozwoju Wspólnot Europejskich sprawił, że nawet, jeśli zdający znał nazwę państwa to „strzelał” błędnie przypisując datę wstąpienia tego państwa do UE.

Zadanie 24. (4 pkt)

Z poniższego tekstu wypisz cztery numery zdań, które podają wyłącznie fakty, oraz cztery numery tych zdań, które zawierają opinie.

- [1] Idea poradnictwa obywatelskiego zrodziła się w Wielkiej Brytanii w czasach wojny.
- [2] Pierwsze polskie Biuro Porad Obywatelskich powstało w Warszawie w 1996 roku.
- [3] Każde biuro działa przy stowarzyszeniu albo fundacji na podstawie odpowiedniej ustawy.
- [4] Doradcy udzielają tam informacji o sposobach rozwiązywania życiowych problemów.
- [5] Nie są to klasyczne porady prawne, ale i tak pomagają w przezwycięzeniu życiowej bezradności.
- [6] Sytuacja biur jest nietypowa.
- [7] Biura nie mając osobowości prawnej i działając przy organizacji pozarządowej, za jej pośrednictwem uzyskują wsparcie z budżetu państwa.
- [8] Wydawać by się mogło, że sytuację poprawi wejście Polski do Unii.
- [9] Bruksela przeznaczają środki na projekty związane z konkretnymi problemami społecznymi: bezrobociem, ubóstwem lub dyskryminacją kobiet.
- [10] Biura Porad Obywatelskich powinny bardziej aktywnie poszukiwać pieniędzy wśród przedsiębiorców i zwykłych ludzi.

Na podstawie: I. Aleksandrowska, *Biuro Dobra Rada*, „Polityka”, nr 16, 23 IV 2005.

FAKTY	☐	☐	☐	☐
OPINIE	☐	☐	☐	☐

<p>Sprawdzane umiejętności   Obszar standardów - korzystanie z informacji (II.3)   Sprawdzana umiejętność – zdający odróżnia opinie od faktów.</p>
<p>Rozwiązywalność zadania   81% - zadanie łatwe</p>
<p>Poprawna odpowiedź   Fakty: 1, 2, 3, 4, 7, 9.   Opinie: 5, 6, 8, 10.</p>
<p>Komentarz <i>Zadanie we wcześniejszych sesjach egzaminu maturalnego z wiedzy o społeczeństwie sprawiające stosunkowo dużo problemów tym razem było łatwe. Być może sprawił to komunikatywny język zamieszczonego tekstu lub bardzo dobre przygotowanie się zdających do tego zadania, które pojawia się, co roku.   Zdający otrzymywał 2 pkt za podanie czterech faktów i 2 pkt za cztery opinie, po 1 pkt przyznawano za trzy fakty i trzy opinie. Jeżeli zdający umieścił ten sam numer zdania w obu kategoriach, to nie podlegał o ocenie.</i></p>

Zadanie 25. (5 pkt)

Na podstawie danych statystycznych z tabeli i własnej wiedzy wykonaj polecenia.

Akceptacja systemu demokratycznego

Czy zgadza się Pan(i), czy też nie zgadza ze stwierdzeniem, że demokracja ma przewagę nad innymi formami rządów?	Wskazania respondentów według terminów badań									
	X 1992	VI 1993	V 1995	XI 1996	X 1997	III 1999	X 2000	III 2002	V 2004	XI 2006
	w procentach									
Zgadzam się	52	62	67	67	63	64	70	66	60	62
Nie zgadzam się	15	11	17	12	16	19	12	14	18	18
Trudno powiedzieć	33	27	16	21	21	17	18	20	22	20

Na podstawie: *Krytyczni demokraci: akceptacja demokracji a ocena jej funkcjonowania w Polsce*. [w:] Komunikat z badań CBOS, Warszawa, styczeń 2007.

a) W tabeli zamieszczono dane prezentujące rozkład opinii respondentów na temat demokracji.

Określ zmianę akceptacji systemu demokratycznego między rokiem 1992 a 2006. Przytocz dane liczbowe z tabeli.

.....

b) Na podstawie własnej wiedzy podaj trzy różne powody, które mogą zmniejszać akceptację demokracji.

1. ....

2. ....

3. ....

Sprawdzane umiejętności

Obszar standardów - korzystanie z informacji (II.2,6)

Sprawdzana umiejętność – zdający odczytuje dane statystyczne z wykresu oraz wskazuje przyczyny zmniejszania się akceptacji demokracji.

Rozwiązywalność zadania

43% - zadanie trudne

Poprawna odpowiedź

a)

Wzrosła akceptacja systemu demokratycznego z 52 % w roku 1992 do 62% w roku 2006. lub

Wzrósł brak akceptacji systemu demokratycznego z 15% w roku 1992 do 18 % w roku 2006 .

b)

Zdający otrzymywał punkty za określenie przyczyn, które mogą zmniejszać akceptację demokracji w odniesieniu do np.:

- aktualnych wydarzeń politycznych
- jakości rządzenia

- etyki rządzących
- realizacji obietnic wyborczych
- stosunku władzy do społeczeństwa
- problemu obsadzania stanowisk państwowych
- problemu korupcji
- funkcjonowania administracji

Komentarz

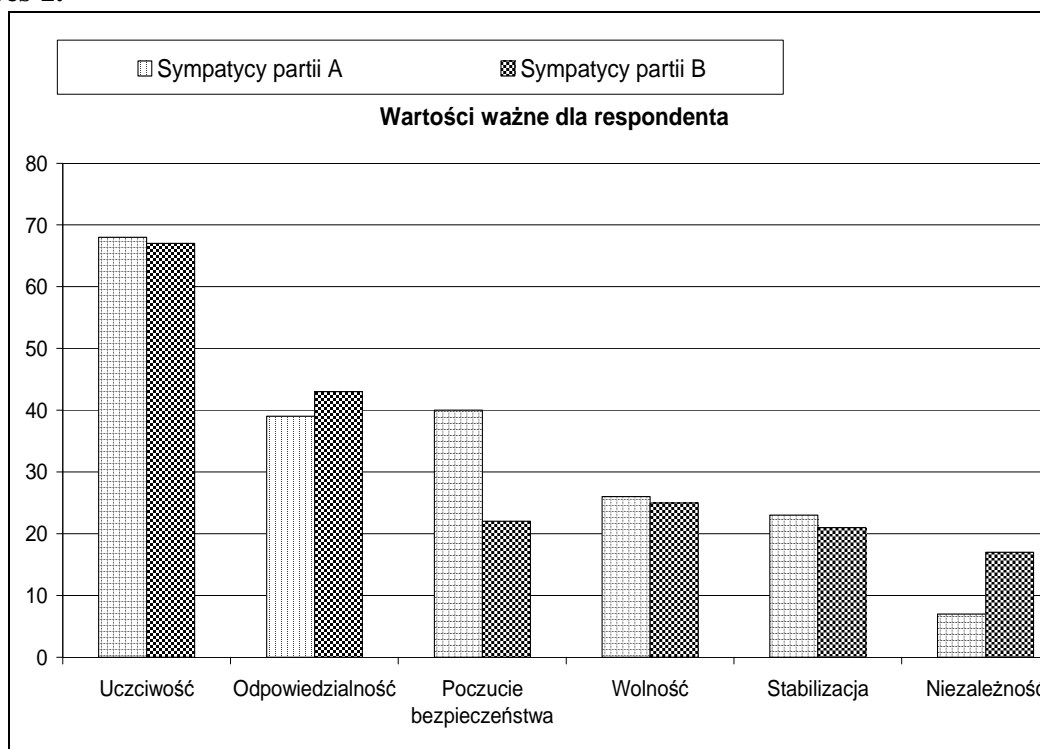
Zadanie wymagało umiejętności analizy danych z tabeli ich odczytania i zinterpretowania. Ważne przy udzielaniu odpowiedzi było określenie zmiany akceptacji systemu demokratycznego (wzrosła) i zilustrowania tego wniosku odpowiednimi danymi z tabeli. Natomiast określenie powodów zmiany było okazją do swobodnego sformułowania odpowiedzi w oparciu o wiedzę wynikającą z obserwacji i własnych refleksji na temat obserwowanych zjawisk z życia społecznego i politycznego Polski.

Zadanie 26. (6 pkt)

Na wykresach 1 – 2 przedstawiono procentowy rozkład opinii respondentów na temat wartości ważnych dla respondentów oraz wartości, którymi ich zdaniem powinien kierować się polityk.

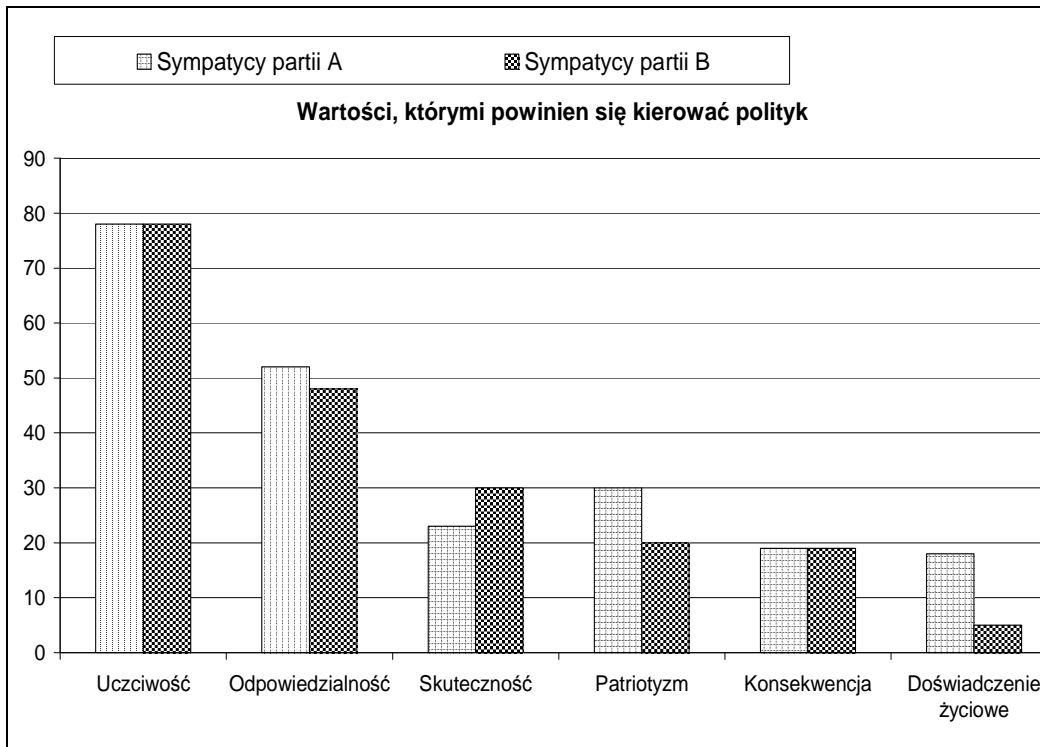
Na podstawie analizy wykresów i własnej wiedzy wykonaj polecenia.

Wykres 1.

Na podstawie: www.millwardbrown.com

Wykres 2.

Na podstawie: www.millwardbrown.com

Partia A – partia konserwatywna

Partia B – partia liberalna

Wskaż dwie wartości, których aprobatą najbardziej różnicuje sympatyków partii A i partii B. Wyjaśnij różnice w stopniu aprobaty każdej z tych wartości.

Wartości ważne dla respondenta:

1. .... 2. ....

Wyjaśnienie

1. ....
 .....
 2. ....
 .....

Wartości, którymi powinien kierować się polityk:

1. .... 2. ....

Wyjaśnienie

1. ....
 .....
 2. ....
 .....

<p>Sprawdzane umiejętności   Obszar standardów - korzystanie z informacji (II.5)   Sprawdzana umiejętność – zdający interpretuje dane statystyczne korzystając z wiedzy o programach partii liberalnych i konserwatywnych.</p>
<p>Rozwiązywalność zadania   31% - zadanie trudne</p>

Poprawna odpowiedź

Wartości ważne dla respondenta: **poczucie bezpieczeństwa** oraz **niezależność**.

Wartości, którymi powinien kierować się polityk: **patriotyzm** oraz **doświadczenie życiowe**.

Przykłady poprawnych odpowiedzi:

Wyjaśnienie dotyczące każdej z dwóch wybranych wartości ważnych dla respondenta oraz każdej z dwóch wybranych wartości, którymi powinien kierować się polityk.

Wartości ważne dla respondenta

Poczucie bezpieczeństwa, np.:

Elektorat partii A (konserwatywnej), w przeciwieństwie do elektoratu partii B (liberalnej), stanowią ludzie ceniący sobie bardziej poczucie bezpieczeństwa.

Niezależność, np.:

Elektorat partii B (liberalnej) stanowią ludzie ceniący sobie samodzielność, kreatywność, wolność, co nie jest tak istotne dla elektoratu partii A (konserwatywnej).

Wartości, którymi powinien kierować się polityk

Patriotyzm, np.:

Osoby o poglądach liberalnych, sympatycy partii B (liberalnej), często czują się kosmopolitami i chociaż patriotyzm stanowi dla nich bardzo cenną wartość, to jest ona prawie porównywalna z taką wartością jak konsekwencja. Natomiast dla sympatyków partii A (konserwatywnej) patriotyzm jest jedną z trzech najważniejszych wartości.

Doświadczenie życiowe, np.:

Dla sympatyków partii A (konserwatywnej) biografia polityczna polityka ma bardzo istotne znaczenie, poza tym dla osób usposobionych konserwatywnie doświadczenie życiowe jest tożsame z praktyczną mądrością. Mała liczba odpowiedzi po stronie zwolenników partii B (liberalnej) może wynikać z tego, iż osoby o poglądach liberalnych cenią sobie racjonalizm, dla którego przesłanki nie wynikają z doświadczenia.

Uwaga: Zdający w swoim wyjaśnieniu powinien odnieść się do programów politycznych partii liberalnych i konserwatywnych lub założeń doktryny (ideologii) liberalizmu i konserwatyzmu.

Komentarz

Zadanie od zdających wymagało umiejętności interpretacji danych statystycznych i powiązania wniosków z niej płynących z wiedzą o programach partii liberalnych i konserwatywnych. Stosunkowo prostym zadaniem było odczytanie i podanie dwóch wartości ważnych dla respondenta i polityka. Gorzej wypadła umiejętność sformułowania wyjaśnienia, barierą była tutaj nieznanostwo wartości konserwatywnych i liberalnych, szczególnie, że współcześnie zacierają się różnice między tymi partiami i wartości dawniej konserwatywne dzisiaj są przypisywane także liberalom. Wymagało to, więc dużego odczytania i znajomości programów tychże partii przez zdających maturzystów.

Zadanie 27. (15 pkt)

Napisz artykuł do gazety przedstawiający sylwetkę idealnego polityka.

Jakimi wartościami powinien kierować się idealny polityk? Dlaczego te wartości uważasz za najważniejsze?

.....

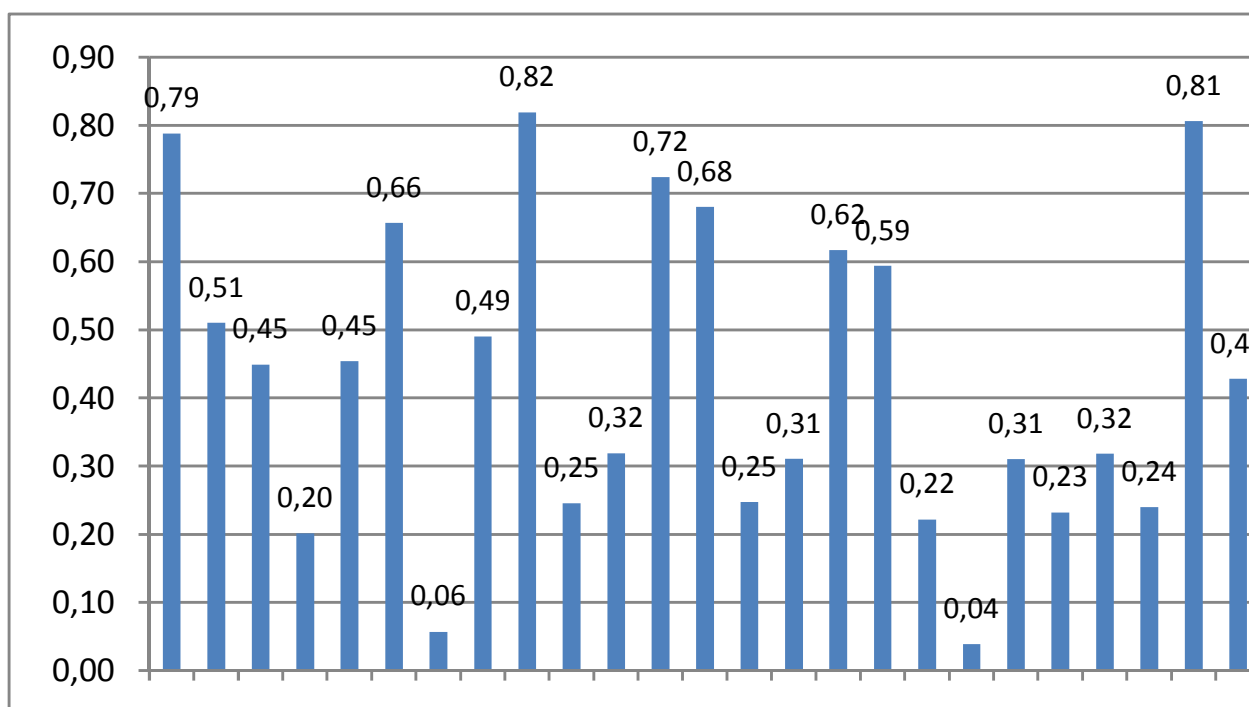
.....

.....

<p>Sprawdzane umiejętności Obszar standardów – tworzenie informacji (III.5) Sprawdzana umiejętność – zdający pisze własny tekst (artykuł) na podany temat.</p>
<p>Rozwiązywalność zadania 43% - zadanie trudne</p>
<p>Poprawna odpowiedź Zdający otrzymywał:</p> <ul style="list-style-type: none">
• 0 lub 2 punkty za przedstawienie sylwetki idealnego polityka
• po 1 punkcie za przedstawienie każdej wartości, którą powinien kierować się polityk (maksymalnie 2 punkty)
• po 3 punkty za uzasadnienie, dlaczego wskazana wartość została uznana za najważniejszą (maksymalnie 6 punktów)
• 1 punkt za poprawną formę artykułu – tytuł i podpis
• 1 punkt za spójność tekstu
• 1 punkt za komunikatywność języka
• 2 punkty za szczególne walory pracy
<p>Komentarz</p> <p><i>Od piszących artykuł wymagano, aby przedstawili idealnego polityka, którego mają zarysowanego we własnej wyobraźni. W sprawdzanych pracach pojawiały się różnorodne sylwetki nawiązujące do istniejących realnie polityków, ale także takie, których nie spotkamy w rzeczywistości. Oczekiwano, aby zdający określił wartości (albo cechy), które powinny wyróżniać idealnego polityka z masy innych osób np. uczciwość, odpowiedzialność, skuteczność, patriotyzm, niezależność myślenia itp. Ponieważ w kluczu użyto sformułowania „na przykład” uzasadnienie mogło zawierać bardzo szeroką paletę cech uzasadniających profil ideału polityka. Mimo tak skonstruowanego modelu, odpowiedzi zdających cechowało ubóstwo języka i określeń, którymi posługiwali się. W uzasadnieniu zadaniem zdającego było określenie, dlaczego wskazane wartości (cechy) są ważne obywateli demokratycznego państwa. Oczekiwano, że znajdą się w nim, że np. umożliwiają podejmowanie skutecznych działań, chronią państwo przed anarchią, zapewniają stabilizację życia społecznego itp.</i></p>

Tabela 1. Pogrupowanie zadań ze względu na ich łatwość – poziom podstawowy

Łatwość	od 0 do 0,19	od 0,20 do 0,49	od 0,50 do 0,69	od 0,70 do 0,89	od 0,90 do 1,00
Opis	zadanie bardzo trudne	zadanie trudne	zadanie umiarkowanie trudne	zadanie łatwe	zadanie bardzo łatwe
Numery zadań	7.,19.	3.,4.,5.,8.,10.,11.,14.,15.,18.,20.,21.,22.,23.,25.,26.,27.	2.,6.,13.,16.,17.	1.,9.,12.,24.	
Liczba zadań	2	16	5	4	0
Liczba punktów	7	66	14	13	0

Wykres 1. Łatwość zadań – poziom podstawowy

ARKUSZ EGZAMINACYJNY DLA POZIOMU ROZSZERZONEGO

Opis arkusza

Zadania zawarte w arkuszu egzaminacyjnym sprawdzały wiedzę i rozumienie zjawisk oraz procesów z czterech obszarów treści podstawy programowej – społeczeństwo, polityka, prawo i problemy współczesnego świata oraz umiejętności korzystania z informacji i jej tworzenia. Zadania egzaminacyjne obejmowały zakres wymagań dla poziomu rozszerzonego.

Arkusz składał się z 18 zadań, w tym 8 zamkniętych, (4 wyboru wielokrotnego, 2 na dobieranie i 2 prawda-falsz) oraz 9 otwartych krótkiej odpowiedzi i jedno zadanie otwarte rozszerzonej odpowiedzi.

W zadaniach wykorzystano teksty źródłowe, mapę, graf, wykres i tabele z danymi statystycznymi. Zadanie rozszerzonej odpowiedzi (nr 18) polegało na napisaniu wypracowania na jeden z dwóch tematów.

Za zadania z arkusza egzaminacyjnego na poziomie rozszerzonym zdający mógł uzyskać 50 punktów.

CZĘŚĆ I (20 punktów)

W zadaniach 1 – 4 zaznacz jedną prawidłową odpowiedź.

Zadanie 1. (1 pkt)

Typ zbiorowości, której członków łączą trwałe więzi emocjonalne to

- A. klasa.
- B. warstwa.
- C. wspólnota.
- D. zrzeszenie.

<p>Sprawdzane umiejętności Obszar standardów - wiadomości i rozumienie (I.1) Sprawdzana umiejętność – zdający wskazuje typ zbiorowości, w której członków łączą trwałe więzi emocjonalne.</p>
<p>Rozwiązywalność zadania 77% - zadanie łatwe</p>
<p>Poprawna odpowiedź C. wspólnota</p>
<p>Komentarz <i>Zadanie sprawdzające podstawową wiedzę z treści odnoszących się do społeczeństwa. Tylko 17% zdających nie potrafiło poprawnie odpowiedzieć, że zbiorowość, której członków łączą trwałe więzi emocjonalne to wspólnota.</i></p>

Zadanie 2. (1 pkt)

Koncepcja państwa, jako „stróża nocnego” zakłada, że

- A. państwo nie ingeruje w funkcjonowanie gospodarki.
- B. celem państwa jest zapewnienie dobrobytu wszystkim obywatelom.
- C. podstawą ustroju gospodarczego jest centralne sterowanie gospodarką.
- D. rolą państwa jest zapewnienie ogółowi obywateli bezpieczeństwa socjalnego.

<p>Sprawdzane umiejętności Obszar standardów - wiadomości i rozumienie (I.6) Sprawdzana umiejętność – zdający zna i rozumie model państwa liberalnego.</p>
<p>Rozwiązywalność zadania 28% - zadanie trudne</p>
<p>Poprawna odpowiedź A. państwo nie ingeruje w funkcjonowanie gospodarki</p>
<p>Komentarz <i>Zdanie wymagające od zdających znajomości idei liberalizmu, dla 62% z nich było za trudne. Przyczyną mógł być tylko brak wiedzy, którą badało to zadanie zamknięte.</i></p>

Zadanie 3. (1 pkt)

Komu i co nakazuje Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej, gdy sejm nie udzieli wotum zaufania Radzie Ministrów powołanej przez Prezesa Rady Ministrów, którego desygnował Prezydent RP?

- A. Nakazuje Prezydentowi RP skrócić kadencję sejmu.
- B. Nakazuje Prezydentowi RP powołać rząd mniejszościowy.
- C. Nakazuje Prezesowi Rady Ministrów powołać nową Radę Ministrów.
- D. Nakazuje sejmowi wybrać Prezesa Rady Ministrów.

Sprawdzane umiejętności Obszar standardów - wiadomości i rozumienie (I.7) Sprawdzana umiejętność – zdający rozpoznaje działania podejmowane w procedurze „trzech kroków”.
Rozwiązywalność zadania 25% - zadanie trudne
Poprawna odpowiedź D. Nakazuje sejmowi wybrać Prezesa Rady Ministrów.
Komentarz <i>Udzielenie odpowiedzi możliwe było na podstawie wiedzy o procedurach powoływania rządu i premiera określonych w Konstytucji RP, podpowiedzią mogła być tutaj analiza hipotetycznych zdarzeń i poprzez ich analizę i eliminowanie tych nieprawdziwych dojście do właściwej odpowiedzi. Stopień szczegółowości wymaganej wiedzy powinien być wskazówką dla nauczycieli, a przede wszystkim dla zdających w 2010 roku maturę, że wymagana jest duża wiedza na temat konstytucyjnych zasad ustrojowych państwa polskiego.</i>

Zadanie 4. (1 pkt)

Najwyższą instytucją polityczną Unii Europejskiej, nadrzędną w stosunku do organów Wspólnot Europejskich, jest

- A. Rada Europy.
- B. Rada Europejska.
- C. Komisja Europejska.
- D. Parlament Europejski.

Sprawdzane umiejętności Obszar standardów - wiadomości i rozumienie (I.14) Sprawdzana umiejętność – zdający rozpoznaje instytucję polityczną Unii Europejskiej.
Rozwiązywalność zadania 42% - zadanie umiarkowanie trudne
Poprawna odpowiedź B. Rada Europejska
Komentarz <i>Zadanie wymagające wiedzy o organach Wspólnot Europejskich dla połowy nie stanowiło problemu, jednak dla pozostałych wybór spośród trzech wskazanych instytucji tej, która jest nadrzędną dla dwóch pozostałych nie był łatwy. Dodatkowo „zamieszanie” w analizie wprowadzało wpisanie Rady Europy nie będącej instytucją ani też organem Wspólnot. Ciekawe zadanie, także poprzez dobry dobór dystraktorów.</i>

Zadanie 5. (3 pkt)

Wymień trzy konstytucyjne przypadki, kiedy wspólne obrady Sejmu i Senatu Rzeczypospolitej Polskiej uznaje się za posiedzenie Zgromadzenia Narodowego.

1. ....
2. ....
3. ....

Sprawdzane umiejętności

Obszar standardów - wiadomości i rozumienie (I.7)

Sprawdzana umiejętność – zdający zna sytuacje, w których obraduje Zgromadzenie Narodowe w Polsce.

Rozwiązywalność zadania

24% - zadanie trudne

Poprawna odpowiedź

- **Odebranie przysięgi od nowo wybranego Prezydenta Rzeczypospolitej.**
- **Wysłuchanie orędzia Prezydenta Rzeczypospolitej.**
- **Uznanie trwałej niezdolności Prezydenta Rzeczypospolitej do sprawowania urzędu ze względu na stan zdrowia.**
- **Rozpatrywanie wniosku o postawienie Prezydenta w stan oskarżenia** [postawienie Prezydenta w stan oskarżenia przed Trybunałem Stanu]

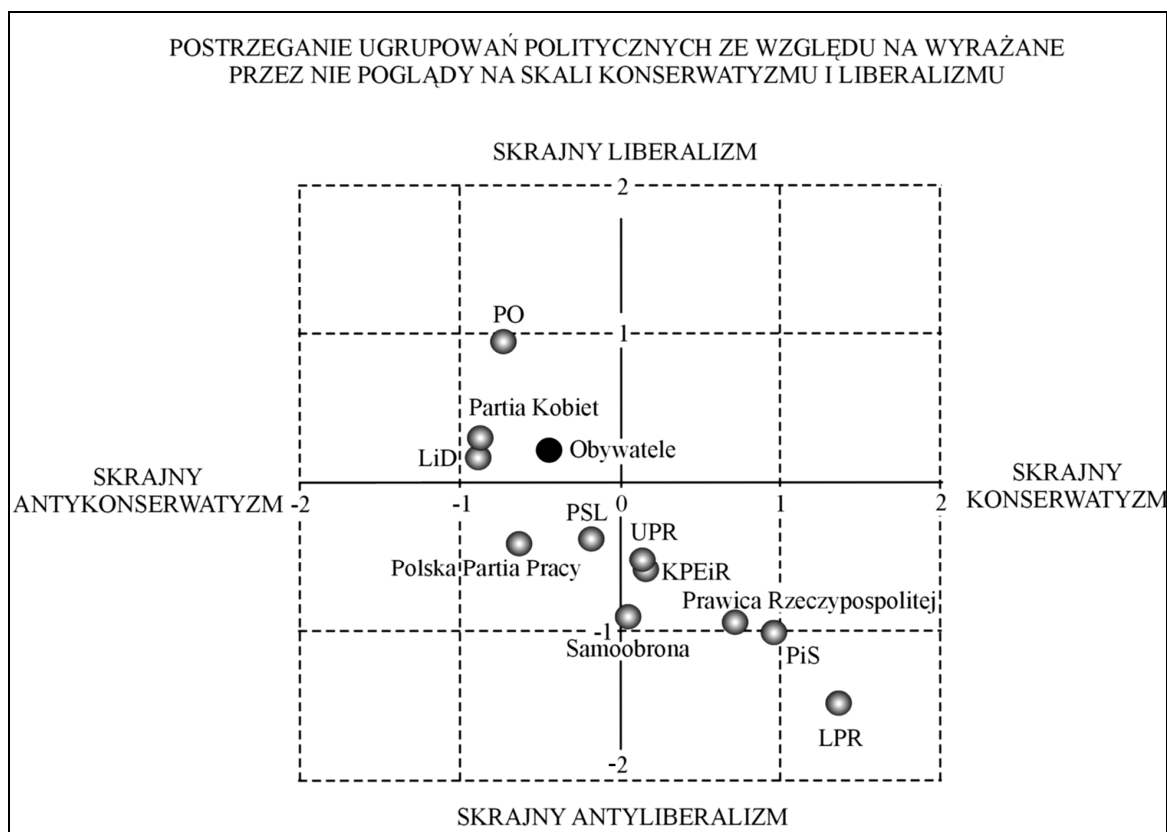
Komentarz

Zdanie, które wzbudziło najwięcej kontrowersji przy ocenie odpowiedzi zdających, od których wymagano precyzyjnego określenia, kiedy wspólne obrady Sejmu i Senatu Rzeczypospolitej Polskiej uznaje się za posiedzenie Zgromadzenia Narodowego. Odpowiedzi, które nie zawierały elementów wskazanych w modelu (wyłuszczone druk) były dyskwalifikowane.

Zadanie 6. (1 pkt)

W sierpniu 2007 roku Centrum Badania Opinii Społecznej przeprowadziło badanie, w którym poproszono respondentów o usytuowanie ugrupowań i partii politycznych w Polsce na skalach konserwatyzmu i liberalizmu (od – 2 do 2).

Na podstawie poniższego rysunku rozstrzygnij, które zdania są prawdziwe, a które fałszywe. Wpisz w odpowiednie miejsca tabeli *Prawda* (zdanie prawdziwe) lub *Fałsz* (zdanie fałszywe).

* Pod uwagę wzięto wyłącznie tych, którzy potrafili wyrazić swoje zdanie, pominięto odpowiedzi „trudno powiedzieć” i inne tego typu.

Źródło: *Społeczna percepcja konserwatyzmu i liberalizm*, [w:] Komunikat z badań CBOS, Warszawa, sierpień 2007.

	Zdania	Prawda lub Fałsz
A.	Według respondentów najbardziej konserwatywną, a zarazem najbardziej antyliberalną partią jest Unia Polityki Realnej.	
B.	Respondenci uważają, że na polskiej scenie politycznej partią zarówno antyliberalną, jak i antykonserwatywną jest Polska Partia Pracy.	
C.	Respondenci spostrzegają Platformę Obywatelską, jako partię antykonserwatywną i najbardziej liberalną.	

<p>Sprawdzone umiejętności   Obszar standardów – korzystanie z informacji (II.1)   Sprawdzana umiejętność – zdający rozróżnia informacje prawdziwe od fałszywych na podstawie analizy wykresu.</p>
<p>Rozwiązywalność zadania   87% - zadanie łatwe</p>
<p>Poprawna odpowiedź   A. Fałsz   B. Prawda   C. Prawda</p>
<p>Komentarz <i>Zadanie poprzez swoją konstrukcję eliminowało dwuznaczność odpowiedzi, sprawdzało umiejętność analizy wykresu, ale niestety było podatne na zgadywanie i wskazywanie odpowiedzi na chybił trafił. Zadanie słabo różnicujące zdających.</i></p>

Zadanie 7. (2 pkt)

Do podanych w tabeli wyjaśnień dopisz właściwe pojęcia.

A.	Nabywanie przez człowieka systemu wartości, norm i wzorów zachowań obowiązujących w społeczeństwie.	
B.	Zjawisko polegające na zaniku więzi i osłabieniu norm, na których opiera się społeczeństwo.	
C.	Postawa podporządkowania się, wbrew osobistym poglądom, wartościom i normom obowiązującym w danej grupie społecznej.	

<p>Sprawdzone umiejętności   Obszar standardów - wiadomości i rozumienie (I.1)   Sprawdzana umiejętność – zdający zna pojęcia z zakresu socjologii (życia społecznego).</p>
<p>Rozwiązywalność zadania   17% - zadanie bardzo trudne</p>
<p>Poprawna odpowiedź   A. socjalizacja   B. anomia   C. konformizm</p>
<p>Komentarz <i>Zadanie otwarte badające wiedzę okazało się trudne. Zdający otrzymywał 1 pkt za poprawne podanie dwóch pojęć a dwa punkty za podanie trzech pojęć. Taka konstrukcja zadania była na pewno barierą w uzyskaniu wyższych wyników przez zdających, bowiem wymagało ono sformułowania odpowiedzi a wskazówka w postaci krótkich wyjaśnień nie dla wszystkich była wystarczająca, aby podać nazwy podstawowych pojęć socjologicznych.</i></p>

Zadanie 8. (2 pkt)

a) Wyjaśnij, na czym polega konstruktywne wotum nieufności.

.....

.....

.....

.....

b) Podaj główną konsekwencję tej procedury.

.....

.....

<p>Sprawdzane umiejętności Obszar standardów - wiadomości i rozumienie (I.7) Sprawdzana umiejętność – zdający wyjaśnia istotę konstruktywnego wotum nieufności oraz zna zalety stosowania procedury konstruktywnego wotum nieufności.</p>
<p>Rozwiązywalność zadania 13% - zadanie bardzo trudne</p>
<p>Poprawna odpowiedź a) Jednoczesne [w jednej uchwale, głosowaniu] wyrażenie przez Sejm wotum nieufności dotychczasowej Radzie Ministrów [rządowi] i wybór nowego Prezesa Rady Ministrów [premiera, szefa rządu]. b) Np. • Gwarancja, że państwo nie pozostanie bez rządu. • Zwiększenie stabilności rządu w państwie. • Utrudnienie możliwości wyrażania rządowi wotum nieufności przez Sejm.</p>
<p>Komentarz <i>Zadanie badające wiedzę o wypełnianiu funkcji kreacyjnej przez Sejm było dla zdających bardzo trudne. Częstym błędem było odnoszenie konstruktywnego wotum nieufności do Sejmu i określanie, iż jest to „podanie się do dymisji” samego parlamentu. Wiele odpowiedzi było niepełnych, nie spełniających wszystkich kryteriów poprawności przyjętych w modelu. Przede wszystkim brakowało określenia, że musi nastąpić jednoczesne wyrażenie wotum nieufności rządowi i wybór nowego premiera.</i></p>

Zadanie 9. (1 pkt)

W poniższej tabeli przedstawiono wydarzenia składające się na proces integracji Polski z Unią Europejską.

Ponumeruj je liczbami 1 – 5 według kolejności chronologicznej. Przy najwcześniejszym wydarzeniu wpisz 1.

	Wydarzenia	Numer
A.	Podpisanie Układu Stowarzyszeniowego	
B.	Przeprowadzenie referendum w sprawie wejścia do Unii Europejskiej	
C.	Podpisanie Traktatu Akcesyjnego	
D.	Złożenie wniosku o członkostwo w Unii Europejskiej	
E.	Rozpoczęcie negocjacji akcesyjnych	

Sprawdzane umiejętności

Obszar standardów - korzystanie z informacji (II.1)

Sprawdzana umiejętność – zdający porządkuje chronologicznie wydarzenia.

Rozwiązywalność zadania

12% - zadanie bardzo trudne

Poprawna odpowiedź

- A. 1
- B. 5
- C. 4
- D. 2
- E. 3

Komentarz

Zadanie badające znajomość historii integracji europejskiej było bardzo trudne. O ile poprawnie wskazywano pierwsze wydarzenie lub nawet ostatnie to błędne ogniwa pośrednie dyskwalifikowały odpowiedź i zdający uzyskiwał zero punktów. Przykład ten dowodzi dużej różnicy w wymaganiach na poziomie rozszerzonym i podstawowym, gdzie w zadaniu 8 zdający uzyskiwał 1 pkt za podanie pierwszego wydarzenia i 1 pkt za podanie ostatniego wydarzenia.

Zadanie 10. (1 pkt)

W poniższej tabeli przedstawiono informacje dotyczące ochrony praw i wolności człowieka.

Rozstrzygnij, które zdania są prawdziwe, a które fałszywe. Wpisz w odpowiednie miejsca tabeli *Prawda* (zdanie prawdziwe) lub *Falsz* (zdanie fałszywe).

	Zdania	Prawda lub fałsz
A.	Biuro Wysokiego Komisarza ds. Uchodźców, zajmujące się ochroną uchodźców i rozwiązywaniem ich problemów, działa w ramach Organizacji Narodów Zjednoczonych.	
B.	Na kontynencie afrykańskim został utworzony regionalny system ochrony praw człowieka.	
C.	Europejski Trybunał Praw Człowieka rozpatruje sprawy, wniesione w drodze skargi indywidualnej lub międzypaństwowej, związane z naruszeniem Konwencji Praw Człowieka i Podstawowych Wolności.	

Sprawdzane umiejętności

Obszar standardów - wiadomości i rozumienie (I.9)

Sprawdzana umiejętność – zdający rozróżnia informacje prawdziwe dotyczące praw i wolności człowieka od informacji fałszywych

Rozwiązywalność zadania

24% - zadanie trudne

Poprawna odpowiedź

- A. Prawda
- B. Prawda
- C. Prawda [Falsz]

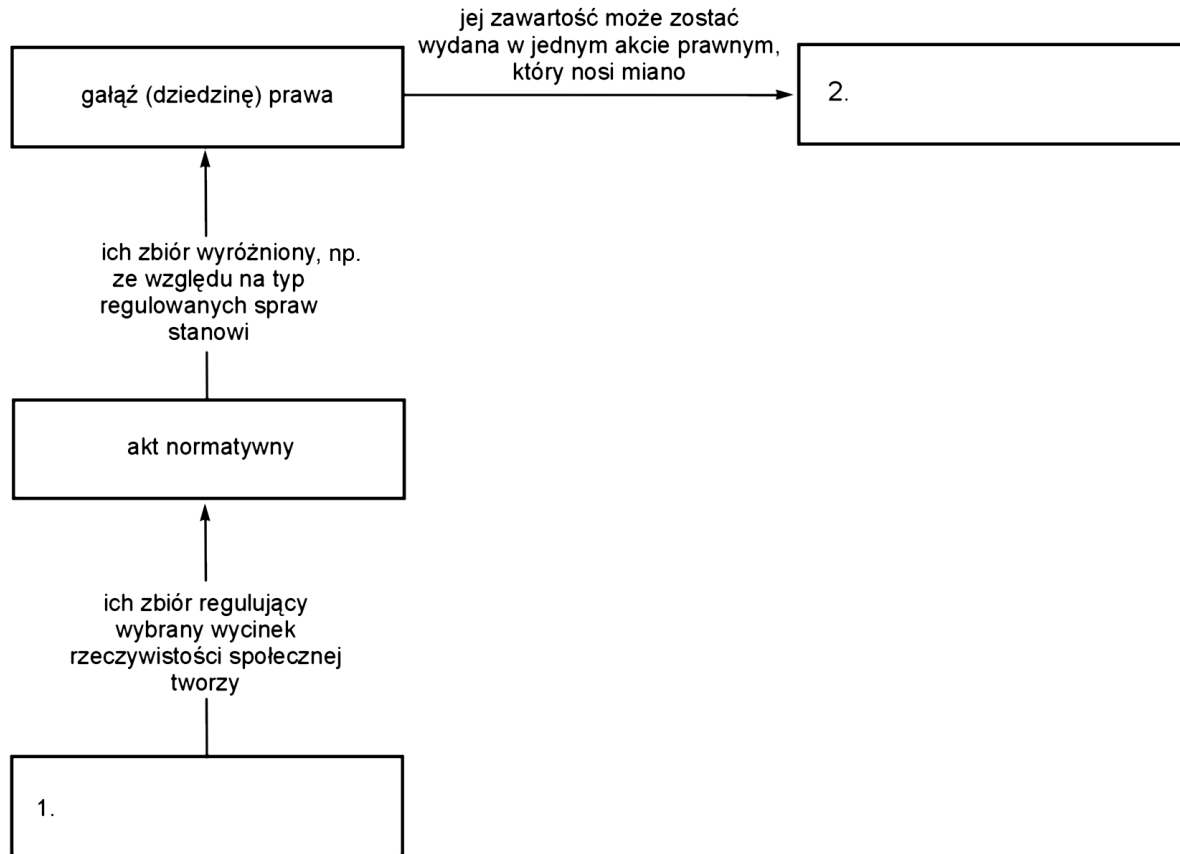
Komentarz

Zadanie badające znajomość praw człowieka, podobnie jak na poziomie podstawowym przysporzyło zdającym dużo problemów z poprawnym jego rozwiązaniem. Zadanie zamknięte typu Prawda/Falsz pozornie sprzyjało uzyskaniu 1 pkt. Przyjęty sposób punktowania, za trzy poprawne wskazania jeden punkt, stał się barierą dla 71% maturzystów, bowiem jeden błąd dyskwalifikował dwie poprawne odpowiedzi.

Zadanie 11. (1 pkt)

Uzupełnij schemat, wpisując poniższe terminy prawnicze w taki sposób, aby poprawnie ukazywał ich wzajemne zależności.

Terminy prawnicze: źródło prawa, kodeks, przepis prawny, system prawa

Wypełnia egzaminator	Nr zadania	7.	8.	9.	10.	11.
	Maks. liczba punktów	2	2	1	1	1
	Uzyskana liczba punktów					

<p>Sprawdzane umiejętności   Obszar standardów - wiadomości i rozumienie (I.9)   Sprawdzana umiejętność – zdający zna terminy z zakresu prawa.</p>
<p>Rozwiązywalność zadania   59% - zadanie umiarkowanie trudne</p>
<p>Poprawna odpowiedź   1. przepis prawny   2. kodeks</p>
<p>Komentarz <i>Zadanie umiarkowanie trudne, badające znajomość podstawowych pojęć prawnych nie sprawiło kłopotów, szczególnie kandydatom na studentów wydziałów prawa. Wydaje się, że bardzo dużym ułatwieniem było podanie terminów prawnych, spośród, których zdający wybierali odpowiedzi. Wśród błędnych odpowiedzi było stosunkowo dużo wskazań źródła prawa, które wpisywano zamiast poprawnie przepisu prawa. Nie było kłopotów z zakwalifikowaniem odpowiedzi – kodeks.</i></p>

Zadanie 12. (2 pkt)

Wymień elementy, z których zbudowana jest norma prawna.

.....

.....

Sprawdzane umiejętności Obszar standardów - wiadomości i rozumienie (I.8) Sprawdzana umiejętność – zdający zna elementy budowy normy prawnej.
Rozwiązywalność zadania 17% - zadanie bardzo trudne
Poprawna odpowiedź Hipoteza, dyspozycja i sankcja lub hipoteza i dyspozycja.
Komentarz <i>Zadanie budzące dużo komentarzy ze względu na nieporozumienie wywołane przekonaniem zdających, że podanie hipotezy lub dyspozycji i sankcji, jako najważniejszego, (bo zawsze występującego) elementu normy prawnej było poprawną odpowiedzią. Tymczasem większość norm prawnych nie ma sankcji tylko zawiera hipotezę i dyspozycję, np. w prawie cywilnym. Nie uznawano również odpowiedzi, w których opisywano, czym jest hipoteza i dyspozycja, jak to czyni jeden z popularnych podręczników szkolnych do wiedzy o społeczeństwie, tymczasem wymagano podania nazw elementów normy prawnej i dlatego nie uznawano takich odpowiedzi.</i>

Zadanie 13. (3 pkt)

Na mapie konturowej oznaczono wybrane państwa europejskie cyframi 1, 2, 3. Wpisz do tabeli nazwy tych państw. Postaw X przy państwach, które należą do:

- Unii Europejskiej,
- NATO.

	Nazwa państwa	Przynależność do UE	Przynależność do NATO
1			
2			
3			

Sprawdzane umiejętności

Obszar standardów - korzystanie z informacji (II.4)

Sprawdzana umiejętność – zdający identyfikuje wskazane na mapie państwa oraz zna ich przynależność do UE oraz do NATO.

Rozwiązywalność zadania

48% - zadanie trudne

Poprawna odpowiedź

1. Austria i znak X przy UE
2. Norwegia i znak X przy NATO
3. Portugalia i znak X przy UE oraz przy NATO

Komentarz

Zadanie wymagało podania trzech elementów: nazwy państwa, określenia czy należy do UE i NATO, za które zdający otrzymywał 1 pkt. Zdający wykazywali się na ogół dobrą znajomością geografii politycznej, ale słabiej identyfikowali przynależność do Unii Europejskiej i często stawiali znak X przy Norwegii, a Austrię zaliczali do państw NATO.

CZĘŚĆ II – Analiza materiałów źródłowych (10 punktów)**Zadanie 14. (2 pkt)**

Na podstawie zamieszczonych poniżej tekstów źródłowych oraz własnej wiedzy wykonaj polecenia.

Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej

Art. 70.

1. Każdy ma prawo do nauki. Nauka do 18. roku życia jest obowiązkowa. [...]
2. Nauka w szkołach publicznych jest bezpłatna. Ustawa może dopuścić świadczenie niektórych usług edukacyjnych przez publiczne szkoły wyższe za odpłatnością.
3. Rodzice mają wolność wyboru szkół innych niż publiczne. Obywatele i instytucje mają prawo zakładania szkół podstawowych, ponadpodstawowych i wyższych oraz zakładów wychowawczych. Warunki zakładania i działalności szkół niepublicznych oraz udziału władz publicznych w ich finansowaniu, a także zasady nadzoru pedagogicznego nad szkołami i zakładami wychowawczymi, określa ustawa.

Ustawa z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty
(z późniejszymi zmianami)

Oświata w Rzeczypospolitej Polskiej stanowi wspólne dobro całego społeczeństwa; kieruje się zasadami zawartymi w Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, a także wskazaniem zawartymi w Powszechnej Deklaracji Praw Człowieka, Międzynarodowym Pakcie Praw Obywatelskich i Politycznych oraz Konwencji o Prawach Dziecka.[...]

Art.15.1. Nauka jest obowiązkowa do ukończenia 18. roku życia.

2. Obowiązek szkolny dziecka rozpoczyna się z początkiem roku szkolnego w tym roku kalendarzowym, w którym dziecko kończy 7 lat, oraz trwa do ukończenia gimnazjum, nie dłużej jednak niż do ukończenia 18. roku życia.

a) Wyjaśnij, na czym polega różnica między obowiązkiem szkolnym a obowiązkiem nauki.

.....
.....
.....

b) Na podstawie własnej wiedzy wymień trzy podmioty, które mają prawo zakładania szkół podstawowych, gimnazjów i szkół pogimnazjalnych.

1. ....
2. ....
3. ....

Sprawdzane umiejętności Obszar standardów - korzystanie z informacji (II.7) Sprawdzana umiejętność – zdający wyjaśnia różnice między obowiązkiem szkolnym a obowiązkiem nauki na podstawie aktów prawnych oraz zna zasady tworzenia szkół.
Rozwiązywalność zadania 30% - zadanie trudne
Poprawna odpowiedź a) Obowiązek szkolny jest określony przez wiek i rodzaj szkoły, podczas gdy obowiązek nauki jest określony tylko przez wiek. b) Np. <ul style="list-style-type: none">
• osoby fizyczne, np. osoba prowadząca działalność gospodarczą
• osoby prawne, np. stowarzyszenia lub fundacje
• jednostki samorządu terytorialnego, np. gmina lub powiat
• kościoły
• związki wyznaniowe
• instytucje, np. minister, minister kultury i dziedzictwa narodowego
• obywatele
Komentarz <i>Zadanie badało umiejętność skorzystania z informacji zawartych w tekście oraz wymagało znajomości prawa dotyczącego możliwości prowadzenia szkół przez różne podmioty. Stosunkowo prostszym zadaniem było wyjaśnienie różnicy między obowiązkiem szkolnym a obowiązkiem nauki, natomiast podanie trzech podmiotów, które mają prawo zakładania szkół podstawowych, gimnazjów i szkół pogimnazjalnych</i>

było znacznie trudniejsze. Podawano błędnie takie podmioty jak np. ministerstwo, rząd, nauczyciele, władze państwowe.

Zadanie 15. (5 pkt)

Na podstawie poniższych fragmentów tekstów A i B wykonaj polecenia.

Tekst A

Są powody do obaw, że w niedalekiej przyszłości nasze szkolnictwo przyczyni się do wzrostu nierówności społecznych. Szkoły wrastają w lokalne społeczności. Dane Centralnej Komisji Egzaminacyjnej sugerują, że jednym z najważniejszych czynników, które wyjaśniają zróżnicowanie wyników egzaminów zewnętrznych w powiatach, jest poziom więzi społecznej. Społeczności silniej zintegrowane wydają się lepiej radzić sobie z wyzwaniami, jakie niesie transformacja ustrojowa – m.in. więcej inwestują w edukację dzieci i młodzieży. To jednak oznacza, że oświata bierze udział w reprodukcji lokalnych warunków życia i może się przyczyniać do konserwowania nierówności terytorialnych.

Zwiększa się również zróżnicowanie szkół. Wiele z nich szuka sposobów wybicia się ponad przeciętność, o czym świadczy zainteresowanie rankingami i znakami jakości. Gimnazja widzą szansę w rekrutowaniu wyselekcjonowanych uczniów spoza rejonu szkolnego. Niektóre umieszczają ich potem w odrębnych oddziałach klasowych oferujących lepsze warunki kształcenia. Liczne gimnazja dzielą uczniów na oddziały według ich dotychczasowych osiągnięć, co odtwarza w szkole pozaszkolne różnice społeczne. W jednym oddziale znajduje się młodzież ze wsi peryferyjnych, w innym – z centralnej wsi w gminie; w jednym potomstwo rodzin o wysokim statusie społecznym, w innym – dzieci biedoty. Pogoń szkół za prestiżem podwyższa ich udział w reprodukcji rodzinnych warunków życia i przyczynia się do powiększania nierówności społecznych.

Ministerstwo Edukacji Narodowej powinno opracować politykę przekonywania szkół do ograniczenia segregacji uczniów. Szkoły, zwłaszcza gimnazjalne, powinny:

- Wprowadzić przejrzyste zasady rekrutacji uczniów spoza rejonu szkolnego. Nie powinny przyjmować żadnych świadczeń i darowizn od rodziców tych uczniów.
- Dążyć do wyrównywania potencjału edukacyjnego uczniów w poszczególnych oddziałach klasowych. Godny naśladowania przykład daje jeden z dyrektorów gimnazjów: dzieli on zgłaszających się uczniów na trzy grupy według jakości świadectwa ze szkoły podstawowej, po czym do każdego oddziału dobiera proporcjonalnie uczniów ze wszystkich tych grup.
- Unikać grupowania uczniów spoza rejonu w odrębnych oddziałach.
- Unikać grupowania uczniów według tego, czy uczestniczą w dodatkowych, płatnych zajęciach (np. tworzenia oddziału z uczniów pobierających dodatkowe lekcje języka obcego).
- Unikać dzielenia uczniów na oddziały z myślą o indywidualizowaniu kształcenia (np. tworzenia oddziału z uczniów zaawansowanych w języku obcym lub uzdolnionych matematycznie). W tym celu właściwsze jest dzielenie uczniów na grupy o różnym poziomie zaawansowania w obrębie tego samego oddziału lub tworzenie doraźnych grup z kilku oddziałów.
- Unikać segregacji pod szyldem oddziałów wyrównawczych czy terapeutycznych. Takie oddziały są dopuszczalne tylko wtedy, gdy oferują uczniom lepsze warunki kształcenia (np. mniejszą liczbę uczniów w oddziale, lepiej przygotowanych nauczycieli, rozszerzony zakres pomocy pedagogicznej i psychologicznej) niż w pozostałych oddziałach.

Na podstawie: R. Dolata, *Rekomendacje dla polityki oświatowej po trzech latach reformy szkolnictwa*. „Analizy i Opinie” 2003, 5.

Tekst B

Wołanie o likwidację segregacji uczniów ma charakter populistyczny i prowadzi do segregowania najzdolniejszych i równania w dół.

Kampania na rzecz walki z segregacją szkolną jest powrotem do pedagogiki socjalistycznej, ideologicznej, schlebującej populistycznym gustom niektórych polityków, działaczy oświatowych i pozbawionych wiedzy psychologiczno-pedagogicznej naukowców. Kampania pomija najistotniejszy czynnik, jakim jest zróżnicowanie psychologiczne uczniów i ich doświadczeń socjalizacyjnych wyniesionych z okresu wczesnego dzieciństwa. To trochę tak, jakby do szkół wkraczały osoby „tabula rasa”, naznaczone jedynie cechami swojego środowiska życiowego i ukrytymi praktykami intencjonalnego przydzielania ich do określonych oddziałów klasowych.

Wiedza i doświadczenia pedagogów nowej szkoły wskazują, że efekty kształcenia są pochodną wielu czynników, w tym przede wszystkim psychobiologicznych, ale dla rozwinięcia wybitnych zdolności konieczne jest też odpowiednie środowisko. Zalicza się do niego grupę rówieśniczą, pod warunkiem, że jej członkowie mają podobne zdolności poznawcze lub kierunkowe. Tymczasem jedno z kuratorów wpadło w panikę po ogłoszeniu przez ministra kampanii przeciwko segregacji szkolnej i zakazało tworzenia klas dla uczniów uzdolnionych.

Szkoła publiczna nie może być placówką uniemożliwiającą kształcenie elit, zaangażowaną przede wszystkim w działania, które dają szansę dzieciom o niskim zapleczu kulturowym. Dlaczego dzieci o wysokim kapitale rozwojowym mają rezygnować z szansy na edukację adekwatną do ich poziomu rozwojowego i aspiracji edukacyjnych? W imię czego mają stać się koniem pociągowym dla tych, którzy nie mogą, nie potrafią, a często i nie chcą się uczyć?

Oczywiście można powiedzieć, że jeśli elity chcą kształcić swoje dzieci w szkołach czy oddziałach złożonych w większości z uczniów o wysokich kompetencjach i równie wysokich aspiracjach, to niech to robią w szkołach niepublicznych, niech za to dodatkowo płać. Zapomina się jednak, że równe prawo do edukacji to także równe prawo dostępu do szkół publicznych dla dzieci ze środowisk elitarnych, które przecież także finansują te szkoły przez płacone podatki. Czyż krytykowany typ myślenia nie prowadzi do segregacyjnych praktyk wykluczania dzieci elit ze szkół publicznych? Albo dopuszczania ich do tych szkół pod warunkiem, że zrezygnują ze swoich aspiracji i zaczną dzielić się swoimi kompetencjami z innymi – także z tymi, którzy uczyć się nie chcą, nie mogą lub nie potrafią?

Zdaniem wiceminister edukacji Anny Radziwiłł dobra szkoła to szkoła wyrównująca szanse, a więc [...] *taka, która nie tylko skupia się na prowadzeniu lekcji albo na dożywianiu uczniów, ale także doucza i wychowuje.* Należy jednak pamiętać, że douczanie i wychowywanie nie powinno pomijać także tych uczniów, którzy mają wysoki iloraz inteligencji, wysoki status ekonomiczno-społeczny rodziny pochodzenia czy szczególne uzdolnienia i aspiracje edukacyjne. W przeciwnym razie segregacja w szkolnictwie publicznym będzie trwać nadal, tyle że dotyczyć będzie tej właśnie grupy uczniów. Równouprawnienie w szkole będzie sprzyjać równości szans edukacyjnych tylko wówczas, kiedy nie pominie żadnej z kategorii uczniów i kiedy nie będzie realizowane na zamówienie ugrupowań czy władz politycznych.

Na podstawie: B. Śliwerski, *Populizm oświatowy, czyli rzecz o pedagogicznym kiczu*. „Nowe w Szkole” 2005, s. 7-8.

a) Sformułuj stanowisko wyrażone w każdym tekście.

Tekst A: .....

Tekst B: .....

b) Sformułuj po dwa argumenty uzasadniające stanowisko wyrażone w każdym tekście.

Tekst A:

1. ....

2. ....

Tekst B:

1. ....

2. ....

c) Do jakich partii politycznych mogliby należeć autorzy tekstów? Określenie partii wybierz z następujących:

socjaldemokratyczna, chrześcijańsko-demokratyczna, liberalna, konserwatywna

Uzasadnij swój wybór.

Partia autora tekstu A: .....

Uzasadnienie: .....

Partia autora tekstu B: .....

Uzasadnienie: .....

Sprawdzane umiejętności

Obszar standardów – tworzenie informacji (III.2)

Sprawdzana umiejętność - zdający uogólnia informacje, rekonstruuje argumenty autorów tekstów publicystycznych oraz uzasadnienia własne stanowisko korzystając własną wiedzę na temat programów partii politycznych.

Rozwiązywalność zadania

47% - zadanie trudne

Poprawna odpowiedź

a)

Stanowisko autora tekstu A. – Segregowanie uczniów jest szkodliwe.

Stanowisko autora tekstu B. – Segregowanie uczniów jest korzystne.

Uwaga: Zdający mógł użyć określeń synonimicznych w odniesieniu do wyrazów segregowanie, szkodliwe, korzystne.

b)

Argumenty uzasadniające stanowisko autora tekstu A.

Segregacja uczniów przyczynia się do:

- wzrostu nierówności społecznych
- odtwarzania w szkole pozaszkolnych różnic społecznych.

Argumenty uzasadniające stanowisko autora tekstu B.

Segregacja uczniów umożliwia:

- tworzenie odpowiedniego środowiska dla dzieci o wybitnych zdolnościach
- kształcenie elit na odpowiednim poziomie.

c)

Partia autora tekstu A.

Socjaldemokratyczna lub chrześcijańsko-demokratyczna

Uzasadnienie, np.

Partia socjaldemokratyczna, np.:

Jednym z podstawowych postulatów socjaldemokratów jest niwelowanie przez państwo różnic społecznych i rozwinięta polityka społeczna, przejawiająca się w powszechnym dostępie do edukacji i równym poziomie kształcenia.

lub

Partia chrześcijańsko-demokratyczna, np.:

Hasło solidaryzmu społecznego charakterystyczne dla partii chrześcijańsko – demokratycznej zakłada wspieranie obywateli, którzy gorzej radzą sobie z funkcjonowaniem w społeczeństwie.

Partia autora tekstu B.

Liberalna lub konserwatywna lub chrześcijańsko-demokratyczna

Uzasadnienie np.

Partia liberalna, np.:

Z najważniejszych haseł programowych partii liberalnej, czyli wolności jednostki i indywidualizmu, wynika prawo każdego obywatela do edukacji na oczekiwanym przez niego poziomie.

lub

Partia konserwatywna, np.:

Partii konserwatywna zakłada istnienie w państwie hierarchii społecznej, z czego wynika idea elitarniej edukacji.

lub

Partia chrześcijańsko-demokratyczna, np.:

Partia chrześcijańsko-demokratyczna akceptuje funkcjonowanie w państwie gospodarki wolnorynkowej, której przejawem jest także swoboda tworzenia różnorodnych szkół dla wybranej młodzieży, np. młodzieży katolickiej.

Komentarz

Konstrukcja zadania bardzo złożona a udzielenie odpowiedzi otwierało szerokie pole dla uzasadnienia odpowiedzi, w której kluczowym elementem było podanie nazwy partii, bowiem podanie jej błędnej nazwy dyskwalifikowało uzasadnienie.

Zadanie 16. (2 pkt)

Na podstawie poniższego tekstu wymień cztery prawdopodobne konsekwencje decentralizacji szkolnictwa brytyjskiego.

Jakie jest to przeciętne brytyjskie szkolnictwo w porównaniu z Eton czy Oksfordem? Po pierwsze, zaskakująco różnorodne: choć zasadnicze etapy kształcenia są w Anglii, Walii i Irlandii Północnej (Szkocja ma swój odrębny system szkolny) takie same, [...] to jednak w obrębie tego systemu panuje niezwykła różnorodność doboru przedmiotów, programów i treści nauczania. Szkoły są wprawdzie zobowiązane, by kształcić młodzież w zakresie najważniejszych przedmiotów, takich jak język angielski, matematyka czy przyrodoznawstwo, ale sposób, w jaki to czynią, jest niemal całkowicie zdecentralizowany.

Konsekwencje sięgają nadzwyczaj daleko – dalej, niż mogłoby się wydawać zwolennikom liberalnej wizji szkolnictwa, nieskrępowanego sztywnym gorsetem struktur, programów i egzaminów. Otóż zakres wiedzy i umiejętności absolwentów szkół brytyjskich jest niemal całkowicie uzależniony od tego, jaką szkołę ukończyli i przed jaką komisją składali egzaminy. [...]

Dodatkową komplikacją są efekty dużej mobilności społeczeństwa brytyjskiego – przeniesienie się ucznia czy studenta ze szkoły do szkoły czy też z uczelni na uczelnię powoduje zerwanie ciągłości i wewnętrznej spójności procesu dydaktycznego, a co za tym idzie – konieczność zaadaptowania się do zupełnie innych struktur programowych czy metodycznych. W rezultacie nie istnieje nic takiego jak podstawowy zakres wiedzy i umiejętności, którego można by na przykład oczekiwać od studenta pierwszego roku studiów [...]

Problem leży nie tylko w organizacji programów nauczania (czy jej braku), ale również w dużym zakresie dowolności wyboru przez ucznia czy studenta materiału, jaki stanowić ma przedmiot jego nauki. Rzecz zaczyna się już na poziomie szkoły średniej, kiedy to jeszcze przed „małą maturą”, którą zdaje się w wieku lat szesnastu, można na przykład zrezygnować z uczenia się języków obcych [...]. Sytuacja ta powtarza się na poziomie studiów wyższych – coraz powszechniejsza w brytyjskim systemie uniwersyteckim modularyzacja [...] prowadzi do tego, że studenci mogą sami kształtować swój własny interdyscyplinarny program studiów [...]

Trudno też nie zgodzić się z tym, że cały proces kształcenia powinien przebiegać w atmosferze otwartości i klarowności zasad kierujących działaniem tak uczących się, jak i nauczających – stąd szereg „kodeksów praktyki dydaktycznej” i setki przepisów wykonawczych, regulujących każdy niemal aspekt życia przeciętnej szkoły czy uniwersytetu.

Źródło: J. P. Jędrzejewski, *Daleko od Oksfordu*, „Tygodnik Powszechny”, 1 VI 2003.

Prawdopodobne konsekwencje:

1. ....
.....
2. ....
.....
3. ....
.....
4. ....
.....

<p>Sprawdzane umiejętności Obszar standardów - korzystanie z informacji (II.5) Sprawdzana umiejętność – zdający przedstawia skutki decentralizacji oświaty.</p>
<p>Rozwiązywalność zadania 68% - zadanie umiarkowanie trudne</p>
<p>Poprawna odpowiedź np: <ul style="list-style-type: none"> • Uzależnienie wiedzy i umiejętności absolwentów od szkoły, którą ukończyli. • Zerwanie ciągłości i spójności procesu dydaktycznego uczniów, którzy zmienili szkołę. • Możliwość tworzenia przez studentów indywidualnych i interdyscyplinarnych programów studiów. • Konieczność adaptowania się do nowych programów i metod nauczania uczniów, którzy zmienili szkołę. </p>
<p>Komentarz <i>Zadanie było łatwe dla zdających, którzy poprawnie odczytywali treść tekstu źródłowego i potrafili wskazać prawdopodobne konsekwencje decentralizacji szkolnictwa brytyjskiego. Informacje te były podane wprost i nie było potrzeby głębszego wnikania w treści przenośne i symboliczne.</i></p>

Zadanie 17. (1 pkt)

Na podstawie danych statystycznych zawartych w tabeli i własnej wiedzy wykonaj polecenia.

Opinie na temat polskiego systemu szkolnictwa

Czy polski system szkolnictwa ocenia Pan(i), ogólnie rzecz biorąc, jako:	Wskazania respondentów według terminów badań	
	VI 2001	V 2007
	w procentach	
dobry	43	51
zły	42	36
trudno powiedzieć	15	13

Na podstawie: *Spoleczny wizerunek polskiej szkoły*, [w:] Komunikat z badań CBOS, Warszawa, czerwiec 2007.

a) Czy polaryzacja opinii respondentów o polskim systemie szkolnictwa w okresie 2001– 2007 zmniejszyła się, czy zwiększyła?

.....

.....

b) Podaj jeden powód zmiany oceny polskiego systemu szkolnictwa.

.....

.....

<p>Sprawdzane umiejętności Obszar standardów – korzystanie z informacji (II.2) Sprawdzana umiejętność – zdający odczytuje dane statystyczne z tabeli oraz określa kierunek zmiany polaryzacji oraz podaje powód zmiany oceny oświaty przez respondentów.</p>

<p>Rozwiązywalność zadania 81% - zadanie łatwe</p>
<p>Poprawna odpowiedź a) Polaryzacja zwiększyła się [zmniejszyła się]. b) Np. <ul style="list-style-type: none"> • Uzależnienie wiedzy i umiejętności absolwentów od szkoły, którą ukończyli. • Zerwanie ciągłości i spójności procesu dydaktycznego uczniów, którzy zmienili szkołę. • Możliwość tworzenia przez studentów indywidualnych i interdyscyplinarnych programów studiów. • Konieczność adaptowania się do nowych programów i metod nauczania uczniów, którzy zmienili szkołę. </p>
<p>Komentarz Zadanie zawierało błąd w konstrukcji, bowiem nie można określić, że polaryzacja zwiększyła się lub zmniejszyła tylko np.: „wystąpiła”, „była”, „istnieje”, itp. Wobec powyższego każda odpowiedź zdającego w pkt a) była uznawana za „poprawną”. Zadanie w punkcie b) otwierało szerokie pole możliwych poprawnych odpowiedzi, co przyczyniło się do wysokiego wskaźnika rozwiązywalności i niskiej mocy różnicującej zadania.</p>

CZĘŚĆ III – Wypracowanie (20 punktów)

Zadanie 18. (20 pkt)

Wybierz jeden z podanych tematów i napisz wypracowanie.

Temat nr 1

Dobra edukacja, czyli jaka?

Udzielając odpowiedzi na postawione powyżej pytanie, omów cele, jakie powinna osiągać dobra edukacja. Oceń stopień osiągnięcia każdego z tych celów w odniesieniu do polskiego systemu oświaty. Zaproponuj zmiany, które zwiększyłyby stopień osiągnięcia tych celów, i uzasadnij je.

W swojej wypowiedzi wykorzystaj dwa materiały źródłowe zamieszczone w II części arkusza.

Temat nr 2

Co jest zadaniem oświaty: zwiększyć czy zmniejszyć różnice między uczniami?

Rozważ powyższy problem.

W swojej wypowiedzi wykorzystaj dwa materiały źródłowe zamieszczone w II części arkusza.

Wybieram temat nr .....

<p>Sprawdzane umiejętności Obszar standardów – tworzenie informacji (III.1,2) Sprawdzana umiejętność – zdający pisze własny tekst na podany temat.</p>
<p>Rozwiązywalność zadania 51% - zadanie umiarkowanie trudne</p>

Poprawna odpowiedź

Wypracowanie na Temat 1. było sprawdzane i oceniane według następujących kryteriów:

I. Treść wypracowania

- A₁ – Zdający formułuje, co najmniej dwa cele dobrej edukacji.
- A₂ – Zdający omawia sformułowane cele.
- A₃ – Zdający ocenia stopień osiągnięcia każdego ze sformułowanych celów. } 0-8 pkt
- B₁ – Zdający proponuje zmiany, które zwiększyłyby stopień osiągnięcia każdego ze sformułowanych celów. } 0-6 pkt
- B₂ – Zdający uzasadnia zaproponowane przez siebie zmiany. }
- C. – Zdający udziela w swoim wypracowaniu odpowiedzi na pytanie postawione w temacie: *Dobra edukacja, czyli jaka?* np. w formie wniosku w podsumowaniu pracy. } 0-2 pkt
- D. – Wykorzystanie źródeł – 0-2 pkt

II – Kompozycja – 0-1 pkt

III – Język i styl (terminologia związana z tematem wypracowania) 0-1 pkt

Wypracowanie na Temat 2. było sprawdzane i oceniane według następujących kryteriów:

I. Treść wypracowania

A. Zdający formułuje tezę/wniosek:

- 1. Zadaniem oświaty jest zwiększanie różnic między uczniami. albo
- 2. Zadaniem oświaty jest zmniejszanie różnic między uczniami. albo
- 3. Odrzuca obie powyższe tezy i formułuje inną w opozycji do powyższych tez. } 0-1 pkt
- Zdający wykazuje, że rozumie sam problem i jego doniosłość. } 0-1 pkt
- Zdający otrzymuje 1 punkt, jeśli pisze wprost lub pośrednio, że problem jest doniosły (ważny, trudny itp.)*

B. Argumentacja:

- 1. Zdający rozważa **obie tezy**, w odniesieniu do każdej formułuje właściwe argumenty i kontrargumenty, waży je i dochodzi do konkluzji } I poziom 9-12 pkt
- lub
- 2. Zdający rozważa **jedynie swoją tezę**, w odniesieniu do niej formułuje właściwe argumenty i kontrargumenty, waży je i dochodzi do konkluzji } II poziom 5-8 pkt
- lub
- 3. Zdający rozważa **jedynie swoją tezę**, w odniesieniu do niej formułuje właściwe argumenty i dochodzi do konkluzji } III poziom 1-4 pkt

C. Różnorodność odniesień i złożoność argumentacji 0-2 pkt

D. Wykorzystanie źródeł 0-2 pkt

II – Kompozycja – 0-1 pkt

III – Język i styl (terminologia związana z tematem wypracowania) 0-1 pkt

Komentarz

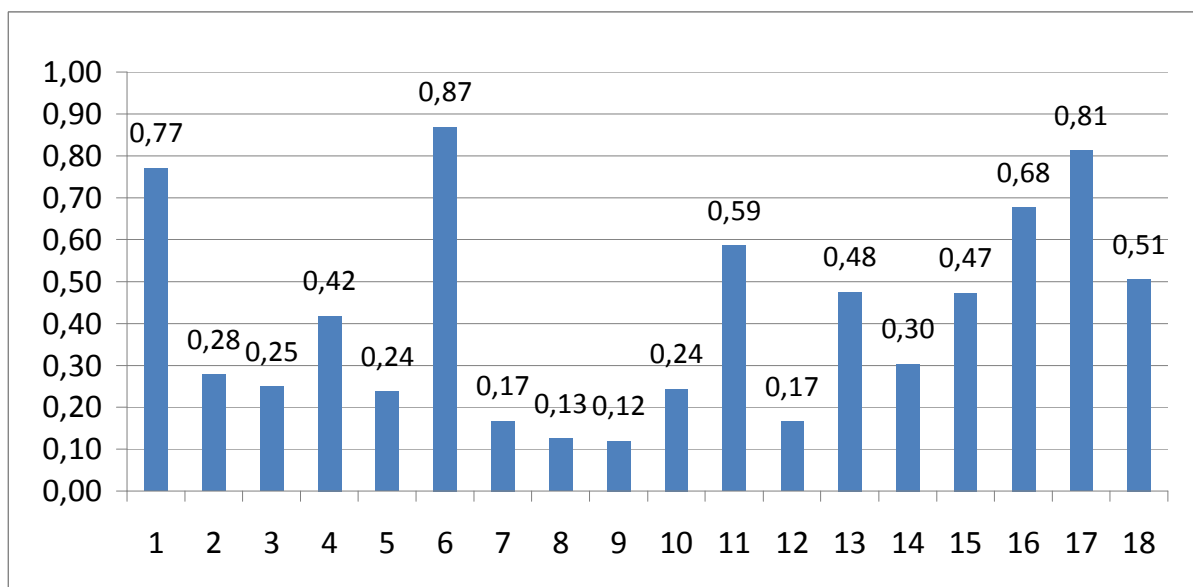
Zdający miał napisać wypracowanie na jeden z dwóch tematów dotyczących edukacji. W tym roku tematy były sformułowane inaczej, bowiem nie zawierały w treści polecenia liczebników wskazujących konkretną ilość argumentów w odniesieniu do wskazanych czynników, które należało przedstawić i omówić. Brak tych elementów sprawił, że temat

realizowano znacznie swobodniej dobierając argumenty i kontrargumenty do przyjętych tez. Mogło to premiować osoby zdolniejsze, lepiej przygotowane, dysponujące bogatszym aparatem intelektualnym. Zadanie bardzo silnie różnicowało zdających dając większe szanse powodzenia tym, którzy konstruowali wypowiedź w oparciu o plan wypowiedzi zawierający schemat pracy uwzględniający argumenty i kontrargumenty, którymi się posłużyli w toku pisania. Zaletą najlepszych prac była umiejętność przedstawiania wielu różnorodnych argumentów i ich właściwe uzasadnianie. Prace cechowały się dobrym stylem, bogatym językiem i wysoką poprawnością kompozycyjną. Bardzo trudną sztuką w wypracowaniu na drugi temat było przedstawianie tezy i antytezy oraz uzasadnianie ich argumentami i kontrargumentami, a więc spełnienie wymagań określonych na I poziomie punktowanym od 9 do 12 punktów.

Tabela 2. Pogrupowanie zadań ze względu na ich łatwość – poziom rozszerzony

Łatwość	od 0 do 0,19	od 0,20 do 0,49	od 0,50 do 0,69	od 0,70 do 0,89	od 0,90 do 1,00
Opis	zadanie bardzo trudne	zadanie trudne	zadanie umiarkowanie trudne	zadanie łatwe	zadanie bardzo łatwe
Numery zadań	7.,8.,9.,12.	2.,3.,4.,5.,10.,13.,14.,15.	11.,16.,18.	1.,6.,17.	
Liczba zadań	4	8	3	3	0
Liczba punktów	7	17	23	3	0

Wykres 2. Łatwość zadań – poziom rozszerzony

Podsumowanie

Arkusz z wiedzy o społeczeństwie na poziomie podstawowym okazał się trudny, średni wynik wynosi 41,3 pkt (41%). Spośród standardów wymagań egzaminacyjnych najlepiej wypadł obszar I – wiadomości i rozumienie (43,2% pkt.), trochę słabiej tworzenie informacji (43,1% pkt.), a najslabiej korzystanie z informacji (39,4% pkt.).

Największą liczbę zadań w arkuszu stanowiły zadania trudne (16), za które zdający mogli otrzymać 66% punktów. Nie było żadnego zadania, które byłoby dla zdających bardzo łatwe. Najmocniejszą stroną zdających na poziomie podstawowym była znajomość zasad, wartości, procedur i instytucji demokratycznych, umiejętność odróżniania informacji o faktach od opinii, dobrze znali formy, prawidłowości i instytucje życia społecznego.

Słabą stroną zdających była niewystarczająca znajomość polityki – ideologii i doktryn politycznych, partii politycznych i kultury politycznej, a także zasad ustroju Rzeczypospolitej Polskiej oraz umiejętność wskazywania przyczyn i skutków różnych wydarzeń i procesów.

Arkusz z wiedzy o społeczeństwie na poziomie rozszerzonym okazał się trudny, średni wynik wyniósł 21,9 pkt (44%). Najlepiej maturzyści poradzi sobie z zadaniami badającymi umiejętność tworzenia informacji (51,3% pkt.), słabiej wypadło korzystanie z informacji (51% pkt.), a najgorzej wiadomości i rozumienie (28% pkt.).

Największą liczbę zadań w arkuszu stanowiły zadania trudne (8), za które zdający mogli otrzymać 34% punktów.

Najmocniejszą stroną zdających na poziomie rozszerzonym było korzystanie z różnorodnych źródeł informacji o życiu społecznym i politycznym, wskazywanie przyczyn i skutków różnych wydarzeń i procesów oraz przedstawianie propozycji planowania działań zmierzających do rozwiązania problemów społecznych i politycznych.

Słabą stroną zdających było dokonywanie selekcji i porządkowania faktów, znajomość zasad ustroju Rzeczypospolitej Polskiej – zasad funkcjonowania organów władzy publicznej.

Wnioski

W pracy dydaktycznej z uczniami przygotowującymi się do zdawania egzaminu maturalnego z wiedzy o społeczeństwie w 2010 roku warto zwrócić uwagę na ćwiczenia podnoszące poziom wiadomości i ich rozumienie, bowiem stanowi to podstawę do rozwiązywania zadań sprawdzających umiejętność korzystania z informacji i tworzenia informacji. Analiza poszczególnych umiejętności badanych w 2009 roku podpowiada, z czym uczniowie mają najczęściej problemy i na tej podstawie można sformułować własne wnioski do pracy w nowym roku szkolnym. W toku procesu dydaktycznego należy zwrócić szczególną uwagę na ćwiczenia z różnorodnymi materiałami źródłowymi, m.in. aktami prawnymi, tekstami publicystycznymi, wykresami, tabelami z danymi statystycznymi. Szczególnie dużo pracy należy włożyć w przygotowanie zdających do analizowania i formułowania własnych opinii w oparciu o tekst źródłowy, wyniki badań lub inne dane, zwracając uwagę na warstwę językową wypowiedzi. Ważne jest także ćwiczenie umiejętności zwięzłego i logicznego formułowania odpowiedzi, które nie będą cytataми ani parafrazą analizowanego tekstu.

Do egzaminu z wiedzy o społeczeństwie przystąpiła młodzież ucząca się w różnego typu szkołach (LO, T, LP), w których była zróżnicowana liczba godzin zajęć dydaktycznych, co mogło mieć znaczący wpływ na wynik końcowy egzaminu.